

LATVIJAS REPUBLIKAS
FINANŠU MINISTRIJA

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Savienības
strukturārfondi un
Kohēzijas fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

**Tirgus nepilnību sākotnējais (*ex-ante*) novērtējums
Eiropas Savienības fondu
2021.–2027.gada plānošanas perioda
atbalstam finanšu instrumentu veidā**

NOVĒRTĒJUMA ZIŅOJUMS

Iepirkuma identifikācijas Nr. FM 2019/46

Ziņojumā izmantotie saīsinājumi

Saīsinājums	Skaidrojums
AER	Atjaunojamie energoresursi
AIF	Alternatīvie ieguldījumu fondi
ALTUM	Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"
AS	Akciju sabiedrība
CFLA	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
COSME	Eiropas Savienības uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programma laika posmam no 2014. līdz 2020. gadam (<i>Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises</i>)
CSP	Centrālā Statistikas pārvalde
DDos	Pakalpojumatteices uzbrukums (<i>Denial-of-service attack</i>)
DFS	Daudzģadu finanšu shēma
DME	Daudzdzīvokļu māju energoefektivitāte
DP	Darbības programma
EaSI	Nodarbinātība un sociālā inovācija (Employment and social innovation)
ECB	Eiropas Centrālā banka
EEZ	Eiropas Ekonomiskā zona
EFSD	Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (European Fund for Structural Investments)
EIB	Eiropas Investīciju banka
EISI (CEF)	Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (Connecting Europe Facility)
EJZF	Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds
EK	Eiropas Komisija
EKII	Emisijas kvotu izsolišanas instruments
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ELGF	Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds
EM	Ekonomikas ministrija
ERAB	Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ERAFZ	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ERAFV	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ERTMS	Eiropas Dzelzceļa satiksmes vadības sistēma
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
ESF+	Eiropas Sociālais fonds Plus
ESIF	Eiropas Strukturālie un investīciju fondi (European Structural and Investment Fund)
ESKO	Energoservisa kompānijas
<i>FinTech</i>	Finanšu tehnoloģijas
Finanšu regula	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) [...] par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012
FKTK	Finanšu un kapitāla tirgus komisija

FM	Finanšu ministrija
ĢIT	Ģeotelpiskās informācijas tehnoloģijas
IF	Ieguldījumu fonds
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IKT	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
INEA	Inovācijas un tīklu izpildaģentūra (<i>Innovation and Networks Executive Agency</i>)
IPS	Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KF	Kohēzijas fonds
KM	Kultūras ministrija
KLP	Kopīgā lauksaimniecības politika
KNR	Kopīgo noteikumu regula ((Priekšlikums) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu (COM/2018/375 final - 2018/0196 (COD)))
KP VIS	Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēma
LAD	Lauku atbalsta dienests
LB	Latvijas Banka
LESD	Līgums par Eiropas Savienības Darbību
LIAA	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
LIFE	Eiropas Komisijas finanšu instruments ilgtspējīgu un inovatīvu vides kvalitātes un klimata pārmaiņu veikšanai
LLU	Latvijas Lauksaimniecības universitāte
LM	Labklājības ministrija
LVM	AS "Latvijas valsts meži"
MK	Ministru kabinets
MVU	Mazais un vidējais uzņēmums
NAP2020	Nacionālās attīstības plāns 2014.-2020.gadam
NAP2027	Nacionālais attīstības plāns 2021. – 2027. gadam
NEKP2030	Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam
NRP	Nacionālais reformu plāns
n/p	nav prognozes
NVO	Nevalstiskā organizācija
NVS	Neatkarīgo Valstu Sadraudzība
NZDIS	Nacionālā zinātniskās darbības informācijas sistēma
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
p	Prognoze
P&A	Pētniecība un attīstība
PKC	Pārresoru koordinācijas centrs
PM	Politikas mērķis
PPP	Publiskā un privātā partnerība
PTAC	Patērētāju tiesību aizsardzības centrs
PVD	Pārtikas un veterinārais dienests
RIS3	Viedās specializācijas stratēģija
RKI	Reģionālās politikas kopējais iznākuma rādītājs
RKR	Reģionālās politikas kopējais rezultātu rādītājs
RRF	Atveseļošanas un noturības mehānisms

SAM	Specifiskais atbalsta mērķis
SEG	Siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
SPRK	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija
SM	Satiksmes ministrija
SU	Sociālais uzņēmums
SVAA	Sabiedrības virzīta vietējā attīstība
SVF	Starptautiskais valūtas fonds
TEN-T	Eiropas Transporta tīkls (<i>Trans-European Transport Network</i>)
TM	Tieslietu ministrija
TPF	Taisnīgas pārkārtošanās fonds
TRL	Tehnoloģiju gatavības līmenis
VAS	Valsts akciju sabiedrība
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VIF	Vides investīciju fonds
VK	Valsts kanceleja
VM	Veselības ministrija
ZM	Zemkopības ministrija

Ziņojumā izmantotie jēdzieni

Jēdziens	Skaidrojums
Aizdevumi	Atlīdzības darījumi, kuros aizdevējs, pamatojoties uz rakstisku līgumu, nodod aizņēmējam naudu īpašumā un kuri aizņēmējam uzliek pienākumu noteiktā laikā un kārtībā atdot aizdevējam naudu ¹ "Aizdevums" ir līgums, kas uzliek aizdevējam pienākumu aizņēmējam uz noteiktu laikposmu darīt pieejamu naudas summu, par kuru panākta attiecīga vienošanās un saskaņā ar ko aizņēmējam ir pienākums noteiktajā laikā atmaksāt minēto summu ²
Atbalsta likme	Darbībā ieguldīto publisko iemaksu likme. Finanšu instrumentu gadījumā tā ir Komisijas Regulas (ES) Nr. 702/2014 2. panta 20) punktā definētais atbalsta dotācijas bruto ekvivalents ³
Daudzdzīvokļu dzīvojamā māja	Ēka, kas kā dzīvojamā māja ir reģistrēta Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā, ja tajā ir vismaz trīs dzīvojamo telpu grupas ⁴
Finansējuma apvienošanas darbība	ES budžeta atbalstītas darbības, tostarp Finanšu regulas 2. panta 6. punktā minētā finansējuma apvienošanas mehānisma ietvaros, kuras apvieno no ES budžeta finansēta neatmaksājamā atbalsta formas un/vai finanšu instrumentus ar atmaksājama atbalsta formām no attīstības vai citām publisko finanšu iestādēm, kā arī komerciālām finanšu iestādēm un ieguldītājiem ⁵
Finanšu instrumenti	Eiropas Savienības pasākumi finanšu atbalstam, ko piešķir no budžeta kā papildinājumu, lai sasniegtu vienu vai vairākus no Eiropas Savienības īpašajiem politikas mērķiem. Šādi instrumenti var būt aizdevumi, garantijas, kapitālieguldījumi vai kvazikapitāla ieguldījumi, vai citi riska dalīšanas instrumenti, un attiecīgos gadījumos tos var apvienot ar dotācijām ⁶ Struktūra, ar kuras starpniecību tiek nodrošināti finanšu produkti (saskaņā ar KNR projektu)
Finanšu produkts	Kapitālieguldījumi vai kvazikapitāla ieguldījumi, aizdevumi un garantijas, kā definēts Regulas (ES, Euratom) [...] 2. pantā ("Finanšu regula")
Garantija	Saistības noteikumos noteiktajā apmērā segt kredītiestādes zaudējumus, kas radušies, ja komersants nepilda saistības par kredītiestādes sniegto finanšu pakalpojumu ⁷ Garantija ir nolīgums, saskaņā ar kuru galvotājs piekrīt maksāt kreditoram, ja debitors nepilda saistības. Vispārējai valdībai garantija ir veids, kā atbalstīt ekonomikas darbības un nav nepieciešami tūlītēji naudas izdevumi. Garantijām ir nozīmīga ietekme uz ekonomikas aģentu uzvedību, jo tās maina aizdevumu un aizņēmumu nosacījumus finanšu tirgos
Ilgtermiņa aizdevumi	Ilgtermiņa aizdevumi ir aizdevumi ar sākotnējo termiņu ilgāku par vienu gadu. Jēdziena skaidrojums atbilst Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 21. maija Regulai (ES) Nr. 549/2013 par Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmu Eiropas Savienībā un Starptautiskā Valūtas fonda "Maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances rokasgrāmatas" 6. izdevumam ⁸
Īpašais fonds	Fonds, ko izveidojusi vadošā iestāde vai līdzdalības fonds nolūkā nodrošināt galasaņēmējiem finanšu produktus (saskaņā ar KNR projektu)
Iznākuma rādītājs	Rādītājs, ar ko novērtē konkrētos intervences nodevumus (saskaņā ar KNR projektu)
Īstermiņa aizdevumi	Īstermiņa aizdevumi ir aizdevumi ar sākotnējo termiņu līdz 1 gadam (ieskaitot) ⁹
Kapitālieguldījums	"Kapitālieguldījums" ir kapitāla sniegšana uzņēmumam, ko tieši vai netieši investē, pretī iegūstot pilnīgas vai daļējas īpašumtiesības šajā uzņēmumā, turklāt šis kapitālieguldītājs var

1 <https://www.bank.lv/statistika/informacija-statistikas-lietotajiem/statistika-lietotie-jedzieni>

2 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32012R0966>

3 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2018:0392:FIN>

4 <https://likumi.lv/ta/id/281323-darbibas-programmas-izausme-un-nodarbinatiba-4-2-1-specifiska-atbalsta-merka-veicinat-energoefektivitates-paaugstinasanu>

5 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0382>

6 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R0966&from=LV>

7 <https://likumi.lv/ta/id/293402-noteikumi-par-portfelgarantijam-siko-mikro-mazo-un-videjo-komersantu-kreditesanas-veicinasanai>

8 <https://www.bank.lv/statistika/informacija-statistikas-lietotajiem/statistika-lietotie-jedzieni>

9 <https://www.bank.lv/statistika/informacija-statistikas-lietotajiem/statistika-lietotie-jedzieni>

	uzņemties veikt arī atsevišķas uzņēmuma pārvaldības kontroles funkcijas un var saņemt daļu no uzņēmuma peļņas ¹⁰
Kvazikapitāla ieguldījums	"Kvazikapitāla ieguldījums" ir finansējuma veids, kas klasificējams starp kapitālu un parādu un kam ir augstāks risks, nekā vecākam parādam, un zemāks risks, nekā parastam kapitālam. Kvazikapitāla ieguldījumus var strukturēt kā parādu, parasti nenodrošinātu un subordinētu un dažos gadījumos konvertējamu kapitālā, vai kā priekšrocību kapitālu ¹¹
Kombinētais finanšu instruments	Granta un aizdevuma kombinēšana
Lauksaimnieks	Fiziska vai juridiska persona vai fizisku vai juridisku personu grupa neatkarīgi no šādai grupai un tās locekļiem valsts tiesību aktos piešķirtā juridiskā statusa, kuras saimniecība atrodas vietā, uz ko attiecas Līgumu teritoriālā piemērošanas joma, kā definēts Līguma par Eiropas Savienību (LES) 52. pantā saistībā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 349. un 355. pantu, un kura veic dalībvalstu definētu lauksaimniecisku darbību ¹²
Lielie uzņēmumi	Uzņēmumi, kuros nodarbināti vairāk nekā 249 darbinieki, kas attiecīgajā uzņēmumā vai tā norīkojumā ir strādājuši pilnas slodzes darbu visa attiecīgā atskaites gada garumā, un/vai kuru gada apgrozījums pārsniedz 50 miljoni EUR un gada bilances kopsumma pārsniedz 43 miljoni EUR ¹³
Līdzdalības fonds	Fonds, ko izveidojusi vadošā iestāde saskaņā ar vienu vai vairākām programmām nolūkā īstenot finanšu instrumentus, izmantojot vienu vai vairākus īpašos fondus (saskaņā ar KNR)
Mērķrādītājs	Iepriekš noteikta vērtība, kas plānošanas perioda beigās ir jāsasniedz ar konkrētu mērķi raksturojošu rādītāju (saskaņā ar KNR projektu)
Mikrouzņēmums	MVU kategorijas mikrouzņēmums - uzņēmums, kurā ir nodarbināti mazāk nekā 10 darbinieki un kura gada apgrozījums un/vai gada bilances kopsumma nepārsniedz 2 miljonus EUR
Multiplikatora koeficients	Garantijas instrumentu kontekstā ir attiecība starp pamatā esošo izmaksāto jauno aizdevumu, kapitālieguldījumu vai kvazikapitāla ieguldījumu vērtību un programmiegunājuma summu, kas rezervēta saskaņā ar garantijas līgumiem nolūkā segt paredzamos un neparedzamos zaudējumus no šiem jauniem aizdevumiem, kapitālieguldījumiem vai kvazikapitāla ieguldījumiem (saskaņā ar KNR projektu)
Mazais vai vidējais uzņēmums (MVU)	MVU ¹⁴ - uzņēmumi, kam ir mazāk nekā 250 darbinieku un kuru gada apgrozījums nepārsniedz 50 miljonus EUR un/vai gada bilances kopsumma nepārsniedz 43 miljonus EUR
Pārvaldības izmaksa	Tiešās vai netiešās izmaksas, ko atlīdzina, saņemot pierādījumus par izdevumiem, kuri radušies, īstenojot finanšu instrumentus ¹⁵
Paralēlais aizdevums	Ilgtermiņa investīciju aizdevums ar paaugstinātu kredīta risku ¹⁶
Programmiegunājums	Finanšu instrumentam sniegtais atbalsts no fondiem un valsts publiskā un privātā līdzfinansējuma, ja tāds ir (saskaņā ar KNR projektu)
Publiskais ieguldījums	Jebkāds ieguldījums tādu darbību finansēšanā, kuru avots ir valsts, reģionālo vai vietējo publiskā sektora iestāžu vai jebkuras Eiropas teritoriālās sadarbības grupas (ETSG) budžets, kas noteikts saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1082/2006 par Eiropas teritoriālās sadarbības grupu (ETSG) ³⁶ , Savienības budžets, kas pieejams fondiem, publisko tiesību subjektu budžets vai publiskā sektora iestāžu apvienību vai publisko tiesību subjektu apvienību budžets, un nolūkā noteikt ESF+ programmu vai prioritāšu līdzfinansējuma likmi, tas var ietvert jebkādas finanšu resursus, kurus kopīgi iemaksājuši darba devēji un darbinieki ¹⁷
Rezultāta rādītājs	Rādītājs, ar ko novērtē atbalstītās intervences īstermiņa rezultātus, jo īpaši attiecībā uz tiešajiem adresātiem, mērķa populāciju vai infrastruktūras lietotājiem (saskaņā ar KNR projektu)

10 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32012R0966>

11 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX%3A32012R0966>

12 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2018:0392:FIN>

13

https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/energoefektivitate_un_siltumapgade/energoefektivitate/lielie_uznemumi_un_lielie_elektroenerģijas_pateretaji/

14 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32014R0651>, I pielikums, 2.pants

15 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2018%3A375%3AFIN>

16 <https://likumi.lv/ta/id/283610-noteikumi-par-paralelajiem-aizdevumiem-saimnieciskas-darbibas-veicejiem-konkuretspejas-uzlabosana>

17 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2018%3A375%3AFIN>

Riska kapitāls	Riska kapitāls nodrošina finansējumu uzņēmumiem, kuri parasti ir ļoti mazi, atrodas savas korporatīvās pastāvēšanas sākumposmā un kuriem ir spēcīgs izaugsmes un paplašināšanās potenciāls ¹⁸
Saimniecība	Visas lauksaimnieciskām darbībām izmantotās un lauksaimnieka apsaimniekotās vienības, kuras atrodas tās pašas dalībvalsts teritorijā ¹⁹
Saņēmējs - finanšu instrumentu kontekstā	Līdzdalības fondu īstenojošā struktūra vai - ja tāds nav paredzēts - īpašo fondu īstenojošā struktūra, vai - ja finanšu instrumentu pārvalda vadošā iestāde - vadošā iestāde (2.pants) (saskaņā ar KNR projektu)
Standarta garantijas	Standarta garantijas, ko sniedz, izmantojot atvasināto finanšu instrumentu, piemēram, kredītsaistību nepildīšanas mijmaiņas līgumu. Šādu atvasinātu instrumentu pamatā ir no atsaucē finanšu aktīva izrietošu saistību nepildīšanas risks, un tie nav saistīti ar atsevišķiem aizdevumiem vai parāda vērtspapīriem
Sociālais uzņēmums	Bizness ar galveno mērķi – risināt sabiedrībai svarīgu problēmu, radot produktus un pakalpojumus ar augstu sociālo pievienoto vērtību ²⁰ Sociālais uzņēmums ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kurai piešķirts sociālā uzņēmuma statuss un kura veic labvēlīgu sociālo ietekmi radošu saimniecisko darbību (piemēram, sociālo pakalpojumu sniegšana, iekļaujošas pilsoniskas sabiedrības veidošana, izglītības veicināšana, atbalsts zinātnei, vides aizsardzība un saglabāšana, dzīvnieku aizsardzība vai kultūras daudzveidības nodrošināšana) ²¹
Sociālās inovācijas	Darbības, kuras ir sociālas gan attiecībā uz to mērķi, gan līdzekļiem, un jo īpaši tādas darbības, kas saistītas ar jaunu ideju (attiecībā uz precēm, pakalpojumiem un modeļiem) izstrādi un īstenošanu, kuras apmierina sociālās vajadzības un tai pašā laikā rada jaunas sociālās attiecības vai sadarbības izpausmes, tādējādi sniedzot labumu sabiedrībai un veicinot tās spēju rīkoties ²²
Struktūra, kas īsteno finanšu instrumentu	Struktūra, publisko vai privāto tiesību subjekts, kas veic līdzdalības fonda vai īpašā fonda uzdevumus (saskaņā ar KNR projektu)
Sviras efekts	Galasaņēmējiem piešķirtā atmaksājamā finansējuma summa, kas dalīta ar fondu iemaksāto summu (saskaņā ar KNR projektu)
Valsts atbalsts	Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 107. panta 1. punktā valsts atbalstu definē kā jebkādu atbalstu, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, līdzlīdz tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm ²³ Uz Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu valsts atbalsts attiecināms tā, ka LESD 107., 108. un 109. pantu nepiemēro maksājumiem, ko dalībvalstis veic saskaņā ar EJZF regulu un kas ietilpst LESD 42. panta darbības jomā (Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 508/2014 (2014. gada 15. maijs) par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2328/2003, (EK) Nr. 861/2006, (EK) Nr. 1198/2006 un (EK) Nr. 791/2007 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1255/2011 (EJZF regulas) 8. panta 2. punkts) ²⁴ Uz Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai valsts atbalsts LESD 107., 108. un 109. pantu ietvaros netiek piemērots maksājumiem, ko dalībvalstis veic saskaņā ar šo regulu, vai valsts papildu finansējumam, uz ko attiecas LESD 42. pants (Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1305/2013 (2013. gada 17. decembris) par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 (ELFLA regulas) 81. panta 2. punkts) ²⁵

18 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32013R0345>

19 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2018:0392:FIN>

20 <https://sua.lv/>

21 <https://likumi.lv/ta/id/294484-sociala-uznemuma-likums>

22 file:///Users/dainabelicka/Downloads/1_LV_ACT_part1_v2.pdf

23 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3AC2012%2F326%2F01>

24 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02014R0508-20200425>

25 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02013R1305-20200626>

Ziņojumā iekļautās tabulas un attēli

Tabulu saraksts

Nodaļa	Tabulas Nr.	Tabulas nosaukums
Kopsavilkums	1.	Novērtējuma ietvaros ieteiktie finanšu instrumenti
Summary	1a.	Financial instruments recommended under the assessment
1.	2.	Plānotais finansējums Nākamās paaudzes ES
2.	3.	Plānotais finansējums fonda politikas sadaļām
3.	4.	Esošās ekonomiskās situācijas izvērtējums
3.	5.	Latvijas ekonomiskās attīstības galvenie rādītāji
3.	6.	Tautsaimniecības nozaru pievienotās vērtības sadalījums pa darbības veidiem, 2014.-2019.g., faktiskās cenas, %
3.	7.	FM galvenie makroekonomiskie rādītāji un prognozes (18.06.2020.)
3.	8.	ES fondu (ERAF, ESF, KF) ieguldījumu prioritārie virzieni un to finansējums (2020.g. janvāris)
3.	9.	Iekšzemes kredīti. Iekšzemes nefinanšu sabiedrību kredītportfelis tautsaimniecības nozaru (19) sadalījumā (bruto uzskaites vērtībā tūkst. EUR)
3.	10.	Alternatīvo finansētāju – ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un alternatīvo ieguldījumu fondu darbības galvenie rādītāji
3.	11.	AFI ALTUM pārvaldītais plānotais ES fondu finansējums sadalījumā pa ES fondiem un atbalsta pasākumiem, 2014.-2020. gads (EUR)
4.	12.	Zivsaimniecības nozares izvērtējums
4.	13.	2021.-2027. gada plānošanas perioda zivsaimniecības prioritātes
4.	14.	Plānotais finansējums NAP2027 pasākumiem
4.	15.	Zivsaimniecības uzņēmumi 2018. gadā
4.	16.	Zivsaimniecības uzņēmumu dalījums pēc to lieluma 2018. gadā
4.	17.	ALTUM finanšu produktu īstenošanas rādītāji
4.	18.	ALTUM izsniegto garantiju īstenošanas rādītāji
4.	19.	Iekšzemes kredīti. Iekšzemes nefinanšu sabiedrību kredītportfelis lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarē (bruto uzskaites vērtībā tūkst. EUR)
4.	20.	Nepieciešamā finansējuma aprēķins
4.	21.	Kombinētā finanšu produkta attīstības iespējas pasākumu īstenošanai piekrastes teritorijā
4.	22.	Kombinētā finanšu produkta attīstības iespējas zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšanai
5.	23.	Kopsavilkums par lauksaimniecības, lauku attīstības un mežsaimniecības jomu
5.	24.	Kopējās lauksaimniecības politikas mērķi un prioritātes, saskaņā ar ZM KLP darba grupās pausti NVO viedokļiem
5.	25.	Plānotais finansējums NAP2027 pasākumiem
5.	26.	Tautsaimniecības nozaru pievienotās vērtības sadalījums pa darbības veidiem, 2014.-2019.g., faktiskās cenas, %
5.	27.	Lauksaimniecības nozares skaitliskais raksturojums
5.	28.	Tirgus sektora ekonomiski aktīvie mazie un vidējie uzņēmumi (dalījumā pa darbinieku skaitu, 2018)
5.	29.	Finanšu produktu – aizdevumu ieviešanas dati
5.	30.	ALTUM administrētās garantijas
5.	31.	ALTUM garantiju finanšu dati
5.	32.	ALTUM garantijas – īstenošana
5.	33.	Iekšzemes kredīti. Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (bruto uzskaites vērtībā tūkst. EUR)
5.	34.	Paredzamais nepieciešamā finansējuma apjoms tuvākajā piecgadē
5.	35.	Kombinētā finanšu produkta attīstības iespējas uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā
6.	36.	ESF+ analīzes kopsavilkums
6.	37.	NAP2027 pasākumi
6.	38.	Finanšu produktu uzņēmējdarbības atbalstam ieviešanas dati
6.	39.	Nepieciešamā finansējuma aprēķins sociālai uzņēmējdarbībai
6.	40.	Kombinētais finanšu produkts sociālās uzņēmējdarbības uzsākšanai
6.	41.	Kombinētais finanšu produkts SU biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai
7.	42.	Kohēzijas fonda politikas kopsavilkums

7.	43.	NAP2027 pasākumi
7.	44.	Nepieciešamā finansējuma aprēķins ūdenssaimniecības uzņēmumiem
7.	45.	Nepieciešamā finansējuma aprēķins atkritumsaimniecības uzņēmumiem
7.	46.	Nepieciešamā finansējuma aprēķins aprites ekonomikas uzņēmumiem
7.	47.	Kombinētais finanšu instruments ostu darbības pārkārtošanai
8.	48.	Kopsavilkums par uzņēmējdarbības jomu
8.	49.	NAP2027 pasākumi uzņēmējdarbības atbalstam
8.	50.	Papildus nepieciešamā finansējuma apjoms uzņēmumiem 2016.-2019. gadā
8.	51.	Finanšu produktu (aktīvās programmas) uzņēmējdarbības atbalstam ieviešanas dati
8.	52.	Garantiju uzņēmējdarbības atbalstam ieviešanas dati
8.	53.	Riska kapitāla uzņēmējdarbības atbalstam ieviešanas dati
8.	54.	Papildus piesaistāmo līdzekļu apjoms tuvākajā piecgadē
8.	55.	Kopsavilkums par AER un energoefektivitātes pasākumu īstenošanu
8.	56.	NAP2027 pasākumi AER un energoefektivitātes atbalstam
8.	57.	Sērijveida dzīvojamo ēku raksturlielumi
8.	58.	Finanšu produktu plānotās summas
8.	59.	Valsts kapitālsabiedrību politikas īstenošanas kopsavilkums
8.	60.	Valsts kapitālsabiedrību iedalījums atbilstoši valsts līdzdalības apmēram
8.	61.	Kapitālsabiedrību kopējie aktīvi pa nozarēm
8.	62.	Finanšu produktu uzņēmējdarbības atbalstam ieviešanas dati
8.	63.	ALTUM izsniegto garantiju īstenošanas dati
8.	64.	Iekšzemes kredīti. Iekšzemes nefinanšu sabiedrību kredītportfelis tautsaimniecības nozaru (19) sadalījumā (bruto uzskaites vērtībā tūkst. EUR)
8.	65.	Inovāciju jomas kopsavilkums
8.	66.	Iekšzemes kredīti. Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (bruto uzskaites vērtībā tūkst. EUR)

Attēlu saraksts

Nodaļa	Attēla Nr.	Attēla nosaukums
1.	1.	Metodoloģijas teorētiskais ietvars
2.	2.	ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda finanšu instrumenti
2.	3.	Finanšu instrumentu administrēšana ES fondu 2021.-2027. gada plānošanas periodā
3.	4.	Komercbanku un uzņēmēju viedokļu apkopojums par galvenajiem kredītēšanu ierobežojošiem faktoriem
3.	5.	Kredītu procentu likmju salīdzinājums ES valstīs, 2019.g. novembris (%)
4.	6.	Respondentu plānotais finansējums
4.	7.	Plānotās finansējamās jomas
4.	8.	Finansējuma nodrošinātāji tuvākajā piecgadē
5.	9.	Finansējamās jomas tuvākajā piecgadē
6.	10.	Papildus finansējuma nodrošinātāji
6.	11.	Papildus finansējuma atteikuma iemesli (daļējam finansējumam vai pilnīgam finansējuma atteikumam)
6.	12.	Papildus piesaistāmo līdzekļu apjoms tuvākajā nākotnē
6.	13.	Jomas, kurās investējami papildus līdzekļi
6.	14.	Nepieciešamās apmācības SU atbalstam
7.	15.	Finansējamās jomas tuvākajā piecgadē
7.	16.	Finansējuma izlietojums tuvākajā piecgadē
7.	17.	Papildus piesaistāmo līdzekļu ieguldījumu jomas tuvākajā piecgadē
8.	18.	Prasītā finansējuma veidi 2016.-2019. gadā
8.	19.	Finansējamās jomas 2016.-2019. gadā
8.	20.	Papildus piesaistāmo līdzekļu ieguldījumu jomas tuvākajos 3-5 gados
8.	21.	Metodoloģijas teorētiskais ietvars

SATURS

Ziņojumā izmantotie saīsinājumi.....	2
Ziņojumā izmantotie jēdzieni.....	5
Ziņojumā iekļautās tabulas un attēli.....	8
ANOTĀCIJA.....	13
KOPSAVILKUMS.....	16
SUMMARY.....	21
1. NOVĒRTĒJUMA METODOLOĢIJA UN NORMATĪVĀ BĀZE.....	21
1.1. Novērtējuma metodoloģija	26
1.2. Novērtējumā izmantotā normatīvā bāze	29
1.3. Eiropas Komisijas finanšu iniciatīvas ekonomikas veicināšanai	31
2. FINANŠU PRODUKTU IZVEIDES PRINCIPI.....	33
2.1. Finanšu produktu izveides normatīvais regulējums	33
2.2. Programma InvestEU	35
2.3. Finanšu instrumentu administrēšanas principi.....	37
3. MAKROEKONOMISKĀ SITUĀCIJA	40
3.1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi	40
3.2. Latvijas makroekonomiskās situācijas analīze	44
3.3. Tautsaimniecības nozaru analīze	44
3.4. Ekonomiskās attīstības prognozes	45
3.5. Nacionālais attīstības plāns	47
3.6. Enerģētikas un klimata politikas mērķu īstenošana	47
3.7. Kopsavilkums par ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas perioda finansējumu	48
3.8. Finanšu institūciju un ieguldījumu pārvaldes sabiedrību nodrošinātais finansējums Latvijas tautsaimniecībai	49
3.8.1. Banku sektora nodrošinātais finansējums	50
3.8.2. Kredītu pieejamība un likmes	51
3.8.3. Alternatīvie finansētāji	52
3.8.4. Attīstības finanšu institūcija ALTUM.....	52
4. EIROPAS JŪRLIETU UN ZIVSAIMNIECĪBAS FONDS	55
4.1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi	55
4.2. Finanšu instrumentu tirgus nepilnību novērtējums	57
4.2.1. Kopējā zivsaimniecības politika.....	57
4.2.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam	58
4.2.3. Saņēmēju grupa – zivsaimniecības un apstrādes uzņēmumi	59
4.2.4. Attīstības finanšu institūcijas ALTUM administrētais finansējums	60
4.2.5. Komercbanku nodrošinātais finansējums.....	62
4.3. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un finanšu produkti.....	63
4.3.1. Nepieciešamā finansējuma aprēķini – uzņēmumu attīstībai	63
4.3.2. Nepieciešamā finansējuma aprēķini - NAP2027 pasākumi	64
4.3.3. Kombinētais finanšu produkts sabiedrības virzības vietējās attīstības pasākumu īstenošana piekrastes teritorijā.....	65
4.3.4. Kombinētais finanšu produkts zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšanai.....	67
4.3.5. Valsts atbalsta jautājumi.....	68
5. EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI.....	69
5.1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi	69
5.2. Finanšu instrumentu tirgus nepilnību novērtējums	71
5.2.1. Kopējā lauksaimniecības politika.....	71
5.2.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam	72
5.2.3. Saņēmēju grupa – lauku saimniecības	73
5.2.4. Attīstības finanšu institūcijas ALTUM administrētais finansējums	75
5.2.5. Komercbanku nodrošinātais finansējums.....	78

5.3. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un finanšu produkti.....	78
5.3.1. Nepieciešamā finansējuma aprēķini – uzņēmumu attīstībai	78
5.3.2. Kombinētais finanšu produkts uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā	79
5.3.3. Riska kapitāls uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes uzlabošanai	81
5.3.4. Valsts atbalsta jautājumi.....	81
6. EIROPAS SOCIĀLAIS FONDS PLUS.....	82
6.1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi	82
6.2. Finanšu instrumentu tirgus nepilnību novērtējums	85
6.2.1. Eiropas Sociālā fonda Plus politika	85
6.2.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam	85
6.2.3. Saņēmēju grupa	86
6.2.4. Attīstības finanšu institūcijas ALTUM administrētais finansējums	87
6.2.5. Komercbanku nodrošinātais finansējums.....	88
6.2.6. Nepieciešamā finansējuma aprēķins.....	89
6.2.7. Kombinētais finanšu produkts SU uzņēmējdarbības uzsākšanai	91
6.2.8. Kombinētais finanšu produkts SU biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai	93
KOHĒZIJAS FONDS	95
7.1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi	95
7.2. Finanšu instrumentu tirgus nepilnību novērtējums	97
7.2.1. Politikas prioritātes	97
7.2.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam	97
7.2.3. Ūdenssaimniecības uzņēmumi.....	99
7.2.4. Atkritumsaimniecības un atkritumu pārstrādes uzņēmumi.....	99
7.2.5. Aprites ekonomikas uzņēmumi.....	100
7.2.6. Ostas	101
7.3. Nepieciešamā finansējuma aprēķins finanšu produktiem un finanšu produkti	101
7.3.1. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktais finansējuma veids – ūdenssaimniecības uzņēmumi	101
7.3.2. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktais finansējuma veids - atkritumsaimniecības uzņēmumi	103
7.3.3. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktais finanšu instruments – aprites ekonomikas uzņēmumi	104
7.3.4. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktais finanšu instruments – ostas	106
7.3.5. Digitalizācija.....	107
7.3.6. Valsts atbalsta jautājumi.....	107
8. EIROPAS REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS FONDS	108
8.1. Uzņēmējdarbība	108
8.1.1. Kopējā tautsaimniecības izaugsmes politika	110
8.1.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam	111
8.1.3. Saņēmēju grupa - MVU	111
8.1.4. Saņēmēju grupas – uzņēmumu - anketēšanas rezultāti	112
8.1.5. ALTUM administrētie finanšu produkti MVU	113
8.1.6. Finanšu sabiedrību nodrošinātais finansējums	117
8.1.7. Saņēmēju grupa – lielie uzņēmumi	120
8.1.8. Nepieciešamā finansējuma aprēķins, pamatojoties uz anketēšanas rezultātiem	121
8.1.9. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktie finanšu produkti - eksporta kredīta garantijas	123
8.1.10. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktie finanšu produkti – fondu fonds.....	123
8.1.11. Valsts atbalsta jautājumi.....	125
8.2. AER un energoefektivitāte	125
8.2.1. Kopējā AER un energoefektivitātes politika	128
8.2.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam	129
8.2.3. Saņēmēju grupa – dzīvojamo ēku īpašnieki.....	132
8.2.4. Saņēmēju grupa – pašvaldības un pašvaldību kapitālsabiedrības	134
8.2.5. Saņēmēju grupa – centralizētās, lokālās un individuālās siltumapgādes un aukstumapgādes pakalpojumu nodrošinātāji	135
8.2.6. Saņēmēju grupa – valsts institūcijas	136
8.2.7. Saņēmēju grupa – komersanti.....	136

8.2.8. Energoefektivitātes paaugstināšana dzīvojamās ēkās	137
8.2.9. AER izmantošanas elektroenerģijas ražošanā veicināšana	137
8.2.10. AER izmantošanas un energoefektivitātes paaugstināšana rūpniecībā un komersantos ..	138
8.2.11. AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā, lokālajā un individuālajā siltumapgādē un aukstumapgādē	138
8.2.12. Gaisa kvalitātes uzlabošanas pasākumi	139
8.2.13. Energoefektivitātes paaugstināšana valsts ēkās.....	139
8.2.14. Biometāna ražošanas un izmantošanas veicināšanas pasākumi	140
8.2.15. Valsts atbalsta jautājumi.....	140
8.3. Valsts kapitālsabiedrības	141
8.3.1. Kopējā tautsaimniecības izaugsmes politika.....	142
8.3.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam	142
8.3.3. Saņēmēju grupa	143
8.3.4. ALTUM nodrošinātais finansējums.....	144
8.3.5. Komercbanku nodrošinātais finansējums.....	146
8.4. Zinātne, pētniecība un inovācijas	146
8.4.1. Politikas prioritātes un viedās specializācijas stratēģija	148
8.4.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam	149
8.4.3. Saņēmēju grupa – zinātniskās institūcijas.....	149
8.4.4. Saņēmēju grupa – lielie uzņēmumi	150
8.4.5. Saņēmēju grupa – mazie un vidējie uzņēmumi.....	151
8.4.6. ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda nodrošinātais finansējums	152
8.4.7. ALTUM nodrošinātais finansējums.....	152
8.4.8. Komercbanku nodrošinātais finansējums.....	153
8.4.9. EIB, EIF un citu institūciju nodrošinātais finansējums	153
8.4.10. Eiropas pētniecības programma “Apvārsnis 2020”	154
8.4.11. Nepieciešamā finansējuma aprēķins.....	154
8.4.12. Ieteiktie finanšu produkti.....	155
8.4.13. Valsts atbalsta jautājumi.....	155
9. PRIEKŠLIKUMI DARBĪBAS PROGRAMMĀS IEKĻAUJAMAJIEM IZNĀKUMA UN REZULTĀTA RĀDĪTĀJIEM UN FINANŠU INSTRUMENTU LIETDĒRĪBAS UN EFEKTIVITĀTES NOVĒRTĒŠANAI	156
9.1. Intervences rezultātu mērīšana.....	156
9.2. Informācija finanšu instrumentu lietderības un efektivitātes izvērtēšanai	158
1. PIELIKUMS. IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	162
2. PIELIKUMS. EKSPERTU INTERVIJU DALĪBNIEKU SARAKSTS.....	170
3. PIELIKUMS. REGULU PROJEKTOS IEKĻAUTIE RĀDĪTĀJI	172

ANOTĀCIJA

Anotācija novērtējumam “Tirgus nepilnību sākotnējais (ex-ante) novērtējums Eiropas Savienības fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda atbalstam finanšu instrumentu veidā”

Izvērtējuma mērķis, uzdevums un galvenie rezultāti. Finanšu instrumentu ieviešanas ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda sākotnējā (ex-ante) novērtēšana, lai identificētu jomas, kurās pastāv neoptimāli tirgus apstākļi vai tirgus nepilnības finansējuma pieejamības nodrošināšanai: ➤ uzņēmumiem; ➤ pašvaldību kapitālsabiedrībām; ➤ valsts kapitālsabiedrībām; ➤ valsts vai universitāšu zinātniskajiem institūtiem; ➤ uzņēmumiem, kas nodrošina daudzīvokļu dzīvojamo māju energoefektivitātes pakalpojumus; ➤ uzņēmumiem, kas nodrošina centralizētās un lokālās siltumapgādes pakalpojumus; un nodrošinātu savlaicīgu ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda uzsākšanu, kā arī samazinātu publiskā finansējuma pieejamības pārrāvuma iespējamību. Darba uzdevums: ➤ izstrādāt tirgus nepilnību novērtējuma metodoloģiju; ➤ sagatavot uz analīzi un pierādījumiem balstītu finanšu instrumentu tirgus nepilnību sākotnējo novērtējumu, novērtējuma rezultātā nosakot: ○ darbības programmās finanšu instrumentiem plānojamo maksimālo finansējuma apjomu un paredzamo sviras efektu ieņēmumus nesošām un izmaksas ietaupošām darbībām; ○ plānojamās / piedāvātos / turpināmos finanšu instrumentu produktu veidus un to mērķus, iekļaujot iespējamās atšķirības to piedāvājumā atbilstoši saņēmēju darbības jomai / nozarei / reģionālajam dalījumam, iekļaujot analīzi par iespējamo atšķirīgo attieksmi pret investoriem; ○ plānojama / paredzama finanšu instrumentu ieguldījums darbības programmās iekļauto specifisko atbalsta mērķu sasniegšanā.	Goal, tasks and main results of assessment Ex-ante assessment of the the financial instrument deployment for the EU funds programming period 2021-2027 to identify areas where sub-optimal market conditions or market failures exist to ensure access to funding: ➤ for enterprises; ➤ for municipal capital companies; ➤ for State owned companies; ➤ for national or university scientific institutions; ➤ for enterprises providing energy-efficiency services for residential houses; ➤ undertakings providing district and local heating services; and ensure the timely launch of the 2021-2027 programming period of the EU funds and reduce the likelihood of a gap in public funding. Assessment tasks: ➤ to develop a methodology for assessing market failures; ➤ to prepare an initial assessment of the market failures of analysis and evidence-based financial instruments by setting out, as a result of the assessment: ○ the maximum amount of funding for financial instruments to be included in the Operational Programmes and the expected leverage effect for revenue-generating and cost-saving activities; ○ the types of financial instruments to be planned / proposed / continued and their objectives, including possible differences according to the scope / sector / regional breakdown of the beneficiaries, including an analysis of the likely divergent behaviour of investors; ○ the planned / expected contribution of financial instruments to the achievement of the specific support objectives included in the Operational Programmes.
Galvenās pētījumā aplūkotās tēmas Tirgus nepilnību sākotnējais (ex-ante) novērtējums Eiropas Savienības fondu 2021.–	The main topics covered in the evaluation: Ex-ante assessment of market failures to support the planning of the European Union funds for the

2027.gada plānošanas perioda atbalstam finanšu instrumentu veidā	period 2021–2027 in the form of financial instruments
Pētījuma pasūtītājs: Latvijas Republikas Finanšu ministrija	Client: Ministry of Finance of the Republic of Latvia
Pētījuma īstenotājs: SIA "CSE COE"	The performer of the study: SIA "CSE COE"
Pētījuma īstenošanas gads: 2019.-2020.gads	Year of implementation of the study: 2019 – 2020
Pētījuma finansēšanas summa un finansēšanas avots: 59 500 EUR, neskaitot PVN Iepirkums finansēts no Eiropas Sociālā fonda tehniskās palīdzības projekta "Kohēzijas politikas fondu izvērtēšanas nodrošināšana pierādījumu bāzes veidošanai uz rezultātiem vērstu un efektīvu ES fondu ieguldījumu plānošanai un veikšanai Latvijas tautsaimniecībā"	Amount of financing of the study and source of funding: EUR 59,500, excluding VAT The project is financed from the European Social Fund technical assistance project "Ensure the assessment of Cohesion Policy Funds to create an evidence base for planning and carrying out results-oriented and effective EU Funds investments in the economy of Latvia"
Pētījuma klasifikācija 12.2. Padziļinātas ekspertīzes pētījumi politikas vai tiesiskā regulējuma izstrādei, politikas analīzei un ietekmes novērtēšana	Classification of the study 12.2. In-depth expertise studies for policy or regulatory development, policy analysis and impact assessment
Politikas joma, nozare 2. Budžeta un finanšu politika. 2.1. Ārvalstu finanšu instrumentu apguve. 2.1.1. Eiropas Savienības fondi un citi ārvalstu finanšu instrumenti	Policy area, sector 2. Budget and financial policy. 2.1. Investments in foreign financial instruments. 2.1.1. European Union funds and other foreign financial instruments
Pētījuma ģeogrāfiskais aptvērums: (visa Latvija vai noteikts reģions/novads) Visa Latvija	Geographical coverage of the study: Latvia
Pētījuma mērķa grupa/-as (piemēram, Latvijas iedzīvotāji darbspējas vecumā): Latvijas uzņēmēji, valsts institūcijas	Target group(s) of the study (e.g. residents of Latvia in the working age): Enterprises, public authorities
Pētījumā izmantotās metodes pēc informācijas ieguves veida:	Methods used in the assessment by type of information acquisition:
1) analysis of legal framework and policy planning documents	1) analysis of legal framework and policy planning documents
2) analysis of statistical data	2) analysis of statistical data
3) analysis of secondary data	3) analysis of secondary data
4) Conducting and analysing in-depth/expert interviews	4) conducting and analysing in-depth/expert interviews
5) review of good practice examples	5) review of good practice examples
6) conducting and analyzing data of a qualitative survey	6) conducting and analyzing data of a qualitative survey

Kvantitatīvās (ja attiecināms):	pētījuma	metodes	Quantitative (if applicable):	study	methods
	1) aptaujas izlases metode – MVU, mikrouzņēmumi, lielie uzņēmumi, lauku saimnieciskās darbības veicēji, zivsaimniecības, zinātniskie institūti, pašvaldību kapitālsabiedrības, valsts kapitālsabiedrības		1) survey sampling method – SMEs, microcompanies, large companies, farms, fisheries, research institutions, municipalities owned companies, state owned companies		
	2) aptaujāto/anketēto respondentu/vienību skaits – 3148 uzņēmumi, 48 zivsaimniecības, 3403 lauku saimnieciskās darbības veicēji, 209 specifiskā atbalsta mērķa pasākuma dalībnieki, 83 pašvaldību uzņēmumi, 32 valsts kapitālsabiedrības, 58 sociālie uzņēmumi		2) number of respondents / units – 3148 enterprises, 48 fisheries, 3403 farms, 209 specific aid measure participants, 83 municipality owned companies, 32 state owned companies, 58 social enterprises		
Kvalitatīvās (ja attiecināms):	pētījuma	metodes	Qualitative (if applicable):	study	methods
	1) number of in-depth/ expert interviews – more than 70		1) Number of in-depth/ expert interviews – more than 70		
Izmantotās analīzes grupas (griezum): Datu ekstrapolācija			Analysis groups used (sections): Data extrapolation		
Pētījuma pasūtītāja kontakthinformācija: Finanšu ministrijas Eiropas Savienības fondu stratēģijas departamenta Izvērtēšanas nodaļas vadītāja vietnieks Normunds Strautmanis (tālr. +371 67083840, e-pasts: Normunds.Strautmanis@fm.gov.lv)			Contact information of the client: Normunds Strautmanis, Deputy Head of the Evaluation Division of the European Union Funds Strategy Department of the Ministry of Finance (phone +371 67083840, e-mail: Normunds.Strautmanis@fm.gov.lv)		
Pētījuma autori (autortiesību subjekti) Daina Beļicka, Zane Zeibote, Natalja Točelovska, Jorge Núñez Ferrer, Gabor Balazs, Dace Krupenko, Ilva Viļuma			Authors (copyright holders): Daina Beļicka, Zane Zeibote, Natalja Točelovska, Jorge Núñez Ferrer, Gabor Balazs, Dace Krupenko, Ilva Viļuma		

KOPSAVILKUMS

Izvērtējuma mērķis ir īstenot finanšu instrumentu ieviešanas ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda sākotnējo (*ex-ante*) novērtēšanu, lai identificētu jomas, kurās pastāv neoptimāli tirgus apstākļi vai tirgus nepilnības finansējuma pieejamības nodrošināšanai, un nodrošinātu savlaicīgu ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda uzsākšanu, kā arī samazinātu publiskā finansējuma pieejamības pārrāvuma iespējamību. Novērtējums attiecas uz pieciem ES fondiem - Kohēzijas fondu, Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF), Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+), Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA), kā arī Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu (EJZF).

Izvērtējuma metodoloģija iekļauj esošās situācijas analīzi, saņēmēju vajadzību noteikšanu, kā arī ieguldījumu finanšu instrumentos novērtējumu. Esošās situācijas analīze sevī ietver ekonomiskās situācijas un finanšu instrumentu pieejamības analīzi, tostarp to lietderību un efektivitāti, bet saņēmēju vajadzības tiek noteiktas pa saņēmēju grupām. Galvenās datu iegūšanas metodes izvērtējuma ietvaros: anketēšana, intervijas, sekundāro datu analīze, citu valstu pieredzes apskats, kā arī normatīvās bāzes prasību apkopojums.

Sākotnējā novērtējuma ziņojums strukturēts pa dažādām finansējuma saņēmēju grupām un attiecināmajiem fondiem, galvenajā ziņojumā apkopojot katrā novērtējuma modulī sniegto nozīmīgāko informāciju par ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas periodā izmantojamiem finanšu instrumentiem.

Novērtējuma ziņojumā iekļauti šādi tehniskie pielikumi:

- A - Esošās ekonomiskās situācijas analīze Latvijā;
- B - Lauksaimniecība un mežsaimniecība – ELFLA;
- C - Zivsaimniecība – EJZF;
- D - Sociālā uzņēmējdarbība – ESF+;
- E - Visi sociālās jomas pasākumi, izņemot sociālo uzņēmējdarbību – ESF+;
- F - Infrastruktūra – KF, ERAF;
- G - AER un energoefektivitāte – ERAF, KF;
- H - Uzņēmējdarbība – ERAF;
- I - Zinātne, pētniecība un inovācijas – ERAF, ELFLA;
- J - Valsts kapitālsabiedrības – ERAF.

Galvenajā ziņojumā katra tehniskā pielikuma kopsavilkums iekļauts attiecīgā fonda nodaļā, katram no novērtējumā iekļautajiem fondiem veidojot atsevišķu sadaļu galvenajā ziņojumā. Ziņojuma tehniskajos pielikumos iekļauts ne vien padziļinātāks tirgus nepilnību izvērtējums, tostarp finansējuma saņēmēju aptauju veidā, bet arī citu valstu pieredzes apskats un nepieciešamā finansējuma aprēķini. Finanšu instrumentu tirgus nepilnību novērtējums galvenā ziņojuma ietvaros sniegts katram ES fondam tā nodaļā, vienlaikus sniedzot informāciju par plānotajiem finanšu produktiem 2021. – 2027. gada plānošanas periodā, tos īstenojot saskaņā ar regulās noteikto.

Plānotie finanšu instrumenti un tiem novirzāmais finansējums

Tabulā zemāk iekļauta informācija par plānotajiem finanšu instrumentiem sadalījumā pa ES fondiem, iekļaujot Kopīgo noteikumu regulas projekta²⁶ **52.panta 3.punkta prasības**: summa, ko ierosināts iemaksāt no programmas finanšu instrumentā; paredzamais sviras efekts; finanšu produkti, ko ierosināts piedāvāt, tostarp iespēja, ka būs vajadzīga atšķirīga attieksme pret investoriem; ierosinātā galasaņēmēju grupa; paredzamais finanšu instrumentu ieguldījums konkrētu mērķu sasniegšanā. Nevienā no piedāvātajiem finanšu produktiem nav paredzama atšķirīga attieksme pret investoriem. Ieguldījums konkrētu mērķu sasniegšanā ir saskaņā ar ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda darbības programmas projektu²⁷. Jāņem vērā, ka norādītais finansējums ir indikatīvs un var mainīties Darbības programmas apstiprināšanas laikā, kā arī mainoties ekonomiskajai situācijai, politikas prioritātēm vai nepieciešamā finansējuma pieejamībai no citiem finanšu avotiem.

26 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0375>

27 https://www.fm.gov.lv/lv/sabiedribas_lidzdaliba/sabiedribas_lidzdaliba_par_es_jautajumiem/

1. tabula. Novērtējuma ietvaros ieteiktie finanšu instrumenti

Fonds	Kopējais plānotais finansējums (NAP2027), EUR	Summa, ko ierosināts iemaksāt no programmas finanšu instrumentā, EUR	Finanšu produkts, paredzamais sviras efekts, ierosinātā galasaņēmēju grupa, paredzamais finanšu instrumenta ieguldījums konkrētu mērķu sasniegšanā
Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds	178 168 809	40 000 000	Kombinētais finanšu instruments (aizdevuma un granta komponente) – zivsaimniecības nozares konkurētspējas nodrošināšanai. Finansējuma saņēmēji – aktīvi darbojošās komercsabiedrības, jaunās komercsabiedrības. Sviras efekts – 1. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks veicināta zivsaimniecības nozares konkurētspēja.
		6 750 000	Kombinētais finanšu instruments (aizdevuma un granta komponente) – sabiedrības virzītas vietējās attīstības pasākumu īstenošana piekrastes teritorijā. Finansējuma saņēmēji – fiziskas personas, individuālie komersanti, zvejnieku un zemnieku saimniecības, komercsabiedrības. Sviras efekts – 1. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks veicināta vietējo teritoriju attīstība.
Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai	1 196 814 201	60 000 000	Kombinētais finanšu instruments (aizdevuma un granta komponente) uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā. Finansējuma saņēmēji – juridiskas vai fiziskas personas, kuras nodarbojas ar lauksaimniecisko darbību un kuras apgrozījums pēdējā noslēgtajā gadā vienota uzņēmuma līmenī ir robežās no 15 000 EUR – 70 000 EUR, neieskaitot saņemto valsts un Eiropas Savienības atbalstu. Sviras efekts – 1. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks veicināta uzņēmējdarbības attīstība lauku teritorijās.
		5 000 000	Riska kapitāls – atbalsts uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes uzlabošanai. Finansējuma saņēmēji – juridiskas personas, kas nodarbojas ar lauksaimniecību. Sviras efekts – 1,88 (tāds pats kā riska kapitālam fondu fonda ietvaros). Nodrošinot kapitāla pieejamību tiks veicināta uzņēmējdarbība lauku teritorijās.
Eiropas Sociālais fonds Plus	915 440 086	4 500 000	Kombinētais finanšu instruments (aizdevuma un granta komponente) sociālā uzņēmuma uzņēmējdarbības uzsākšanai. Finansējuma saņēmēji – sociālās uzņēmējdarbības uzsācējs – SIA. Sviras efekts – 1,17. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks

			veicināta sociālās uzņēmējdarbības uzsākšana.
		4 500 000	Kombinētais finanšu instruments (aizdevuma un granta komponente) sociālā uzņēmuma biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai. Finansējuma saņēmējs – ekonomiski aktīvs sociālais uzņēmums. Sviras efekts – 1,17. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks veicināta sociālo uzņēmumu biznesa plānu īstenošana.
Kohēzijas fonds	1 373 505 174	20 000 000	Kombinētais finanšu instruments (aizdevuma un granta komponente) – aprites ekonomikas attīstībai. Finansējuma saņēmēji – saimnieciskās darbības veicēji. Sviras efekts – 1,17. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks veicināta aprites ekonomikas principu ieviešana ražošanā un pakalpojumos, attīstot otreizēju un slēgtu materiālu ciklu tehnoloģiju, veicinot pāreju uz otreizēji izmantojamu un videi nekaitīgu izejvielu izmantošanu ražošanas tehnoloģiskajos risinājumos.
		20 000 000	Kombinētais finanšu instruments (granta un aizdevuma komponente) – ostu darbības pārkārtošanai. Finansējuma saņēmēji – lielās un mazās ostu pārvaldes. Sviras efekts – 1,17. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks optimāli izmantoti finanšu resursi, lai tālāk attīstītu ostu infrastruktūru.
Eiropas Reģionālās attīstības fonds	3 211 967 887	131 250 000	Kombinētais finanšu produkts (granta un aizdevuma komponente) – energoefektivitātes paaugstināšana dzīvojamās ēkās. Finansējuma saņēmēji – dzīvokļu īpašnieki. Sviras efekts – 1,17. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks optimāli izmantoti finanšu resursi, lai paaugstinātu energoefektivitāti dzīvojamās ēkās.
		27 500 000	Kombinētais finanšu instruments (granta un aizdevuma komponente) – AER izmantošanas elektroenerģijas ražošanā veicināšana. Finansējuma saņēmēji – saimnieciskās darbības veicēji, pašvaldību kapitālsabiedrības, AER kopienas un energokopienas. Sviras efekts 1,17. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks veicināta AER izmantošana elektroenerģijas ražošanā.
		50 000 000	Kombinētais finanšu instruments (granta un aizdevuma komponente) – AER izmantošanas un energoefektivitātes paaugstināšana

			rūpniecībā un komersantos. Finansējuma saņēmēji – saimnieciskās darbības veicēji. Sviras efekts 1,17. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks veicināta AER izmantošana rūpniecībā un komersantos.
		55 000 000	Kombinētais finanšu instruments (granta un aizdevuma komponente) - AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana lokālajā un individuālajā siltumapgādē un aukstumapgādē. Finansējuma saņēmēji – saimnieciskās darbības veicēji un pašvaldību kapitālsabiedrības. Sviras efekts 1,17. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks veicināta energoefektivitātes paaugstināšana lokālajā un individuālajā siltumapgādē un aukstumapgādē, kā arī centralizētajā siltumapgādē un aukstumapgādē.
		15 000 000	Kombinētais finanšu instruments (granta un aizdevuma komponente) – valsts ēku energoefektivitātes uzlabošana. Finansējuma saņēmēji – valsts tiešās pārvaldes iestāžu ēku īpašnieki. Sviras efekts 1,17. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks veicināta valsts ēku energoefektivitātes uzlabošana.
		25 000 000	Kombinētais finanšu instruments (granta un aizdevuma komponente) – biometāna ražošanas un izmantošanas veicināšana. Finansējuma saņēmēji – saimnieciskās darbības veicēji, kas ražo biometānu. Sviras efekts 1,17. Kombinējot aizdevumus un grantus tiks veicināta biometāna ražošanas attīstīšana.
		80 000 000	Fondu fonds, aizdevumi - 200 miljoni EUR (80 miljoni NAP2027 pasākums Nr. 81 un ALTUM finansējums 120 miljoni EUR). Finansējuma saņēmēji – saimnieciskās darbības veicēji. Sviras efekts 2,9. Nodrošināti aizdevumi jaunu iekārtu un tehnoloģiju ieviešanai un tehnoloģiju pārņemšanai, aizdevumi pētniecībai un attīstībai (tehnoloģiju attīstībai, prototipēšanai) un aizdevumi modernu tehnoloģiju pārņemšanai, digitalizācijas nodrošināšanai.
		45 000 000	Fondu fonds, kombinētais finanšu instruments ar grantu un aizdevuma

			komponenti, kur granta komponente līdz 50% - 125 miljoni EUR (45 miljoni NAP2027 pasākums Nr. 81 un ALTUM finansējums 80 miljoni EUR). Ar granta komponentes palīdzību sasniedzamie mērķi tiks noteikti plānojot darbības programmu. Finansējuma saņēmēji – saimnieciskās darbības veicēji. Sviras efekts 3,27. Kombinētie aizdevumi (ar granta elementu) veicinās inovācijas aktivitāti, stiprinās pētniecības un inovāciju kapacitāti un progresīvu tehnoloģiju ieviešanu, tādējādi veidojot stratēģisku un viedu pieeju visas tautsaimniecības konkurētspējas nodrošināšanai un IKP spēcīgākai attīstībai. Digitalizācijas projektiem un inovatīvu tehnoloģiju ieviešanai plānots sniegt kombinēto aizdevumu.
		50 000 000	Fondu fonds, garantijas – 50 miljoni EUR (NAP2027 pasākums Nr.81). Nodrošinātais finansējums, izmantojot garantijas, apmēram 250 miljoni EUR. Finansējuma saņēmēji – saimnieciskās darbības veicēji. Sviras efekts 5. Individuālās garantijas, lai nodrošinātu uzņēmumu digitalizācijas projektu īstenošanu un jaunu tehnoloģiju ieviešanai.
		75 000 000	Fondu fonds, riska kapitāls – 120 miljoni EUR (75 miljoni EUR NAP2027 pasākums Nr.81 un 45 miljoni EUR privātās investīcijas). Finansējuma saņēmēji – saimnieciskās darbības veicēji. Sviras efekts 1,88. Investīcijas jaunu inovatīvu projektu izstrādei un investīciju projektiem visās MVU attīstības stadijās.

SUMMARY

The purpose of the project is to carry out an ex-ante assessment of market failures to support the planning of the EU funds for programming period 2021-2027 in the form of financial instruments. To identify areas where there are sub-optimal market conditions or market failures to ensure access to finance and to ensure timely implementation of EU funds in the EU funds programming period 2021 - 2027, as well as reduce the possibility of an interruption in the availability of public funding. The assessment covers five EU funds: the Cohesion Fund (CF), the European Regional Development Fund (ERDF), the European Social Fund Plus (ESF+), the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD), and the European Maritime and Fisheries Fund (EMFF).

The **assessment methodology** includes the analysis of the current situation, identification of the needs of the beneficiaries and the assessment of investments in financial instruments. The study includes the analysis of the economic situation and the availability of financial instruments, including their efficiency and effectiveness assessment and financing needs for beneficiaries. The primary data collection methods were questionnaires, interviews, analysis of secondary data, review of the experience of other countries, as well as a summary of the requirements of the regulatory framework.

The assessment report is structured by different groups of beneficiaries and eligible funds. The main report summarises the most important information provided in each technical annex about the financial instruments to be used during the EU funds programming period 2021-2027.

The assessment report includes the following technical annexes:

- A - Analysis of the current economic situation in Latvia;
- B - Agriculture and forestry - EAFRD;
- C - Fisheries - EMFF;
- D - Social Entrepreneurship - ESF+;
- E - All social measures except social entrepreneurship - ESF+;
- F - Infrastructure - CF, ERDF;
- G - RES and energy efficiency ERDF, CF;
- H - Entrepreneurship - ERDF;
- I - Science, research and innovation - ERDF, EAFRD;
- J - State capital companies - ERDF.

The main report includes a summary of each technical annex which is included in the relevant fund chapter, with a separate section for different groups of beneficiaries. The technical annexes of the report have not only a more in-depth assessment of market failures, included in the form of surveys of beneficiaries but also an overview of other countries' experiences and estimates of funding needs. The evaluation of the market failure of financial instruments within the framework of the main report is provided to each EU fund, at the same time providing information on the planned financial products in the EU funds programming period 2021-2027.

Planned financial instruments and funding

The table below contains information on the planned financial instruments, including the requirements of Article 52 (3) of the draft Common Provisions Regulation²⁸: the amount proposed to be paid from the program into the financial instrument; expected leverage effect; the financial products proposed to be offered, including the possibility that different treatment of investors will be required; the proposed group of final beneficiaries; the expected contribution of financial instruments to the achievement of specific objectives. According to assessment there is no different treatment for investors. The contribution to the achievement of specific objectives is in accordance with the draft Operational Programme of the EU funds programming period 2021-2027²⁹. It should be noted that the funding recommended is indicative and may change during the approval of the Operational Programme, as well as due to changes in the economic situation, policy priorities or the availability of the necessary funding from other financial sources.

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0375>

²⁹ https://www.fm.gov.lv/sabiedribas_lidzdaliba/sabiedribas_lidzdaliba_par_es_jautajumiem/

Table 1a. Financial instruments recommended under the assessment

Fund	Total planned funding (NDP2027), EUR	Funding to be allocated to FI, EUR	Planned financial instrument
European Maritime and Fisheries Fund	178 168 809	40 000 000	Combined financial instrument (loan and grant component) to ensure the competitiveness of the fisheries sectors. Recipients of funding - active commercial enterprises, new commercial enterprises. Leverage effect – 1 Combining loans and grants will boost the competitiveness of the fisheries sector.
		6 750 000	Combined financial instrument (loan and grant component) – implementation of community-led local development measures in the coastal area. Recipients of funding - natural persons, sole proprietors, fishermen's and farmers' farms, commercial enterprises. Leverage effect – 1 Combining loans and grants will promote the development of local areas.
European Agricultural Fund for Rural Development	1 196 814 201	60 000 000	Combined financial instrument (loan and grant component) for business development in rural areas. Beneficiaries of funding: a legal or natural person engaged in agricultural activity whose turnover in the last closed year at the level of a single undertaking ranges from EUR 15 000 to EUR 70 000, excluding State and European Union aid received. Leverage effect – 1 Combining loans and grants will promote business development in rural areas.
		5 000 000	Risk capital – Support for improving the competitiveness and productivity of enterprises. Beneficiaries – Legal entities engaged in agricultural activity. Leverage effect – 1.88 (same as risk capital fund of funds). Ensuring the availability of capital will promote entrepreneurship in rural areas.
European Social Fund Plus	915 440 086	4 500 000	Combined financial instrument (loan and grant component) for the start-up of a social enterprise (SE). Financing recipient – SE, limited liability company. Leverage effect – 1.17. Combining loans and grants will facilitate the start-up of social entrepreneurship.
		4 500 000	Combined financial instrument (loan and grant component) for the implementation of a SE business plan and social impact plan. Beneficiary of funding: economically active SE.

			Leverage effect – 1.17 Combining loans and grants will facilitate the implementation of SE business plans.
Cohesion Fund	1 373 505 174	20 000 000	Combined financial instrument (loan and grant component) - for circular economy development. Beneficiaries – Enterprises. Leverage effect – 1.17 Combining loans and grants will promote the implementation of circular economy principles in production and services, developing recyclable and closed material cycle technology, facilitating the transition to the use of recyclable and environmentally friendly raw materials in production.
		20 000 000	Combined financial instrument (grant and loan component) - for the ports future development. Beneficiaries – Large and small port authorities. Leverage effect – 1.17 Combining loans and grants will make optimal use of financial resources to further develop port infrastructure.
European Regional Development Fund	3 211 967 887	131 250 000	Combined financial instrument (grant and loan component) – increasing energy efficiency in residential buildings. Beneficiaries – apartment owners. Leverage effect – 1.17 Combining loans and grants will make optimal use of financial resources to increase energy efficiency in residential buildings.
		27 500 000	Combined financial instrument (grant and loan component) - promoting the use of RES in electricity generation. Beneficiaries of funding - performers of economic activity, municipal capital companies, RES communities and energy communities. Leverage effect 1.17 Combining loans and grants will promote the use of RES in electricity generation.
		50 000 000	Combined financial instrument (grant and loan component) – Increasing the use of RES and energy efficiency in industry and economic operators. Beneficiaries – performers of economic activity. Leverage effect 1.17 Combining loans and grants will promote the use of RES in industry and businesses.
		55 000 000	Combined financial instrument (grant and loan component) – usage of RES and energy efficiency improvements in local and individual heating and cooling. Recipients of financing – performers of economic activity and municipal capital companies. Leverage effect 1.17

			Combining loans and grants will promote energy efficiency in local and individual heating and cooling, as well as district heating and cooling.
		15 000 000	Combined financial instrument (grant and loan component) – Improving the energy efficiency of public buildings. Beneficiaries – owners of buildings of direct public administration. Leverage effect 1.17 Combining loans and grants will promote the improvement of energy efficiency of public buildings.
		25 000 000	Combined financial instrument (grant and loan component) – promotion of the production and use of biomethane. Financial beneficiaries – performers of economic activity producing biomethane. Leverage effect 1.17 Combining loans and grants will promote the development of biomethane production.
		80 000 000	Fund of funds, loans: EUR 200 million (80 million NDP2027 measure No. 81 and ALTUM EUR 120 million). Beneficiaries – performers of economic activity. Leverage effect 2.9 Loans for introduction of new equipment and technologies and technology transfer, loans for research and development (technology development, prototyping) and loans for digitization.
		45 000 000	Fund of funds, a combined financial instrument with a grant and loan component where the grant component is up to 50% to EUR 125 million (45 million NDP2027 measure No. 81 and ALTUM EUR 80 million). The objectives to be achieved through the grant component will be defined when planning the Operational Programme. Beneficiaries - performers of economic activity. Leverage effect 3.27 Combined loans (with a grant element) will stimulate innovation activity, strengthen research and innovation capacity and the introduction of advanced technologies, thus creating a strategic and smart approach to ensuring the competitiveness of the whole economy and stronger GDP development. It is planned to provide a combined loan for digitization projects and introduction of innovative technologies.
		50 000 000	Fund of funds, guarantees EUR 50 million (NDP2027 measure No. 81). The financing provided through guarantees amounts to around EUR 250 million. Beneficiaries - performers of economic activity.

			Leverage effect 5 Individual guarantees to ensure the implementation of business digitization projects and the introduction of new technologies.
		75 000 000	Fund of funds, risk capital EUR 120 million (EUR 75 million NDP2027 measure No. 81 and EUR 45 million private investment). Beneficiaries - performers of economic activity. Leverage effect 1.88 Investments in the development of new innovative projects and investment projects at all stages of SME development.

1. NOVĒRTĒJUMA METODOLOĢIJA UN NORMATĪVĀ BĀZE

1.1. Novērtējuma metodoloģija

Novērtējuma mērķis un sfēra

Novērtējuma mērķis ir finanšu instrumentu ieviešanas Eiropas Savienības (ES) fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda sākotnējā (*ex-ante*) novērtēšana, lai identificētu jomas, kurās pastāv neoptimāli tirgus apstākļi vai tirgus nepilnības finansējuma pieejamības nodrošināšanai (turpmāk – tirgus nepilnību novērtējums) un nodrošinātu savlaicīgu ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda uzsākšanu, kā arī samazinātu publiskā finansējuma pieejamības pārrāvuma iespējamību.

Saskaņā ar Kopīgo noteikumu regulu³⁰ (KNR)³¹ finanšu instrumenti dos lielu ieguldījumu gan peļņas gūšanai, gan izmaksu samazināšanai, un to ieviešanas noteikumi ir pilnveidoti, lai nodrošinātu vienkāršāku un efektīvāku finanšu instrumentu ieviešanu. Finanšu instrumentu pasākumu un produktu piedāvājumam, jānodrošina papildinātība un sinerģija ar tirgū esošiem finansēšanas avotiem un instrumentiem, maksimāli lietderīgu un efektīvu publisko līdzekļu izvietošana finanšu instrumentu investīcijās atbilstoši tautsaimniecības kopējiem attīstības mērķiem, ievērojot atbalstāmo jomu specifiku un izvairoties no tirgus konkurences kropļojumiem.

Finanšu instrumentu ieviešanas ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda sākotnējā novērtējuma sfēra ietver šādus ES fondus:

- Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF);
- Eiropas Sociālais fonds Plus (ESF+);
- Kohēzijas fonds (KF);
- Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF);
- Eiropas lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA).

Katram no novērtējuma sfērā iekļautajiem ES fondiem ir sagatavots viens vai vairāki tehniskie pielikumi, sadalījumā pa intervences jomām, kā arī kopsavilkums iekļauts galvenajā ziņojumā.

Novērtējuma metodoloģijas teorētiskais ietvars un rezultāts

Sākotnējā novērtējuma metodoloģijas teorētisko ietvaru veido Eiropas Komisijas ieteiktā finanšu instrumentu sākotnējā novērtējuma metodoloģija³², kas tika izveidota ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas periodam, novērtējuma tehniskā specifikācija un dažādi Eiropas Komisijas un FI Compass materiāli attiecībā uz finanšu instrumentu izveidi.

Novērtējums attiecas uz ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas periodu, tādēļ novērtējumā tika ņemti vērā publiski pieejamie regulu projekti attiecībā uz novērtējuma sfērā iekļautiem ES fondiem (ERAF, KF³³; ESF+³⁴; EJZF³⁵; ELFLA³⁶), kā arī Kopīgo noteikumu regulas projekts³⁷, kas attiecas uz ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas periodu. Novērtējuma metodoloģijas teorētiskais ietvars shematiski attēlots zemāk.

30 Eiropas Parlamenta un Padomes 2018.gada 29.maija Regulas (ES) Nr. 2018/0196(COD), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu (turpmāk – Regula Nr.2018/0196 (COD)) projekts

31 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A375%3AFIN>

32 <https://www.fi-compass.eu/publication/manuals/manual-ex-ante-assessment-guidance-vol-i-general-methodology>

33 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0372>

34 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0382>

35 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0390>

36 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0392>

37 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0375>

1. attēls. Metodoloģijas teorētiskais ietvars

Esošās ekonomiskās situācijas analīze balstīta uz Latvijas Bankas (LB), Finanšu ministrijas un citu institūciju ekonomiskajām prognozēm, tai skaitā ņemot vērā pēdējās izmaiņas ekonomikā saistībā ar Covid-19. Iekļauta informācija par finanšu instrumentu pieejamību tirgū sadalījumā pa dažādiem finansējuma avotiem, kā arī pie saņēmēju grupu analīzes ietverta informācija par atsevišķiem finanšu produktiem konkrētiem projektu mērķiem.

Novērtējuma ietvaros, lai noteiktu ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda **intervences jomas un plānoto finansējuma apjomu**, izmantots **Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027.gadam** (NAP2027). Vērtējot NAP2027 pasākumus ņemts vērā pasākuma mērķis, finansējuma saņēmēji un plānotās pasākuma aktivitātes. Lai izvērtētu vai pasākums varētu tikt finansēts ar finanšu instrumentu palīdzību, izvērtēta saņēmēju grupa, piemēram, saimnieciskās darbības veicēji, pašvaldības, valsts institūcijas. Kā galvenais kritērijs, lai noteiktu vai būtu izmantojami finanšu instrumenti ir ieņēmumu palielinājums vai izdevumu samazinājums projekta īstenošanas rezultātā. Uzmanība pievērsta kompleksiem projektiem, kur tikai daļa no projekta aktivitātēm var radīt ieņēmumu palielinājumu vai izdevumu samazinājumu un izvērtēta iespēja izmantot kombinēto finansējumu, iekļaujot grantu un aizdevuma komponenti.

Vērtējot NAP2027 pasākumus, ņemtas vērā arī attiecīgās jomas prioritātes, kas noteiktas nacionālajos plānošanas dokumentos, ES politikas mērķi un regulu projektos noteiktie mērķi. Novērtējuma beigu posmā bija pieejams Darbības programmas projekts, kas tika izmantots, lai salīdzinātu izvērtētos NAP2027 pasākumus ar Darbības programmas projektā iekļautajām prioritātēm.

Pēc NAP2027 pasākumu izvērtējuma identificētas **saņēmēju grupas**, kurām konkrētu NAP2027 pasākumu projektu ieviešanai varētu tikt izmantoti finanšu instrumenti. Lai noteiktu finanšu instrumentu izmantošanas nepieciešamību un potenciālo tirgus nepilnību izvērtēta katra no saņēmēju grupām. Saņēmēju grupas izvērtējums ietver saņēmēju grupas raksturojumu, kā piemēram, skaits, apgrozījums, ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā pieejamais finansējums, kā arī cita informācija.

Esošās situācijas analīze attiecībā uz finansējuma pieejamību un vajadzību noteikšana dažādām finansējuma saņēmēju grupām balstīta uz intervijām ar nozaru asociāciju pārstāvjiem, finansējuma saņēmēju anketēšanu (10 dažādas anketas un gandrīz 7000 respondentu), literatūras analīzi, attīstības finanšu institūcijas ALTUM finanšu produktu izvērtējumu un komercbanku mājas lapās iekļauto informāciju par piedāvātajiem finanšu produktiem. Pamatojoties uz esošās situācijas datiem par nenodrošināto finansējuma apjomu veikta datu ekstrapolācija un aprēķināta **tirgus nepilnība** uz novērtējuma brīdi.

ALTUM finanšu produktu lietderības un efektivitātes izvērtējums balstīts uz ALTUM aizdevumu, garantiju un riska kapitāla portfeļa datiem, finanšu produktu Ministru kabineta (MK) noteikumiem, kā arī saņēmēju grupas anketēšanas rezultātiem, tādējādi salīdzinot pieprasījumu ar piedāvājumu attiecībā uz **finanšu produktiem**.

Saņēmēju vajadzību noteikšana balstīta gan uz saņēmēju grupas esošās situācijas analīzi, gan anketēšanas rezultātiem par nepieciešamo finansējumu nākotnē (vairāk nekā 7 000 respondenti), kur

respondenti norādīja nepieciešamā finansējuma apjomu nākamajiem trīs – pieciem gadiem, finansējamās aktivitātes un attīstības prioritātes. Papildus atsevišķām saņēmēju grupām veikta literatūras analīze, lai noteiktu finansējuma prioritātes un nepieciešamā finansējuma apjomu.

Ieguldījuma finanšu instrumentos stratēģija balstīta uz regulu projektos iekļautajiem finanšu instrumentu izveides principiem, citu valstu praksi finanšu instrumentu izveidē un ieviešanā, FI Compass un DG REGIO ziņojumiem par finanšu instrumentu ieviešanu, ALTUM administrēto finanšu instrumentu lietderības un efektivitātes izvērtējumu, konsultācijām ar nozaru ministrijām, kā arī saņēmēju grupas vajadzību analīzi.

Sākotnējā novērtējuma rezultāti izmantojami, lai noteiktu nepieciešamo publiski (t.sk. no ES fondiem) finansētu finanšu instrumentu intervences apjomu finansējuma pieejamības nodrošināšanai finansējuma saņēmējiem jomās, kurās pastāv neoptimāli tirgus apstākļi vai tirgus nepilnības, un lai veidotu ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda finansējuma saņēmēju atbalstu finanšu instrumentu veidā. Nodrošinot gan papildinātību un sinerģiju ar tirgū esošiem finansēšanas avotiem un instrumentiem, gan maksimāli lietderīgu un efektīvu publisko līdzekļu izvietojumu finanšu instrumentu investīcijās atbilstoši tautsaimniecības kopējiem attīstības mērķiem, ievērojot atbalstāmo jomu specifiku un izvairoties no tirgus konkurences kropļojumiem.

Sākotnējā novērtējuma rezultāts ir darbības programmās³⁸ iekļaujamais finanšu instrumentiem plānojama maksimālais finansējuma apjoms sadalījumā pa ES fondiem un NAP2027 pasākumiem, piedāvātie finanšu produkti, finansējuma saņēmēju mērķgrupa, paredzamais sviras efekts ieņēmumus nesošām un izmaksas ietaupošām darbībām.

Novērtējuma ziņojuma struktūra

Ņemot vērā, ka sākotnējais novērtējums attiecas uz pieciem ES fondiem un dažādām finansējuma saņēmēju grupām, kā arī ietver detalizētu informāciju par anketēšanas rezultātiem, nepieciešamā finansējuma aprēķinu, kā arī ieteikto finanšu produktu aprakstus, ziņojums ietver vairākus tehniskos pielikumus, kur katram ES fondam, kas ietverts novērtējuma sfērā, ir izveidoti viens vai vairāki tehniskie pielikumi un galvenais ziņojums ietver informācijas apkopojumu par finanšu produktiem katram no novērtējumā iekļautajiem fondiem.

Saskaņā ar KNR projekta 52.panta 3.punktu *ex-ante* novērtējums ietver summu, ko ierosināts iemaksāt no programmas finanšu instrumentā un paredzamo sviras efektu; finanšu produktu, ko ierosināts piedāvāt; galasaņēmēju mērķgrupu; paredzamais finanšu instrumenta ieguldījums konkrēto mērķu sasniegšanā.

Ziņojuma tehniskajos pielikumos iekļauta informācija par attiecīgās jomas prioritātēm, atbilstīgiem NAP2027 pasākumiem, kā arī pasākumu izvērtējums saistībā ar finanšu produktu izmantošanas iespējām, regulu projektos noteiktās prioritātes, saņēmēju grupas raksturojums, saņēmēju grupas finansējuma pieejamība, ņemot vērā anketēšanas rezultātus, citu valstu labās prakses apraksts, nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktie finanšu produkti.

Novērtējuma ziņojumam ir šādi tehniskie pielikumi:

- **A - Esošās ekonomiskās situācijas analīze Latvijā;**
- **B - Lauksaimniecība un mežsaimniecība – ELFLA;**
- **C - Zivsaimniecība – EJZF;**
- **D - Sociālā uzņēmējdarbība – ESF+;**
- **E - Visi sociālās jomas pasākumi, izņemot sociālo uzņēmējdarbību – ESF+;**
- **F - Infrastruktūra – KF, ERAF;**
- **G - AER un energoefektivitāte – ERAF, KF;**
- **H - Uzņēmējdarbība – ERAF;**
- **I - Zinātne, pētniecība un inovācijas – ERAF, ELFLA;**
- **J - Valsts kapitālsabiedrības – ERAF.**

38 Kohēzijas politikas fondu (Eiropas Sociālā fonda + Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Kohēzijas fonda) darbības programmā, Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai darbības programmā (Latvijas lauku attīstības programmā), Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda darbības programmā (Rīcības programmā zivsaimniecības attīstībai) un Eiropas Teritoriālās sadarbības darbības programmā 2021. – 2027. gada ES fondu plānošanas periodam

Novērtējumā izmantotie saīsinājumi par visu ziņojumu (ieskaitot tehniskos pielikumus) ir iekļauti Novērtējuma ziņojumā, savukārt izmantotās literatūras saraksts iekļauts katrā tehniskajā pielikumā.

Novērtējuma pieņēmumi un ierobežojumi

Sākotnējais novērtējums balstīts uz NAP2027 iekļautajiem pasākumiem un plānoto finansējumu, kā arī sarunās ar nozaru ministriem par darbības programmās iekļaujamajiem rīcības pasākumiem. NAP2027 pasākumu aprakstos nav pieejama detalizēta informācija par intervences mērķi, pamatojumu, saņēmēju grupas raksturojums un sagaidāmajiem intervences rezultātiem, tādēļ daļa no nepieciešamās informācijas tika iegūta intervijās. Tiek pieņemts, ka nav plānots būtiski mainīt NAP2027 noteiktos pasākumus un finansējumu, kā arī netiks būtiski mainīta ES fondu ieviešanas sistēma ES fondu 2021. - 2027. gada plānošanas periodā.

Novērtējuma ziņojums balstīts uz novērtējuma brīdī pieejamiem ES fondu regulu projektiem ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodam, kā arī novērtējuma ziņojumā iekļautajā informācija noteikta saskaņā ar KNR projekta 52. pantu. Uz novērtējuma brīdi nav pieejamas Eiropas Komisijas vadlīnijas un skaidrojumi attiecībā uz finanšu instrumentu ieviešanu, kā arī valsts atbalsta regulējums ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodam, tādēļ nepieciešamības gadījumā piedāvātie finanšu produkti būtu precizējami, ņemot vērā Eiropas Komisijas vadlīnijas, kā arī konsultācijas ar EK.

Ziņojums iekļauj rekomendācijas attiecībā uz finanšu instrumentiem novirzāmo finansējumu un ieteiktajiem finanšu produktiem, ja atbilstošajiem NAP2027 pasākumiem konstatētas tirgus nepilnības, bet jāņem vērā, ka beigu lēmums attiecībā uz finanšu produktu izveidi un finansējuma piesaisti atkarīgs no turpmākās nozaru ministriju un Eiropas Komisijas nostājas darbības programmas izstrādes un saskaņošanas laikā.

1.2. Novērtējumā izmantotā normatīvā bāze

Novērtējuma ietvaros ņemtas vērā ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda regulu projektos iekļautās prasības. Regulu projekti publicēti 2018.gada maijā, kā arī novērtējuma veikšanas laikā 2020.gada maijā publicētas jaunākās izmaiņas regulu projektos.

Regulu projekti ES fondu plānošanas periodam 2021.-2027.gads

Viens no nozīmīgākajiem regulu projektiem, kas jāņem vērā, plānojot finanšu instrumentus, ir **Kopīgo noteikumu regula** - EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu³⁹, kā arī jaunākās izmaiņas tajā, kas publicētas 2020. gada 28. maijā (DG REGIO)⁴⁰.

Kopīgo noteikumu regulā noteikti ERAF, ESF+, KF, EJZF finanšu noteikumu, kā arī fondu kopīgie noteikumi. Tāpat definēti politikas mērķi, pārvaldības iespējas un vispārējais programmu ietvars plānošanas periodā. Viens no nozīmīgākajiem 28.05.2020. grozījumiem ir 21. panta 1. punkta aizstāšana ar "Dalībvalstis var partnerības nolīgumā vai lūgumā grozīt programmu pieprasīt kopā līdz 5 % no sākotnējā valsts piešķiruma katrā fondā pārvietot uz jebkuru citu instrumentu, uz ko attiecas tieša vai netieša pārvaldība. Dalībvalstis var partnerības nolīgumā vai lūgumā grozīt programmu pieprasīt arī kopā līdz 5 % no sākotnējā valsts piešķiruma katrā fondā pārvietot uz citu fondu vai fondiem. Dalībvalstis var pieprasīt starp ERAF, ESF+ un Kohēzijas fondu pārvietot vēl papildus 5 % no sākotnējā valsts piešķiruma katrā fondā, nepārsniedzot dalībvalsts kopējos resursus mērķim "Investīcijas nodarbinātībai un izaugsmei".

Novērtējuma ietvaros ņemts vērā arī Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par **Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu**⁴¹ un ņemti vērā aktuālie 2020. gada 28. maija (DG REGIO) grozījumi⁴². Regulā noteikti konkrētie mērķi un darbības joma atbalstam no ERAF un Kohēzijas fonda attiecībā uz mērķi "Investīcijas nodarbinātībai un izaugsmei" (ERAF – arī "Eiropas teritoriālā sadarbība"). Ar grozījumiem regulā precizēta ietekme uz atkopšanos no Covid-19 pandēmijas ietekmes, ekonomikas un kopējas labklājības sekmēšana.

39 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0375>

40 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52020PC0450>

41 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2018:372:FIN>

42 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52020PC0452>

Ņemts vērā arī projekts - EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par **Eiropas Sociālo fondu Plus** (ESF+)⁴³ un aktuālie grozījumi⁴⁴, kas saistīti ar Covid-19 pandēmijas novēršanas sekām, kā arī ESF+ īstenošanu – pārvaldību, finansējuma īstenošanu un citiem jautājumiem. Regulā izklāstīti ESF+ mērķi, budžets turpmākajam plānošanas periodam, īstenošanas metodes, finansējuma forma un noteikumi.

Ņemti vērā arī ar lauksaimniecību un zivsaimniecību saistīto regulu projekti - EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par **Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu** un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 508/2014⁴⁵. Regulas projekts – EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar ko izveido noteikumus par atbalstu stratēģiskajiem plāniem, kuri dalībvalstīm jāizstrādā saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku (KLP stratēģiskie plāni) un kuras finansē no **Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF)** un no **Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA)**, un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1305/2013 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1307/2013⁴⁶. EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar kuru nosaka konkrētus pārejas noteikumus **Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF)** atbalstam 2021. gadā un ar kuru attiecībā uz līdzekļiem un to sadalījumu 2021. gadam groza Regulu (ES) Nr. 228/2013, (ES) Nr. 229/2013 un (ES) Nr. 1308/2013, un ar kuru attiecībā uz līdzekļiem un piemērošanu 2021. gadā groza Regulu (ES) Nr. 1305/2013, (ES) Nr. 1306/2013 un (ES) Nr. 1307/2013⁴⁷.

Regulas projektā par EJZF noteiktas EJZF prioritātes, budžets 2021.–2027. gadam, Savienības finansējuma veidi un īpašie noteikumi šāda finansējuma piešķiršanai, kuri papildina vispārīgos noteikumus, kas attiecas uz EJZF saskaņā ar Kopīgo noteikumu regulu. Savukārt regulas projektā par ELFLA definēta kopējās lauksaimniecības politikas budžeta struktūra un galvenie virzieni politikas īstenošanai, nosakot kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajos plānos iekļaujamo informāciju un citus piemērojamos noteikumus, bet regulā par pārejas noteikumiem noteikti priekšlikumi, noteikumi pārejai uz lauku attīstības programmu 2021.-2027. gada plānošanas periodā, atbalstāmajām darbībām, finansējumu un citiem jautājumiem, tostarp noteikumu piemērošanu.

Nozīmīgi ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda mērķi un noteikumi attiecībā uz finansējuma pieejamības vienkāršošanu, elastīgumu, saskaņotību noteikti Priekšlikumā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido programmu InvestEU⁴⁸. Ar regulu izveido fondu InvestEU, kas nodrošina ES garantiju finansēšanas un ieguldījumu darbībām, kuras veic īstenošanas partneri, atbalstot Savienības iekšējās politikas nostādnes, kā arī konsultāciju atbalsta mehānismu, lai atbalstītu ieguldāmu projektu attīstību un piekļuvi finansējumam un lai nodrošinātu saistītu spēju veidošanu ("InvestEU konsultāciju centrs"). Tiek nodrošināta arī datubāze, piešķirot pamanāmību projektiem, kuriem projektu virzītāji meklē finansējumu, un sniedzot ieguldītājiem informāciju par ieguldījumu iespējām ("InvestEU portāls"). Regulā ir izklāstīti programmas InvestEU mērķi, budžets un ES garantijas summa laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam, Savienības finansējuma formas un šāda finansējuma sniegšanas noteikumi.

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda regulas

Novērtējuma ietvaros ņemtas vērā arī ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas perioda regulas.

- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006⁴⁹;
- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1301/2013 (2013. gada 17. decembris) par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un īpašiem noteikumiem attiecībā uz mērķi "Investīcijas izaugsmei un nodarbinātībai" un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1080/2006⁵⁰;

43 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0382>

44 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52020PC0447>

45 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0390>

46 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2018:0392:FIN>

47 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52019PC0581>

48 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0439>

49 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1421583712511&uri=CELEX:32013R1303>

50 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1421585111648&uri=CELEX:32013R1301>

- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1300/2013 (2013. gada 17. decembris) par Kohēzijas fondu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1084/2006⁵¹;
- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1304/2013 2013. gada 17. decembris par Eiropas Sociālo fondu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1081/2006⁵²;
- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 508/2014 (2014. gada 15. maijs) par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2328/2003, (EK) Nr. 861/2006, (EK) Nr. 1198/2006 un (EK) Nr. 791/2007, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1255/2011⁵³;
- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1305/2013 (2013. gada 17. decembris) par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005⁵⁴.

Valsts atbalsta normatīvais regulējums

Novērtējumā ņemts vērā valsts atbalsta normatīvais regulējums, tai skaitā:

- Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014⁵⁵ ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu piemērojot Līguma 107. un 108. pantu;
- Komisijas Regulas (ES) Nr. 1407/2013⁵⁶ (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam;
- Komisijas Regula (ES) 2020/972⁵⁷ (2020.gada 2.jūlijs), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1407/2013 attiecībā uz tās pagarināšanu un groza Regulu (ES) Nr. 651/2014 attiecībā uz tās pagarināšanu un attiecīgiem pielāgojumiem;
- Komisijas Regula (ES) Nr. 360/2012 (2012.gada 35.aprīlis) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi;
- Valsts atbalsta pagaidu ietvars (*state aid temporary framework*⁵⁸), kas izdots saistībā ar COVID19 un attiecas uz grantiem uzņēmumiem, valsts garantijas kredītiem, īstermiņa eksporta kredīta garantijas un citi jautājumi;
- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 508/2014⁵⁹ (2014.gada 15.maijs) par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Padomes Regulas (EK) Nr.2328/2003, (EK) Nr.861/2006, (EK) Nr. 1198/2006 un (EK) Nr. 791/2007 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1255/2011;
- Komisijas Regula (ES) Nr. 1408/2013⁶⁰ (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam lauksaimniecības nozarē.

1.3. Eiropas Komisijas finanšu iniciatīvas ekonomikas veicināšanai

Lai ES fondu 2021.-2027. gada plānošanas periodā nodrošinātu veiksmīgu finanšu instrumentu ieviešanu, kā arī finanšu līdzekļu plānošanas un izmantošanas harmonizēšanu un sinerģiju starp dažādām programmām, jāņem vērā, ka, lai gan ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda kohēzijas politikas finansējuma apjoms ir audzis salīdzinoši ar sākotnējo piedāvājumu (sākotnēji – ap 373 miljardiem EUR⁶¹, šobrīd pieņemtajā daudzgadu finanšu shēmā piešķirti 378 miljardi EUR)⁶²; Latvijai sākotnējais piešķīrums 4,262 miljardi EUR⁶³; finansējumu kohēzijas politikas prioritātēm

51 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1421585242439&uri=CELEX:32013R1300>

52 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1421584799618&uri=CELEX:32013R1304>

53 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32014R0508>

54 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32013R1305>

55 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0651>

56 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1407>

57 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX:32020R0972>

58 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1221

59 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0508>

60 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1408/oj?locale=LV>

61 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_3885

62 <https://www.consilium.europa.eu/media/45109/210720-euco-final-conclusions-en.pdf>

63 <https://www.esfondi.lv/es-fondi-2021---2027>

iespējams nodrošināt arī ar jaunizveidotām programmām ekonomikas atbalstam pēc Covid-19 pandēmijas.

Nākamās paaudzes ES (Next Generation EU) ir ārkārtas atveseļošanas instruments ar mērķi palīdzēt ES atgūties pēc Covid-19 pandēmijas, kā arī sekmēt investīcijas zaļajā un digitālajā pārkārtošanā⁶⁴. Šī atveseļošanas fonda ietvaros EK varēs aizņemties tirgos līdz 750 miljardi EUR (390 miljardi EUR granti, 360 miljardi EUR aizdevumi)⁶⁵, iegūtos līdzekļus izmantojot kompensējošos aizdevumos un izdevumos, ko novirzīs ar daudzgadu finanšu shēmas programmu palīdzību. Paredzēts, ka finanšu tirgos piesaistītos nākamās paaudzes ES ietvaros gūtos līdzekļus novirzīs septiņām atsevišķām programmām trīs pilāros⁶⁶.

2. tabula. Plānotais finansējums Nākamās paaudzes ES

 Palīdzība dalībvalstīm atgūties un no krīzes izklūt stiprākām	Atveseļošanas un noturības mehānisms: 672,5 miljardi EUR (aizdevumi – 360 miljardi EUR, granti – 312,5 miljardi EUR)	Mehānisms: granti un aizdevumi, īstenojot dalībvalstu atveseļošanas un noturības plānus, kas izveidoti atbilstīgi Eiropas semestra mērķiem (arī tiem, kas attiecas uz zaļo pārkārtošanos, digitalizāciju un valsts ekonomikas noturīgumu)
	"REACT-EU" - atveseļošanas palīdzība kohēzijai un Eiropas teritorijām: 47,5 miljardi EUR	Mehānisms: elastīgas kohēzijas politikas granti pašvaldībām, slimnīcām, uzņēmumiem ar dalībvalstu vadošo iestāžu starpniecību. Nav nepieciešams valsts līdzfinansējums
	Taisnīgas pārkārtošanās fonds (TPF): 10 miljardi EUR	
	Lauku attīstība: 7,5 miljardi EUR	
 Ekonomikas stimulēšana un privātu investīciju atbalstīšana	"InvestEU": 5,6 miljardi EUR	Mehānisms: ES budžeta garantijas sniegšana investīciju projektu finansējumam no EIB grupas un valsts attīstību veicinošām bankām
 Mācīšanās no krīzes un Eiropas stratēģisko problēmu risināšana	"rescEU": 1,9 miljardi EUR "Apvārsnis Eiropa": 5 miljardi EUR	Mehānisms: dotācijas un iepirkums, ko pārvalda Eiropas Komisija

Atveseļošanas un noturības mehānisma ietvaros paredzētos līdzekļus novirzīs krīzes visvairāk skartajām valstīm un nozarēm, 70% novirzot 2021.–2022. gadā, bet 30% - 2023. gadā. Šī mehānisma ietvaros Latvijai plānots novirzīt 2 170 miljonus EUR, bet Taisnīgas pārkārtošanās fonda ietvaros – 299 miljonus EUR.

64 <https://www.consilium.europa.eu/lv/meetings/european-council/2020/07/17-21/>

65 <https://www.consilium.europa.eu/lv/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/>

66 https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe_lv

2. FINANŠU PRODUKTU IZVEIDES PRINCIPI

Finanšu produktu izveides principi

- **Garantijas** - pēc iespējas plašāk izmantot portfelģarantijas iespējas, lai nodrošinātu efektīvu ES finansējuma izmantošanu, kā arī aktīvu sadarbību ar komercbankām.
- **Aizdevumi** - diferencēt administrēšanas mehānismus, pamatojoties uz nepieciešamā finansējuma apjomu, lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvāku finanšu līdzekļu administrēšanu.
- **Riska kapitāls** - risināt tirgus nepilnības ne tikai konkrētiem finansējuma saņēmējiem, bet kopumā veicināt riska kapitāla tirgus attīstību.
- **Kombinētie finanšu instrumenti** - nodrošināt kompleksu projektu īstenošanu, kuru ietvaros tiek sasniegti politikas mērķi, finansētas projekta aktivitātes, kas nepalielina apgrozījumu vai nesamazina izdevumus (granta komponente), kā arī citas projekta aktivitātes (aizdevuma komponente).

2.1. Finanšu produktu izveides normatīvais regulējums

Finanšu produktu izveide un administrēšana saskaņā ar KNR projektu

Finanšu produktu izveidē ņemts vērā Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas Reģionālās attīstības Priekšlikumā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu (COM/2018/375 final - 2018/0196 (COD))⁶⁷ (KNR projekts). Saskaņā ar regulas projektu – EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar ko izveido noteikumus par atbalstu stratēģiskajiem plāniem, kuri dalībvalstīm jāizstrādā saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku (KLP stratēģiskie plāni) un kurus finansē no **Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF)** un no **Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA)** un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1305/2013, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1307/2013⁶⁸ - 74.pantu attiecībā uz finanšu instrumentiem ievēro KNR projekta 2. un 52. pantu.

Piedāvājot dažādus FI, tiks ņemta vērā ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda pieredze un izmantotie FI, piemēram, aizdevumi, garantijas, kapitāla tirgus instrumenti. Īpaša uzmanība pievērsta izmaiņām normatīvajā regulējumā un jaunu finanšu instrumentu izveides iespējas, piemēram, kombinētais FI.

Saskaņā ar KNR projekta pielikumu (2.tabula) ir šādi finansēšanas veidi – grants, balva un atbalsts, **izmantojot finanšu instrumentus: kapitāls vai kvazikapitāls, aizdevums, garantijas un papildu atbalsts** (papildu atbalsts apvienojumā ar finanšu instrumentu).

Saskaņā ar KNR projekta 52.panta 2.punktu finanšu instrumenti sniedz atbalstu galasaņēmējiem tikai jaunām investīcijām, kuras uzskata par finansiāli dzīvotspējīgām, piemēram, tādām, kas radīs ieņēmumus vai ietaupījumus, un kurām nav atrasts pietiekams finansējums no tirgus avotiem.

Regulas projekta 52. panta 5. punkts paredz, ka finanšu instrumentus var kombinēt ar papildu atbalstu no programmas grantu veidā kā vienotu finanšu instrumentu darbību vienā finansēšanas nolīgumā, ja abus atšķirīgos atbalsta veidus sniedz struktūra, kas īsteno finanšu instrumentus. Šādā gadījumā minētajai vienotajai finanšu instrumentu darbībai piemēro finanšu instrumentu attiecināmos noteikumus. Zemāk iekļauta informācija par finanšu produktu iespējām saskaņā ar regulas projektu.

52. pants. 5. **Finanšu instrumentus var kombinēt ar papildu atbalstu no programmas dotāciju veidā** kā vienotu finanšu instrumenta darbību vienā finansēšanas nolīgumā, ja abus atšķirīgos

⁶⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0375>

⁶⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2018:0392:FIN>

atbalsta veidus sniedz struktūra, kas īsteno finanšu instrumentu. Šādā gadījumā minētajai vienotajai finanšu instrumenta darbībai piemēro finanšu instrumentiem piemērojamus noteikumus.

52. pants. 7. Visu kombinētā atbalsta veidu summa nepārsniedz attiecīgās izdevumu pozīcijas kopējo summu. **Dotācijas nav izmantojamas no finanšu instrumentiem saņemtā atbalsta atlīdzināšanai.** Finanšu instrumenti nav izmantojami dotāciju priekšfinansēšanai.

Kombinētais finanšu instruments - grants un aizdevums vienā finansēšanas nolīgumā, kur abus atbalsta veidus sniedz struktūra, kas īsteno finanšu instrumentus. Gadījumā, ja pie šāda kombinētā finanšu instrumenta ir ierobežojumi attiecībā uz granta komponentes daļu, tad var izmantot kombinēto finanšu instrumentu, kas nav vienā finansēšanas nolīgumā, bet granta un aizdevuma daļas tiek administrētas atsevišķi.

Piedāvātie finanšu produkti būtu saskaņojami ar Eiropas Komisiju (EK), piemēram, DG REGIO, DG AGRI, tai skaitā jautājums par granta un aizdevuma komponentes proporciju, kā arī attiecināmajām izmaksām granta un aizdevuma komponentei.

Netiek piedāvāti finanšu instrumenti ar aizdevuma komponenti, kur, sasniedzot biznesa un politikas mērķus, daļa no aizdevuma tiek dzēsta, jo saskaņā ar Regulas projekta 52.panta 7.punktu granti nav izmantojami no finanšu instrumentu saņemtā atbalsta atlīdzināšanai un finanšu instrumenti nav izmantojami grantu priekšfinansēšanai. Novērtējuma ziņojuma izstrādes laikā Finanšu ministrija ir uzsākusi konsultācijas ar EK par finanšu instrumentu ar aizdevuma komponenti izveidi, bet, ņemot vērā, ka iespējamais granta apmērs varētu nepārsniegt 49 % no projekta summas.

Saskaņā ar KNR projekta 62.panta 3.punktu **pārvaldības maksa** ir balstīta uz veikumu, pārvaldības izmaksām piemēro robežvērtību līdz **5% apmērā no programmas iemaksu kopējās summas**, kas **izmaksāta galasaņēmējiem** aizdevumu, kapitālieguldījumu vai kvazikapitāla ieguldījumu veidā vai rezervēta saskaņā ar garantijas līgumiem.

Saskaņā ar KNR projekta 97. panta 6. punktu struktūras, kas īsteno finanšu instrumentu, **atlīdzina dalībvalstīm programmas iemaksas**, ko ietekmējuši pārkāpumi. Struktūras neatlīdzina, ja izpildīti kumulatīvi šādi nosacījumi: pārkāpums noticis galasaņēmēja līmenī; struktūras savus pienākumus īstenojušas saskaņā ar tiesību aktiem; veikušas visus piemērojamus līgumiskos un juridiskos pasākumus.

EK vadlīnijas finanšu produktu ieviešanai ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā

Finanšu instrumentu izveidē ņemtas vērā EK vadlīnijas (**Norādījumi dalībvalstīm par atmaksājamās palīdzības noteikšanu un izmantošanu salīdzinājumā ar finanšu instrumentiem un dotācijām**)⁶⁹ attiecībā uz atmaksājamo palīdzību. Jāņem vērā, ka KNR projekts ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā neparedz atmaksājamo palīdzību kā finansēšanas veidu.

Kā minēts vadlīnijās, KNR 66. pantā⁷⁰ ir uzskaitītas četras dažādas ES fondu atbalsta formas: **dotācijas, godalgas, atmaksājamā palīdzība un FI**. Tādējādi likumdevējs atšķir atmaksājamo palīdzību kā tādu no dotācijām, godalgām un FI. KNR 67.-69. pants attiecas gan uz dotācijām, gan uz atmaksājamo palīdzību. Tas, ka uz dotācijām un atmaksājamo palīdzību attiecas vieni un tie paši noteikumi, nozīmē, ka abu veidu atbalstu var uzskatīt par līdzīgu. Galvenā atšķirība, kas saistīta ar dotācijām, ir atmaksājamās palīdzības raksturs, nevis dotācijas neatlīdzināmais raksturs.

KNR 2. panta k) punktā aizdevums ir definēts kā vienošanās, saskaņā ar kuru aizdevējam ir pienākums nodot aizņēmējam noteiktu naudas summu par noteiktu laikposmu, saskaņā ar kuru aizņēmējam ir pienākums atmaksāt šo summu noteiktajā termiņā. Tādējādi atmaksājamā summa un atmaksas laiks nav saistīti ar īstenošanas nosacījumiem aizdevuma kontekstā. Ja atmaksājamā summa vai ilgums mainās, aizdevuma līgums ir jāmaina. Aizdevuma līgumā nav paredzēta iespēja automātiski pārveidot aizdevuma daļu par dotāciju, ja ir izpildīti konkrēti īstenošanas nosacījumi. Atbalsts, ko piešķir ar atmaksājamās palīdzības starpniecību, ir atkarīgs no īstenošanas nosacījumiem, kas ir saistīti ar atmaksas saistībām. Finanšu produkti, kas ietver beznosacījumu pienākumu atmaksāt ar skaidru atmaksas laiku, nebūtu jāuzskata par atmaksājamo palīdzību.

⁶⁹ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2015/guidance-for-member-states-on-definition-and-use-of-repayable-assistance-in-comparison-to-financial-instruments-and-grants

⁷⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32013R1303>

Darbības, ko var atbalstīt ar atmaksājamu palīdzību, ir darbības, attiecībā uz kurām nav sākotnējā novērtējumā noteikta atbilstīga dotāciju un aizdevumu kombinācija, jo tā ir atkarīga no īstenošanas nosacījumiem.

Plānojot finanšu instrumentus, ņemtas vērā arī EK vadlīnijas (Norādījumi dalībvalstīm par KNR 37. panta 7.-9. punkta piemērošanu: **Finanšu instrumenta atbalsta apvienošana ar citiem atbalsta veidiem**)⁷¹ attiecībā uz finanšu instrumentu kombinēšanu ar citu atbalsta veidu.

Finanšu instrumentus un citus atbalsta veidus (tostarp **tehnisko atbalstu, procentu likmes subsīdijas un garantijas maksas subsīdijas**) var apvienot saskaņā ar KNR 37. panta 7. punktu viena finanšu instrumenta darbībā. Cita veida atbalstam kopā ar finanšu instrumentu jābūt tieši saistītam ar finanšu instrumentu. Šāda atbalsta mērķim vajadzētu būt finanšu instrumenta īstenošanas atvieglošanai un uzlabošanai.

Kopējais ESIF programmas ieguldījums finanšu instrumentā (tostarp cita veida atbalsts kopā ar finanšu instrumentu) un tā turpmākā izmaksa galasaņēmējiem vai galasaņēmēju labā un attiecināmās pārvaldības izmaksas un maksas ir viena finanšu instrumenta darbība ("FI darbība").

Pārējie atbalsta veidi (tostarp tehniskais atbalsts, procentu likmes subsīdijas un garantijas maksas subsīdijas) un finanšu instruments ir daļa no tās pašas darbības, ko līdzfinansē ESI fonds saskaņā ar ESIF programmas prioritāro virzienu (vai pasākumu ELFLA).

Tehniskais atbalsts, procentu likmes subsīdijas un garantijas maksas subsīdijas atbilst noteikumiem, kas piemērojami finanšu instrumentiem (piemēram, par pārvaldības struktūru, izdevumu pamatojumu, līdzfinansējuma likmi, maksājumiem, pārvaldības izmaksām un maksām, ziņošanu).

Saskaņā ar KNR 37. panta 9. punktu dotācijas nedrīkst izmantot, lai atlīdzinātu atbalstu, kas saņemts no finanšu instrumentiem, kā arī finanšu instrumentus nedrīkst izmantot dotāciju priekšfinansēšanai.

Komisijas dienestu darba dokumenti ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodam

Finanšu instrumentu izveidē ņemti vērā "Norādījumi par valsts atbalstu saistībā ar Eiropas strukturālo un investīciju (ESI) fondu finanšu instrumentiem 2014.-2020.gada plānošanas periodā"⁷². Pamatojoties uz LESD 107. panta 1. punktu, valsts atbalsta klātbūtne ietver šādas prasības: atbalsts ir no valsts līdzekļiem, un tas ir attiecināms uz valsti; saņēmējs ir uzņēmums; ar atbalstu sniedz palīdzību uzņēmumam, proti, piešķir priekšrocību; atbalsts rada konkurences izkropļojumus un ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm.

2.2. Programma InvestEU

Plānojot FI, ņemtas vērā arī ES līmeņa iniciatīvas attiecībā uz finansējuma nodrošināšanu, tai skaitā programma InvestEU. Programma InvestEU izveidota saskaņā ar Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido programmu InvestEU (COM/2018/439 final)⁷³. Tās kā politikas instrumenta mērķis ir atbalstīt Savienības politikas mērķus, piesaistot valsts un privātā sektora ieguldījumus ES, tādējādi novēršot tirgus nepilnības un ieguldījumu nepietiekamību, kas kavē ES mērķu sasniegšanu attiecībā uz ilgtspējību, konkurētspēju un iekļaujošu izaugsmi.

Papildus ES garantijai Savienības līmenī priekšlikumā ir paredzēta iespēja dalībvalstīm fonda InvestEU ietvaros ar īpašas ES garantijas sadaļas palīdzību izmantot daļu no dalītās pārvaldības fondiem, lai īstenotu tos pašus mērķus gadījumos, kad valsts vai reģionālā līmenī pastāv tirgus nepilnības vai nepietiekami optimālas ieguldījumu situācijas.

Saskaņā ar KNR regulas projektu konkrētie noteikumi, kas saistīti ar dalībvalsts nodalījumu, paredz iemaksu nolīgumu starp Komisiju un attiecīgo dalībvalsti un definē iemaksas galvenos elementus, piemēram, apmēru, nodrošinājuma likmi un iespējamās saistības. Pēc tam, kad būs noticis pārvedums uz fondu InvestEU, dalībvalsts nodalījuma īstenošana notiks saskaņā ar fonda InvestEU noteikumiem. Komisija izvēlēsies īstenošanas partneri, pamatojoties uz dalībvalsts priekšlikumu, un ar attiecīgo dalībvalsti parakstīs garantijas nolīgumu.

⁷¹ <https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/GN0144%20-%20Article%2037%20%287-9%29%20CPR%20-%20Combination%20of%20support.pdf>

⁷² https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_state_aid_financial_instruments_lv.pdf

⁷³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0439>

Programma apvieno 14 dažādus ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda FI, kas ir gan garantijas, gan riska kapitāla instrumenti, gan kapitāla vērtspapīru instrumenti⁷⁴:

2. attēls. ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda finanšu instrumenti

Programmas InvestEU darbības principi^{75 76}:

- viens fonds, lai nodrošinātu vienotu regulējumu un vienu līgumu ar projekta īstenotājiem;
- ES garantija pieejama vairākām viena projekta īstenotājorganizācijām;
- vienota tematiskā pieeja dažādām politikas sadaļām;
- budžeta garantija;
- saskaņoti instrumentu kombinēšanas noteikumi;
- papildinātība / komplementaritāte starp InvestEU un ESIF;
- vienkāršs un elastīgs instruments.

Programmu InvestEU veidos 4 elementi:

- fonds InvestEU, kas sniegs ES garantiju;
- InvestEU konsultāciju centrs, kas sniegs ar projektu izstrādi saistītu tehnisko palīdzību;
- InvestEU portāls, kas nodrošinās viegli pieejamu datu bāzi par finansējuma iespējām;
- dažādi finansējuma kombinēšanas mehānismi.

InvestEU fondu veido ES budžeta garantija, ar kuru nodrošina īstenošanas partneru piedāvātos finanšu produktus, kā arī piesaista privātos ieguldījumus, balstoties uz pieprasījumu. Paredzētais kopējais garantijas finansējums⁷⁷ ir 47,5 miljardi EUR, ko sastāda 38 miljardi EUR ES budžeta garantija un 9,5 miljardi EUR finanšu partneru resursi. Paredzamais sviras efekts privātajās un publiskajās investīcijās – 13,7, tādējādi kopumā gaidāmas investīcijas 650 miljardu EUR apmērā.

Plānotais finansējums fonda politikas sadaļām⁷⁸:

3. tabula. Plānotais finansējums fonda politikas sadaļām

Politikas sadaļa	ES budžeta garantija, miljardi EUR
Ilgspējīga infrastruktūra	11,50
Pētniecība, inovācija un digitalizācija	11,25
MVU	11,25
Sociālie ieguldījumi un prasmes	4,00
Kopā	38,00

Avots: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_19_2135

74 https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-june2018-what-is-investeu_lv.pdf

75 https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/Merete_Clausen_Invest%20EU%202021-2027.pdf

76 <http://vienna-initiative.com/resources/themes/vienna/wp-content/uploads/2018/06/KRZYANOWSKA-Anna.pdf>

77 https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/10.%20Filippo%20Munisteri_The%20InvestEU%20Programme_%20an%20instrument%20to%20support%20investment%20in%20the%20next%20MFF.pdf

78 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_19_2135

InvestEU fonds darbojas četrās politikas sadaļās:

- **Ilgspējīgas infrastruktūras politikas sadaļa:** ietver ilgspējīgus ieguldījumus tādās jomās kā transports, enerģētika, digitālā savienojamība, izejvielu piegāde un pārstrāde, kosmos, okeāni un ūdens, atkritumi, dabas un cita vides infrastruktūra, iekārtas, mobilie aktīvi un inovatīvu tehnoloģiju ieviešana, kas veicina Savienības mērķu īstenošanu vides vai sociālās ilgtspējības jomā, vai abās minētajās jomās vai kas atbilst Savienības standartiem vides vai sociālās ilgtspējības jomā;
- **Pētniecības, inovācijas un digitalizācijas sadaļa:** ietver pētniecības un inovācijas darbības, pētniecības rezultātu tālāknodošanu tirgum, inovatīvu risinājumu demonstrēšanu un izvēšanu un atbalstu inovatīvu uzņēmumu, kas nav MVU, izaugsmei, kā arī Savienības rūpniecības digitalizāciju;
- **MVU politikas sadaļa:** MVU un pienācīgi pamatotos gadījumos mazu vidējas kapitalizācijas sabiedrību piekļuve finansējumam un tā pieejamība;
- **Sociālo ieguldījumu un prasmju sadaļa:** ietver mikrofinansēšanu, sociālās uzņēmējdarbības finansēšanu un sociālo ekonomiku; prasmes, izglītību, apmācību un ar to saistītos pakalpojumus; sociālo infrastruktūru (tostarp sociālos un studentu mājokļus); sociālo inovāciju; veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi; iekļautību un pieejamību, kultūras darbības ar sociālu mērķi; neaizsargāto cilvēku, tostarp trešo valstu valstspiederīgo, integrāciju.

Fonds nodrošina ES garantiju finanšu produktiem, ko nodrošina tādas organizācijas kā EIB grupa (ap 75% finansējuma), **nacionālās attīstības bankas** un organizācijas, citas starptautiskās finanšu institūcijas (ERAB, Pasaules Bankas grupa, Eiropas Padomes Attīstības banka) un citas organizācijas atbilstošas regulas noteikumiem. ES garantiju var izmantot, lai segtu risku šādu veidu finansējumam:

- aizdevumi, garantijas, pretgarantijas, kapitāla tirgus instrumenti, jebkura cita veida finansējums vai kredītkvalitātes uzlabojums, tostarp pakārtotais parāds, dalība kapitālā vai kvazikapitālā, ko tieši vai netieši sniedz, izmantojot finanšu starpniekus, fondus, ieguldījumu platformas vai citas metodes, lai novirzītu tos galasaņēmējiem;
- īstenošanas partnera finansējums vai garantijas citai finanšu iestādei, lai tā varētu veikt a) apakšpunktā minētās finansēšanas darbības.

InvestEU politikas sadaļas atbilst Latvijas ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda prioritātēm, tādēļ būtu izvērtējama InvestEU nodrošināto ES garantiju un standarta finanšu produktu izmantošana. Saskaņā ar KNR Regulas projekta 10.pantu summa, kas jāiemaksā no ERAF, ESF+, Kohēzijas fonda un EJZF, nepārsniedz 5% no katra fonda kopējā piešķiruma, izņemot pienācīgi pamatotus gadījumus. Tas ir dalībvalsts lēmums - vai un cik liela apmēra summas iemaksāt InvestEU, bet kā piemērs var tikt minēts NAP2027 pasākums Nr. 81, kas ietver 250 miljonus EUR finanšu produktu attīstībai.

2.3. Finanšu instrumentu administrēšanas principi

Ņemot vērā plānoto pieeju palielināt finanšu instrumentu izmantošanu, ieviešot jaunus finanšu produktus, palielinot finanšu instrumentu novirzītā finansējuma apjomu, uzlabojot finanšu produktu ieviešanas efektivitāti un piesaistot jaunus spēlētājus finanšu produktu administrēšanā, kā arī izmantojot ES līmeņa FI, zemāk iekļauts apraksts un shematisks attēlojums par finanšu produktu ieviešanas principiem. Katra no institūcijām, kas intervences mērķu sasniegšanai izmantos FI, var izvērtēt piemērotākos ieviešanas mehānismus, kā arī pie katra no ieteiktajiem finanšu produktiem tiek norādīts ieteiktais finanšu produkta ieviešanas mehānisms.

Darbības programmas plānošanā, finanšu instrumentu izveidē un administrēšanā būtiski ir ievērot fleksibilitāti un spēju pārplānot finanšu resursus atbilstoši ekonomikas vajadzībai un uzņēmumu produktivitātes un darba vietu nodrošināšanai, par ko būtiski norāda gūtā pieredze Covid-19 seku pārvarēšanā.

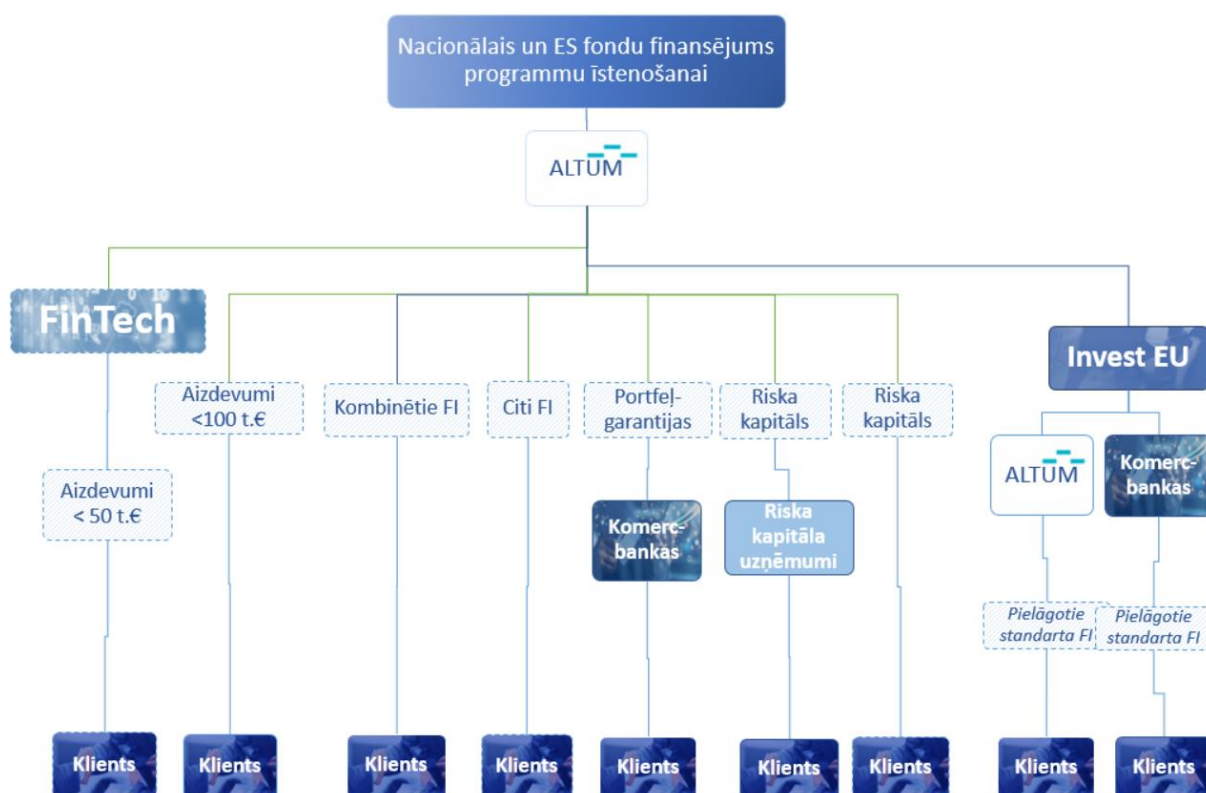
Ņemot vērā mērķi palielināt finanšu instrumentiem novirzāmā finansējuma apjomu, izvērtēt iespēju daļu finansējuma novirzīt uz **InvestEU**, kur ALTUM un / vai komercbankas darbotos kā ieviešanas institūcijas. Pirms šī modeļa ieviešanas būtu jāizvērtē InvestEU piedāvātie standarta finanšu produkti, to atbilstība tirgus nepilnību vajadzībām, iespēja mainīt standarta FI, ieviešanas mehānismus, kā arī citi faktori.

Kombinēto finanšu instrumentu gadījumā, kas sastāv no granta un aizdevuma komponentes, varētu būt nepieciešamība pārbaudīt granta komponentes izmaksu attiecināmību un politikas mērķu sasniedzamības izvērtējumu, bet jāņem vērā, ka uz novērtējuma sagatavošanas brīdi vēl nav izveidotas vadlīnijas kombinēto finanšu instrumentu ieviešanā, tādēļ arī nav skaidras veicamās pārbaudes procedūras.

Ņemot vērā tirgus nepilnību finansējuma pieejamībai līdz 50 000 EUR un ar šāda izmēra aizdevumu administrēšanu nepieciešamo kapacitāti, izvērtēt iespēju šīs grupas aizdevumu administrēšanu uzticēt **FinTech uzņēmumiem, kas varētu būt saistīti ar komercbankām**. FinTech uzņēmumi piesaistāmi gadījumos, kad ir plānots izmantot dažādus IT risinājumus, lai pēc iespējas efektīvāk nodrošinātu nepieciešamo finansējumu, bet FinTech uzņēmumu izmantošana izskatāma tikai kā papildus alternatīva, nevis vienīgais ieviešanas modelis. Ar FinTech novērtējuma ietvaros tiek saprasti finanšu pakalpojumu nodrošinātāji, izmantojot modernās tehnoloģijas.

Lai veicinātu investīcijas riska kapitālā, izvērtēt iespēju ALTUM veikt **riska kapitāla investīcijas**.

3. attēls. Finanšu instrumentu administrēšana ES fondu 2021.-2027. gada plānošanas periodā

Avots: CSE COE izveidota shēma

Piedāvātie finanšu instrumentu ieviešanas mehānismi ir ieteikumi, un katrai no ES fondu ieviešanas institūcijām jāizvērtē optimālākais ieviešanas mehānisms, ņemot vērā finanšu instrumentu ieviešanai nepieciešamās kompetences un kapacitāti.

Turpmākās darbības

Ņemot vērā *ex-ante* novērtējuma rezultātus, visām iesaistītajām pusēm, tai skaitā nozaru ministrijām, ALTUM, Finanšu nozares asociācijai, izvērtēt iespēju īstenot šādus turpmākos soļus, lai nodrošinātu finanšu instrumentu sekmīgu ieviešanu un vadību ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā.

- Plānojot Nākamās paaudzes ES ieviešanu, pēc iespējas izmantot novērtējuma rezultātus, kas norāda uz tirgus nepilnībām, tai skaitā anketēšanas rezultātus saistībā ar Covid-19 seku likvidācijai nepieciešamo finansējumu. Izvērtēt sinerģijas starp Nākamās paaudzes ES un piedāvātajiem finanšu instrumentiem, kā arī nepieciešamības gadījumā aktualizēt novirzāmā finansējuma apjomu, ņemot vērā ekonomisko situāciju un citus pieejamos finanšu līdzekļus ekonomikas atveseļošanās pasākumu īstenošanai.

- Izstrādājot konkrētus finanšu produktus, ievērot, ka tiem jābūt papildinošiem nozarēs, kas tiek aktīvi finansētas no finanšu nozares puses. Plānojot konkrētus finanšu produktus, ņemt vērā anketēšanas rezultātus par nepieciešamā finansējuma apjomu, finansējamām jomām, kā arī citu anketās iekļauto informāciju.
- Nozares ministrijām, sadarbojoties ar ALTUM, veidot finanšu produktu tā, lai nodrošinātu nepieciešamo finansējumu uzņēmējdarbībai (apmēram 175 000 ekonomiski aktīvu uzņēmumu, *CSP dati*), jo saskaņā ar Finanšu nozares asociācijas sniegto informāciju, uzņēmumi, kas teorētiski atbilst banku finansēšanas kritērijiem Latvijā, nepārsniedz 20 000 – 25 000 uzņēmumus jeb apmēram 15 % no visiem uzņēmumiem. Saskaņā ar Finanšu nozares asociācijas datiem ~100 000 uzņēmumi, kas ir reģistrēti CSP kā ekonomiski aktīvi uzņēmumi, neveic aktīvu ekonomisko darbību, tādējādi Finanšu nozares asociācijas aprēķins ir, ka Latvijā ir apmēram 75 000 ekonomiski aktīvi uzņēmumi. Ievērojot šādu ekonomiski aktīvu uzņēmumu skaitu, Finanšu nozares asociācijas biedri par potenciāliem klientiem uzskata ~33% no ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem.
- Turpināt Finanšu nozares asociācijas sadarbību ar ALTUM un nozaru ministrijām, lai veicinātu ES finansējuma izmantošanu tirgus nepilnību risināšanā attiecībā uz finansējuma pieejamību, kā arī finanšu sektoram nodrošināt finansējuma saņēmējiem iespēju pārfinansēties brīdī, kad tiem vairs nav nepieciešams valsts atbalsta programmas ietvaros pieejamais finansējums.
- Turpināt uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu īstenošanu, tai skaitā ēnu ekonomikas mazināšanai.

3. MAKROEKONOMISKĀ SITUĀCIJA

3.1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi

Ziņojumā esošā ekonomiskā situācija vērtēta pirms ārkārtas situācijas izsludināšanas Latvijā 2020. gada 12. martā⁷⁹, bet ziņojumā ņemtas vērā tautsaimniecības attīstības prognozes līdz 2020. gada jūnija beigām. Sakarā ar situācijas nenoteiktību Covid-19 krīzes ietekmē joprojām ir sarežģīti prognozēt izmaiņas tautsaimniecībā, ietekmi uz ekonomiku un valsts plāniem situācijas uzlabošanai.

4. tabula. Esošās ekonomiskās situācijas izvērtējums

Makroekonomiskā situācija	- Pārskata periodā (2014.-2019.) Latvijas ekonomikas izaugsme ir bijusi straujāka (2,9%), nekā vidēji ES (1,9%), inflācija ir saglabājusies stabila, bet bezdarba līmenis ievērojami samazinājies. 2019. gadā vērojama IKP izaugsmes samazināšanās, ko nosaka gan iekšējās norises ekonomikā, t.sk. strukturālie pārkārtējumi banku sektorā, vājā uzņēmumu kreditēšana, pieaugošā patērētāju un investoru piesardzība, gan arī ārējie faktori, t.sk. globālās ekonomikas nenoteiktība, izaugsmes mazināšanās ES valstīs, sagaidāmās izmaiņas sakarā ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES jeb breksits (<i>Brexit</i>). - Apmēram piekto daļu no visām investīcijām veido valsts investīcijas.
Tautsaimniecības nozares	Tautsaimniecības nozaru griezumā pārskata periodā būtiskākais ieguldījums ekonomikas izaugsmei bijis būvniecībai, informācijas un komunikācijas pakalpojumiem, apstrādes un pārējai rūpniecībai, lauksaimniecībai un mežsaimniecībai, transportam un uzglabāšanai, kā arī tirdzniecībai.
Ekonomikas attīstības prognozes	2020. gada, kā arī turpmākās tautsaimniecības attīstības prognozes ietekmēs Latvijas un visas pasaules spēja atgūties no Covid-19 krīzes seku ietekmes. - Prognozēts, ka Latvijas IKP samazināsies 2020. gadā par -7,5%, pakāpeniski atsākoties ekonomikas izaugsmei nākamajos gados (pie nosacījuma, ka gada otrajā pusē sāksies ekonomikas atveseļošanās). - Covid-19 pandēmija atstās ievērojamu ietekmi uz visām tautsaimniecības nozarēm, bet visvairāk ietekmēs izmitināšanas un ēdināšanas nozari; atpūtas un izklaides pakalpojumu nozari; transporta nozari; apstrādes rūpniecību, tirdzniecību; nekustamā īpašuma un būvniecības nozares. - Tautsaimniecības atlabšanu un turpmāko attīstību nozīmīgi ietekmēs finansējuma, t.sk. aizdevumu pieejamība gan īstermiņa, gan ilgtermiņa problēmu risināšanai, kas jāņem vērā, veidojot finanšu instrumentus nākamajam plānošanas periodam.
Nacionālais attīstības plāns	- ES fondu 2021. - 2027. gada plānošanas perioda prioritārās jomas un pasākumi noteikti Nacionālā attīstības plānā 2021. – 2027. gadam (NAP2027). NAP2027 un tajā noteiktie pasākumi kopā ar finansējuma avotiem ir galvenais plānošanas dokuments, kas ņemts vērā, lai noteiktu jomas, kuru attīstībai izmantojami ES fondu finansētie finanšu instrumenti. - NAP2027 sešās prioritātēs 18 rīcības virzienos noteikto 124 uzdevumu īstenošana ir sasaistīta ar laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam Latvijas attīstībai plānotajiem pieejamajiem finanšu resursiem

79 <https://likumi.lv/ta/id/313191-par-arkartejas-situacijas-izsludinasanu>

	aptuveni 14,5 miljardu EUR kopapjomā no valsts budžeta attīstības daļas, ES fondiem un citiem finanšu avotiem. NAP2027 ieviešanai ir izstrādāts indikatīvais investīciju pasākumu kopums ar 369 pasākumiem.
Nacionālais enerģētikas un klimata plāns	• Ilgtermiņa enerģētikas un klimata politikas īstenošanai izstrādāts Nacionālais enerģētikas un klimata plāns (NEKP2030). • Ar NEKP2030 īstenošanu saistītas arī Latvijas prioritātes un rīcības enerģētikas un klimata jomā, piesaistot līdzekļus ES fondu 2021.-2027. gada plānošanas periodā. Galvenie NEKP2030 finansēšanas avoti ir ES daudzgadu budžets 2021.-2027.gadam (ERAF, KF, InvestEU, LIFE, ELFLA, EJZF), Klimata pārmaiņu finansējums (Inovāciju fonds, emisijas kvotu izsoles, modernizācijas fonds), valsts un pašvaldību budžets, kā arī piesaistītais privātais finansējums. • Sākotnēji klimata pārmaiņu aktivitātēm plānots novirzīt 25% no kopējā finansējuma dažādos ES fondos ES daudzgadu finanšu budžeta 2021.-2027. gadu periodā.
Stratēģija Latvijai Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai	• Latvijas valdības pieņemtās Stratēģijas noteiktais virziens - "Finanšu pieejamība" paredz vidējā laika termiņā nodrošināt finansēšanas instrumentu attīstību un kredītešanas paplašināšanos, lai novērstu tirgus nepilnību apjomu vismaz 1,3 miljarda eiro apmērā kredītešanas un garantiju jomā, vismaz 700 miljoni eiro kapitāla investīciju jomā, nodrošinot vismaz 3 reizes lielāku privātā sektora "plecu".
Eiropas atveseļošanas plāns	• Eiropas atveseļošanas plāna ietvaros tuvākajos 7 gados Latvijai no ES budžeta varētu būt pieejami gandrīz 10,5 miljardi eiro, kurus būs iespējams investēt tautsaimniecības attīstībai un izaugsmei stratēģiski svarīgās jomās. Savukārt Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānisma (RRF) finansējums varētu tikt piešķirts grantu un aizņēmumu veidā, izmantojot finanšu instrumentus, kam Latvijai varētu būt pieejami ap 2,1 miljardi eiro.
ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda finansējums	• Latvijai ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā pavisam kopā pieejami apmēram 6,1 miljards EUR (6 157 330 483) ES finansējums. Tai skaitā ERAF, KF un ESF finansējums 4 418 233 214 EUR, ELFLA finansējums 1 533 499 587 EUR, EJZF finansējums 183 585 859 EUR. Lielākā ES fondu ieguldījuma daļa ir no ERAF (38%), ELFLA (25%) un KF (22%), ESF (11%), EJZF (3%). • Kohēzijas politikas ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā finanšu instrumentu investīcijas gala saņēmējos uzsāktas 2017. gadā un tās plānotas līdz 2023. gadam, kā arī pēc tam. Kopumā līgumā pieejamais ES fondu finansējums (ERAF) darbības programmas 3. un 4. PV ir 119 710 050 EUR, t.sk. 101 000 000 EUR⁸⁰ (3. PV) un 18,710,050 (4. PV). • Saskaņā ar Finanšu ministrijas apkopoto informāciju uz 2017. gada beigām finanšu instrumentu uzkrātās turpmāk izmantojamās kumulatīvās atmaksas, t.sk. ietverot arī iepriekšējos periodos no finanšu instrumentu izmantošanas saņemtās atmaksas, bija 134 288 569 EUR.⁸¹ • Plānots, ka finanšu instrumentu kumulatīvās investīcijas, ietverot ES fondu (ERAF) finansējumu, finanšu starpinstitūciju līdzfinansējumu, t.sk. ALTUM, kā arī, ņemot vērā garantiju multiplikatoru, gala saņēmējos ES fondu 2014.-2020. gadu plānošanas periodā pavisam kopā sasniegs 330 938 085 EUR. • Finanšu instrumentu un to finansējuma palielināšana ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā palīdzētu turpināt finanšu pieejamības nepārtrauktību MVU, t.sk. nodrošinot aizdevumus uzņēmējdarbības

80 Ar ALTUM noslēgtā līguma kopsumma atņemot snieguma rezervi. Finansējums katram instrumentam norādīts neatņemot rezervi, tādēļ kopsumma pa instrumentiem atšķiras no nolīguma kopējās summas.

81 <https://www.esfondi.lv/2017.gads-un-ieprieks> (uz 27.06.2018.g.)

	uzsācējiem, sniedzot garantijas, kā arī sekmējot riska kapitāla instrumentu pieejamību, finanšu instrumentu plašāka izmantošana un ieviešana arī citās jomās, piemēram aizdevumiem un garantijām lauksaimniecībā un pašvaldību un to kapitālsabiedrību īstenotiem projektiem. Finanšu instrumentu pieejamība un izmantošana īpaši svarīga arī Covid19 krīzes pārvarēšanai un tautsaimniecības izaugsmes atjaunošanai. Jāturpina un jāpaplašina finanšu instrumentu izmantošana DME un citās jomās, uzsākot finanšu instrumentu izmantošanu citiem specifiskajiem atbalsta mērķiem. Vienlaikus jānodrošina valsts atbalsta programmu papildinātību ar InvestEU un citu programmu resursiem.
Uzņēmumu finansēšanas avoti	- Lielākā daļa uzņēmumu (94 %) laika posmā no 2015. līdz 2017. gadam ir izmantojuši tikai iekšējos finansēšanas avotus. Tie, kuri nav izmantojuši vienīgi savus resursus, galvenokārt ir izmantojuši banku vai līzinga sabiedrību finansējumu, kā arī vēl citus finansēšanas avotus. - Galvenie iemesli, lai uzņēmējs nevērstos pie bankas vai finansējuma atteikšanai, uzņēmumam tiek minēta nepietiekama naudas plūsma (33%), nepietiekams nodrošinājums (31%), nepietiekams pašu kapitāls (26%), nepietiekama rentabilitāte (16%), īpašnieka galvojuma trūkums (11%), mazs uzņēmums, jauns vai jaunuzņēmums (9%) vai uzņēmums ar darbības ilgumu līdz 5 gadiem.
Uzņēmumu spēja un vēlme aizņemties, un komercbanku vēlme un spēja nodrošināt finansējumu	- Lai gan uzņēmēju vēlme un spēja aizņemties ir palielinājusies, komercbanku spēja un vēlme kreditēt uzņēmumus ir nedaudz sarukusi, galvenokārt nevēloties uzņemties papildu riskus saistībā ar slikta kredīta portfeļa izveidi, kas saistīti ar uzņēmumu galvojumiem, uzņēmumu spēju pašiem ieguldīt līdzekļus, nesakārtotām vai nepietiekamām naudas plūsmām, pārāk vājiem finanšu rādītājiem. - Plaisa starp komercbanku kreditēšanu un uzņēmumu spēju piesaistīt ārējos finanšu resursus tirgū kopš finanšu un ekonomiskās krīzes ir vienīgi palielinājusies, kas var atstāt negatīvas sekas uz uzņēmējdarbības attīstību, kā arī valsts ekonomisko situāciju kopumā.
Komercbanku nodrošinātais finansējums	- Komercbanku uzņēmumu kreditēšana laika posmā no 2011. gada līdz 2019.gadam kopumā ir samazinājusies par apmēram 62%, īpaši strauji 2019. gadā, salīdzinot ar 2018. gadu, samazinājies jauno izsniegto kredītu apjoms uzņēmumiem – par 23.8%. - Kopējais tautsaimniecības nozarēm izsniegto kredītu apjoms ir apmēram 6 miljardi EUR, un visvairāk tiek kreditētas tādas nozares kā operācijas ar nekustamo īpašumu (29,7% jeb 1,8 miljoni EUR), tirdzniecība (13% jeb 0.8 miljoni EUR), apstrādes rūpniecība (12,6% jeb 0,7 miljoni EUR), lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (11,4% jeb 0,7 miljoni EUR) un transports un uzglabāšana (10,3% jeb 0,6 miljoni EUR). - Uzņēmējdarbības kreditēšanas nosacījumus ietekmē gan komercbanku spēja un vēlme izsniegt kredītus, gan arī uzņēmumu spēja un vēlme aizņemties, īpaši mazo un vidējo uzņēmumu gadījumā. - Komercbanku kreditēšanas samazināšanās nefinanšu sabiedrībām, jo īpaši MVU lielākajā daļā tautsaimniecības nozaru liecina ne tikai par finansējuma samazināšanos, bet arī par tā pieejamības nevienmērīgumu, kas vājina uzņēmumu spēju konkurētspējīgi attīstīties. - Kredītu procentu likmes Latvijā (vidēji 3,6 %) joprojām saglabājas augstas, kas ierobežo uzņēmēju spēju aizņemties. Saistībā ar 2019. gada strukturāliem pārkārtojumiem banku sektorā un striktākām prasībām aizņēmējiem paralēli norisinās arī iekšējās sakārtošanās

	process uzņēmumos, kas varētu uzlabot uzņēmumu spēju aizņemties nākotnē. • Ņemot vērā līdzšinējās tendences, tuvākā nākotnē nav sagaidāma strauja uzņēmējdarbības kreditēšanas izaugsme. Plaisa finansējuma pieejamībā veidojas arī, ņemot vērā uzņēmēju vajadzības pēc salīdzinoši nelielām naudas summām vairumā gadījumu, kuras komercbankas nav ieinteresētas piedāvāt.
Alternatīvie finansējuma nodrošinātāji	• Nebanku kredītdevēju administrētais kredītportfelis uz 2019.gada 30.jūniju sasniedza 732,71 miljonu EUR. • Sagaidāms, ka alternatīvo finansējuma avotu, kā arī kopfinansējuma platformu papildinoša nozīme gan banku, gan tradicionālo kapitāla tirgus instrumentu sniegšanā aizvien pieaugs, kā tas jau ir noticis pēdējos gados. • Ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem, alternatīvajiem ieguldījumu fondiem, jo īpaši Riska un Privātā kapitāla fondiem, ir būtiska loma finanšu instrumentu ieviešanā, tie aktīvi sadarbojas ar ALTUM un būs svarīgi sadarbības partneri arī nākotnē. Līdz ar to alternatīvo finanšu tirgu attīstība un to regulēšanas pilnveidošana ir svarīgs nosacījums Latvijas biznesa vides un konkurētspējas uzlabošanai, kā arī finanšu instrumentu plašākai izmantošanai. • Nebanku sektora finanšu pakalpojumu sniedzējiem ir labas zināšanas un pieredze tiešsaistes jeb distances kredītu izsniegšanā, un tie plāno izmantot jaunās finanšu tehnoloģiju iespējas, kas varētu vēl vairāk aktivizēt nebanku kreditētāju darbību tirgū. • Finanšu tehnoloģiju attīstībai un pielietošanai ir svarīga nozīme ne tikai uzņēmumu kreditēšanas veicināšanā, bet arī finanšu resursu pieejamības palielināšanai visos novados, kas ir būtiski arī finanšu instrumentu pieejamības nodrošināšanai visā Latvijā.
Attīstības finanšu institūcija ALTUM	• Attīstības finanšu institūcija ALTUM darbojas saskaņā ar Attīstības finanšu institūcijas likumu, īstenojot atbalsta un attīstības programmas, kuru pilnībā vai daļēji īsteno finanšu instrumentu vai grantu veidā. Finanšu instrumenti – aizdevumi, riska kapitāls, garantijas un atbalsts lauksaimniekiem. ALTUM ir vienīgā institūcija, kas ir iesaistīta ES fondu finanšu instrumentu administrēšanā Latvijā. • Aizdevumu un garantiju izsniegšanā ALTUM aktīvi sadarbojas galvenokārt ar komercbankām, kā arī alternatīvo ieguldījumu un riska kapitāla fondiem, nodrošinot labākos iespējamus nosacījumus aizņēmējiem un vienlaikus nodrošināt, lai ALTUM nekonkurētu ar komercbankām tajās jomās, kurās privātais tirgus spēj efektīvi darboties. • ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā izmantotie finanšu produkti ir riska kapitāls, aizdevumi un garantijas, tai skaitā portfeļa garantijas. • Ieviešot jaunus finanšu instrumentus, jāņem vērā pieredze sadarbībā ar bankām, kā arī jānodrošina ALTUM atbilstoša kapacitāte jaunu finanšu produktu ieviešanai un administrēšanai. Tāpat būtiski ņemt vērā ALTUM filiāļu (21) lomu – reģionālos centrus un konsultāciju birojus visos Latvijas reģionos, kur ALTUM ietekme uz finansējuma pieejamību un attīstību ir vēl nozīmīgāka, nekā Rīgā. • Svarīgs aspekts darbības uzlabošanā ir procesa automatizācija un digitālu risinājumu ieviešana, kā arī finanšu tehnoloģiju izmantošana, lai nodrošinātu ātrāku un efektīvāku finansējumu pieteikumu izvērtēšanu.

3.2. Latvijas makroekonomiskās situācijas analīze

ES fondu 2014.-2020. gadu plānošanas periodā līdz 2019. gada beigām Latvijā turpinājās stabila ekonomiskā izaugsme. Vidējais IKP pieaugums laika posmā no 2014. līdz 2019. gadam ir bijis aptuveni 2,9% gadā, kas pēc Eiropas Komisijas statistikas datiem un prognozēm pārsniedza ES vidējo rādītāju (~1,9%)⁸² šajā laika posmā.

5.tabula. Latvijas ekonomiskās attīstības galvenie rādītāji

Indikators	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020p
IKP izaugsme (% pret iepriekšējo gadu)	1,9	3,3	1,8	3,8	4,3	2,2	-7,5
Inflācija (% pret iepriekšējo gadu, patēriņa cenas)	0,6	0,2	0,1	2,9	2,5	2,8	0,0
Bezdarbs (% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, 15-74 gadi)	10,8	9,9	9,6	8,7	7,4	6,3	9,6
Budžeta deficīts (% no IKP)	-1,4	-1,4	0,1	-0,5	-0,3	-0,6	-7,3
Vispārējās valdības parāds (% no IKP)	40,9	36,7	40,3	38,6	36,5	36,9	49,9
Preču un pakalpojumu eksports (izmaiņas %, faktiskajās cenās)	6,5	2,9	4,0	6,4	4,0	2,0	-8,1
Preču un pakalpojumu imports (izmaiņas %, faktiskajās cenās)	3,0	1,7	3,8	8,4	6,4	2,3	-8,4
Tekošais konts (% no IKP)	-2,3	-0,9	1,4	1,0	-0,7	-0,5	3,4

p – prognoze

Avots: Centrālā statistikas pārvalde, Finanšu ministrija⁸³, LB⁸⁴

Ekonomikas izaugsme īpaši palielinājās 2017. un 2018. gadā, kad IKP attiecīgi pieauga par 3,8% un 4,3%. Šajā laikā pieauga ES struktūrfondu investīciju apjomi, kā arī palielinājās nodarbinātība un pieauga privātais patēriņš. 2019. gadā IKP samazinājās līdz 2,2%, ko noteica gan iekšējās norises ekonomikā, t.sk. strukturālie pārkārtojumi banku sektorā, vājā uzņēmumu kreditēšana, ES fondu ieguldījumu tempu samazināšanās, pieaugošā patērētāju un investoru piesardzība, gan arī ārējie faktori, t.sk. globālās ekonomikas nenoteiktība, izaugsmes mazināšanās ES valstīs, sagaidāmās izmaiņas sakarā ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES un citas.

3.3. Tautsaimniecības nozaru analīze

Nozaru griezumā Latvijas tautsaimniecības struktūra pēdējo 6 gadu periodā (2014.-2019.gadam) saglabājās līdzīga. Vairāk kā 70% (75% 2019.gadā) iekšzemes kopprodukta pievienotās vērtības deva pakalpojumu sektors (t.i., tirdzniecība, izmitināšana, transports un uzglabāšana, citi komercpakalpojumi un sabiedriskie pakalpojumi); apmēram 20% (20,7% 2019.gadā) rūpniecība (t.i., apstrādes un pārējā rūpniecība, būvniecība); apmēram 4% (4,3% 2019.gadā) – lauksaimniecība (lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība).

Kopumā laika periodā 2014.-2019.gads tautsaimniecības nozaru griezumā būtiskākais ieguldījums ekonomikas izaugsmē bija būvniecībai, informācijas un komunikācijas pakalpojumiem, apstrādes un pārējai rūpniecībai, transportam un uzglabāšanai, kā arī tirdzniecībai un lauksaimniecībai un mežsaimniecībai.

6.tabula. Tautsaimniecības nozaru pievienotās vērtības sadalījums pa darbības veidiem, 2014.-2019.g.g., faktiskās cenas, %

Nozare	2014.g.	2015.g.	2016.g.	2017.g.	2018.g.	2019.g.
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	3,7	4,0	3,5	4,0	4,1	4,3

82 <https://www.statista.com/statistics/1070317/growth-rate-in-gdp-in-european-union/>

8383

https://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/tautsaimniecibas_analize/tautsaimniecibas_analize/galvenie_makroekonomiskie_raditaji_un_prognozes

84 <https://www.makroekonomika.lv/lapa/par-latvijas-bankas-makroekonomiskajam-prognozēm> (05.06.2020.)

- lauksaimniecība un mežsaimniecība	3,6	3,9	3,3	3,9	-	-
- zivsaimniecība ⁸⁵	0,1	0,1	0,2	0,1	-	-
Apstrādes rūpniecība	12,2	11,9	11,8	12,1	12,0	11,7
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	15,5	15,6	16,0	16,1	15,6	15,2
Enerģētika (elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana)	2,0	2,4	2,9	2,7	2,3	2,2
Būvniecība	6,8	6,5	5,4	5,9	6,7	6,8
Tirdzniecība	26,3	25,7	25,6	25,3	24,9	24,3
Transports un uzglabāšana	10,0	9,0	9,1	8,9	8,9	8,2
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	4,4	4,6	4,9	5,2	5,7	5,8
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	1,8	1,9	1,9	2,0	1,9	2,0
Finanšu un apdrošināšanas darbības	4,6	4,8	4,8	3,9	3,6	3,2
Operācijas ar nekustamo īpašumu	13,3	12,5	12,8	12,4	12,4	12,4
Citi komercpakalpojumi	7,0	7,5	7,7	7,7	7,8	8,3
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	7,6	7,7	7,9	7,9	7,7	7,8
Izglītība	4,7	4,8	4,8	4,9	4,8	4,8
Veselība un sociālā aprūpe	3,2	3,4	3,4	3,6	3,8	4,0
Māksla, izklaide un atpūta	2,9	2,9	3,0	3,2	3,0	3,1

Avots: Centrālā statistikas pārvalde

Tautsaimniecības nozaru ar lielāko ieguldījumu ekonomikas izaugsmē attīstības tendences atbilstoši statistikas rādītājiem, kā arī Latvijas ekonomikas attīstības 2019.gada pārskatā un LB 2019.gada decembra Makroekonomisko norišu pārskatā sniegtajai informācijai raksturotas nodaļās tālāk.

3.4. Ekonomiskās attīstības prognozes

2020. gada, kā arī turpmākās tautsaimniecības attīstības prognozes ietekmēs Latvijas un visas pasaules spēja atgūties no Covid-19 krīzes seku ietekmes. Starptautiskie pētījumi, piemēram, Starptautiskā valūtas fonda (SVF) ziņojumi⁸⁶, liecina par ekonomiskās attīstības lejupslīdi sakarā ar ekonomiskās aktivitātes samazināšanos, kas atkarīga no tā, cik ilgā laikā izdosies apturēt Covid-19 pandēmiju. SVF ir atzinis, ka Covid-19 pandēmija ir izraisījusi vēsturē nepieredzētu ekonomisko krīzi un brīdina, ka šī karstāvēklis pielīdzināmā situācija var ilgt vairākus ceturkšņus. SVF prognozē lielāku globālās ekonomikas izaugsmes kritumu 2020. gadā – -4,9% apmērā un ekonomikas atlabšanas uzsākšanos 2021. gadā ar 5,4% globālās ekonomikas pieaugumu, t.sk. prognozējot Eirozonas ekonomikas lejupslīdi 2020. gadā -10,2% apmērā, bet pieaugumu 2021.gadā – 6,0% apmērā⁸⁷.

Savukārt starptautiskā reitingu aģentūra Fitch Ratings aģentūra (Fitch) prognozē IKP kritumu ES – 8,0% apmērā, kas ir lielāks nekā 2009.gadā -4,3%, bet izaugsmi 2021.gadā – 4,5% apmērā⁸⁸.

Atbilstoši Finanšu ministrijas (FM) prognozēm Latvijas Stabilitātes Programmas 2020.-2023. gadiem sagatavošanai, IKP faktiskajās cenās 2020. gadā samazināsies par -7,4% un pakāpeniski turpinās pieaugt nākamajos gados pie nosacījuma, ka gada beigās atsāksies ekonomikas izaugsme. Inflācija 2020.gadā prognozēta 0,2% apmērā, bet bezdarba līmenis – 10,5%, kas, pateicoties valdības piešķirtajiem dīkstāves pabalstiem, ir mazāks nekā 2010.gadās (19,5%), kad bezdarbs bija vēsturiski

85 Ņemot vērā, ka šī pārskata ietvaros būtiski izdalīt zivsaimniecību, jo to finansē atsevišķs fonds – EJZF, tā izdalīta atsevišķi. Statistikas dati par 2018. un 2019. gadiem vēl 2020.gada martā vēl nebija pieejami.

86 IMF, World Economic Outlook, April 2020: The Great Lockdown:

<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020> un IMF, World Economic Outlook Update, June 2020: IMF, A Crisis Like No Other, An Uncertain Recovery, June 2020:

<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>

87 <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>

88 <https://www.fitchratings.com/research/sovereigns/global-economic-outlook-datasheet-june-2020-coronavirus-disruption-easing-30-06-2020>

visaugstākais. 2020. gadā sagaidāms ievērojams eksporta (-14,8%) un importa (-16,3%) kritums (sk. 3. tabulu).^{89/90}

7.tabula. FM galvenie makroekonomiskie rādītāji un prognozes (18.06.2020.)

Rādītāji	2020*	2021*	2022*	2023*
Iekšzemes kopprodukts (IKP)				
Faktiskajās cenās (miljoni EUR un pieaugums, %)	-7,4	6,5	5,3	5,2
Salīdzināmās cenās (miljoni eiro un pieaugums, %)	-7,0	5,1	3,1	3,1
IKP deflators (gads pret gadu), %	-0,5	1,3	2,0	2,0
Patēriņa cenu indekss (gads pret gadu), %	0,2	1,2	2,0	2,0
Vidējā bruto mēneša darba samaksa, eiro un pieaugums faktiskajās cenās, %	-1,0	3,0	5,0	5,0
Nodarbinātība, tūkst. iedzīvotāju un pieaugums, %	-4,4	0,6	1,0	-0,1
Bezdarba līmenis (gada vidējais), %	10,5	9,8	8,1	7,3
Preču un pakalpojumu eksports				
Faktiskajās cenās (miljoni eiro un pieaugums, %)	-14,8	7,7	4,6	5,7
Salīdzināmās cenās (miljoni eiro un pieaugums, %)	-10,3	6,5	3,0	4,0
Preču un pakalpojumu imports				
Faktiskajās cenās (miljoni eiro un pieaugums, %)	-16,3	9,0	6,3	6,5
Salīdzināmās cenās (miljoni eiro un pieaugums, %)	-11,5	6,8	3,2	3,4

*Prognozēs tiek ņemts vērā Covid-19 negatīvā ietekme uz Latvijas ekonomisko izaugsmi un Latvijas valdības ieviestos atbalsta pasākumus krīzes ietekmes mazināšanai.

Avots: FM

Covid-19 pandēmija atstās ievērojamu ietekmi uz visām tautsaimniecības nozarēm. Vislielākais kritums prognozēts izmitināšanas un ēdināšanas, un atpūtas un izklaides pakalpojumu nozarēs, kurās pievienotās vērtības kritums 2020. gadā kopumā prognozēts aptuveni par 30%. Transporta nozarē sagaidāms samazinājums 20% apjomā. Tāpat kritums paredzams apstrādes rūpniecībā sakarā ar sākotnējo piegādes ķēžu pārtraukumu un pieprasījuma sarukumu, kā arī tirdzniecībā sakarā ar iedzīvotāju ienākumu un patēriņa mazināšanos, kā arī sakarā ar vairumtirdzniecības attīstības problēmām konteineru kravu pārvadājumu un kopējā pieprasījuma krituma dēļ. Savukārt investoru piesardzība negatīvi ietekmēs nekustamā īpašuma un būvniecības nozares.⁹¹

Apjomīgais Eirosistēmas monetārās politikas un valdību fiskālās politikas atbalsts ne tikai mazina Covid-19 pandēmijas negatīvo ietekmi krīzes smagākajā posmā, bet arī nodrošina spēcīgu izaugsmes stimulu tautsaimniecības atveseļošanās laikā pēc krīzes. Atbalstu nozīmīgi papildina Eiropas Komisijas aktualizētais priekšlikums par nākamo ES daudzgadu budžetu un atveseļošanās instrumentu, kas ļaus piesaistīt papildu finansējumu dalībvalstu tautsaimniecību stimulēšanai un uzlabos nākotnes perspektīvu investoru skatījumā. Pēc LB domām, šādā scenārijā Covid-19 izplatības mazināšanās Eiropā un līdz šim īstenoto piesardzības pasākumu atvieglošana gan iekšzemē, gan ārvalstīs padarītu optimistiskāku mājsaimniecību noskaņojumu un ļautu straujāk atjaunot ierobežoto patēriņu, samazinot krīzes sākumposmā izveidotos piesardzības uzkrājumus. Covid-19 pandēmijas ātra un veiksmīga ierobežošana globālā mērogā, kā arī efektīvu atbalsta instrumentu izmantošana ļautu labvēlīgākajā scenārijā prognozēt mazāku IKP kritumu 2020. gadā (-6,3%) un strauju tautsaimniecības atveseļošanos nākamajos gados⁹².

89 LB makroekonomiskās prognozes (26.03.2020.g.)

file:///C:/Users/a/Desktop/Ex_Ante_Finansu_instrumenti/ExAnte_3_1/Par%20Latvijas%20Bankas%20makroekonomiskaj%C4%81m%20prognoz%C4%93m.html

90 https://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/tautsaimniecibas_analize/tautsaimniecibas_analize/galvenie_makroekonomiskie_raditaji_un_prognozes/

91 LB makroekonomiskās prognozes (26.03.2020.g.)

file:///C:/Users/a/Desktop/Ex_Ante_Finansu_instrumenti/ExAnte_3_1/Par%20Latvijas%20Bankas%20makroekonomiskaj%C4%81m%20prognoz%C4%93m.html

92 <https://www.makroekonomika.lv/lapa/par-latvijas-bankas-makroekonomiskajam-prognozēm>

Tautsaimniecības atlabšanu un turpmāko attīstību ietekmēs arī finansējuma, t.sk. kredītu pieejamība gan īstermiņa, gan ilgtermiņa problēmu risināšanai, kas jāņem vērā, veidojot finanšu instrumentus nākamajam plānošanas periodam. Krīzes mazināšanai Eiropas Komisija ir pieņēmusi lēmumu atvieglot fiskālos nosacījumus, lai dalībvalstu valdības varētu efektīvi un elastīgi rīkoties ar budžeta finansēm un atbalstīt uzņēmumus. Koronavīrusa pandēmiju ierobežojot, kā arī ekonomiku stimulējot pasākumi efektīvi un nekavējotī tiek īstenoti arī Latvijā. Tiek sniegts atbalsts gan uzņēmēju izmaksu samazināšanai, gan darbu ņēmēju un bezdarbnieku atbalstam, kas palīdz stabilizēt situāciju un varētu palīdzēt ekonomikai ātrāk atveseļoties pēckrīzes periodā.

3.5. Nacionālais attīstības plāns

NAP2027⁹³, kuru 2020. gada 2. jūlijā apstiprināja LR Saeima, ir galvenais vidēja termiņa plānošanas dokuments, kas izstrādāts, ņemot vērā Latvijas ilgtermiņīgās attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam (Latvija 2030), ANO ilgtermiņīgās attīstības mērķus, kā arī EK un ES Padomes rekomendācijas un politikas mērķus ES struktūrfondu nākamajam plānošanas periodam 2021.-2027. gadā.

Lai gan NAP2027 pamatā izstrādāts vēl pirms Covid19 pandēmijas sākuma, tās izraisītās krīzes apturēšanai un pārvarēšanai plānotie papildu resursi un to izmantošana sociālekonomiskiem mērķiem tiks saistīti ar NAP2027 stratēģiskajiem mērķiem un rīcības virzieniem.

Atbilstoši NAP2027 noteiktajam plānotas Latvijas investīciju vajadzības saskaņā ar Kohēzijas politikas regulējumā piedāvāto ieguldījumu tvērumu ES fondu 2021.-2027. gada plānošanas periodam, formulējot rīcības virzienus sešās prioritārajās jomās: *Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki; Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei; Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība; Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība; Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei un - Vienota, droša un atvērta sabiedrība*. Katrā no prioritātēm paredzēti vairāki rīcības virzieni galvenajās prioritārajās jomās, konkrēti uzdevumi un līdz 2027. gadam sasniedzamie rezultāti⁹⁴.

Pavisam kopā NAP2027 sešās prioritātēs 18 rīcības virzienos noteikto 124 uzdevumu īstenošana ir sasaistīta ar laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam Latvijas attīstībai plānotajiem pieejamajiem finanšu resursiem aptuveni 14,5 miljardu EUR kopapjomā no valsts budžeta attīstības daļas, ES fondiem un citiem finanšu avotiem. NAP2027 ieviešanai ir izstrādāts indikatīvais investīciju pasākumu kopums ar 369 pasākumiem⁹⁵.

Šajā novērtējumā plānots fokusēties uz NAP2027 izvirzītām 2 prioritātēm un 7 rīcības virzieniem, kas attiecināmi uz novērtējuma sfēru un izvērtējami finanšu instrumentu pielietošanas kontekstā:

- Prioritāte “Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība”:
 - Rīcības virziens “Produktivitāte, inovācija un eksports”.
 - Rīcība virziens “Darbs un ienākumi”.
 - Rīcības virziens “Kapitāls un uzņēmējdarbības vide”.
- Prioritāte “Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība”:
 - Rīcības virziens “Daba un vide – “Zaļais kurss””.
 - Rīcības virziens “Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi”.
 - Rīcības virziens “Līdzsvarota reģionālā attīstība”.
 - Rīcības virziens “Mājoklis”.

3.6. Enerģētikas un klimata politikas mērķu īstenošana

Ar novērtējuma sfēru saistīts arī Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030.gadam (NEKP2030), kuru 2020.gada 28. janvārī apstiprināja Ministru kabinets. Šis plāns tika izstrādāts saskaņā ar regulu par enerģētikas savienības pārvaldību⁹⁶, lai plānotu politiku Latvijas noteikto mērķu sasniegšanai un to izpildes pasākumiem šādās nozarēs vai darbībās – siltumnīcefekta gāzu emisiju

93 <https://likumi.lv/ta/id/315879-par-latvijas-nacionalo-attistibas-planu-20212027-gadam-nap2027>

94 <https://likumi.lv/ta/id/315879-par-latvijas-nacionalo-attistibas-planu-20212027-gadam-nap2027>

95 <https://www.pkc.gov.lv/lv/nap2027>

96 https://em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionalais_energetikas_un_klimata_plans/

samazinājums un oglekļa dioksīda piesaistes palielinājums, atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielinājums, energoefektivitātes uzlabošana, enerģētiskās drošības nodrošināšana, enerģijas tirgu infrastruktūras uzturēšana un uzlabošana, kā arī inovāciju, pētniecības un konkurētspējas uzlabošana. Plānā iekļauts saraksts ar 104 pasākumiem, kas sadalīti 12 rīcības virzienos, t.sk. ēku energoefektivitātes uzlabošana, neemisiu tehnoloģiju izmantošanas veicināšana elektroenerģijas ražošanā, energoefektivitātes uzlabošana un atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanas veicināšana siltumapgādē un aukstumapgādē, rūpniecībā un transportā, enerģijas pašražošanas un pašpatēriņa veicināšana, enerģētiskā drošība un neatkarība, pilnīga enerģijas tirgu integrācija, infrastruktūras modernizācija, atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanas efektivitātes uzlabošana un siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazināšana, resursu efektīva izmantošana un SEG emisiju samazināšana lauksaimniecībā, ilgtspējīga resursu izmantošana, SEG emisiju samazināšana un CO₂ piesaistes palielināšana mežsaimniecībā⁹⁷.

Saskaņā ar Eiropas Komisijas plāniem attiecībā uz daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam noteikts, ka 25 % no izdevumiem jānovirza klimata mērķu sasniegšanai. Līdz ar to ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda ietvaros finansējums klimata mērķu sasniegšanai būs ap 320 miljardiem EUR, kas paredz arī dažādu ES finansēšanas instrumentu integrāciju⁹⁸.

3.7. Kopsavilkums par ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas perioda finansējumu

ES finansējums un ALTUM administrētais finansējums

- ES fondu kopējais finansējums ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā – **6,1 miljards EUR.**
- Investīcijas finanšu instrumentos – **119 710 050 EUR.**
- Uzkrātās atmaksas – **134 288 569 EUR.**
- ALTUM piedāvājums – **riska kapitāls, aizdevumi, garantijas.**

Latvijas ES fondu investīciju stratēģija vērsta uz tautsaimniecības attīstības un izaugsmes potenciāla veicināšanu, NAP2020 un NRP mērķu īstenošanu, kā arī EK un ES Padomes rekomendāciju un saistību izpildi. ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā Latvijas Darbības programma "Izaugsme un nodarbinātība" nosaka trīs fondu – ERAF, ESF un KF- finansējuma ieguldīšanu deviņos prioritārajos virzienos un ar tiem saistītos specifiskos atbalsta mērķos (SAM).

ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas periodā Latvija kopumā saņēma 4,4 miljardus EUR (4 418 233 214 EUR) jeb aptuveni 3000 EUR uz vienu iedzīvotāju no ERAF, ESF un KF, kas bija mazāk nekā iepriekšējā plānošanas periodā 2007.-2013.gadam (4,53 miljardi EUR)⁹⁹. Tabulā zemāk iekļauta informācija par prioritārajiem virzieniem un plānotajām investīcijām.

8.tabula. ES fondu (ERAF, ESF, KF) ieguldījumu prioritārie virzieni un to finansējums (2020.g. janvāris)

Prioritārais virziens	ES fondu finansējums, miljoni EUR	Mērķis
1.Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas	467,5	Atbalsts pētniecība un attīstība (P&A) inovāciju kapacitātes celšanai.
2.IKT pieejamība, e-pārvalde un pakalpojumi	172,8	Atbalsts visas Latvijas teritorijas līdzsvarotas attīstības veicināšanai, uzlabojot elektroniskās sakaru infrastruktūras pieejamību lauku teritorijās, vienlaikus attīstot saimniecisko darbību veicinošu vidi ar publiskā un privātā sektora integrētiem IKT risinājumiem un veicinot Latvijas iekļaušanos Eiropas vienotajā digitālā tirgū.

⁹⁷ <https://likumi.lv/ta/id/312423-par-latvijas-nacionalo-energetikas-un-klimata-planu-2021-2030-gadam>

⁹⁸ https://ec.europa.eu/clima/policies/budget/mainstreaming_en

⁹⁹ <https://www.esfondi.lv/2007.-2013.g.-planosanas-periods>

3.Mazo un vidējo komersantu konkurētspēja	314,3	Atbalsts jaunu komersantu izveidei, esošo komersantu izaugsmei un apstrādes rūpniecības īpatsvara pieaugumam.
4.Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs	480,6	Atbalsts primārās enerģijas patēriņa samazināšana un efektīvas, ilgtspējīgas energoresursu izmantošanas dažādās nozarēs veicināšanai.
5.Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte	623,1	Atbalsts pasākumiem, kas paredz pielāgoties klimata pārmaiņām, samazinot plūdu un krasta erozijas risku apdraudējumu, un pasākumiem, kas nodrošina apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanos un dažādu veidu atkritumu atkārtotu izmantošanas, pārstrādes un reģenerācijas palielināšanos.
6.Ilgtermiņa transporta sistēma	1 159,8	Atbalsts komodālas, kvalitatīvas un konkurētspējīgas transporta infrastruktūras nodrošināšanai.
7.Nodarbinātība un darbaspēka mobilitāte ¹⁰⁰	135,4	Atbalsts bezdarbnieku un bezdarba riskam pakļauto personu, t.sk. jauniešu, konkurētspējas palielināšanai darba tirgū.
8.Sociālā iekļaušana un nabadzības apkarošana	418,5	Atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošo iedzīvotāju aktivizēšana un šķēršļu mazināšana iesaistei darba tirgū un sabiedrībā.
9.Izglītība, prasmes un mūžizglītība	516	Atbalsts kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības nodrošināšana personības attīstībai visos izglītības līmeņos.
Tehniskā palīdzība	101,3	ES fondu investīciju vadības un ieviešanas nodrošināšana

Avots: <https://www.esfondi.lv/es-fondi-2014---2020>

ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas periodā Latvijai piešķirtais ES finansējums Eiropas Lauksaimniecības Fonda lauku attīstībai (ELFLA) – 1 533 499 587 EUR paredzēts Latvijas lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam prioritāšu finansēšanai¹⁰¹.

Savukārt ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas periodā Latvijai piešķirtais ES finansējums no Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF) – 183 585 859 EUR paredzēts Latvijas Rīcības programmas zivsaimniecības attīstībai 2014.-2020. gadā mērķu īstenošanai¹⁰².

Lielākā ES fondu ieguldījuma daļa ir no ERAF (38%), ELFLA (25%) un KF (22%). Pēc apjoma lielākais ceturtais fonds ir ESF (11%), bet vismazākais – EJZF (3%).

Latvijai visu ES fondu (ESF, ERAF, KF, ELFLA, EJZF) ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā kopā pieejami apmēram 6,1 miljards EUR (6 157 330 483), kas attiecas uz visām finansējuma saņēmēju grupām.

3.8. Finanšu institūciju un ieguldījumu pārvaldes sabiedrību nodrošinātais finansējums Latvijas tautsaimniecībai

Finanšu institūciju un ieguldījumu pārvaldes sabiedrību nodrošinātais finansējums

- **50 %** uzņēmumu nevēlas pieteikties banku aizdevumam, jo nevēlas uzņemties papildu riskus.
- **94%** uzņēmumu izmanto iekšējos finansēšanas avotus.
- **72%** uzņēmumu, kuri bija pieteikušies saņēma nepieciešamo finansējumu.
- Komercbanku ieguldījums tautsaimniecības nozaru kredītēšanā - ap **6 miljardiem EUR**.
- Nebanku kredītdevēju ieguldījums – ap **733 miljoniem EUR**.

¹⁰⁰ <https://www.esfondi.lv/es-fondi-2014---2020>

¹⁰¹ <https://www.zm.gov.lv/zemkopibas-ministrija/statiskas-lapas/2014-2020-gada-planosanas-periods?id=7433#jump>

¹⁰² <https://www.zm.gov.lv/statiskas-lapas/es-atbalsts-zivsaimniecibai?id=2248#jump>

3.8.1. Banku sektora nodrošinātais finansējums

Banku sektora kreditēšanas attīstība, kas Latvijā samazinājās globālās finanšu krīzes periodā (2007. – 2010.gads) joprojām vērtējama kā nepietiekama, jo īpaši uzņēmējdarbības sektorā, kurā kreditēšana raksturojama kā nevienmērīga.

Komercbanku kreditēšana pēckrīzes periodā ir bijusi zemā līmenī un attiecībā uz uzņēmējdarbības finansēšanu ar pastāvīgu tendenci samazināties. Pēc LB datiem laika posmā no 2011. gada līdz 2019.gadam kredītu apjomi uzņēmumiem kopumā ir samazinājušies par apmēram 62%¹⁰³. Lai gan bankās pieaug noguldījumu apjoms un līdz ar to arī kapacitāte finansēt uzņēmējdarbību, tomēr, palielinoties banku resursiem, aizvien izteiktāka ir plaisa starp kreditēšanas potenciālu un aizdevēju/aizņēmēju piesardzību un nevēlēšanos uzņemties iespējamus riskus.

Rezultātā iekšzemes kredītportfelis Latvijā absolūtā izteiksmē ir zemākais gan ES, gan eirozonā, un arī attiecībā pret iekšzemes kopproduktu tas veido vien nepilnus 40% (vidēji ES – 87%), apsteidzot vien Rumānijas un Ungārijas rādītāju. Latvijas tautsaimniecības izaugsmei kreditēšanas atbalsts būtu krietni vairāk nepieciešams, tomēr tuvākajā nākotnē to vēl nevarētu sagaidīt, jo saglabājas neskaidrība tabulā zemāk iekļauta informācija tautsaimniecības finansējumu uz 31.12.2018 un 31.12.2019.

9. tabula. Iekšzemes kredīti. Iekšzemes nefinanšu sabiedrību kredītportfelis tautsaimniecības nozaru (19) sadalījumā (bruto uzskaites vērtībā tūkst. EUR)

Tautsaimniecības nozares	31.12.2018., EUR	31.12.2019., EUR	Sadalījums (%) uz 31.12.2019.
Tautsaimniecības nozares, kopā	6 430 319	5 979 886	100%
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	729 449	685 053	11,4
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	20 593	15 656	0,3
Apstrādes rūpniecība	839 944	709 905	12,0
Elektroenerģija, gāzes un siltumapgāde	580 451	513 323	8,6
Ūdens apgāde un atkritumu apsaimniekošana	84 398	87 657	1,5
Būvniecība	152 526	153 392	2,6
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	910 131	765 392	13,0
Transports un uzglabāšana	702 717	617 051	10,3
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	117 326	219 966	3,7
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	135 353	126 124	2,1
Finanšu un apdrošināšanas pakalpojumi	3 037	5 920	0,1
Operācijas ar nekustamo īpašumu	1 689 101	1 774 350	29,7
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	84 185	33 613	0,6
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	113 439	69 131	1,2
Valsts pārvalde un aizsardzība	29 317	17 875	0,3
Izglītība	10 611	12 854	0,2
Veselība un sociālā aprūpe	43 279	45 963	0,8
Māksla, izklaide un atpūta	19 984	13 930	0,2
Citi pakalpojumi	104 480	112 294	1,9

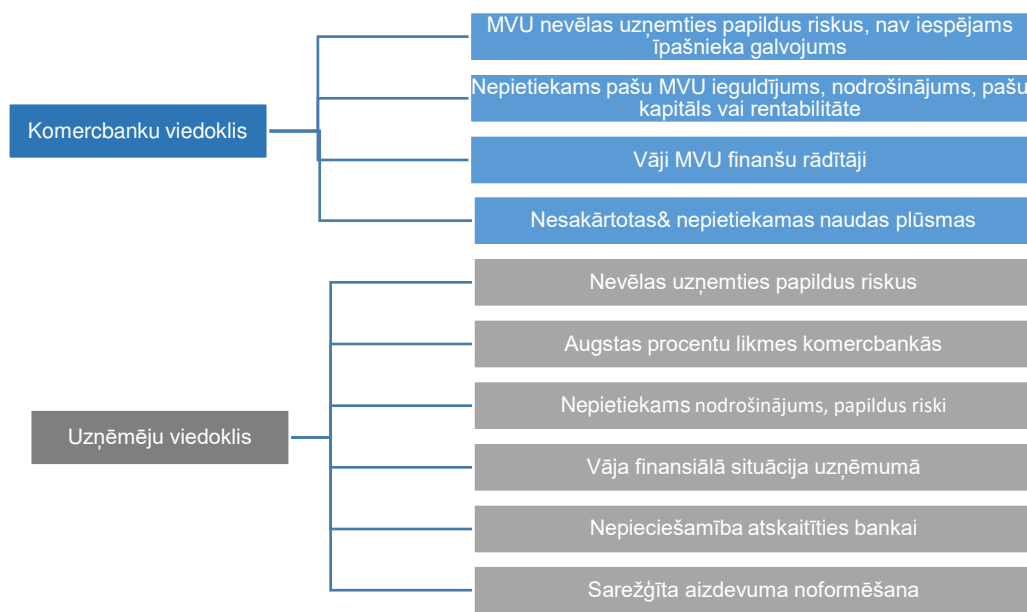
Avots: <https://www.fktk.lv/statistika/kreditiestades/ceturksna-parskati/>, autoru aprēķini

103 <https://www.makroekonomika.lv/uznemejdarbibas-kreditesana-gads-nosledzies-uz-pesimistiskas-nots>

3.8.2. Kredītu pieejamība un likmes

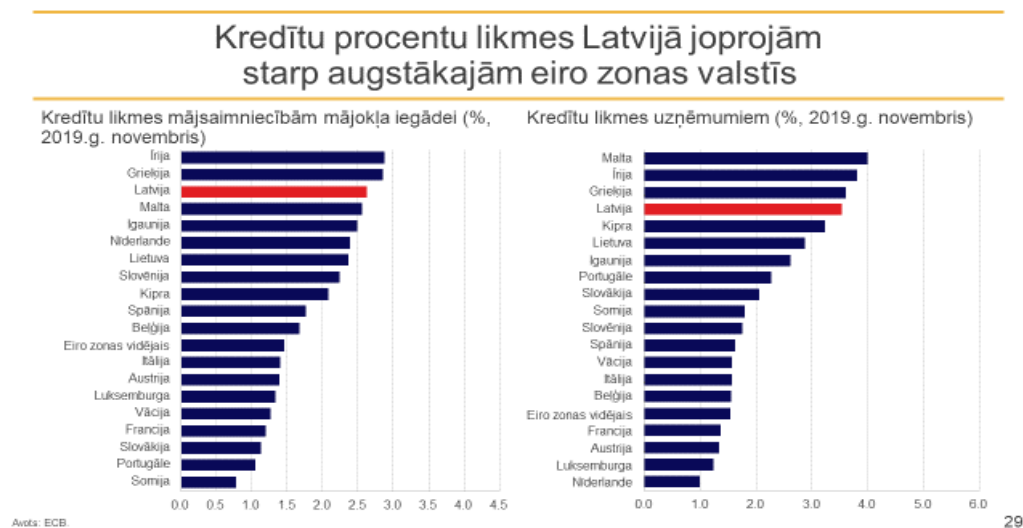
Lai gan periodiski nebanku kreditēšana uzrāda pozitīvas tendences, tomēr MVU kreditēšana joprojām apmēram par pusi atpaliek no pirmskrīzes apjomiem. Problēmas MVU kreditēšanā rada to salīdzinoši vājš finansiālais stāvoklis, zema finanšu kompetenču līmenis, iekšēja nesakārtotība un lielāki riski saistībā ar kredītu atmaksu. Kopš 2019. gada norit aktīvs MVU sakārtošanās process, lai padarītu to finansējuma plūsmas daudz caurspīdīgākas un izsekojamākas, nekā tas bijis iepriekš. Komercbankām šajā gadījumā ir daļēji izglītojoša loma, palīdzot uzņēmumiem iekšēji sakārtoties, kas varētu samazināt potenciālos riskus.

4. attēls. Komercbanku un uzņēmēju viedokļu apkopojums par galvenajiem kredīšanu ierobežojošiem faktoriem

Kā liecina Eiropas Centrālās bankas dati, Latvijā kredītu likmes uzņēmumiem ir ceturrtās augstākās starp eirozonas valstīm tūlīt pēc Maltas, Īrijas un Grieķijas un krietni pārsniedz eirozonas vidējo līmeni. Saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas datiem 2019. gada novembrī vidējā kredītlīkme uzņēmumiem Latvijā bija 3,6%. Lai gan kredītu likmes uzņēmumiem pēdējo desmit gadu laikā ir samazinājušās, tās joprojām ir augstas, salīdzinot ar pārējām ES valstīm.

5. attēls. Kredītu procentu likmju salīdzinājums ES valstīs, 2019. g. novembris (%)

Avots: Eiropas Centrālā Banka, LB prezentācija, 29.01.2020.

3.8.3. Alternatīvie finansētāji

Saskaņā ar FKTK datiem par IPS darbību Latvijā, uz 31.12.2019. vienpadsmit licencētas IPS pārvaldīja 24 atvērtos IF. Kopējais emitēto ieguldījumu apliecību¹⁰⁴ skaits uz 30.09.2019. bija 12,162,036 (31.12.2018.gadā – 12,207,847). Gada laikā kopējie IPS aktīvi nedaudz samazinājās un uz 31.12.2019.gadu veidoja 45,9 miljonus EUR (31.12.2018.gadā – 49,9 miljoni EUR). 2019.gada beigās kopējie IF aktīvi, salīdzinot ar 2018.gada beigām, palielinājās par apmēram 11,2% līdz 226,8 miljoniem EUR (31.12.2018.gadā – 203 miljoni EUR)¹⁰⁵.

FKTK pārraudzībā Latvijā darbojas arī 28 AIF, kam kopumā ir 20 pārvaldnieki, t.sk. 1 licencēta ieguldījumu pārvaldes sabiedrība. 2019. gada beigās AIF kopējie aktīvi pieauga, salīdzinot ar 2018.gada beigām, par 11,2% līdz 193,3 miljoniem EUR (31.12.2018.gadā – 173,8 miljoni EUR)¹⁰⁶.

10. tabula. Alternatīvo finansētāju – ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un alternatīvo ieguldījumu fondu darbības galvenie rādītāji

Pozīcijas nosaukums	31.12. 2018.	31.12.2019.
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību (IPS) skaits	11	11
IPS kopējie aktīvi, miljoni EUR	49,9	45,9
Atvērto ieguldījumu fondu (IF) skaits	23	24
IF kopējie aktīvi, miljoni EUR	203,0	226,8
Ieguldījumu apliecību skaits	12 207 847	12 062 036
AIF skaits	30	28
AIF kopējie aktīvi, miljoni EUR	173,8	193,3

Avots: FKTK, <https://www.fktk.lv/statistika/finansu-instrumentu-tirgus/ceturksna-gada-parskati/>

3.8.4. Attīstības finanšu institūcija ALTUM

Attīstības finanšu institūcijai ALTUM ir nozīmīga loma tautsaimniecības attīstībā, jo tā nodrošina finansējumu sektoriem, kur finanšu institūcijas nenodrošina finansējumu vai arī izsniedz garantijas. ALTUM administrē no EIB saņemto finansējumu (COSME, EaSI), no obligācijām saņemto finansējumu, kā arī citu finansējumu. ALTUM ir vienīgā institūcija, kas ir iesaistīta ES fondu finanšu instrumentu administrēšanā Latvijā. Saskaņā ar Attīstības finanšu institūcijas likumu ALTUM pamatdarbība ir Valsts atbalsta programmas sniegšana finanšu instrumentu veidā – aizdevumi, riska kapitāls, garantijas un atbalsts lauksaimniekiem. Saskaņā ar Attīstības finanšu institūcijas likuma 16. pantā noteikto, ALTUM neveic maksājumus par valsts kapitāla izmantošanu. ALTUM darbojas saskaņā ar EK lēmumu 09.06.2015 C(2015) 3896 final¹⁰⁷ par valsts atbalstu SA.36904 (2014/N) — Latvija, Hipotēku un zemes bankas attīstības daļu un Latvijas Attīstības finanšu institūcijas izveidi.

Papildus ES fondu finansējumam ALTUM piesaista valsts budžeta finansējumu, finanšu instrumentu atmaksāto finansējumu, kā arī citus finanšu avotus, piemēram, ALTUM aizņēmums Valsts kasē, starptautiskajās finanšu institūcijās.

11. tabula. AFI ALTUM pārvaldītais plānotais ES fondu finansējums sadalījumā pa ES fondiem un atbalsta pasākumiem, 2014.-2020. gads (EUR)

ALTUM programmas nosaukums	ES finansējums (ERAF), EUR	Publiskais atmaksātais finansējums, EUR	Citi finansēšanas avoti	Piesaistītais (valsts) finansējums EUR	Kopā, EUR
RISKA KAPITĀLS					
Sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondi ¹⁰⁸ (3.1.2. SAM)	32 200 000	27 800 000	Nav	3 000 000	63 000 000

¹⁰⁴ Vērtspapīri, kas apliecina ieguldītāja līdzdalību ieguldījumu fondā, t.sk. līdzdalību naudas tirgus fondā, un no šīs līdzdalības izrietošās tiesības.

¹⁰⁵ <https://www.fktk.lv/statistika/finansu-instrumentu-tirgus/ceturksna-gada-parskati/>

¹⁰⁶ <https://www.fktk.lv/statistika/finansu-instrumentu-tirgus/ceturksna-gada-parskati/>

¹⁰⁷ https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/256075/256075_1711609_152_2.pdf

¹⁰⁸ Ministru kabineta 2016. gada 2. augusta noteikumi Nr. 518 "Noteikumi par sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondiem saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai"

Akcelerācijas fondi ¹⁰⁹	13 000 000	2 000 000	Nav	Nav	15 000 0000
Biznesa enģeļu kopinvestīciju fonds (3.1.1. SAM)	Nav	Nav	Nav ¹¹⁰	3 000 000	3 000 000
KOPĀ:	81 000 0000				
AIZDEVUMI					
Paralēlie aizdevumi (Paralēlais aizdevums, Paralēlais kumulācijas aizdevums) ¹¹¹ (3.1.1. SAM)	7 000 000	2 000 000	Nav	20 000 000	29 000 000
Apgrozāmo līdzekļu aizdevumi lauksaimniekiem ¹¹²	Nav	Nav	Nav	25 611 693	25 611 693
Lauksaimniecības zemes iegādes aizdevums ¹¹³	Nav	Nav	Nav	100 000 000 ¹¹⁴	100 000 000
Mazie aizdevumi lauku teritorijās ¹¹⁵	Nav	7 810 000	Nav	6 000 000	13 810 000
Mikrokreditēšana un aizdevumi uzsācējiem (Starta kumulācijas aizdevums; Starta aizdevums; Mikro aizdevums) ¹¹⁶ (3.1.1. SAM)	4 000 000	4 500 000	Nav	23 000 000	31 500 000
MVU izaugsmes aizdevumu programma (MVU izaugsmes; MVU izaugsmes aizdevums energoefektivitātes pasākumiem) ¹¹⁷	Nav	8 772 360	195 275 437	Nav	204 047 797
Mikrokreditēšanas programma (Mikro Šveice) ¹¹⁸	Nav	Nav	1 314 000	5 877 052 ¹¹⁹	7 191 052
KOPĀ:	411 160 542				
GARANTIJAS					
Aizdevumu garantijas (MVU kredīta garantija; Kumulācijas garantija; Garantija lielajiem saimnieciskās darbības veicējiem; DME garantija) ¹²⁰ (3.1.1. SAM)	44 800 000	7 500 000	1 158 426	Nav	53 458 426

109 Ministru kabineta 2016. gada 12. aprīļa noteikumi Nr. 226 "Noteikumi par akcelerācijas fondiem saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai"

110 Pamatojoties uz sadarbības līgumu starp ALTUM un biedrību „Latvijas Biznesa Enģeļu Tīkls”

111 Ministru kabineta 2016. gada 15. jūlija noteikumi Nr. 469 "Noteikumi par paralēlajiem aizdevumiem saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai"

112 Ministru kabineta 2019. gada 3. decembra noteikumi "Kārtība, kādā īsteno valsts atbalsta programmu par aizdevumu piešķiršanu apģrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības, mežsaimniecības, zvejniecības un akvakultūras nozarē"; Ministru kabineta 2010.gada 27.aprīļa noteikumi Nr. 403 "Kārtība, kādā piešķir valsts atbalstu apģrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai"

113 Ministru kabineta 2018. gada 22. maija noteikumi "Valsts atbalsta piešķiršanas kārtība lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai"

114 Kopējais intervences apģoms

115 Ministru kabineta 2018. gada 24. jūlija noteikumi " Noteikumi par lauksaimniecības, lauku un zivsaimniecības saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmu"

116 Ministru kabineta 2016. gada 31. maija noteikumi Nr. 328 "Noteikumi par mikroaizdevumiem un starta aizdevumiem"

117 Ministru kabineta 2009.gada 15.septembra noteikumi Nr.1065 "Noteikumi par aizdevumiem sīko (mikro), mazo un vidējo saimnieciskās darbības veicēju un lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību attīstības veicināšanai"

118 Ministru kabineta 2011.gada 6.septembra noteikumi Nr.698 "Noteikumi par mikroaizdevumiem un grantiem Latvijas un Šveices sadarbības programmas individuālā projekta "Mikrokreditēšanas programma" ietvaros"

119 Latvijas un Šveices sadarbības programma, t.sk. EUR 1 314 400 no ALTUM resursiem

120 Ministru kabineta 2018. gada 24. aprīļa noteikumi Nr.248 "Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 26.oktobra noteikumos Nr.997„Noteikumi par garantijām komersantu un atbilstošu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību konkurētspējas uzlabošanai”; Ministru kabineta 2010.gada 26.oktobra noteikumi Nr.997 "Noteikumi par garantijām komersantu un atbilstošu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību konkurētspējas uzlabošanai"

Portfelģarantiju programma¹²¹	Nav	7 800 000	Nav	Nav	7 800 000
Lauksaimniecības un lauku attīstības kredītu garantēšana (Lauksaimnieku garantija)¹²²	Nav	Nav	Nav	5 400 000	5 400 000
Eksporta kredīta garantijas (t.sk. vidēja un ilgtermiņa)¹²³	Nav	5 000 000	Nav	Nav	5 000 000
DME finanšu instruments¹²⁴	171 243 317	Nav	Nav	30 219 403	201 462 726
KOPĀ:	273 121 152				

Avots: LR Ministru kabineta noteikumi (skatīt zemsivītras piezīmes)

Aizdevumu un garantiju izsniegšanā ALTUM aktīvi sadarbojas ar komercbankām, alternatīvo ieguldījumu un riska kapitāla fondiem, mēģinot panākt labākos iespējamus nosacījumus aizņēmējiem un vienlaikus nodrošināt, lai ALTUM nekonkurētu ar komercbankām tajās jomās, kurās privātais tirgus spēj efektīvi darboties.

Komercbankas ir nozīmīgi ALTUM partneri un svarīgākās jomas sadarbībā ar komercbankām līdz šim ir bijušas kredītu garantijas, portfeļa garantijas un paralēlie aizdevumi, kam seko eksporta garantijas un citi produkti, par ko liecina arī ALTUM 2019. gada beigās īstenotais pētījums "Sadarbības aspektu pētījums starp ALTUM un komercbanku pārstāvjiem". Pētījumā kā primārais kredītu garantiju piesaistes indikators tiek minēts nodrošinājuma trūkums, taču kopumā samazinās kredītu garantiju potenciāla izmantošana, kā arī nedaudz ir samazināties strukturēto paralēlo aizdevumu apjoms.

Lai to novērstu, nepieciešams samazināt izmaksas klientiem un vienkāršot saņemšanas procesu. Kā svarīgs aspekts darbības uzlabošanā minēta procesu automatizācija un digitālu risinājumu ieviešana. ALTUM un komercbanku sadarbības procesā vienlīdz atzinīgi tiek novērtēta komunikācija, skaidrība, kādi tieši dokumenti jāiesniedz, bet bankām ir kritiska attieksme par birokrātijas esamību, dokumentu formas aizpildes ātrumu, trūkst izpratnes par to, kā veidojas kredītu garantijas cena. Pētījuma rezultāti kopumā pierāda, ka komercbankas uzskata ALTUM par respektablu partneri un labprāt sadarbotos arī nākotnē¹²⁵.

121 Ministru kabineta 2017. gada 5. septembra noteikumi Nr.537 "Noteikumi par portfelģarantijām sīko (mikro), mazo un vidējo komersantu kredītēšanas veicināšanai"

122 Ministru kabineta 2016. gada 27. septembra noteikumi Nr.638 "Lauksaimniecības un lauku attīstības kredītu garantēšanas noteikumi" (01.05.2015-11.01.2019); Ministru kabineta 2019. gada 8. janvāra noteikumi Nr.9 "Lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantiju programmas noteikumi"(11.01.2019-30.06.2021)

123 Ministru kabineta 2017. gada 30. maija noteikumi Nr.290 "Vidēja un ilgtermiņa eksporta kredīta garantiju izsniegšanas noteikumi saimnieciskās darbības veicējiem"

124 Ministru kabineta 2016. gada 15. marta noteikumi Nr. 160 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 4.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu valsts un dzīvojamās ēkās" 4.2.1.1. specifiskā atbalsta mērķa pasākuma "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu dzīvojamās ēkās" īstenošanas noteikumi"

125 ALTUM (2019) "Sadarbības aspektu pētījums starp ALTUM un komercbanku pārstāvjiem", prezentēts 2020. gada februārī ALTUM, Rīgā.

4. EIROPAS JŪRLIETU UN ZIVSAIMNIECĪBAS FONDS

4.1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi

Saskaņā ar NAP2027¹²⁶ Latvijas attīstības prioritāte ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu integrēšana tautsaimniecības nozarēs, jo īpaši lauksaimniecības, mežsaimniecības un **zivsaimniecības nozarēs**, īstenojot ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu un zaļās infrastruktūras izmantošanu, vienlaikus nodrošinot bioloģiskās un ainavu daudzveidības aizsardzību un vērtības celšanu, sekmējot ilgtspējīgu tūrisma attīstību. Novērtējuma ietvaros saskaņā ar Zemkopības ministrijas skaidrojumu ar zivsaimniecības nozari tiek saprasta zvejniecība, akvakultūra un zivju apstrāde.

12. tabula. Zivsaimniecības nozares izvērtējums

Politikas jomas prioritātes	- Atbalsts zivsaimniecības produktu virzībai globālajā tirgū. - Zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšanas pasākumi. - Zivsaimniecības un ūdens bioloģisko resursu ilgtspējīga izmantošana. - Sabiedrības virzītas vietējās attīstības pasākumu īstenošana piekrastes teritorijā.
Finansējuma saņēmēju grupas raksturojums un esošais finanšu pieprasījums	- Informācija ir apkopota par šādām apakšnozarēm – A03.1 “Zvejniecība”, A03.2 “Akvakultūra” un C10.20 “Zivju vēžveidīgo un mīkstmiešu apstrāde un konservēšana”. 201 zvejniecības uzņēmums (jūras zvejniecība 139, saldūdens zvejniecība 62) ar nelielu nepieciešamā finansējuma apjomu projektu attīstībai, tai skaitā investīcijām (līdz 100 000 EUR). 94 ekonomiski aktīvi akvakultūras uzņēmumi (jūras akvakultūra 4, saldūdens akvakultūra 90) un lielākā daļa no tiem (72%) ir komercsabiedrības, kuru investīciju nepieciešamais finansējuma apjoms ir līdz 300 000 EUR un atsevišķām komercsabiedrībām līdz 1 000 000 EUR. 108 zivju, vēžveidīgo un mīkstmiešu apstrādes un konservēšanas uzņēmumi, lielākā daļa (apmēram 80 %) ir komercsabiedrības. - Atbilstoši anketēšanas rezultātiem apmēram puse zivsaimniecības uzņēmumu ir piesaistījuši finansējumu ārpus uzņēmuma, pamatā no komercbankām un piesaistot ES finansējumu. Piesaistītais finansējums ir nepieciešams pamatlīdzekļu iegādei, būvniecībai, kā arī apgrozāmo līdzekļu finansēšanai.
Esošais finanšu piedāvājums	- ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā EJZF finansējums netika izmantots finanšu instrumentiem. Zivsaimniecības nozares uzņēmumiem bija iespēja izmantot ALTUM finanšu produktus, tai skaitā aizdevumus lauksaimniecībai un zivsaimniecībai, kā arī citus uzņēmējdarbības atbalsta finanšu produktus. - Tikai zivju apstrādes uzņēmumi izmantoja ALTUM finanšu produktus, kas ir izveidoti uzņēmējdarbības attīstībai. Apmēram 10 % no zivju apstrādes uzņēmumiem ir izmantojuši ALTUM piedāvātos finanšu produktus – aizdevumus (aizdevumu summas līdz 40 000 EUR). Zivju apstrādes uzņēmumi (7) ir izmantojuši ALTUM garantijas, kur izsniegtās garantijas summa ir robežās starp 110 000 EUR un 2 400 000 EUR.
Finansējuma saņēmēju grupas izaicinājumi	- Zems inovāciju līmenis. - Nepieciešamība uzlabot produktivitāti. - Lielākas pievienotās vērtības radīšana zivsaimniecības produktiem. - Ekonomiskās aktivitātes veicināšana, kas var tikt sasniegta, investējot infrastruktūrā.
Tirgus nepilnība,	Tirgus nepilnība ir finansējuma pieejamība uzņēmumu produktivitātes palielināšanai, jaunu tehnoloģiju ieviešanai un inovāciju uzlabošanai. Ņemot

126 https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_1.pdf

investīciju vajadzības	vērā, ka daļa investīciju ir ilgtermiņa un tās nespēs nodrošināt nepieciešamo atdevi īstermiņā, komercbankas ne vienmēr ir ieinteresētas finansēt šo segmentu. Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem komercbankas un ALTUM nenodrošina apmēram 16.5 % no nepieciešamā finansējuma.
Ieteiktie finanšu instrumenti	- Zivju apstrādes uzņēmumiem finansējumu var nodrošināt gan no EJZF līdzekļiem, kas novirzīti finanšu instrumentiem, gan ar citu finanšu avotu uzņēmējdarbības atbalsta finanšu instrumentiem. - NAP2027 ir izdalīti 4 pasākumi kopā par 178 miljoniem EUR, kurus varētu finansēt no EJZF publiskā finansējuma. Izvērtējot NAP2027 pasākumus, uzmanība tika pievērsta tiem pasākumiem, kuru rezultātā var tikt palielināti uzņēmumu ienākumi vai samazināti izdevumi. Kopumā 2 NAP2027 pasākumiem par kopējo summu 137 miljoni EUR <i>ex-ante</i> novērtējumā ieteikts daļēji izmantot finanšu instrumentus kopsummā par 46 750 000 EUR. Kombinētais finanšu produkts sabiedrības virzības vietējās attīstības pasākumu īstenošanai piekrastes teritorijā, summa 6,75 miljoni EUR. Kombinētais finanšu instruments – aizdevums un grants – mazo komersantu darbības uzsākšanai un veicināšanai. Vidējā projekta summa 100 000 EUR, tai skaitā 10 % projekta īstenošanas līdzfinansējums. Aizdevuma termiņš vidēji 3 – 5 gadi, aizdevuma procentu likme atbilstoši tirgus apstākļiem (netiek subsidēta). Uzņēmumiem nav nepieciešams aizdevuma nodrošinājums. Specifiskais atbalsta mērķis – zilās ekonomikas izaugsmi sekmējoši neliela apjoma projekti. Projekta pieteikumu un vēlāko projekta ieviešanas uzraudzību veic viena struktūra, kas ievieš finanšu produktus, piemēram, Lauku atbalsta dienests (LAD), ALTUM vai cita struktūra. Finanšu produkta izveide un ieviešana finansēta no EJZF, piemērojot fiksēto procentu likmi. Kombinētais finanšu produkts zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšanai. Vidējā projekta summa 1 000 000 EUR, tai skaitā 20 % projekta īstenošanas līdzfinansējums, ne vairāk kā 40% grants, ne mazāk kā 40 % aizdevums. Kopējais finansējums novirzāms finanšu instrumentiem ir 40 miljoni EUR. Aizdevuma termiņš vidēji no 10 - 15 gadiem, aizdevuma procentu likme atbilstoši tirgus apstākļiem (netiek subsidēta). Specifiskais atbalsta mērķis – atbalsts jaunu vai uzlabotu produktu, pakalpojumu, metožu ieviešanai, produktivitāti kāpinošām investīcijām zivsaimniecībā. Biznesa plānā jāparedz, ka vismaz 50 % no plānotās summas jāizmanto pamatlīdzekļu iegādei, kas arī kalpo par aizdevuma nodrošinājumu. Projekta pieteikumu un vēlāko projekta ieviešanas uzraudzību veic viena struktūra, kas īsteno finanšu produktus, piemēram, LAD, ALTUM vai cita struktūra. Finanšu produkta izveide un ieviešana finansēta no EJZF, piemērojot fiksēto procentu likmi. - Kombinētais finanšu produkts sabiedrības virzības vietējās attīstības pasākumu īstenošanai piekrastes teritorijā, privātais līdzfinansējums 10 % no projekta summas. Plānotais sviras efekts 1. - Kombinētais finanšu produkts zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšanai, privātais līdzfinansējums 20% no projekta summas. Plānotais sviras efekts 1,25.
Valsts atbalsts	- EJZF grantiem nav jāpiemēro valsts atbalsta saskaņošana procedūra un līdz ar to arī nav nepieciešams attiecināt <i>de minimis</i> prasības. Tiek pieņemts, ka līdzīgi nosacījumi attieksies arī uz EJZF finanšu instrumentiem, ja tie tiek īstenoti zivsaimniecībā. - Ieteicams veikt izvērtējumu, vai uz zilās ekonomikas aktivitātēm, kas ir ārpus zivsaimniecības, būs jāattiecinā vispārējās <i>de minimis</i> prasības. Izvērtējums veicams, kad būs publicētas ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda valsts atbalsta regulas. - Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.

Sagaidāmais ieguvums

- Pasākuma īstenošanas rezultātā tiks veicināta zivsaimniecības, zilās ekonomikas un uzņēmējdarbības attīstība. Kombinēto finanšu produktu izmantošana zilās ekonomikas attīstībā nodrošinās zivsaimniecības nozares uzņēmumu pakāpenisku finanšu instrumentu izmantošanu, tajā pašā laikā saglabājot granta komponenti. Granta sasaiste ar zilās ekonomikas, klimata un biznesa mērķu izpildi veicinās uzņēmumu pievēršanos kompleksiem darbības mērķiem un palīdzēs nodrošināt uzņēmumu darbības ilgtspēju. Pasākumu īstenošanas rezultātā tiks sasniegti Rīcības programmā noteiktie mērķi.

4.2. Finanšu instrumentu tirgus nepilnību novērtējums

4.2.1. Kopējā zivsaimniecības politika

Plānošanas dokumentos iekļauto politikas prioritāšu apkopojums

Atbalsts zivsaimniecības produktu virzībai **globālajā tirgū**.

Zivsaimniecības nozares **konkurētspējas veicināšanas** pasākumi.

Zivsaimniecības un ūdens bioloģisko **resursu ilgtspējīga izmantošana**.

Sabiedrības virzītas **vietējās attīstības pasākumu īstenošana** piekrastes teritorijā.

Analizējot nozares vajadzības attiecībā uz finansējumu, ņemti vērā nozares ekspertu darba dokumenti, plānojot Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda mērķus un prioritātes ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodam¹²⁷. Galvenie mērķi un prioritātes, kas saistīti ar finansējuma nepieciešamību, uzskaitīti tabulā zemāk.

13. tabula. 2021.-2027. gada plānošanas perioda zivsaimniecības prioritātes

Joma	Prioritātes
Zvejniecība	Inovāciju attīstība, zinātnes un nozares uzņēmumu sadarbības sekmēšana Investīcijas zvejas kuģos, kas saistītas ar veselību, kuģošanas drošību un higiēnu Zvejas rīku selektivitāte Zvejniekiem nepieciešamo pakalpojumu un infrastruktūras attīstība ostās Atbalsts jauno zvejnieku piesaistei pirmā zvejas kuģa iegādei Vides ziņā ilgtspējīga, resursu ziņā efektīva, inovatīva, konkurētspējīga un uz zināšanām balstīta zvejniecība
Akvakultūra	Produktīvas investīcijas akvakultūrā Zinātnes un akvakultūras uzņēmumu sadarbības sekmēšana inovāciju attīstībai Augstākas pievienotās vērtības produkcijas ražošanas veicināšana Bioloģiskās akvakultūras attīstība Akvakultūras produkcijas eksporta veicināšana Dīķsaimniecību darbību dažādošana Vides ziņā ilgtspējīga, resursu ziņā efektīva, inovatīva, konkurētspējīga un uz zināšanām balstīta akvakultūra Tirdzniecības un apstrādes veicināšana Integrētās jūrlietu politikas īstenošanas veicināšana

¹²⁷ http://www.laukutikls.lv/sites/laukutikls.lv/files/article_attachments/2_e.kublina_zm_ejzf_pec_2020_konference_271119.pdf

Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde	Investīcijas inovāciju, jaunu produktu, procesu attīstībai, tehnoloģiju ieviešanai Investīcijas resursu efektīvai izmantošanai (energoefektivitāte u.tml.) Eksporta veicināšana Produkcijas noieta tirgu paplašināšana Atbalsts mājražotājiem un ģimenes uzņēmumiem
Vietējās iniciatīvas pasākumi zivsaimniecībai nozīmīgajā teritorijā – Baltijas jūras piekrastē	Pievienotās vērtības radīšana zivsaimniecības produktiem Ekonomiskās aktivitātes veicināšana Darbību dažādošana zivsaimniecībā un citos zilās ekonomikas sektoros Vides pakalpojumu attīstība Klimata pārmaiņu mazināšana Zvejas un jūras kultūras mantojuma izmantošana Nodarbinātības un teritoriālās kohēzijas palielināšana Tūrisma attīstība piekrastes zonā

Avots: Zemkopības ministrijas darba materiāli

4.2.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam

NAP2027 pasākumi

- NAP2027 plānoti **4 EJZF finansēti pasākumi** par kopējo summu **178 168 808 EUR**.
- Finanšu instrumenti piedāvāti NAP2027 pasākumam Nr. 42 “Zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšanas pasākumi” – kopējā pasākuma summa **121 942 515 EUR**.
- Finanšu instrumenti piedāvāti NAP2027 pasākumam Nr. 61 “Sabiedrības virzītas vietējās attīstības pasākumu īstenošana piekrastes teritorijā” – kopējā pasākuma summa **15 000 000 EUR**.

NAP2027 ir noteiktas nozares prioritātes, kā arī ieteikts finansējuma apmērs un tā avoti nozares prioritāšu ieviešanai. Novērtējuma ietvaros analizēti visi NAP2027 pasākumi, kā iespējamais finansējuma avots norādīts EJZF. Tabulā zemāk iekļauts pamatojums NAP2027 pasākumu finansēšanai ar finanšu instrumentu palīdzību. **Finansējuma avots – EJZF**. Norādītais finansējums ir kopējais finansējums, ietverot gan plānoto ES fondu finansējumu, gan nacionālo līdzfinansējumu, kas būs atkarīgs no konkrētā pasākuma un atbalsta intensitātes.

14. tabula. Plānotais finansējums NAP2027 pasākumiem

Nr.	Pasākuma apraksts	Finansējums, EUR	Pamatojums
42	Zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšanas pasākumi Produktivitāti paaugstinošu darbību atbalstīšana privātajā sektorā augsto tehnoloģiju pielietošanai arī ārpus RIS3 nozarēs industrijas transformācijai <u>Mērķauditorija:</u> zivsaimniecības nozares uzņēmumi un publiskās institūcijas. <u>Īstenošanas vieta:</u> visa Latvija. <u>Veicamās darbības:</u> atbalsts jaunu vai uzlabotu produktu, pakalpojumu, metožu ieviešanai, produktivitāti kāpinošām investīcijām zivsaimniecībā, tehniskā palīdzība.	121 942 515	Pasākuma mērķauditorija ir zivsaimniecības nozares uzņēmumi. Iespējamie finanšu produkti – aizdevumi (samazināta procentu likme), kombinētais finanšu instruments (grants un aizdevums), kombinētais finanšu instruments (aizdevums ar granta komponenti), portfeļa garantijas. Ņemot vērā, ka plānotās aktivitātes ir saistītas ar jaunu tehnoloģiju ieviešanu un produktivitātes uzlabošanu, rezultāti varētu būt pēc ilgāka laika posma, tādēļ ieteikts kombinētais finanšu instruments (grants un aizdevums). Ņemot vērā plānotās summas apmēru un saņēmēju grupā iekļautās publiskās institūcijas, finanšu produktiem

			nepieciešams novirzīt tikai daļu no plānotā finansējuma. Izvērtēt nepieciešamību finanšu instrumentam norādīt specifisku atbalsta mērķi – jaunu vai uzlabotu produktu, pakalpojumu- metožu ieviešanai, produktivitāti kāpinošām investīcijām zivsaimniecībā.
61	Sabiedrības virzītas vietējās attīstības (SVVA) pasākumu īstenošana piekrastes teritorijā Uzņēmējdarbību sekmējošas publiskās infrastruktūras izveide, balstoties uz teritoriju attīstības plānošanas dokumentos noteikto teritoriju specializāciju un aktuālo privāto investoru pieprasījumu, lai motivētu reģionos veidot jaunus produktus un pakalpojumus, paaugstināt produktivitāti, dažādot uzņēmējdarbību, izmantot inovācijas un kompetenču pārnesei iespējas un piesaistīt kvalificētu darbaspēku <u>Mērķauditorija:</u> mērķteritorijas iedzīvotāji <u>Īstenošanas teritorija:</u> Baltijas jūras piekrastes teritorija <u>Veicamās darbības:</u> atbalsts zilās ekonomikas izaugsmi sekmējošiem neliela apjoma projektiem	15 000 000	Pasākuma mērķauditorija ir iedzīvotāji un pasākuma ietvaros var tikt veicināta iedzīvotāju pievēršanās uzņēmējdarbībai un esošo uzņēmumu attīstībai. Tiek atbalstīti piekrastes teritorijas uzņēmumi un visas uzņēmējdarbības formas. Iespējamie finanšu instrumenti – kombinētais finanšu instruments (grants un aizdevums), kombinētais finanšu instruments (aizdevums ar granta komponenti), grants – uzņēmējdarbības veicināšanai un aizdevums – ilgtspējīgai uzņēmējdarbībai. Gadījumos, ja projekta biznesa plāni neatbilst granta nosacījumiem, var tikt piešķirti tikai aizdevumi, bet tad būtu izmantojami kopējie uzņēmējdarbības atbalsta finanšu produkti, nevis EJZF finansēti finanšu produkti. Finanšu instrumentos norādīt specifisku atbalsta mērķi – zilās ekonomikas izaugsmi sekmējoši neliela apjoma projekti. Ņemot vērā pasākuma kopējo summas apmēru un to, ka pasākuma ietvaros ir plānoti arī citi projekti, piemēram, sabiedriskā labuma projekti, kas tiks ieviesti, izmantojot grantus, novērtējuma ziņojums ietver tikai daļas (50 %) finansējuma novirzīšanai FI.

Avots: NAP2027, <https://www.pkc.gov.lv/lv/nap2027>

4.2.3. Saņēmēju grupa – zivsaimniecības un apstrādes uzņēmumi

Saņēmēju grupas raksturojums

- **295 zivsaimniecības uzņēmumi** (jūras zvejniecība - 139, saldūdens zvejniecība - 62, jūras akvakultūra - 4, saldūdens akvakultūra - 90), tai skaitā, 146 komercsabiedrības un 149 mikrosabiedrības.
- **108 zivju, vēžveidīgo un mīkstmiešu apstrādes un konservēšanas uzņēmumi.**

Saskaņā ar CSP datiem 2018. gadā Latvijā darbojās 295 zivsaimniecības uzņēmumi, no kuriem 146 darbojās kā komercsabiedrības, bet 149 uzņēmumi darbojās kā dažādu veidu mikrosabiedrības – individuālie komersanti, zemnieku un zvejnieku saimniecības, kā arī saimnieciskās darbības veicēji (fiziskas personas). 2018. gadā PVD bija atzīti 156 akvakultūras uzņēmumi ar tiesībām nodarboties ar

zivju audzēšanu to patēriņam pārtikā un zivju mazuļu audzēšanu resursu atražošanai, bet saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem Latvijā ir 94 ekonomiski aktīvi akvakultūras uzņēmumi.

2020. gada martā PVD atzīti (reģistrēti) 112 zvejas produktu apstrādes uzņēmumi, kas nodarbojas arī ar produktu realizāciju, bet saskaņā ar CSP datiem ir 108 ekonomiski aktīvi uzņēmumi. Zvejas produktu apstrādes uzņēmumi galvenokārt darbojas Kurzemes un Pierīgas reģionos.

Tabulā zemāk iekļauta informācija par zivsaimniecības un zivju apstrādes uzņēmumu skaitu pa dažādām apakšnozarēm un uzņēmumu veidiem.

15. tabula. Zivsaimniecības uzņēmumi 2018. gadā

	Kopā	Pavisam (tirgus sektors)	Fiziskas personas - saimnieciskās darbības veicējas	Zemnieku un zvejnieku saimniecības	Individuālie komersanti	Komerccsa biedrības (tirgus sektors)
A03 Zivsaimniecība	295	295	8	86	55	146
A0311 Jūras zvejniecība	139	139	-	51	30	58
A0312 Saldūdens zvejniecība	62	62	4	20	18	20
A0321 Jūras akvakultūra	4	4	-	-	-	4
A0322 Saldūdens akvakultūra	90	90	4	15	7	64
C1020 Zivju, vēžveidīgo un mīkstmiešu pārstrāde un konservēšana	108	108	-	13	6	89

Avots: CSP, http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__01_skaits/SG020.px/

Lielākā daļa jeb 92 % no zivsaimniecības uzņēmumiem ir ar mazu darbinieku skaitu (līdz 9 darbiniekiem), kā tas ir atspoguļots tabulā zemāk.

16. tabula. Zivsaimniecības uzņēmumu dalījums pēc to lieluma 2018. gadā

A03 Zivsaimniecība						
Darbinieku skaits zivsaimniecības uzņēmumā	0-9	10-19	20-49	50-249	250+	Kopā
Zivsaimniecību uzņēmumu skaits	272	11	9	3	-	295
Apgrozījums, miljoni EUR	43,3					

Avots: CSP¹²⁸

Nemot vērā, ka viens no NAP2027 pasākumiem attiecas uz vietējas attīstības pasākumiem piekrastes teritorijā, novērtējuma ietvaros ietverta informācija par piekrastes teritoriju. Saskaņā ar Valsts ilgtermiņa tematisko plānojumu Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai¹²⁹, piekrastes plānojuma teritorijas kopplatība ir 3859 km² (5,9% Latvijas teritorijas), kurā atrodas dažādas pašvaldības ar sociāli ekonomisko situāciju, potenciālu, kā arī jūras krasta līnijas garumu. Piekrastē kopumā mīt 929 642 iedzīvotāji (2015. gada sākumā), no kuriem lielākā daļa deklarējušies republikas pilsētās (Rīgā, Jūrmalā, Ventspilī, Liepājā).

4.2.4. ALTUM administrētais finansējums

ALTUM administrētais finansējums

- Zivju apstrādes uzņēmumiem izsniegti **6 aizdevumi** par kopējo summu **257 900 EUR**.
- Zivju apstrādes uzņēmumiem izsniegtas **7 garantijas** par kopējo summu **6 091 437 EUR**.
- Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem **13 % no visiem respondentiem** prasīja finansējumu ALTUM, **50 % no respondentiem**, kas prasīja finansējumu ALTUM jeb 6.5 % no visiem

¹²⁸ http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__01_skaits/SG030.px/,
http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__uznemfin__ikgad/UFG030.px/
¹²⁹ <http://polsis.mk.gov.lv/documents/5763>

respondentiem, to neieguva, neiegūtais prasītais finansējums vienam projektam robežās **10 000 EUR – 100 000 EUR**. Finansējuma neiegūšanas iemesli: nepietiekamais nodrošinājums un nepietiekama naudas plūsma.

Zivsaimniecības uzņēmumiem ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ir pieejami dažādi finanšu instrumenti, ko administrē ALTUM. Tabulās zemāk iekļauta informācija par ALTUM administrētiem finanšu produktiem. Viens no finanšu produktiem ir izveidots speciāli lauksaimnieku un zivsaimnieku vajadzībām (finanšu produkts A1), kā arī daļa finanšu produktu, kas domāti uzņēmējdarbības atbalstam, var tikt izmantoti arī zivsaimniecības un zvejas produktu apstrādes uzņēmumiem.

ALTUM administrētie aizdevumi

Tabulā zemāk iekļauta informācija tikai par tiem ALTUM aizdevumu finanšu produktiem, kurus izmantojuši zivsaimniecības uzņēmumi.

17. tabula. ALTUM finanšu produktu īstenošanas rādītāji

Finanšu produkts	MK noteikumi	ALTUM aizdevumu portfelis, 31.12.2019., EUR	Piešķirtais finansējums zivsaimniecības uzņēmumiem 2016.-2019., EUR
A1 - Lauksaimniecības, lauku un zivsaimniecības saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmu	24.07.2018. MK noteikumi Nr. 446	2 483 000	14 800
A3 - Mikro aizdevumi un starta aizdevumi (fondu fonda aizdevums)	31.05.2016. MK noteikumi Nr.328	11 318 000	150 000
A4 - Aizdevumi sīko (mikro), mazo un vidējo saimnieciskās darbības veicēju un lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību attīstības veicināšanai	15.09.2009. MK noteikumi Nr.1065	69 371 000	93 190
Kopā		83 172 000	257 900

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

Saskaņā ar ALTUM datiem uz 31.12.2019. **aizdevumi ir izsniegti tikai zivju apstrādes uzņēmumiem** (NACE C1020). Aizdevumi izsniegti 3 mikrouzņēmumiem (2 Pierīgas reģionā, 1 Vidzemes reģionā) divās programmās – Starta programmā (finanšu produkts A3) un Lauksaimniecības un zivsaimniecības aizdevumu programmā (finanšu produkts A1). Divi no izsniegtajiem aizdevumiem ir apgrozāmo līdzekļu aizdevumi, bet viens ir investīcijām. Aizdevuma summa Lauksaimniecības un zivsaimniecības aizdevumu programmā (finanšu produkts A1) abiem komersantiem – līdz 10 tūkst. EUR ar % likmes fiksēto daļu 6,5% un 8%. Aizdevuma summa komersantam Starta programmā 3 (finanšu produkts A3) ir 150 tūkst EUR ar 3% fiksēto un 0,5% mainīgo procentu likmes daļu.

Finanšu produkts A1 ir speciāli izveidots lauksaimniecības, lauku un zivsaimniecības uzņēmumu finansēšanai, bet no zivsaimniecības uzņēmumiem tikai zivju apstrādes uzņēmumi ir izmantojuši finansējumu un kopējais piešķirtā finansējuma apjoms ir tikai 0.6%.

MVU izaugsmes programmā (finanšu produkts A4) izsniegti trīs aizdevumi mazajiem uzņēmumiem no Rīgas un Vidzemes reģiona. Vienā gadījumā veikts apgrozāmo līdzekļu aizdevums, bet divos gadījumos aizdevumi investīciju projektiem. Aizdevumi piešķirti no 25 tūkst. EUR līdz 40 tūkst. EUR.

ALTUM izsniegtās garantijas

Tabulā zemāk iekļauta informācija tikai par tiem ALTUM garantiju finanšu produktiem, kurus izmantojuši zivsaimniecības uzņēmumi.

18. tabula. ALTUM izsniegto garantiju īstenošanas rādītāji

Atbalsta programma	Garantijas līguma summa, EUR	Finansējuma līguma summa, EUR	Piešķirtās garantijas zivsaimniecības uzņēmumiem, 2016.-2019.g., EUR
Kumulācijas kredītu garantijas	30 044 591	64 891 499	625 699

Kredītu garantijas lauksaimniekiem	12 166 980	30 211 409	125 838
MVU kredītu garantijas	98 374 524	159 569 856	5 339 900
Kopā	161 929 216	286 495 884	6 091 437

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

Saskaņā ar ALTUM datiem uz 31.12.2019. **garantijas ir izsniegtas tikai zivju apstrādes uzņēmumiem** (NACE C1020). Garantijas izsniegtas vienam mikrouzņēmumam, trīs maziem uzņēmumiem un vēl trīs vidējiem uzņēmumiem. Finansējuma veids – aizdevums investīcijām (4), kredītlīnija (2) un aizdevums apgrozāmajiem līdzekļiem (1).

Garantijas apmērs pārsvarā ir 80% (5 līgumiem), bet piemērotas arī atšķirīgas – 29,15% un 46,66% - apmērs. Garantijas komisijas likme svārstās no 0,25% (1 līgums) līdz 1,9 (1), biežāk piemērojot 0,8% un 1,2% (pa 2 līgumiem). Tiek piemērota arī 1,6% likme (1 līgums).

Garantijas līguma summa līdz 200 tūkst. EUR piešķirta 2 līdžējiem, līdz 500 tūkst. EUR – 2, līdz 1 miljoni EUR – 1, bet virs 1 miljoni EUR – 2 līdžējiem. Kopējā **garantiju līgumu summa – 6 091 438,11 EUR**. Finansējuma līguma summa piešķirta līdz 200 tūkst. EUR (1), līdz 500 tūkst. EUR (3) un virs 1 miljoni EUR (3).

4.2.5. Komercbanku nodrošinātais finansējums

Komercbanku nodrošinātais finansējums

- Komercbanku nodrošinātais finansējums lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarei kopā ir vairāk nekā 700 miljoni EUR.
- **25 % no visiem respondentiem prasīja finansējumu komercbankās, 6,25 % no visiem respondentiem neieguva finansējumu no komercbankām un 6,25 % no visiem respondentiem finansējumu ieguva daļēji.** Prasītais finansējums vienam projektam pamatā robežās **10 000 EUR – 100 000 EUR**. Galvenie atteikuma iemesli: problēmas uzņēmuma nozarē, nepietiekams nodrošinājums, nepietiekama naudas plūsma, nepietiekams pašu uzņēmumu ieguldījums.

Saskaņā ar esošās situācijas analīzi nefinanšu sabiedrību kredītportfelis lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarei uz 2019. gada septembri ir apmēram 700 miljoni EUR. Novērtējuma laikā nebija pieejama detalizēta informācija no finanšu institūcijām par kredītportfeļa sadalījumu un summas lielumu zivsaimniecības un zivju apstrādes uzņēmumiem.

19. tabula. Iekšzemes kredīti. Iekšzemes nefinanšu sabiedrību kredītportfelis lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarē (bruto uzskaites vērtībā tūkst. EUR)

Tautsaimniecības nozares	30.09.2018, EUR	30.09.2019., EUR	Sadalījums (%) uz 30.09.2019.
Tautsaimniecības nozares	6 444 390	6 186 036	100%
A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	759 336	704 949	11,4

Avots: FKTK, <https://www.fktk.lv/statistika/kreditiestades/ceturksna-parskati/>, autoru aprēķini

Komercbankas (Swedbank, Luminor, SEB banka, Citadele) nodrošina gan vispārīgu finansējumu, gan specializētu finansējumu (lauksaimniekiem), bet komercbanku mājas lapās nav iekļauta informācija par speciāliem finanšu pakalpojumiem zivsaimniecības uzņēmumiem.

4.3. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un finanšu produkti

4.3.1. Nepieciešamā finansējuma aprēķini – uzņēmumu attīstībai

Nepieciešamais finansējums uzņēmumu attīstībai

- Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem kopējais vidējais svērtais (ņemot vērā nepieciešamā finansējuma apjoma intervāla vidējo vērtību un atbilstošo uzņēmumu skaitu) **nepieciešamais finansējums uzņēmumu dažādu projektu finansēšanai ir apmēram 40 – 43,5 miljoni EUR.**
- **Finansējums nepieciešams** būvniecībai, infrastruktūras attīstībai, pamatlīdzekļu iegādei, apgrozāmajiem līdzekļiem un produktivitātes uzlabošanai.
- Papildus uzņēmumiem ir nepieciešams finansējums apmēram 7 miljoni EUR dažādu uzņēmumu aktivitāšu finansēšanai, tai skaitā apgrozāmajiem līdzekļiem.

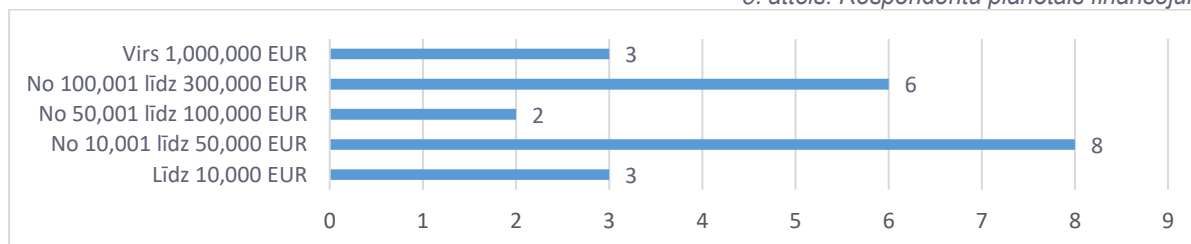
Nepieciešamā finansējuma aprēķins veikts, pamatojoties uz anketēšanas rezultātiem, ņemot vērā plānotās finansējamās jomas (detalizētie anketēšanas rezultāti), gan arī nozares uzņēmumu struktūru (analītiskie anketēšanas rezultāti), lai, izmantojot dažādas aprēķinu metodes, iegūtu informāciju par nepieciešamā finansējuma apjomu.

Kopējais nepieciešamais finansējums

Finansējuma aprēķins veikts, pamatojoties uz zivsaimniecības uzņēmumu anketēšanas rezultātiem. Gandrīz puse respondentu - 22 no 47 uzņēmumiem jeb 46,8% - paredz, ka turpmākajos 3-5 gados uzņēmumam būs nepieciešams papildus finansējums, savukārt 21,3% šādu vajadzību noliedz. Galvenokārt tiek plānots finansējums no 10 līdz 50 tūkst. EUR apmērā, kā arī no 100 līdz 300 tūkst. EUR. Līdz 300 000 EUR finansējums ir nepieciešams 86 % respondentu, kas norādīja uz papildus finansējuma nepieciešamību.

Finansējums nepieciešams gan īstermiņā uz periodu no 1 līdz 5 gadiem (50% respondentu), kā arī ilgtermiņā no 5 līdz 20 gadiem (50% respondentu).

6. attēls. Respondentu plānotais finansējums

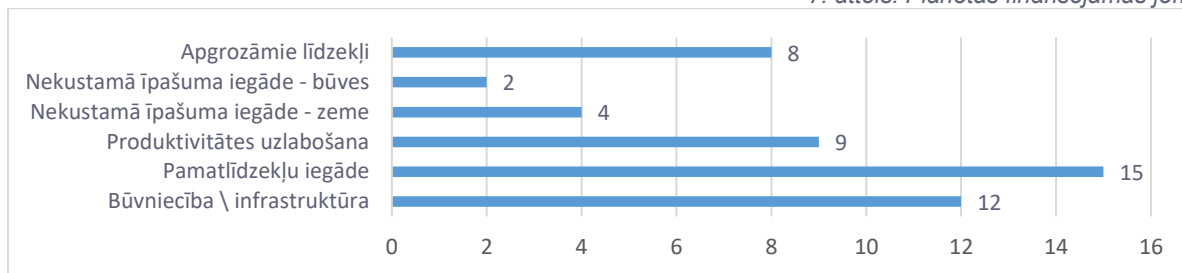

Avots: Aptaujas rezultāti

Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem vidējais svērtais nepieciešamais finansējums, izmantojot finansējuma intervāla vidējās vērtības un 1 miljons EUR vērtību kā augstāko vērtību, ir 210 000 EUR. Finansējums ir nepieciešams 47% uzņēmumiem jeb 190 uzņēmumiem, tādējādi kopējā nepieciešamā finansējuma summa ir **apmēram 40 miljoni EUR.**

Paredzams, ka finansējums galvenokārt būs nepieciešams darbībām, kas finansētas arī laika periodā no 2016. līdz 2019. gadam – būvniecībai / infrastruktūrai, pamatlīdzekļu iegādei un apgrozāmajiem līdzekļiem, kā arī produktivitātes uzlabošanai. Daļa no nepieciešamā finansējuma jānodrošina aizdevumu formā, piemēram, zemes iegāde, jo ES fondu līdzekļi nevar tikt novirzīti zemes iegādei; apgrozāmo līdzekļu finansēšanai, izmantojot komercbanku kredītlīnijas, jo ES fondu līdzekļi plānoti konkrētu projektu finansēšanai.

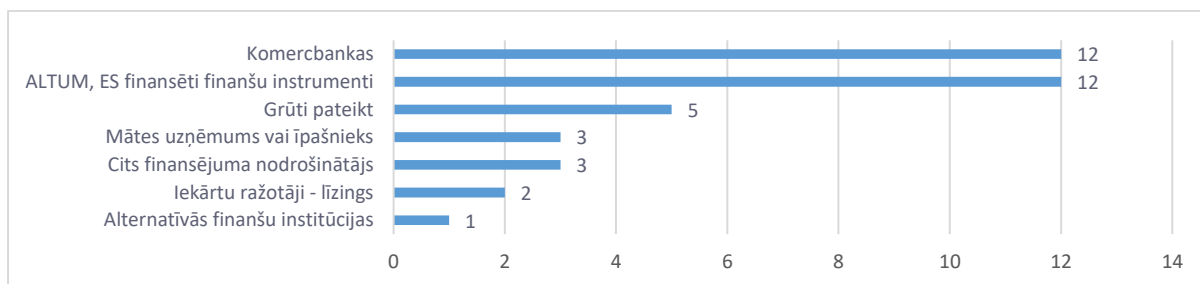
7. attēls. Plānotās finansējamās jomas

Avots: Aptaujas rezultāti

Galvenokārt tiek plānots pieprasīt finansējumu komercbankās (11 atbildes), kā arī ALTUM / ES finanšu instrumenti (11 atbildes), kam seko mātes uzņēmums vai īpašnieks (3 atbildes), līzings (2 atbildes), kā arī alternatīvās finanšu institūcijas (1 atbilde). ALTUM var nodrošināt kombinētos finanšu instrumentus konkrētu projektu finansēšanai, bet komercbankas apgrozāmo līdzekļu finansēšanai, tai skaitā izmantojot ALTUM portfeļa garantijas).

8. attēls. Finansējuma nodrošinātāji tuvākajā piecgadē

Avots: Aptaujas rezultāti

4.3.2. Nepieciešamā finansējuma aprēķini - NAP2027 pasākumi

Nepieciešamais finansējums - NAP2027 pasākumi

- NAP2027 pasākums Nr. 61 Sabiedrības virzītās vietējās attīstības pasākumu īstenošana piekrastes teritorijā – pieejami 15 miljoni EUR, no kuriem **6,75 miljonus EUR piedāvāts novirzīt kombinētajam finanšu instrumentam** (grants un aizdevums).
- NAP2027 pasākums Nr. 42 Zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšana – pieejami 122 miljoni EUR, no kuriem **40 miljonus EUR piedāvāts novirzīt kombinētajam finanšu instrumentam** (grants un aizdevums).

NAP2027 pasākumi ir plānoti kā iniciatīvas ar konkrētiem sasniedzamiem mērķiem un lielāko daļu finansējuma ir plānots novirzīt granta formā, tādēļ ielānotais finansējums izvērtējams papildus uzņēmējdarbībai nepieciešamajam finansējumam. Nepieciešamā finansējuma apjoma aprēķins balstīts uz ZM plānotajiem pasākumiem un saņēmēju grupu vajadzību analīzi. Finanšu instrumentu plānots izmantot diviem NAP2027 pasākumiem.

20. tabula. Nepieciešamā finansējuma aprēķins

Nepieciešamā finansējuma aprēķins	EJZF un nacionālais finansējums, EUR
-----------------------------------	--------------------------------------

NAP2027 pasākums Nr. 61 Sabiedrības virzītas vietējās attīstības (SVVA) pasākumu īstenošana piekrastes teritorijā Pamatojoties uz Zemkopības ministrijas (ZM) informāciju, SVAA pasākumu plānots īstenot tikai jūras piekrastes pašvaldībās, līdzīgi kā ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda atbalstā, kas noteikts atbilstoši Ministru kabineta 2015. gada 10. marta noteikumiem Nr. 125 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai un īstenošanai". Uz novērtējuma brīdi ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ir atbalstīti 143 SVVA pasākumi un vidējā atbalsta summa ir 83 500 EUR. Saskaņā ar aprēķinu plānotais uzņēmumu skaits, kam ir nepieciešams atbalsts, ir 75, pieņemot, ka tie ir esoši uzņēmumi un darbojas zivsaimniecības nozarē. Ņemot vērā ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda rezultātiem, vidējā projekta summa būtu 100 000 EUR, kas ir pamatota arī ar anketēšanas rezultātiem (kas gan attiecas uz finansējuma nepieciešamību kopumā, nevis konkrēti uz SVVA), tādējādi kopējais nepieciešamā finansējuma apjoms ir 7 500 000 EUR. EJZF un nacionālā finansējuma nepieciešamā kopsumma ir 6 750 000 EUR, jo 10 % no projekta summas jānodrošina projekta ieviešanai. Specifiskais atbalsta mērķis – zilās ekonomikas izaugsmi sekmējoši neliela apjoma projekti. Ņemot vērā, ka līdz šim zivsaimniecības uzņēmumiem bija pieejami granti, tādēļ, lai nodrošinātu pakāpenisku pāreju uz uzņēmējdarbību, kā arī nodrošinātu efektīvāku finanšu līdzekļu izmantošanu, ir ieteikts izmantot kombinēto finanšu produktu (grants un aizdevums). Kopumā NAP2027 pasākumam Nr.61 ir iepļānoti 15 miljoni EUR, bet kombinētā finanšu instrumenta izveidei tiek piedāvāts izmantot pusi no plānotā finansējuma jeb 6,75 miljonus EUR.	6 750 000
NAP2027 pasākums Nr. 42 Zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšanas pasākumiem Saskaņā ar CSP datiem ir 108 zivju, vēžveidīgo un mīkstmiešu apstrādes un konservēšanas uzņēmumi un no tiem 89 ir komercsabiedrības. Saskaņā ar aprēķiniem apmēram pusei no zivju apstrādes uzņēmumiem jeb 50 uzņēmumiem būtu nepieciešams finansējums. Ņemot vērā ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda pieredzi un anketēšanas rezultātus, plānot vidējo projekta finansējumu 1 000 000 EUR (ietverot gan granta, gan aizdevuma komponenti). Kopumā nepieciešami 50 000 000 EUR, bet EJZF un nacionālā finansējuma nepieciešamā kopsumma ir 40 000 000, jo 20 % no projekta summas jānodrošina projekta ieviešanai. Specifiskais atbalsta mērķis – atbalsts jaunu vai uzlabotu produktu, pakalpojumu, metožu ieviešanai, produktivitāti kāpinošām investīcijām zivsaimniecībā. Ņemot vērā, ka līdz šim zivsaimniecības uzņēmumiem bija pieejami granti, tādēļ, lai nodrošinātu pakāpenisku pāreju uz uzņēmējdarbību, kā arī nodrošinātu efektīvāku finanšu līdzekļu izmantošanu, ir ieteikts izmantot kombinēto finanšu produktu (grants un aizdevums). Kopumā NAP2027 pasākumam Nr.42 ir iepļānoti apmēram 122 miljoni EUR, bet kombinētā finanšu instrumenta izveidei tiek piedāvāts izmantot tikai daļu no plānotā finansējuma jeb apmēram 40 miljonus EUR.	40 000 000

Avots: CSE COE aprēķini

Papildus zivsaimniecības nozares uzņēmumiem un zivju apstrādes uzņēmumiem ir iespējas pieteikties dažādiem finanšu produktiem, kas ir izveidoti uzņēmējdarbības veicināšanai, tai skaitā uzņēmējdarbības uzsākšanai, garantijām un aizdevumiem.

4.3.3. Kombinētais finanšu produkts - sabiedrības virzības vietējās attīstības pasākumu īstenošanai piekrastes teritorijā

Ieteiktais finanšu produkts - Piekrastes teritorijas attīstība

- **Aizdevuma un granta kombinētais finanšu instruments** - grants ne vairāk kā 50% un aizdevums ne mazāk kā 50% - mazo komersantu darbības uzsākšanai un veicināšanai.
- **Projekta īstenotāja līdzdalības** apmērs – vismaz **10%**.
- **Finansējuma saņēmēji** – fiziska persona, komersanti, zvejnieku un zemnieku saimniecības, komercsabiedrības.

Piedāvātā finanšu instrumenta ietvaros kombinētas aizdevuma un granta komponentes, nodrošinot finansējumu mazo komersantu darbības uzsākšanai un veicināšanai – fiziskām personām, individuālajiem komersantiem, zemnieku un zvejnieku saimniecībām, kā arī komercsabiedrībām. Plānots 90% no projekta summas finansēt ar finanšu instrumentu palīdzību, kur aizdevuma komponente ir vismaz 50 % un granta komponente ne vairāk kā 50%. Finansējums tiktu nodrošināts dažādiem ar zilās ekonomikas izaugsmi saistītiem mērķiem nelielu projektu īstenošanai. Nepieciešamības gadījumā, ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumus un regulējumu, granta un aizdevuma proporcija var tikt mainīta. Ieteicams granta un aizdevuma komponentes īstenot vienotā finanšu nolīgumā. Gadījumā, ja abas komponentes nevar tikt ieviestas, izmantojot vienoto finanšu līgumu, tad administrēt grantu un aizdevumu atsevišķi.

Tabulā zemāk iekļauts kombinētā finanšu produkta (grants un aizdevums) apraksts, kas var tikt precizēts, kad ir skaidrāk zināmi politikas ieviešanas mērķi, atbalsta intensitāte un atbalstāmās aktivitātes.

21. tabula. Kombinētā finanšu produkta attīstības iespējas pasākumu īstenošanai piekrastes teritorijā

Kombinētais finanšu produkts	
Finansējuma avots	EJZF – NAP2017 pasākums Nr.61 – Sabiedrības virzības vietējās attīstības pasākumu īstenošana piekrastes teritorijā
Finansējums	6 750 000 EUR
Sviras efekts	Sviras efekts 1
Finansējuma saņēmēji	Fiziska persona Individuālie komersanti Zvejnieku un zemnieku saimniecības Komerccabiedrības
Finanšu produkta apraksts	Kombinētais finanšu instruments - aizdevums un grants – mazo komersantu darbības uzsākšanai un veicināšanai Vidējā projekta summa ir 100 000 EUR, maksimālā projekta summa 200 000 EUR, minimālā projekta summa 10 000 EUR Projekta pieteicējam jānodrošina 10 % līdzfinansējums 90 % no projekta tiek finansēti ar finanšu instrumentu palīdzību, kur ne vairāk kā 50% ir granta komponente un ne mazāk kā 50% ir aizdevuma komponente Aizdevuma komponentei nav nepieciešams nodrošinājums Aizdevuma ilgums 3 - 5 gadiem, aizdevuma procentu likme atbilstoši tirgus apstākļiem (netiek subsidēta) Specifiskais atbalsta mērķis – zilās ekonomikas izaugsmi sekmējoši neliela apjoma projekti
Ieguldījumu reģions	Jūras piekraste (Latvija)
Finansējuma izmantošana	Finansējums dažādiem ar zilās ekonomikas izaugsmi saistītiem mērķiem, tai skaitā pamatlīdzekļu iegādei, apgrozāmo līdzekļu finansēšanai Ar Eiropas Komisiju precizējamās attiecināmās izmaksas granta komponentei
Ieviešanas modelis	Projekta pieteikumu un vēlāko projekta ieviešanas uzraudzību veic viena struktūra, kas īsteno finanšu produktus, piemēram, LAD, ALTUM vai cita struktūra Finanšu produkta izveide un ieviešana finansēta no EJZF, piemērojot fiksēto procentu likmi Tikai elektroniska dokumentu iesniegšana un izskatīšana

Avots: CSE COE aprēķini

4.3.4. Kombinētais finanšu produkts - zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšanai

Ieteiktais finanšu produkts - Zivsaimniecības konkurētspējas veicināšana

- **Aizdevuma un granta kombinētais finanšu instruments** - grants ne vairāk kā 50% un aizdevums ne mazāk kā 50% - zivsaimniecības nozares konkurētspējas nodrošināšanai.
- **Projekta īstenotāja līdzdalības** apmērs – vismaz **20%**.
- **Finansējuma saņēmēji** – aktīvi darbojošās komercsabiedrības, jaunas komercsabiedrības.

Piedāvātā finanšu instrumenta ietvaros kombinētas aizdevuma un granta komponentes, nodrošinot finansējumu zivsaimniecības nozares konkurētspējas nodrošināšanai – aktīvām komercsabiedrībām un jaunām komercsabiedrībām. Plānots 80% finansēt ar finanšu instrumentu palīdzību, kur aizdevuma komponente būtu vismaz 50 % un granta komponente nepārsniegtu 50%. Nepieciešamības gadījumā, ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumus un regulējumu, granta un aizdevuma proporcija var tikt mainīta. Ieteicams granta un aizdevuma komponentes īstenot vienotā finanšu nolīgumā. Gadījumā, ja abas komponentes nevar tikt ieviestas, izmantojot vienoto finanšu līgumu, tad administrēt grantu un aizdevumu atsevišķi.

Tabulā zemāk iekļauts kombinētā finanšu produkta (grants un aizdevums) apraksts, kas var tikt precizēts, kad ir skaidrāk zināmi politikas ieviešanas mērķi, atbalsta intensitāte un atbalstāmās aktivitātes.

22. tabula. Kombinētā finanšu produkta attīstības iespējas
zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšanai

Kombinētais finanšu produkts	
Finansējuma avots	EJZF – NAP2027 pasākums Nr.42 – Zivsaimniecības nozares konkurētspējas veicināšana
Finansējums	40 000 000 EUR
Sviras efekts	Sviras efekts 1
Finansējuma saņēmēji	Aktīvi darbojošās komercsabiedrības Jaunās komercsabiedrības
Finanšu produkta apraksts	Kombinētais finanšu instruments - aizdevums un grants – zivsaimniecības nozares konkurētspējas nodrošināšanai Vidējā projekta summa 1 000 000 EUR, minimālā projekta summa 100 000 EUR, maksimālā projekta summa 5 000 000 EUR 20 % no atbalsta summas jānodrošina uzņēmumam kā līdzfinansējums 80 % no projekta tiek finansēti ar finanšu instrumentu palīdzību, kur ne vairāk kā 50 % ir grants un ne mazāk kā 50 % ir aizdevums. Projekta biznesa plānā jāparedz, ka vismaz 50 % no plānotās summas jāizmanto pamatlīdzekļu iegādei, kas arī kalpo par aizdevuma nodrošinājumu Aizdevuma ilgums līdz 10 - 15 gadiem, aizdevuma procentu likme atbilstoši tirgus apstākļiem (netiek subsidēta) Specifiskais atbalsta mērķis – atbalsts jaunu vai uzlabotu produktu, pakalpojumu, metožu ieviešanai, produktivitāti kāpinošām investīcijām zivsaimniecībā Projekta pieteikuma nosacījumos jāiekļauj arī klimata pārmaiņu mērķi
Ieguldījumu reģions	Visa Latvija

Finansējuma izmantošana	Finansējums var tikt izmantots apgrozāmo līdzekļu un pamatlīdzekļu finansēšanai Ar Eiropas Komisiju precizējamās attiecināmās izmaksas granta komponentei
Ieviešanas modelis	Projekta pieteikumu un vēlāko projekta ieviešanas uzraudzību veic viena struktūra, kas īsteno finanšu produktus, piemēram, LAD, ALTUM vai cita struktūra Finanšu produkta izveide un ieviešana finansēta no EJZF, piemērojot fiksēto procentu likmi

Avots: CSE COE aprēķini

4.3.5. Valsts atbalsta jautājumi

Zvejniecības un akvakultūras nozares uzņēmumiem valsts atbalsta noteikumu nepiemērošana saistībā ar EJZF finansējumu izriet no LESD 42. panta un EJZF regulas 8. panta. Saskaņā ar EJZF regulas 8. pantu, LESD 107., 108. un 109. pantu nepiemēro maksājumiem, ko dalībvalstis veic atbilstoši EJZF regulai (Regulai (ES) Nr. 508/2014) .

Tiek pieņemts, ka līdzīgi nosacījumi attieksies arī uz EJZF finanšu instrumentiem, ja tie tiek veidoti zivsaimniecības uzņēmumiem. Izvērtējams, vai uz zilo ekonomiku, kas ir ārpus zivsaimniecības, būs jāattiecinā vispārējās *de minimis* prasības. Izvērtējums veicams, kad būs publicētas ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda valsts atbalsta regulas. Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.

5. EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI

Saskaņā ar NAP2027, Latvijas stratēģiskie uzstādījumi 2021.-2027. gada periodam Kopējas lauksaimniecības politikas ietvaros iekļauj tādus nosacījumus kā pievienotās vērtības palielināšana, sadarbojoties un ražojot konkurētspējīgu produktu vietējam un eksporta tirgiem, saimniecību ieņēmumu kāpināšana līdz vidējiem tautsaimniecībā, zināšanās balstītu uzņēmējspēju veicināšana, plaukstoši lauku apvidi, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un klimata pārmaiņu mazināšana, kā arī drošas un kvalitatīvas vietējās pārtikas nodrošināšana.

5.1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi

23. tabula. Kopsavilkums par lauksaimniecības, lauku attīstības un mežsaimniecības jomu

Politikas jomas prioritātes	- Atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā. - Sabiedrības virzītas vietējās teritorijas attīstība - vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas. - Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecībā un pārstrādē, un ražotāju sadarbības veicināšanai. - Veicināt lauksaimnieciskās darbības radītās ietekmes mazināšanu uz ūdensobjektiem. - Uzlabot lauksaimniecības nozares attīstību, investēt vides aizsardzības un klimata pārmaiņu pasākumos un uzlabot sociālekonomisko vidi laukos (ļoti mazie un mazie lauku saimnieciskās darbības veicēji).
Finansējuma saņēmēju grupas raksturojums	- Latvijā ir ievērojams skaits zemnieku saimniecību – vairāk nekā 68 000. - Lielākā daļa saimniecību (apmēram 44 000 jeb 65%) ir ļoti mazas saimniecības ar standartizlaidi zem 4 000 EUR gadā. - Nākamā grupa pēc lieluma ir mazās saimniecības (apmēram 20 000 jeb 30%) ar standartizlaidi zem 50 000 EUR gadā. - Latvijā ir apmēram 3 000 (jeb 4.5%) vidējās saimniecības ar standartizlaidi no 50 000 EUR līdz 250 000 EUR gadā. - Lielās saimniecības (ar standartizlaidi virs 250 000 EUR gadā) ir apmēram 740 jeb 1% no visām saimniecībām. - Apmēram 26 000 no uzņēmumiem ir reģistrēti kā sabiedrības ar ierobežotu atbildību un akciju sabiedrības. - Pamatojoties uz statistiku, lielākā daļa saimniecību ir ļoti mazas vai mazas, bet dod lielu ieguldījumu nozares, tai skaitā bioloģiskās lauksaimniecības attīstībā, kā arī veicina lauku ainavas, vides saglabāšanu un sociālekonomisko vidi laukos.
Esošais finanšu pieprasījums	- Mazajiem lauku saimnieciskās darbības veicējiem (apmēram 64 000 saimniecību) nepieciešams finansējums līdz 10 000 EUR (apmēram 10% no visām saimniecībām). - Mazajām un vidējām lauku saimniecībām nepieciešams finansējums līdz 100 000 EUR darbības attīstībai. - Lielajām lauku saimniecībām nepieciešams finansējums produktivitātes celšanai un ražošanas attīstībai.
Esošais finanšu piedāvājums	- ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ELFLA finansējums netika izmantots lauksaimniecības, lauku attīstības un mežsaimniecības nozaru finansēšanai ar finanšu instrumentu palīdzību, bet tika izmantots Valsts kases aizdevums, ka arī Lauku attīstības programmas 2007.–2013. gadam finanšu instrumentos atmaksātais finansējums, ko administrē attīstības finanšu institūcija ALTUM. - Uz 31.12.2019. izveidotas aizdevumu programmas ar kopējo piešķirto finansējumu aizdevumiem par vairāk nekā 86 miljoniem EUR, ko

	administrē attīstības finanšu institūcija ALTUM. Lielākā no programmām ir "Aizdevums zemes iegādei" ar 1108 aizdevumiem un vidējo aizdevuma summu apmēram 48 000 EUR. Programmas "Aizdevumu apgrozāmajiem līdzekļiem" vidējā aizdevuma summa ir 45 305 EUR (628 aizdevumi) un "Aizdevumi lauku un zivsaimniecības uzņēmumiem" programmas vidējā aizdevuma summa ir 19 160 EUR (140 aizdevumi). - Kopumā lauksaimniecības jomā lauku attīstības un mežsaimniecības strādājošie saimnieciskās darbības veicēji ir izmantojuši ALTUM administrētos aizdevumus 125 miljonu EUR apmērā. - Apmēram desmitā daļa no ALTUM izsniegtajām garantijām (15 miljoni EUR) ir lauksaimniecības sektoram un vidējā garantijas summa ir 145 000 EUR un vidējā finansējuma summa ir 360 000 EUR. Saņemtie aizdevumi izmantoti investīciju projektu finansēšanai. - Finansējumu lauksaimniecības, lauku attīstības, un mežsaimniecības nozarei nodrošina arī komercbankas, un kopējais izsniegto kredītu portfelis uz 2019.gada septembri lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarē bija vairāk nekā 700 miljoni EUR (apkopotā statistika iekļauj arī zivsaimniecības nozari).
Tirgus nepilnība, investīciju vajadzības	- Lielākā daļa nozaru asociāciju pārstāvji norāda uz tirgus nepilnību, kur aizdevuma summa ir līdz 100,000 EUR. Īpaši tiek izdalītas šādas prioritātes - uzņēmējdarbības uzsākšana un palielināšana. Ieteiktais finanšu instruments - portfeļa garantijas, jo uzņēmēji aktīvi sadarbojas ar bankām. Nav paredzēts finansējums NAP2027 ietvaros. - Aizdevums mazajiem lauku saimnieciskās darbības veicēju – attīstībai. Maksimālā aizdevuma summa līdz 10 000 EUR. Saņēmēju grupa – mazās lauku saimniecības apmēram 64 000, finansējums apmēram 10 % no saņēmēju grupas (nozaru asociācijas viedoklis un aptaujas rezultāti). Kopējā summa 10 000 EUR * 6 400 = 64 000 000 EUR. - Aizdevums vidējiem lauku saimnieciskās darbības veicējiem – attīstībai. Aizdevuma summa no 10 000 EUR līdz 100 000 EUR, vidējā aizdevuma summa 50 000 EUR (saskaņā ar statistiku vidējā aizdevumu summa lauku saimnieciskās darbības veicējiem uz novērtējuma sagatavošanas brīdi ir apmēram 50 000 EUR). Saņēmēju grupa – vidējās lauksaimnieku saimniecības apmēram 3 000, finansējums apmēram 50 % no saņēmēju grupas (anketēšanas rezultātā 50% saimniecībām nepieciešams finansējums). Kopējā summa 50 000 EUR * 1 500 = 75 000 000 EUR. Finansējums paredzēts NAP2027 pasākuma Nr.47 ietvaros. - Atbalsts uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes uzlabošanai. Riska kapitāla finanšu instruments 5 miljonu EUR apmērā. - Kopējā tirgus nepilnība, pamatojoties uz anketēšanas rezultātu ekstrapolāciju ir 200 apmērā (finansējums ko nesaņēma no ALTUM un komercbankām).
Ieteiktie finanšu instrumenti	- NAP2027 pasākums Nr. 47 "Atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā - kombinētais finanšu instruments 60 miljoni EUR apmērā. Finansējums vienai juridiskai vai fiziskai personai, kura nodarbojas ar lauksaimniecību, līdz 100 000 EUR. Granta komponente līdz 40 %, aizdevuma komponente vismaz 60 %. - NAP2027 pasākums Nr. 41 "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecībā un pārstrādē, un ražotāju sadarbības veicināšanā" – riska kapitāla finanšu instruments 5 miljoni EUR apmērā.
Valsts atbalsts	Lauksaimniecības nozarē <i>de minimis</i> atbalsta piemērošanu regulē Komisijas Regula (ES) Nr. 1408/2013 (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu <i>de minimis</i> atbalstam lauksaimniecības nozarē¹³⁰, kurā minēts, ka

130 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1408/oj/?locale=LV>

	kopējais <i>de minimis</i> atbalsts, ko dalībvalsts piešķirusi vienam uzņēmumam, jebkurā triju fiskālo gadu periodā nepārsniedz 20 000 EUR. - Valsts atbalstu uzskaita <i>de minimis</i> atbalsta veidā saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 21. novembra noteikumiem Nr. 715 "Noteikumi par <i>de minimis</i> atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtību un <i>de minimis</i> atbalsta uzskaites veidlapu paraugiem"¹³¹. - Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.
Sagaidāmais ieguvums	Kombinēto finanšu instrumentu izmantošana lauksaimniecības attīstībā nodrošinās nozares uzņēmumu pakāpenisku pāreju no atbalsta grantu formā uz atbalstu aizdevumu formā, tādējādi veicinot uzņēmējdarbību. Granta komponentes sasaiste ar lauksaimniecības kopējo politiku, klimata un biznesa mērķu izpildi veicinās uzņēmumu pievēršanos kompleksiem darbības mērķiem un palīdzēs nodrošināt uzņēmumu darbības ilgtspēju.

5.2. Finanšu instrumentu tirgus nepilnību novērtējums

5.2.1. Kopējā lauksaimniecības politika

Politikas prioritātes - KLP 2.specifiskā mērķa "Pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairo konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvāru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju" situācijas analīze.

Saimniecību konkurētspējas celšana, mērķtiecīgi atbalstot saimniecības.

Ražošanas infrastruktūras izveides sekmēšana lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.

Investīcijas lauksaimniecību un mežsaimniecību vidē, rosinot vides investīcijas un pārmaiņas.

Izvērtējot Latvijas lauku saimnieciskās darbības veicēju vajadzības attiecībā uz finansējumu ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā, ņemti vērā nozares ekspertu darba dokumenti¹³², izstrādājot Kopējās lauksaimniecības politikas 2021.-2027.gadam nākotnes mērķus un prioritātes, kas analizēti darba grupas sanāksmēs. Galvenie mērķi un prioritātes, kas saistīti ar finansējuma (aizdevumi, garantijas, riska kapitāls) nepieciešamību, uzskaitīti tabulā zemāk.

24. tabula. Kopējās lauksaimniecības politikas mērķi un prioritātes, saskaņā ar ZM KLP darba grupas paustiem ŅVO viedokļiem

Joma	Prioritātes
Ražošanas attīstība, tehnikas nomaiņa	Sekmēt pievienotās vērtības radīšanu, produktivitātes celšanu, vērtības veidošanās ķēdes attīstību - primārais ražotājs un pārstrāde (t.sk. bioloģiskajā lauksaimniecībā). Sekmēt saimniecību konkurētspējas celšanu un tirgus orientāciju, mērķtiecīgi atbalstot mazās, vidējās saimniecības un jaunus lauku saimnieciskās darbības veicējus. Veicināt eksportspējīgu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu (arī bioloģisko). Stiprināt sadarbību investīciju jomā, t.sk. pārstrādes apjomu un veidu stimulējošs atbalsts, loģistikas un uzglabāšanas atbalsts, atbalsts produkcijas nogādāšanai uz tirdzniecības vietām, ostām attālos reģionos strādājošām saimniecībām. Veicināt produktīvu un noturīgu mežaudžu veidošanu. Sekmēt ražošanas infrastruktūras izveidi (attīstību) lauksaimniecībā un mežsaimniecībā. Paredzēt reģionalizācijas principu, lai nodrošinātu līdzvērtīgu reģionu attīstību.

¹³¹ <https://likumi.lv/ta/id/303512>

¹³² <https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/Presentation%20%2005062018%20LATVISKI%20clean.pdf>

Dzīvojamais fonds laukos	Radīt iespējas dzīvojamā fonda būvniecībai/rekonstrukcijai, paredzot atbalstu mērķētu finanšu instrumentu veidā.
Vides investīcijas	Precīzo tehnoloģiju izmantošana, t.sk. precīzai minerālmēsļu lietošanai, minimālai augsnes apstrādei, bez aršanas tehnoloģijas u.c. Būvējot būves vai ieviešot tehnoloģijas siltumnīcefekta gāzu emisiju vai amonjaka emisiju samazināšanai, t.sk. būvējot vai pārbūvējot vides prasībām piemērotas kūtsmēsļu krātuves. Biogāzes ražošanas veicināšana saimniecībās pašpatēriņam (līdz 500 liellopu vienībām), daudznozaru - lopkopība un augkopība, vai kopprojektiem. Ieviešot tehnoloģijas alternatīvās enerģijas (atjaunojamo resursu – biokurināmā, hidroenerģijas, saules vai vēja enerģijas) izmantošanai. Šķidro kūtsmēsļu mērķtiecīgā apsaimniekošana, t.sk. seperēšanas iekārtas, krātuvju nosegšana u.c. Tehnika/aprīkojums - tiešā organiskā mēslojuma iestrādes augsnei ar inžektoru vai lentveida izkliedētāju ar nokarenām caurulēm u.c. Lopbarības kvalitātes uzlabošana – lopbarības sagatavošanas tehnoloģijas. Graudu kaltes ar rekuperācijas sistēmu un būves ar konstantu mikroklimatu (temperatūru). Investējot apgaismojumā, ražošanas līnijās u.c. ierīcēs vai iekārtās, kuru darbināšanai tiek patērēta enerģija, lai palielinātu energoefektivitāti vismaz par 20 %.

Avots: ZM,
grupas?id=17341#jump

<https://www.zm.gov.lv/zemkopibas-ministrija/statiskas-lapas/klp-tematiskas-darba>

5.2.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam

NAP2027 pasākumi

- Plānoti **14 NAP2027 pasākumi** par kopējo summu **1,197 miljrd. EUR**.
- Izvērtēta iespēja izmantot finanšu instrumentus pieciem NAP2027 pasākumiem par kopējo summu 936 935 692 EUR.
- Finanšu instrumenti piedāvāti NAP2027 pasākumam Nr. 47 Atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijās, novirzot **60 miljonus EUR – kombinētais finanšu instruments**.
- Finanšu instrumenti piedāvāti NAP2027 pasākumam Nr. 41 Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecībā un pārstrādē, un ražotāju sadarbības veicināšana, novirzot **5 miljonus EUR riska kapitālam**.

NAP2027 ir noteiktas nozares prioritātes, kā arī ieteikts finansējuma apmērs un tā avoti nozares prioritāšu ieviešanai. Vienlaikus jāņem vērā, ka arī tūrisma attīstība ir viena no tautsaimniecības attīstības prioritātēm – tūristu plūsmas palielināšana veicina dažādu nozaru izaugsmi. Novērtējuma ietvaros tika analizēti visi NAP pasākumi un tabulā zemāk iekļauta informācija par NAP pasākumiem (kopumā 5 pasākumi), kuri varētu tikt finansēti ar finanšu instrumentu palīdzību. **Finansējuma avots – ELFLA**. Norādītais finansējums ir kopējais finansējums, ietverot gan plānoto ES fondu finansējumu, gan nacionālo līdzfinansējumu, kas būs atkarīgs no atbalsta intensitātes.

25. tabula. Plānotais finansējums NAP2027 pasākumiem

Nr.	Pasākuma apraksts	Finansējums, EUR	Pamatojums
47	Atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā Motivēt arvien lielāku iedzīvotāju daļu iesaistīties uzņēmējdarbībā (t.sk. ar darbinieku finanšu līdzdalību u.c. instrumentiem, darbinieku opcijām u.c. rīkiem)	135 714 440	Pasākuma mērķauditorija ir uzņēmēji. Pasākuma ietvaros var tikt palielināts uzņēmumu apgrozījums, kā arī samazinātas uzņēmuma izmaksas. Pasākums varētu tikt ieviests, izmantojot finanšu instrumentus. Iespējamie finanšu produkti – aizdevumi ar subsidētu procentu maksājumu un ierobežotu nodrošinājumu, subsidētas

	<u>Mērķauditorija:</u> jaunie lauksaimnieki, mazās un vidējās lauku saimniecības, MVU <u>Īstenošanas teritorija:</u> visa Latvija, lauku teritorija <u>Veicamās darbības:</u> atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai jaunaļiem lauksaimniekiem, uzņēmējdarbības attīstībai mazajās un vidējās lauku saimniecībās, MVU un ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanai. Atbildīgā ministrija: Zemkopības ministrija		portfeļa garantijas, kombinētie finanšu instrumenti (grants kopā ar aizdevumu). Plānots novirzīt finansējumu 60 miljonu EUR apmērā finanšu instrumentiem uzņēmējdarbības attīstībai, finansējums ieguldījumiem materiālajos aktīvos arī aizdevumi apgrozāmiem līdzekļiem. Pārējais finansējums tiks izmantots kā maksājumi grantu formā 15 000 EUR apmērā finansējuma saņēmējam uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai.
41	Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecībā un pārstrādē, un ražotāju sadarbības veicināšana Produktivitāti paaugstinošu darbību atbalstīšana privātajā sektorā augsto tehnoloģiju pielietošanai arī ārpus RIS3 nozarēs industrijas transformācijai <u>Mērķauditorija:</u> lauksaimnieki, primārās lauksaimniecības produkcijas pārstrādātāji <u>Īstenošanas vieta:</u> visa Latvija <u>Veicamās darbības:</u> 1) atbalsts investīcijām lauku saimniecībās un uzņēmumos, kas veic primārās lauksaimniecības produkcijas pārstrādi, lai uzlabotu lauku saimniecību un pārtikas uzņēmumu konkurētspēju, produktivitāti, efektivitāti un ekonomiskos rādītājus, mazinātu tirgus svārstību negatīvo, ietekmi; 2) atbalsts kooperācijas attīstības un ražotāju sadarbības veicināšanai; 3) atbalsta instrumentu īstenošanas un kontroles nodrošināšana. Atbildīgā ministrija: Zemkopības ministrija	310 397 257	Pasākuma mērķauditorija ir uzņēmēji, un pasākuma ietvaros var tikt palielināts uzņēmumu apgrozījums, kā arī samazinātas uzņēmuma izmaksas. Daļa no pasākuma aktivitātēm var tikt ieviestas izmantojot finanšu instrumentus, piemēram, investīcijas lauku saimniecībās. Pasākuma ietvaros tiek plānots novirzīt 5 miljonus EUR riska kapitālam, lai veicinātu produktivitātes veicināšanu, augsto tehnoloģiju pielietošanu un lauksaimniecības uzņēmumu kapitalizāciju. Pārējo finansējuma daļu nozares ministrija plāno novirzīt grantu formā, lai uzņēmumi varētu veikt investīcijas, kas risina vides un klimata izaicinājumus un kas ne vienmēr sniedz nepieciešamo investīciju atdevi. Pēc iespējas granti tiks kombinēti ar jau esošajiem finanšu instrumentiem, kas tiek finansēti no iepriekšējo ES fondu plānošanas perioda atmaksām.

Avots: NAP2027, <https://www.pkc.gov.lv/lv/nap2027>

5.2.3. Saņēmēju grupa – lauku saimniecības

Saņēmēju grupas raksturojums

- **Latvijā ir aptuveni 68 000 lauku saimniecību.**
- **26 401 saimniecības** reģistrētas kā sabiedrības ar ierobežotu atbildību vai akciju sabiedrības.
- **65%** lauksaimniecības saimniecību ir **ļoti mazas** – ar vidējo apgrozījumu zem 10 000 EUR.
- Nozares īpatsvars kopējā tautsaimniecībā 2019. gadā – **4,3%.**

Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozares attīstība un tās īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā lielā mērā atkarīgs no lauksaimniecības sektora darba apjoma kāpuma un laika apstākļu ietekmes. Pārskata periodā (2014.-2019.gads) nozares īpatsvars palielinājies no 3,7% 2014. gadā līdz 4,3% 2019. gadā. Nozares pieaugums saistīts ar izaugsmi mežsaimniecības nozarē un

augstām lauksaimniecības ražām atsevišķos gados. Tabulā zemāk iekļauta informācija par lauksaimniecības nozares īpatsvaru kopējā tautsaimniecībā. Sagaidāms, ka Covid-19 atstās ievērojamu ietekmi uz tautsaimniecību kopumā, tai skaitā finansējuma pieejamību lauksaimniecībai, kas jāņem vērā, plānojot finanšu produktus.

26. tabula. Tautsaimniecības nozaru pievienotās vērtības sadalījums pa darbības veidiem, 2014.-2019.g., faktiskās cenas, %

Nozare	2014.g.	2015.g.	2016.g.	2017.g.	2018.g.	2019.g.
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	3,7	4,0	3,5	4,0	4,1	4,3
- Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītas palīgdarbības	1,7	2,3	1,8	2,2		
- Mežsaimniecība un mežizstrāde	1,8	1,6	1,6	1,7	-	-
- Zivsaimniecība ¹³³	0,1	0,1	0,2	0,1	-	-

Avots: https://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin__ikp__IKP__ikgad/IKG10_060.px/table/tableViewLayout1/

Lauksaimniecības un zemnieku saimniecību raksturojums sagatavots, izmantojot Zemkopības ministrijas materiālus, plānojot Kopējās lauksaimniecības politikas mērķus¹³⁴. Kopumā Latvijā ir apmēram 68 000 saimniecību, un to sadalījums pēc apgrozījuma ir iekļauts tabulā zemāk. Tabulā iekļauta arī standartizlaide, kas saskaņā ar CSP definīciju ir saimniecības ekonomisko aktivitāti standartizējošs lielums, raksturojot saimniecības ekonomisko lielumu naudas izteiksmē, tas ir, viena lauksaimniecības kultūras hektāra vai lauksaimniecības dzīvnieku vienības iegūtās produkcijas vērtība, novērtēta attiecīgā reģiona cenās un izteikta EUR¹³⁵. Saimniecību ekonomiskā lieluma noteikšanai CSP izmanto Agrolesursu un ekonomikas institūta noteikto standartizlaidi.

27. tabula. Lauksaimniecības nozares skaitliskais raksturojums

Saimniecības grupa	Standartizlaide, EUR	Saimniecību skaits grupā	Vidējais neto apgrozījums, EUR	Vidējā izmantotā LIZ, ha	Lauksaimniecībā nodarbinātie (vidēji)
Ļoti mazas	< 4000	44 000		7	
Mazas	4000 – 15000	10 008	6874	23	1,2
Mazas	15000 – 50000	10 363	14715	42	1,3
Vidējas	50000 – 100000	1 725	51 797	112	1,9
Vidējas	100000 - 250000	1193	128 680	222	3,0
Lielas	250000 - 500000	441	368674	458	7,0
Lielas	500000 un vairāk	300	1 601 918	1098	24,3
Kopā		68030			

Avots: ZM, <https://www.zm.gov.lv/zemkopibas-ministrija/statiskas-lapas/klp-tematiskas-darba-grupas?id=17341#jump>

Tikai daļa no lauku saimniecībām ir reģistrētas kā sabiedrības ar ierobežotu atbildību un akciju sabiedrības. Saskaņā ar CSP datiem, Latvijā 2018. gadā darbojās 175 tūkstoši ekonomiski aktīvo mazo un vidējo uzņēmumu (līdz 250 darbiniekiem). Dominējošās NACE (saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas kopienā, 2.redakcija) nozare ir A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (26 tūkst. uzņēmumu).

Tabulā zemāk iekļauta informācija par mazajiem un vidējiem lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības uzņēmumiem dalījumā pa darbinieku skaitu.

28. tabula. Tirgus sektora ekonomiski aktīvie mazie un vidējie uzņēmumi (dalījumā pa darbinieku skaitu, 2018)

	0-9	10-19	20-49	50-249	KOPĀ MVU
--	-----	-------	-------	--------	----------

¹³³ Ņemot vērā, ka šī pārskata ietvaros būtiski izdalīt zivsaimniecību, jo to finansē atsevišķs fonds – EJZF, tā izdalīta atsevišķi. Statistikas dati par 2018. un 2019. gadiem vēl 2020.g. martā vēl nebija pieejami.

¹³⁴ <https://www.zm.gov.lv/zemkopibas-ministrija/statiskas-lapas/klp-tematiskas-darba-grupas?id=17341#jump>

¹³⁵ <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/lauksaimnieciba/lauksaimniecibas-skaitisana/tabulas/metadati-lauku-saimniecibu-strukturas>

PAVISAM	163 293	6 051	3 548	1 649	174 792
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	25 757	356	194	62	26 372

Avots: https://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__01_skaitis/SRG030.px

5.2.4. ALTUM administrētais finansējums

ALTUM administrētais finansējums

- ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā ALTUM izveidoti 7 aizdevumu finanšu produkti, no kuriem **četras ir speciālas aizdevumu programmas lauku saimnieciskās darbības veicējiem (programmas nav saistītas ar ES fondu plānošanas periodiem, jo netiek finansētas no ES fondu līdzekļiem)** – aizdevumi zemes iegādei, aizdevumi apgrozāmiem līdzekļiem, aizdevumi lauku un zivsaimniecības uzņēmumiem, aizdevumi saimnieciskās darbības veicējiem.
- Laika periodā 2016.-2019.gads lauku saimnieciskās darbības veicējiem izsniegti **ALTUM aizdevumi** par aptuveni **125 miljoni EUR, tai skaitā 53 miljoni EUR zemes iegādei un 3 597 120 EUR aizdevumi mežsaimniekiem.**
- Laika periodā 2016.-2019.gads lauksaimniecībā un lauku attīstības nozarē darbojošies uzņēmumi izmantoja **ALTUM administrētās garantijas**, kopumā izsniegtas 115 garantijas ar garantijas līguma summu **19,5 miljoni EUR**. Visvairāk izmantotas kredītu garantijas lauku saimnieciskās darbības veicējiem (66%) un lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantijas (11%).
- ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā **ELFLA finansējums netika izmantots** lauksaimniecības un mežsaimniecības nozaru finansēšanai **ar finanšu instrumentu** palīdzību, bet ALTUM administrētajiem finanšu instrumentiem tika izmantots Valsts kases aizdevums, kā arī Lauku attīstības programmas 2007.–2013. gadam finanšu instrumentos atmaksātais finansējums.
- Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem **16 % no visiem respondentiem prasīja finansējumu ALTUM**. No tiem kas prasīja, **22% gadījumu finansējums nav piešķirts un 13% gadījumu finansējums piešķirts daļēji.**

Izveidotas četras speciālas aizdevumu programmas, kur lauksaimniecībā un lauku attīstības nozarē strādājošie saimnieciskās darbības veicēji ir norādīti kā finansējuma saņēmēji: aizdevumi lauku un zivsaimniecības uzņēmumiem (A1), aizdevumi saimnieciskās darbības veicējiem (A4), aizdevumi apgrozāmiem līdzekļiem (A5), aizdevumi zemes iegādei (A6). ALTUM pārējie administrētie finanšu produkti paredzēti uzņēmējdarbības atbalstam un tos var izmantot arī lauksaimniecības uzņēmumi.

ALTUM administrētie aizdevumi

Tabulā zemāk iekļauta informācija par ALTUM administrētiem finanšu produktiem, informācija norādīta par ALTUM kopējo aizdevumu portfeli uz 31.12.2019. (ietver visus aizdevumu saņēmējus ne tikai lauksaimniecības uzņēmumus, jo novērtējuma ietvaros nebija pieejama informācija par ALTUM aizdevumu portfeli uz 31.12.2019. sadalījumā pa nozarēm), kā arī lauku saimnieciskās darbības veicējiem izsniegtais finansējums laika posmā no 01.01.2016 līdz 31.12.2019. (daļa no aizdevumiem jau ir atmaksāta, bet daļa iekļauta ALTUM aizdevumu portfeli uz 31.12.2019.).

29. tabula. Finanšu produktu – aizdevumu ieviešanas dati

Finanšu produkts	MK noteikumi	ALTUM aizdevumu portfelis uz 31.12.2019., EUR	Izsniegtais finansējums lauksaimniecības uzņēmumiem 2016.-2019.g., EUR
A1 - Lauksaimniecības, lauku un zivsaimniecības saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programma – aizdevumi lauku un zivsaimniecības uzņēmumiem	24.07.2018 MK noteikumi Nr. 446	2 483 000	2 682 452
A2- Paralēlie aizdevumi saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai (fondu fonda aizdevums)	15.07.2016. MK noteikumi Nr.469	6 994 000	
A3 - Mikro aizdevumi un starta aizdevumi (fondu fonda aizdevums)	31.05.2016. MK noteikumi Nr.328	11 318 000	974 694
A4 - Aizdevumi sīko (mikro), mazo un vidējo saimnieciskās darbības veicēju un lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību attīstības veicināšanai – aizdevumi saimnieciskās darbības veicējiem	15.09.2009. MK noteikumi Nr.1065	69 371 000	38 054 392
A5 - Aizdevumu piešķiršana apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības, mežsaimniecības, zvejniecības un akvakultūras nozarē – aizdevumi apgrozāmiem līdzekļiem	03.12.2019. MK noteikumi Nr. 582	9 003 000	28 452 100
A6 - Valsts atbalsts lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai – aizdevumi zemes iegādei	22.05.2018. MK noteikumi Nr. 295	68 081 00	53 017 032
A7 - Mikroaizdevumi un granti Latvijas un Šveices sadarbības programmas individuālā projekta "Mikrokreditēšanas programma" ietvaros	06.09.2011. MK noteikumi Nr. 698	897 000	2 456 339
Kopā		168 147 000	125 637 009

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

ALTUM aizdevumi lauksaimniecības pakalpojumu veicināšanai ir plaši izmantoti un no kopējā ALTUM izsniegto aizdevuma skaita 4309 lauku saimnieciskās darbības veicējiem izsniegti 65 % jeb 2801 aizdevums. Visvairāk aizdevumu (43%) izsniegti aizdevumi zemes iegādei, aizdevumi saimnieciskās darbības veicējiem (31%), aizdevumi apgrozāmajiem līdzekļiem (23%).

No 2801 aizdevumiem 1991 jeb 71% ir investīciju aizdevumi, 749 jeb 27% ir apgrozāmo līdzekļu aizdevumi. No 2801 izsniegtiem aizdevumiem 2600 jeb 93% izsniegti līdz 100 000 EUR. Aizdevumi izsniegti proporcionāli visos Latvijas reģionos. Vairāk nekā 70% no visiem aizdevumiem izsniegti mikrouzņēmumiem.

ALTUM izsniegtās garantijas

ALTUM garantijas tiek izsniegtas saskaņā ar MK noteikumiem, un tabulā zemāk iekļauta informācija par ALTUM garantiju finanšu produkta MK noteikumu numuru un apstiprināšanas datumu, plānoto kopējo summu un plānoto vienas garantijas maksimālo apjomu. Finanšu produkta B1 ietvaros izveidoti vairāki apakšprodukta un informācija par izsniegtajām garantijām apkopota apakšprodukta līmenī.

30. tabula. ALTUM administrētās garantijas

Finanšu produkts	MK noteikumi	Plānotā kopējā summa, EUR	Vienas garantijas maksimālā summa, EUR
B1 - Kumulācijas kredītu garantijas	B1 - Ministru kabineta 2010. gada 26. oktobra noteikumi Nr. 997 "Noteikumi par	44 800 000	5 000 000

B1 - Garantijas lielajiem komersantiem	garantijām komersantu un atbilstošu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību konkurētspējas uzlabošanai ¹³⁶		
B1 - Kredītu garantijas lauksaimniekiem			
B1 - MVU kredītu garantijas			
B2 - Portfeļgarantijas	B - 2 Ministru kabineta 2017. gada 5. septembra noteikumi Nr. 537 "Noteikumi par portfeļgarantijām sīko (mikro), mazo un vidējo komersantu kredītesānas veicināšanai" ¹³⁷	7 800 000	250 000
B3 - Lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantijas	B- 3 Ministru kabineta 08.01.2019. noteikumi Nr.9 "Lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantiju programmas noteikumi" ¹³⁸	16 500 000	1 100 000

Avots: MK noteikumi

Informācija par visām ALTUM faktiski izsniegtajām garantijām (dažādas nozares) par periodu no 01.01.2015. līdz 31.12.2019. apkopota, izmantojot ALTUM iesniegto informāciju par garantijām un atspoguļota tabulā zemāk.

31. tabula. ALTUM garantiju finanšu dati

Atbalsta programma	Skaits	Garantijas līguma summa (EUR)	Finansējuma līguma summa (EUR)
B1 – Kumulācijas kredītu garantijas	74	30 044 591	64 891 499
B1 – Garantijas lielajiem komersantiem	30	10 931 009	18 700 951
B1 – Kredītu garantijas lauksaimniekiem	83	12 166 980	30 211 409
B1 – MVU kredītu garantijas	496	98 374 520	159 569 856
B2 – Portfeļgarantijas	216	10 412 110	13 122 169
B3 – Lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantijas	12	4 046 779	4 046 779
Kopā	911	165 975 989	290 542 663

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

Tabulā zemāk iekļauta informācija par izsniegtajām garantijām lauku saimnieciskās darbības veicējiem. Kopumā garantijas izsniegtas lauku saimnieciskās darbības veicējiem par apmēram 19 miljoniem EUR, kas ir salīdzinoši ļoti maza daļa (12%) no visām ALTUM izsniegtajām garantijām.

Līdzīga proporcija ir arī attiecībā uz izsniegto garantiju skaitu – 115 jeb 13% no visām ALTUM izsniegtajām garantijām.

32. tabula. ALTUM garantijas – īstenošana

Atbalsta programma	Skaits	Garantijas līguma summa (EUR)	Finansējuma līguma summa (EUR)
B1 – Kumulācijas kredītu garantijas	3	584 737	984 800
B1 – Garantijas lielajiem komersantiem	0	0	0
B1 – Kredītu garantijas lauksaimniekiem	75	10 986 930	27 841 168
B1 – MVU kredītu garantijas	13	3 300 188	5 048 201
B2 - Portfeļgarantijas	12	602 409	791 409
B3 - Lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantijas	12	4 046 779	4 046 779
Kopā	115	19 521 043	38 712 357

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

¹³⁶ <https://likumi.lv/doc.php?id=220826>

¹³⁷ <https://likumi.lv/ta/id/293402-noteikumi-par-portfelgarantijam-siko-mikro-mazo-un-videjo-komersantu-kreditesanas-veicinasanai>

¹³⁸ <https://likumi.lv/ta/id/304160-lauksaimniecibas-zivsaimniecibas-un-lauku-attistibas-garantiju-programmas-noteikumi>

Lauku saimnieciskās darbības veicēji pamatā (66%) izmantojuši kredītu garantijas lauksaimniekiem (finanšu produkts B1) un pārējās garantijas nav izmantojuši vai izmantojuši ļoti mazā apmērā, līdz 5% no ALTUM izsniegtajām garantijām. Vidējā garantijas līguma summa ir 169 748 EUR. Vairākumā gadījumu (57%) garantijas izsniegtas investīcijām, garantijas izsniegtas mikrouzņēmumiem (46%) un maziem uzņēmumiem (20%). Jaunizveidotās garantiju programmas ietvaros finansēti 12 uzņēmumi aptuveni 4 miljoni EUR apmērā.

5.2.5. Komercbanku nodrošinātais finansējums

Komercbanku nodrošinātais finansējums

- Lielākajās komercbankās tiek nodrošinātas **finansēšanas programmas lauku saimnieciskās darbības veicējiem** – mikrokredīti, līzingsi tehnikai un iekārtām, tai skaitā piesaistot EaSI garantijas.
- FKTK statistikas ietvaros nav pieejama informācija par komercbanku nodrošināto finansējumu lauksaimniecības saimniecībām.
- Saskaņā ar novērtējuma ietvaros veikto anketēšanu 1059 no 3403 jeb 31% aptaujātie lauku saimnieciskās darbības veicēji finansējumi prasījuši komercbankās, no kuriem to pilnībā **saņēmuši 536 respondenti jeb 51%**, 255 jeb 24% respondentu – komercbankas piešķir finansējumu daļēji, bet 244 saimniecībām jeb 23% – komercbankas nepiešķir prasītos finanšu līdzekļus.
- Galvenokārt finansējums **atteikts nelieliem uzņēmumiem**, kas saistāms ar nepietiekamu naudas plūsmu, pašu kapitālu, nodrošinājumu.

Saskaņā ar esošās situācijas analīzi nefinanšu sabiedrību kredītportfelis lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarei uz 2019.gada septembri ir vairāk nekā 700 miljoni EUR. Novērtējuma laikā nebija pieejama detalizēta informācija no finanšu institūcijām par kredītportfeļa sadalījumu pa aizdevuma summām un komercbanku kredītportfeļa apmērs attiecībā uz lauku saimnieciskās darbības veicēju finansēšanu. Tāpat jāņem vērā, ka daļai komercbanku aizdevumu tiek piemērotas ALTUM garantijas, saskaņā ar ALTUM sniegto informāciju apmēram 19 miljoni EUR.

Tabulā zemāk iekļauta informācija par lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības kredītportfeli uz 30.09.2018. un 30.09.2019.

33. tabula. Iekšzemes kredīti. Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (bruto uzskaites vērtībā tūkst. EUR)

Tautsaimniecības nozares	30.09.2018., EUR	30.09.2019., EUR	Sadalījums (%) uz 30.09.2019.
Tautsaimniecības nozares kopā	6 444 390	6 186 036	100%
A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	759 336	704, 49	11, 4

Avots: FKTK, <https://www.fktk.lv/statistika/kreditiestades/ceturksna-parskati/>, autoru aprēķini

Komercbankas visvairāk piedāvā aizdevumus tehnikas iegādei, prasot dažādus galvojumus vai arī izmantojot EaSI garantiju, aizdevumi tiek piedāvāti par salīdzinoši augstām procentu likmēm.

5.3. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un finanšu produkti

5.3.1. Nepieciešamā finansējuma aprēķini – uzņēmumu attīstībai

Kopējais nepieciešamais finansējums

- **51% no respondentiem paredz papildus finansējuma nepieciešamību** turpmākajos 3-5 gados. Galvenokārt nepieciešams finansējums **līdz 50 tūkstošiem EUR**. Finansējums

pārsvarā nepieciešams **no 1 līdz 5 gadiem** (51% respondentu), kā arī termiņam **5-20 gadi** (40% respondentu).

Kopējais nepieciešamais finansējums

Nepieciešamā finansējuma aprēķins balstīts uz nozares dalībnieku struktūru un lauku saimnieciskās darbības veicēju aptaujas rezultātiem. Novērtējuma ietvaros aptaujāti 3403 lauku saimnieciskās darbības veicēji un 1736 aptaujātie lauku saimnieciskās darbības veicēji (51%) paredz papildus finansējuma nepieciešamību turpmākajos 3-5 gados. Kā redzams tabulā zemāk, galvenokārt nepieciešams finansējums līdz 50 tūkstošiem EUR. Finansējums pārsvarā nepieciešams no 1 līdz 5 gadiem (881 respondents jeb 51%), kā arī termiņam 5-20 gadi (704 respondenti jeb 40%), bet vien 31 respondents jeb 2% vēlētos aizņemties uz termiņu līdz 1 gadam.

34. tabula. Paredzamais nepieciešamā finansējuma apjoms tuvākajā piec gadē

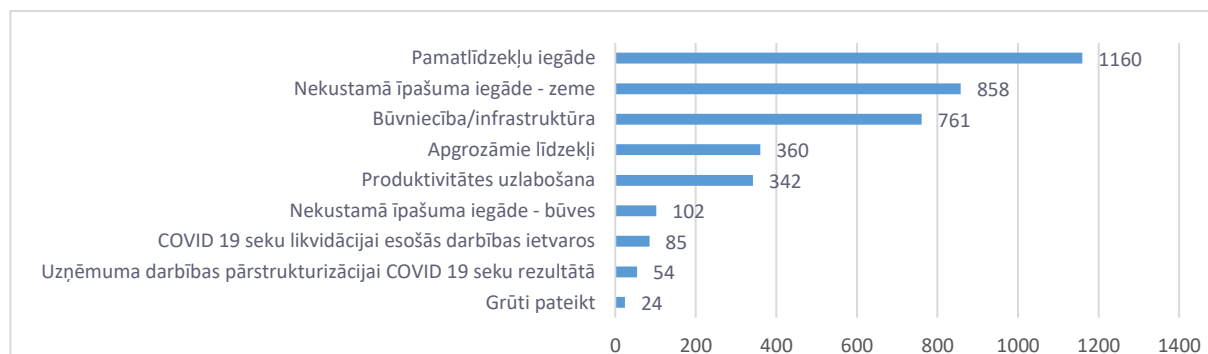
	Skaitis
Līdz 10 000 EUR	284
No 10 001 līdz 50 000 EUR	749
No 50 001 līdz 100 000 EUR	321
No 100 001 līdz 300 000 EUR	209
No 300 001 līdz 1 000 000 EUR	89
Virs 1 000 000 EUR	25
Grūti pateikt	59
KOPĀ	1736

Avots: Aptaujas rezultāti

Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem vidējais svērtais nepieciešamais finansējums, izmantojot finansējuma intervāla vidējās vērtības un 1 miljons EUR vērtību kā augstāko vērtību, ir 210 000 EUR. Finansējums ir nepieciešams 47% uzņēmumu jeb 190 uzņēmumiem, tādējādi kopējā nepieciešamā finansējuma summa ir **apmēram 40 miljoni EUR**.

Papildus finansējumu aptaujātie lauku saimnieciskās darbības veicēji plāno izlietot pamatlīdzekļu (67%), zemes iegādei (49%), kā arī investīcijām būvniecībā (44%), apgrozāmo līdzekļu finansēšanai (21%) un produktivitātes uzlabošanai (20%).

9. attēls. Finansējamās jomas tuvākajā piec gadē

Avots: Aptaujas rezultāti

5.3.2. Kombinētais finanšu produkts uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā

Plānotais finanšu instruments – kombinētais finanšu instruments

- Atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā – kopā novirzāmais finansējums **60 000 000 EUR**.

- Kombinētais finanšu produkts ietverot **granta komponenti** (līdz 40%) un **aizdevuma komponenti** (vismaz 60%), nodrošinot finansējumu līdz 100 000 EUR vienam finansējuma saņēmējam.
- **Svīras efekts – 1**, jo netiek piesaistīti papildus finanšu līdzekļi.
- Finansējuma saņēmēji – **juridiskas vai fiziskas personas, kas nodarbojas ar lauksaimniecību.**

NAP2027 pasākuma Nr. 41 "Atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā" ietvaros plānots novirzīt 60 miljonus EUR finansējuma kombinētajam finanšu instrumentam, lai veicinātu uzņēmējdarbības attīstību. Specifiskie atbalsta mērķi ir stiprināt uzturdrošību, atbalstīt lauku saimniecību ienākumu pietiekamību un saimniecību izturētspēju visā ES; pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairo konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvaru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju; piesaistīt gados jaunus lauku saimnieciskās darbības veicējus un veicināt darījumdarbību lauku apvidos. Tabulā zemāk iekļauta detalizētāka informācija par plānoto finanšu produktu.

35. tabula. Kombinētā finanšu produkta attīstības iespējas uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā

Kombinētais finanšu produkts uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā	
Finansējuma avots	ELFLA finansējums – NAP2027 pasākums Nr. 41 Atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai lauku teritorijā
Finansējums	60 000 000 EUR
Svīras efekts	Svīras efekts - 1 , jo netiek ieguldīti papildus finanšu līdzekļi, kā arī finanšu produkta ieviešanas laikā svīras efekts var samazināties, ja daļa finansējuma tiks novirzīts finanšu instrumenta administrēšanai.
Finansējuma saņēmēji	Juridiska vai fiziska persona, kura nodarbojas ar lauksaimniecisko darbību un kuras apgrozījums pēdējā noslēgtajā gadā vienota uzņēmuma līmenī ir robežās no 15 000 EUR līdz 70 000 EUR, neieskaitot saņemto valsts un ES atbalstu.
Finanšu produkta apraksts	Kombinētais finanšu instruments, pamatojoties uz iesniegto biznesa plānu un ietverot granta (līdz 40 %) un aizdevuma komponentes (vismaz 60%). Maksimālā finanšu produkta summa vienam finansējuma saņēmējam ir 100 000 EUR. Projektam nosakāmi arī klimata pārmaiņu mērķi.
Ieguldījumu reģions	Visa Latvijas teritorija.
Finansējuma izmantošana	Finansējumu var investēt: - Dzīvju dzīvnieku iegādei; - Stādu iegādei; - Pamatlīdzekļu iegādei; - Zemes iegādei - Apgrozāmo līdzekļu finansēšanai. Detalizētāk izstrādājot finanšu produktu, noteikt un saskaņot ar DG AGRI, kuras investīciju un izdevumu kategorijas var tikt finansētas ar granta komponentes palīdzību un kuras var tikt finansētas ar aizdevuma komponentes palīdzību.
Ieviešanas modelis	Kombinēto finanšu produktu administrē viena institūcija, jo saskaņā ar COM/2018/375 final - 2018/0196 (COD) ¹³⁹ abus atšķirīgos atbalsta veidus sniedz struktūra, kas īsteno finanšu instrumentu. Piemēro finanšu instrumenta ieviešanas nosacījumus. Aizdevuma un granta komponenti administrē – ALTUM vai LAD vai kāda cita izvēlēta institūcija. Nodrošināt atsevišķu uzskaiti par granta un aizdevuma komponentēm.

Avots: CSE COE aprēķini

139 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0375>

5.3.3. Riska kapitāls uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes uzlabošanai

Plānotais finanšu instruments – riska kapitāls

- Atbalsts uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes uzlabošanai – **5 000 000 EUR.**
- Riska kapitāla finanšu produkts, ko administrē ALTUM vai konkursa kārtībā izvēlēts fondu pārvaldnieks.
- Finansējuma saņēmēji – **juridiskas personas**, kas nodarbojas ar lauksaimniecību.

NAP2027 pasākuma Nr. 47 Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecībā un pārstrādē, un ražotāju sadarbības veicināšana ietvaros plānots novirzīt 5 miljonus EUR finansējuma riska kapitāla finanšu instrumentam, lai veicinātu paaudžu maiņu lauksaimniecībā, nodrošinātu liekāku kapitālu uzņēmumiem, tādējādi arī veicinot uzņēmumu iespējas aizņemties.

5.3.4. Valsts atbalsta jautājumi

Lauksaimniecības nozarē *de minimis* atbalsta piemērošanu regulē Komisijas Regula (ES) Nr. 1408/2013 (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam lauksaimniecības nozarē¹⁴⁰, kurā minēts, ka kopējais *de minimis* atbalsts, ko dalībvalsts piešķirusi vienam uzņēmumam, jebkurā triju fiskālo gadu periodā nepārsniedz 20 000 EUR.

Valsts atbalstu uzskaita *de minimis* atbalsta veidā saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 21. novembra noteikumiem Nr. 715 "Noteikumi par *de minimis* atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtību un *de minimis* atbalsta uzskaites veidlapu paraugiem"¹⁴¹. Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.

140 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1408/oj/?locale=LV>

141 <https://likumi.lv/ta/id/303512>

6. EIROPAS SOCIĀLAIS FONDS PLUS

6.1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi

NAP2027 **iekļauti 68 pasākumi**, ko ir plānots finansēt ar ESF+ finanšu līdzekļu atbalstu ar **kopējo finansējumu 915 440 085,50 EUR**. ESF+ finansētos pasākumus īstenotu Finanšu ministrija, Iekšlietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM), Kultūras ministrija, Tieslietu ministrija, Veselības ministrija, Valsts kanceleja, Labklājības ministrija, kā arī Pārresoru koordinācijas centrs / Demogrāfisko lietu centrs ar atbilstošajām sadarbības un padotības iestādēm.

Sociālā uzņēmējdarbība ir uzskatāma par neatņemamu Eiropas daudzveidīgās sociālās tirgus ekonomikas sastāvdaļu. Tā balstās uz solidaritātes un atbildības principiem, uz indivīda un sociālo mērķu prioritāti, sekmē sociālo atbildību, sociālo kohēziju un sociālo iekļaušanu. Sociālie uzņēmumi, kas tiek veidoti sociālās un vides jomas pilnveidei, var darboties kā sociālo pārmaiņu dzinējspēks, piedāvājot arī inovatīvus risinājumus, veicinot iekļaujošus darba tirgus un sociālo pakalpojumu pieejamību ikvienam¹⁴².

36. tabula. ESF+ analīzes kopsavilkums

Politikas jomas prioritātes	- ESF+ atbalsta NAP2027 stratēģisko mērķu sasniegšanu – vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu, mazinot nevienlīdzību un nodrošinot sociālo un pilsonisko aktivitāti, investējot produktivitātē, pilnveidojot nodarbināto kompetences, kā arī rosinot iedzīvotāju sociālo uzticēšanos un demokrātijas sekmēšanu valstī, stiprinot tiesiskumu un piederību valstij. - Kvalitatīvu un drošu darba vietu izveide un uzturēšana, sociāli atbildīgas uzņēmējdarbības sekmēšana un atbalsts sociālās uzņēmējdarbības attīstībai¹⁴³.
Finansējuma saņēmēju grupas raksturojums	Saskaņā ar NAP2027 pasākumiem ESF+ finansējumu galvenās saņēmējas pamatā ir nozaru ministrijas, tai skaitā, Labklājības ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, kā arī Pārresoru koordinācijas centrs / Demogrāfisko lietu centrs.
Finansējuma saņēmēju grupas raksturojums – SU	- Saņēmēju grupa – sociālie uzņēmumi (SU) ir izveidojušies 2018.gadā līdz ar Sociālā uzņēmuma likuma stāšanos spēkā un kopējais SU skaits ir neliels (uz 23.09.2020. ir 119 aktīvi SU), pārsvarā tie ir jauni uzņēmumi ar darbības ilgumu līdz 3 gadiem (saskaņā ar anketēšanas datiem), mazu apgrozījumu un mazu aktīvu kopsummu. - Lielākai daļai SU apgrozījums ir līdz 100 000 EUR, kā arī bilances kopsumma ir līdz 100 000 EUR. - Plānots, ka turpmākajos gados SU skaits varētu palielināties līdz 200. - Daļa no saņēmēju grupas ir privātpersonas, kas vēlas izveidot SU, un kurām nepieciešams finansējums uzņēmējdarbības uzsākšanai (fiziskas personas – SU uzsācēji (LM Ideju konkursa uzvarētāji)). - SU jāsasniedz gan biznesa, gan sociālie mērķi. - Liela daļa sociālo uzņēmumu darbojas Rīgā (55%) vai Pierīgā (15%), tādēļ nepieciešams veicināt sociālās uzņēmējdarbības attīstību visā Latvijā.
Pieejamais finansējums	- NAP2020 plānoti 90 SAM kopumā par apmēram 598,34 miljoni EUR, kas tiktu finansēti izmantojot ESF144. - Pasākumi, kuros plānots visvairāk finansējuma, ir “Apmācības bezdarbniekiem un darba meklētājiem” (Labklājības ministrija, 87,08

¹⁴² http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=80690

¹⁴³ <https://www.pkc.gov.lv/lv/nap2027>

¹⁴⁴ https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/2013_01_17_NAP_finansu_tabula_eur__0.xls

	miljoni EUR), "Atbalsts izcilajiem studentiem" (Izglītības un zinātnes ministrija, 41,48 miljoni EUR) un "Veselības veicināšanas pasākumi" (Veselības ministrija, 39,91 miljoni EUR). • Veselības, sociālās, izglītības, kultūras un citas jomas tiek finansētas no ES fondu līdzekļiem, kā arī valsts budžeta līdzekļiem; • 2020. gada valsts budžetā 3 515,6 miljoni EUR (35,1%) veltīti sociālajai aizsardzībai, 1 184,7 miljoni EUR (11,8%) – veselībai, bet kultūrai un sportam – 187,4 miljoni EUR (1,9%)¹⁴⁵; • 2014.-2020. gada plānošanas periodā ar ESF līdzekļiem finansēti 53 SAM un SAM pasākumi, kuru kopējais finansējums sasniedz 676 704 825 EUR¹⁴⁶. Plašākās aktivitātes īstenojušas: • Labklājības ministrija – 7.1.1 SAM "Paaugstināt bezdarbnieku kvalifikāciju un prasmes atbilstoši darba tirgus pieprasījumam" (kopējais finansējums 98 186 876 EUR; ESF finansējums – 83 457 803 EUR; valsts budžeta finansējums – 12 575 830 EUR; privātais līdzfinansējums ne mazāks kā 2 153 243 EUR) un 9.1.1.1. SAM "Palielināt nelabvēlīgākā situācijā esošu bezdarbnieku iekļaušanos darba tirgū" (kopējais attiecināmais finansējums vismaz 97 117 589 EUR; ESF finansējums – 80 260 407 EUR; valsts budžeta finansējums 5 624 068 EUR; privātais līdzfinansējums ne mazāks kā 11 233 114 EUR) • Veselības ministrija (9.2.4. SAM "Uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem, jo īpaši, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem" (48 260 900 EUR, tai skaitā ESF finansējums 41 021 764 EUR apmērā un valsts budžeta finansējums 7 239 136 EUR apmērā).
Pieejamais finansējums - SU	• ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā SU pieejami granti (9.1.1.3. pasākums «Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai») kopumā 11,120 miljoni EUR apmērā (9 452 175 EUR – ESF finansējums, 1 668 031 – valsts budžeta finansējums)¹⁴⁷, bet faktiski investētais finansējums SU (noslēgti grantu līgumi) uz 27.07.2020. ir ~ 2,61 miljoni EUR. • 9.1.1.3. pasākuma ietvaros var tikt finansēti: ilgtermiņa materiālie un nemateriālie ieguldījumi, apgrozāmie līdzekļi, apmācību un konsultāciju izdevumi, darba atlīdzības izmaksas. • Papildus SU ir iespējams pieteikties dažādiem ALTUM administrētiem finanšu produktiem, kas izveidoti uzņēmējdarbības veicināšanai, tai skaitā uzņēmējdarbības uzsākšanai.
Tirgus nepilnība, investīciju vajadzības	• ESF+ veicina vairāku NAP2027 rīcības virzienu mērķu sasniegšanu, tostarp "Uz cilvēku centrēta veselības aprūpe", "Psiholoģiskā un emocionālā labklājība", "Stipras ģimenes paaudzēs", "Sociālā iekļaušana", "Kvalitatīva, pieejama, iekļaujoša izglītība", "Darbs un ienākumi", "Daba un Vide", "Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi", "Cilvēku līdzdalība kultūras un sporta aktivitātēs", "Saliedētība", "Tiesiskums un pārvaldība" un "Drošība". • NAP2027 ietvaros tiek veicināta pratīgas sabiedrības attīstība, iedzīvotājus iekļaujot darbībās, kas sekmē kompetences, prasmes, nodarbinātību, sociālo iekļaušanos, kā arī kopējo labklājību.
Tirgus nepilnība, investīciju vajadzības - SU	• SU nepieciešams finansējums uzņēmējdarbības uzsākšanai, bet SU nespēj nodrošināt nepieciešamo nodrošinājumu aizdevumam. • Finansējums ir nepieciešams gan investīcijām pamatlīdzekļos, gan apgrozāmo līdzekļu finansēšanai, gan darbinieku atalgojuma nodrošināšanai, tādēļ komercbankas ne vienmēr var piedāvāt

¹⁴⁵ https://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/valsts_budzets/

¹⁴⁶ http://www.esfondi.lv/upload/leviesana/0_statusa_tabula_2014-2020_uz_31.08.2020.xlsx

¹⁴⁷ Summa tiks koriģēta, lai tā būtu atbilstoša reāli plānotajam pieprasījumam

	nepieciešamo finansējumu, ja SU nespēj apliecināt nepieciešamo aizdevuma nodrošinājumu. - SU nav pieejams finansējums uzņēmējdarbības uzsākšanai (līdz 20 000 EUR), jo SU nav nepieciešamais nodrošinājums aizdevumam, kā arī komercbankas ne vienmēr ir ieinteresētas maza apjoma aizdevumu izsniegšanā. - Apmēram pusei (44%) respondentu SU pašu kapitāls ir mazāks par 20 %, tādēļ ir ierobežota iespēja iegūt nepieciešamos finanšu līdzekļus no komercbankām. - Finansējums nepieciešams apgrozāmo līdzekļu finansēšanai un darba atlīdzības izmaksai, ko komercbankas nenodrošina. - SU ir nepietiekama finanšu pratība (pamatojoties uz anketēšanas rezultātiem, intervijām ar SU asociāciju un ALTUM), lai sagatavotu biznesu plānu tādā kvalitātē, lai komercbankas finansētu projektu. - Vērtējot finansējuma nepieciešamību tuvākajos 3-5 gados (sākot ar 2020. gadu), vairāk nekā 80 % SU būs nepieciešami papildus līdzekļi robežās no 20 000 līdz 100 000 EUR.
Ieteiktie finanšu instrumenti – SU	- NAP2027¹⁴⁸ pasākumā Nr.502 paredzēti 14 miljoni EUR SU attīstībai, no kuriem 9 miljoni EUR tiks novirzīti finanšu instrumentiem. Atlikušais finansējums tiks novirzīts tehniskās palīdzības, sabiedrības informēšanas un citiem pasākumiem. Kombinētais finanšu produkts SU uzņēmējdarbības uzsākšanai. Uz novērtējuma brīdi, 23.09.2020., Latvijā ir 119 aktīvu SU, un tuvāko gadu laikā ir plānots palielināt SU skaitu līdz 200, tādējādi finansējums potenciāli būtu nepieciešams indikatīvi 100 jauniem SU, bet ES fondu 2021.-2027. gada plānošanas periodā varētu tikt izveidoti 200 jauni SU. Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem 47 respondenti jeb 84% aptaujāto SU plāno piesaistīt papildus finansējumu, bet attiecībā uz jauniem SU, tiek pieņemts, ka finansējums būs nepieciešams 50% jeb 100 SU. Vidējā plānotā projekta summa SU darbības uzsākšanai ir 50 000 EUR, daļu finansējuma nodrošinātu SU. Kopējais plānotais nepieciešamais finansējums kombinētajam finanšu instrumentam (grants un aizdevums) 4 500 000 EUR. Kombinētais finanšu produkts biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai. Saskaņā ar anketēšanas datiem 84 % SU būs nepieciešams finansējums jeb 85 SU, bet daļa no SU varētu neizmantojot finanšu instrumenta, tādēļ nepieciešamā finansējuma aprēķins veikts 50 SU, bet skaits samazināts līdz 45, jo daļa varētu izmantot ALTUM administrētos FI. Visvairāk finansējums nepieciešams robežās līdz 100 000 EUR, bet ir arī SU, kam nepieciešamā finansējuma apmērs ir 300 000 EUR, tādēļ, veicot anketēšanas rezultātu aprēķinus, izmantojot vidējā svērtā metodi, vidējais nepieciešamā finansējuma apjoms ir 125 000 EUR, daļu nepieciešamā finansējums nodrošinātu SU. Kopējais plānotais nepieciešamais finansējums kombinētajam finanšu instrumentam (grants un aizdevums) 4 500 000 EUR.
Valsts atbalsts – SU	- ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā atbalsts (granti) SU tiek sniegts saskaņā ar <i>de minimis</i> atbalsta piešķiršanu. Daļai SU bija grūtības nodrošināt nepieciešamo informāciju un atskaites saistībā ar <i>de minimis</i> prasību ievērošanu. Gadījumos, kad SU saņem finansējumu no dažādiem finansējuma avotiem, piemēram, NVA un LIAA, diezgan ātri tiek sasniegta <i>de minimis</i> atbalsta augšējā robeža. - Plānojot finanšu instrumentu ieviešanu, tai skaitā atbalsta intensitāti, nepieciešams izvērtēt, vai arī nākošajā plānošanas periodā valsts atbalsts tiks sniegts saskaņā ar <i>de minimis</i> atbalsta piešķiršanu.

148 https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_indikat%C4%ABvie_invest%C4%ABciju_projekti_EXSEL.xlsx

	Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.
Sagaidāmais ieguvums	- Sasniegti NAP2027 pasākuma sociālie mērķi. - Kvalitatīvu un drošu darba vietu izveide un uzturēšana. - Sociāli atbildīgas uzņēmējdarbības sekmēšana un atbalsts sociālās uzņēmējdarbības attīstībai. - Sociālo pakalpojumu tālāka attīstība.

6.2. Finanšu instrumentu tirgus nepilnību novērtējums

6.2.1. Eiropas Sociālā fonda Plus politika

Plānošanas dokumentos iekļauto politikas prioritāšu apkopojums

- **Uz cilvēku centrēta veselības aprūpe**
- **Nevienlīdzību mazināšana**
- **Sociālā iekļaušana**
- **Sociālo un ekonomisko mērķu risināšana**, kā arī sociālās integrācijas nodrošināšana
- **Sociāli atbildīgas uzņēmējdarbības** sekmēšana, veicinot sociālo iekļaušanos, kā arī sociālo pakalpojumu attīstība
- Kvalitatīvu un drošu **darba vietu izveide** un uzturēšana

Ar ESF+ līdzekļiem plānots atbalstīt pasākumus tādos NAP2027 rīcības virzienos kā “Uz cilvēku centrēta veselības aprūpe”, “Psiholoģiskā un emocionālā labklājība”, “Stipras ģimenes paaudzēs”, “Sociālā iekļaušana”, “Kvalitatīva, pieejama, iekļaujoša izglītība”, “Darbs un ienākumi”, “Daba un Vide”, “Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi”, “Cilvēku līdzdalība kultūras un sporta aktivitātēs”, “Saliedētība”, “Tiesiskums un pārvaldība” un “Drošība”.

Koncepcijā „Par sociālās uzņēmējdarbības ieviešanas iespējām Latvijā”¹⁴⁹ minēts, ka SU spēj mobilizēt iesaistītās puses sabiedrībai būtisku problēmu, jautājumu risināšanā, piedāvājot jaunu pieeju un nodrošinot ilgtspējīgu attīstību, pakalpojumu pieejamību, darba vietu veidošanos un sociālā kapitāla stiprināšanu, īpaši reģionos. Sociālā uzņēmējdarbība veicina arī sociālo iekļaušanos, izklūšanu no nabadzības, dažādojot sociālo pakalpojumu piedāvājumu.

6.2.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam

NAP2027 pasākumi

- NAP2027 plānoti **68 pasākumi**, ko ir plānots finansēt ar ESF+ finanšu līdzekļiem ar kopējo finansējumu **915 440 085 EUR**.
- NAP2027 pasākuma Nr. **502 Atbalstīt sociālo uzņēmējdarbību 9 miljonu EUR** apmērā ieviešanai plānots izmantot finanšu instrumentus – plānoti divi kombinētie finanšu instrumenti. (Skatīt atsevišķu ziņojuma moduli D “ Sociālā uzņēmējdarbība”).

NAP2027 **tiek plānoti 68 pasākumi**, kurus plānots finansēt ar ESF+ finanšu līdzekļiem ar **kopējo finansējumu 915 440 086 EUR**. ESF+ finansētos pasākumus īstenotu FM, Iekšlietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, VARAM, Kultūras ministrija, Tieslietu ministrija, Veselības ministrija, Valsts

149 http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/lmconc_271014_su_1_1807.pdf

kanceleja, Labklājības ministrija, kā arī Pārresoru koordinācijas centrs / Demogrāfisko lietu centrs ar atbilstošajām sadarbības un padotības iestādēm.

No 68 NAP2027 pasākumiem ziņojumā iekļauta informācija par **1 pasākumu** - Nr. 502 – Atbalstīt sociālo uzņēmējdarbību ar kopējo finansējumu 14 miljoni EUR, kur plānots izmantot FI.

37. tabula. NAP2027 pasākumi

Nr.	Pasākuma apraksts	Finansējums, EUR	Pamatojums
502	Atbalstīt sociālo uzņēmējdarbību Kvalitatīvu (t.sk. drošu) darba vietu izveide un uzturēšana, sociāli atbildīgas uzņēmējdarbības sekmēšana un atbalsts sociālās uzņēmējdarbības attīstībai <u>Mērķauditorija:</u> sociālie uzņēmumi, sabiedrības ar ierobežotu atbildību (SIA) un fiziskas personas, kas plāno uzsākt sociālo uzņēmējdarbību, sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas, sabiedrība kopumā, valsts un pašvaldību institūcijas <u>Īstenošanas teritorija:</u> visa Latvija. <u>Veicamās darbības:</u> (1) konsultatīvs, mācību un metodisks atbalsts sociālā uzņēmuma statusa pretendentiem; (2) sociālo uzņēmumu reģistra pilnveide; (3) sociālo uzņēmumu atbilstības un sociālo uzņēmumu darbības izvērtēšanas atbalsts; (4) sabiedrības izpratnes veidošanas pasākumi par sociālo uzņēmējdarbību un sociālajiem uzņēmumiem; (5) atbalsta instrumenti (granti un aizdevumi) sociālajiem uzņēmumiem un sociālās uzņēmējdarbības uzsācējiem; (6) konsultāciju nodrošināšana biznesa plānu izstrādei.	14 000 000	NAP2027 pasākums paredz grantus un aizdevumus sociālajiem uzņēmumiem un sociālās uzņēmējdarbības uzsācējiem. NAP2027 pasākums palīdzēs novērst tirgus nepilnību attiecībā uz SU finanšu pratību, finansējuma pieejamību jauniešiem SU uzņēmumiem, kā arī finansējuma pieejamību SU darbības palielināšanai. Ieteiktais finanšu instruments – kombinētais finanšu instruments (grants un aizdevums). Kombinētais finanšu instruments, jo SU ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ir pieejami granti uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai, bet, tālāk attīstot uzņēmējdarbību, nepieciešams darbību veidot uz uzņēmējdarbības principiem (aizdevums), tajā pašā laikā atbalstot uzņēmējdarbības sociālos aspektus (grants).

Avots: NAP2027, FM, 02.2020.

6.2.3. Saņēmēju grupa

Saņēmēju grupas raksturojums

- **Aktīvi 119 SU** (darbojas dažādās nozarēs).
- 30 no SU ir **darba integrācijas uzņēmumi**.
- Nepieciešamā finansējuma aprēķins veicams **200 jauniem SU**.

Saskaņā ar Sociālā uzņēmuma likumu¹⁵⁰ SU ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kurai piešķirts sociālā uzņēmuma statuss un kura veic labvēlīgu sociālo ietekmi radošu saimniecisko darbību (piemēram, sociālo pakalpojumu sniegšana, iekļaujošas pilsoniskas sabiedrības veidošana, izglītības veicināšana, atbalsts zinātnei, vides aizsardzība un saglabāšana, dzīvnieku aizsardzība vai kultūras daudzveidības nodrošināšana). **Darba integrācijas sociālie uzņēmumi**¹⁵¹ atbalsta un palielina nodarbinātības iespējas sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām, to starpā nelabvēlīgākā situācijā esošiem bezdarbniekiem, personām ar invaliditāti un personām ar garīga rakstura traucējumiem.

¹⁵⁰ <https://likumi.lv/ta/id/294484-sociala-uznemuma-likums>

¹⁵¹ <https://likumi.lv/ta/id/275959-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-9-1-1-specifiska-atbalsta-merka-palielinat-nelabveligaka-situacija-esosu>

SU jābūt reģistrētam sociālo uzņēmumu reģistrā. Līdz 01.04.2018 bija spēkā pilotprojekts, kas attiecās uz pasākuma dalībniekiem. Sākot no 01.04.2018, sociālo uzņēmumu reģistrā¹⁵² ir SU. Uz 23.09.2020. sociālo uzņēmumu reģistrā iekļauti 119 aktīvie SU. 28% no visiem sociālajiem uzņēmumiem ir darba integrācijas sociālie uzņēmumi. Lielākā daļa sociālo uzņēmumu (55%) darbojas Rīgā. Saskaņā ar intervijās iegūto informāciju (SU asociācija), **tuvāko trīs gadu laikā (līdz 2022. gadam)** ir plānots palielināt SU skaitu līdz 200, bet kopumā aprēķini veikti, pieņemot, ka **septiņu gadu periodā (2021.-2027.gads)** būs 200 jauni SU.

6.2.4. ALTUM administrētais finansējums

Pieejamais ALTUM administrētais finansējums

- Laika periodā no 2016.gada līdz 2019.gadam SU un pasākumu dalībniekiem izsniegti **8 ALTUM aizdevumi** par kopējo summu **181 804 EUR**.
- SU nav izmantojuši ALTUM izsniegtās garantijas.
- 48 SU noslēguši **granta līgumus** ar ALTUM par **2 614 000 EUR**, kopējās plānotās pasākuma izmaksas **11 120 206 EUR**.

SU ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ir pieejami dažādi finanšu instrumenti, ko administrē ALTUM. Tabulā zemāk iekļauta informācija par ALTUM administrētiem finanšu instrumentiem sadalījumā pa finanšu produktiem. Daļa no finanšu instrumentu izveidoti speciāli uzņēmējdarbības atbalstam. No tabulā iekļautajiem finanšu instrumentiem SU finansēšanai izmantoti finanšu produkti A3 un A4.

ALTUM aizdevumi uzņēmējdarbības atbalstam

38. tabula. Finanšu produktu uzņēmējdarbības atbalstam ieviešanas dati

Finanšu produkts	MK noteikumi	ALTUM aizdevumu portfelis uz 31.12.2019., EUR	ALTUM aizdevumu portfelis SU, 31.12.2019., EUR
A1 - Lauksaimniecības, lauku un zivsaimniecības saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmu	24.07.2018. MK noteikumi Nr. 446	2 483 000	
A2- Paralēlie aizdevumi saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai (fondu fonda aizdevums)	15.07.2016. MK noteikumi Nr.469	6 994 000	
A3 - Mikro aizdevumi un starta aizdevumi (fondu fonda aizdevums)	31.05.2016. MK noteikumi Nr.328	11 318 000	
A4 - Aizdevumi sīko (mikro), mazo un vidējo saimnieciskās darbības veicēju un lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību attīstības veicināšanai	15.09.2009 MK noteikumi Nr.1065	69 371 000	
A5 - Aizdevumu piešķiršana apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības, mežsaimniecības, zvejniecības un akvakultūras nozarē	03.12.2019. MK noteikumi Nr. 582	9 003 000	
A6 - Valsts atbalsts lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai	22.05.2018. MK noteikumi Nr. 295	68 081 00	
A7 - Mikroaizdevumi un granti Latvijas un Šveices sadarbības programmas individuālā projekta "Mikrokreditēšanas programma" ietvaros	06.09.2011. MK noteikumi Nr. 698	897 000	
Kopā		168 147 000	181 804

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

Uz novērtējuma brīdi nebija pieejama informācija, ka SU būtu izmantojuši ALTUM garantijas.

¹⁵² <http://www.lm.gov.lv/lv/es-finansejums/lm-istenotie-projekti/aktualie-projekti/esf-projekts-atbalsts-socialajai-uznemejdarbibai/socialo-uznemumu-registrs>

ALTUM administrētā granta programma

ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas perioda darbības programmas «Izaugsme un nodarbinātība» 9.1.1. specifiskā atbalsta mērķa «Palielināt nelabvēlīgākā situācijā esošu bezdarbnieku iekļaušanos darba tirgū» 9.1.1.3. pasākuma «Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai» īstenošanas noteikumi (MK 11.08.2015. noteikumi Nr. 467¹⁵³) nosaka atbalstu sociālajiem uzņēmumiem grantu veidā. Pasākums tiek ieviests saskaņā ar valsts atbalsta regulējumu: Komisijas regulu Nr. 1407/2013, Komisijas regulu Nr. 1408/2013, Komisijas regulu Nr. 717/2014.

Pasākuma mērķis ir noteikt un pārbaudīt optimālus risinājumus SU izveidei un attīstībai, tai skaitā darba integrācijas SU atbalstam, lai palielinātu nodarbinātības iespējas sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām (nelabvēlīgākā situācijā esošiem bezdarbniekiem, personām ar invaliditāti un personām ar garīga rakstura traucējumiem u.c.). Pasākuma ietvaros projektu Nr. 9.1.1.3/15/1/001 «Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai» īsteno LM un sadarbības partneris ALTUM.

Pasākuma ietvaros pieejamais maksimālais kopējais attiecināmais finansējums ir 11 120 206 EUR¹⁵⁴, projekta īstenošanas laiks - 21.08.2015.-31.12.2022. Uz novērtējuma sagatavošanas 01.09.2020. brīdi LM veic «Pasākuma "Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai" starprezultātu novērtējumu un priekšlikumu izstrādi tiesiskā ietvara un atbalsta pilnveidošanai» (iepirkuma ID: LR LM 2020/32-4-09/3ESF¹⁵⁵), un nepieciešamības gadījumā pieejamais finansējums var tikt mainīts. Papildus LM izsludinājusi iepirkumu «Sabiedrības informēšanas pasākumi par sociālo uzņēmējdarbību» (iepirkuma ID: LR LM 2020/32-4-09/21ESF¹⁵⁶).

Saskaņā ar LM sniegto informāciju uz 27.07.2020. ALTUM ir saņemti 172 grantu iesniegumi (pasākuma dalībnieki un SU). Noslēgti 33 līgumi ar pasākuma dalībniekiem par 2 614 000 EUR un 48 līgumi ar SU par 2 384 000 EUR. Grantiem ir liela ietekme sociālo uzņēmumu darbībā un bez piešķirtajām dotācijām daudzi SU uzņēmumi iespējams nebūtu uzsākuši uzņēmējdarbību.

6.2.5. Komercbanku nodrošinātais finansējums

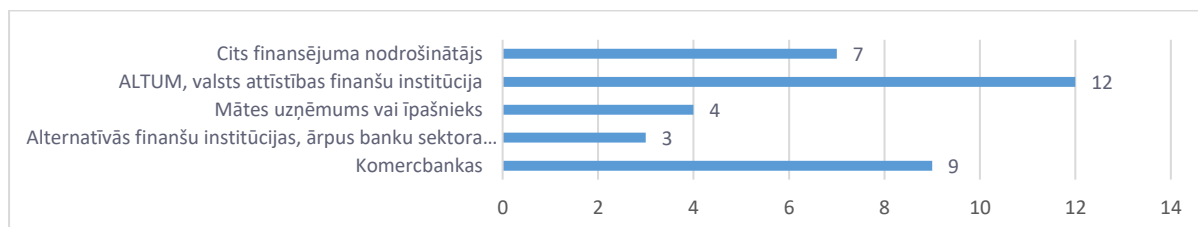

Komercbanku nodrošinātais finansējums

- 15 no 56 SU jeb 27% no visiem respondentiem meklēja ārējo finansējumu (aizdevums, garantija, ieguldījums kapitālā). No 15 SU, kas meklēja papildus finansējumu, **9 SU jeb 16% no visiem respondentiem** meklēja finansējumu komercbankās. 60% no SU, kas meklēja papildus finansējumu, jeb **16% no visiem respondentiem** saņēma daļu finansējuma, un 20% (5% visu respondentu) nesaņēma finansējumu.
- Finansējuma **nesaņemšanas iemesli**: nepietiekams nodrošinājums, kā arī uzņēmuma pastāvēšanas ilgums.

Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem, SU finansējumu nodrošina gan ALTUM, gan komercbankas, gan citi finansējuma nodrošinātāji. Aptaujājot sociālos uzņēmējus, aizdevumu, garantijas vai ieguldījumi kapitālā laika periodā no 2016. līdz 2019. gadam 60% gadījumos SU prasīja finansējumu komercbankās, 20% gadījumu iegūstot visu finansējumu, bet 60% gadījumu – daļu finansējuma un 20% neiegūstot finansējumu.

10. attēls. Papildus finansējuma nodrošinātāji

Avots: Aptaujas rezultāti

153 <https://likumi.lv/ta/id/275959-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-9-1-1-specifiska-atbalsta-merka-palielinat-nelabveligaka-situacija-esosu>

154 Šī summa tiks koriģēta, lai tā būtu atbilstoša reāli plānotajam pieprasījumam

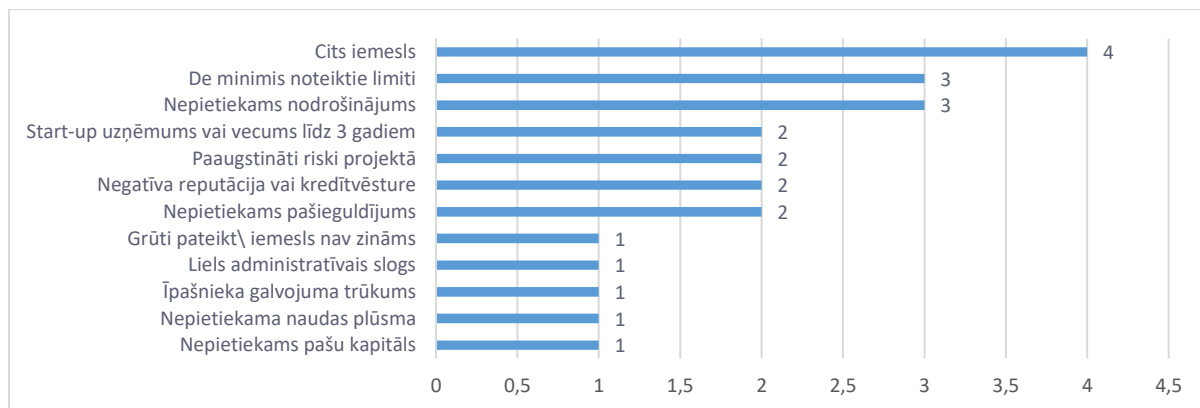
155 <https://www.eis.gov.lv/EKEIS/Supplier/Procurement/33547>

156 <https://www.eis.gov.lv/EKEIS/Supplier/Procurement/42163>

Ne visos gadījumos SU saņem nepieciešamo finansējumu – no 15 aizdevuma pieprasītājiem visu ieguva 3 (20%) SU, daļu – 9 (60%), bet finansējumu neieguva 3 (20%) SU.

Kā liecina attēls zemāk, finansējuma atteikšanai ir dažādi iemesli, piemēram, *de minimis* noteiktie limiti (3 atbildes), nepietiekams nodrošinājums (3 atbildes), kā arī uzņēmuma vecums (2 atbildes). Respondenti norādīja kā vienu no iemesliem nepieteikties uz finansējumu – liels administratīvais slogs.

11. attēls. Papildus finansējuma atteikuma iemesli (daļējam finansējumam vai pilnīgam finansējuma atteikumam)

Avots: Aptaujas rezultāti

6.2.6. Nepieciešamā finansējuma aprēķins

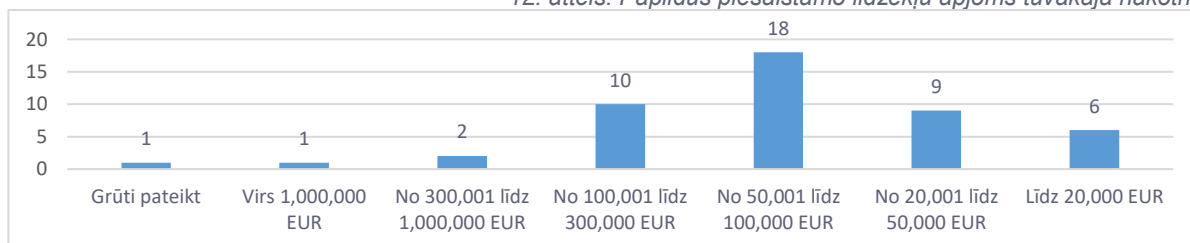
Nepieciešamais finansējums

- SU uzņēmējdarbības uzsākšanai – **4 500 000 EUR**, finansējums 85 SU.
- SU biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai – **4 500 000 EUR**, finansējums 50 SU.
- Finansējuma saņēmēji – **SU**.

Anketēšanas rezultāti

Vērtējot finansējuma nepieciešamību tuvāko 3-5 gadu laikā (sākot ar 2020. gadu), 47 respondentiem jeb 84% drīzāk būs nepieciešami papildus finanšu līdzekļi, bet, atšķirībā no ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā izmantotā finansējuma, nepieciešamā finansējuma apjoms ir palielinājies un lielākoties tas plānots robežās no 50 000 līdz 100 000 EUR, kas jāņem vērā, plānojot jaunus finanšu produktus.

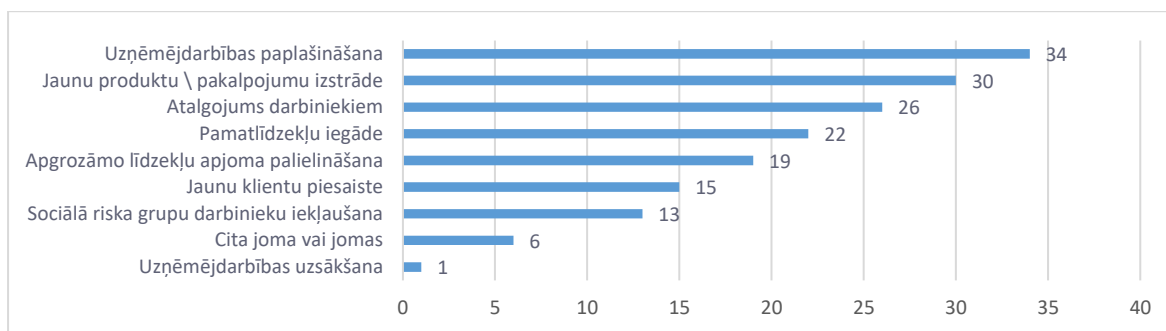
12. attēls. Papildus piesaistāmo līdzekļu apjoms tuvākajā nākotnē

Avots: Aptaujas rezultāti

Galvenās attīstāmās jomas tuvākajos 3 – 5 gados ir uzņēmuma paplašināšanās (34 respondenti) un jaunu produktu / pakalpojumu izstrāde (30 respondenti), tādējādi ir izveidojusies SU grupa, kas izveidojusi stabilu darbību un plāno uzņēmumu un pakalpojumu paplašināšanu un var aizņemties daļu no nepieciešamā finansējuma. Ar Covid-19 saistīti jautājumi tika iekļauti kopējā uzņēmējiem domātā anketā, un tikai nedaudz vairāk kā 10% no visiem respondentiem norādīja uz papildus finansējuma nepieciešamību Covid-19 seku likvidēšanai.

13. attēls. Jomas, kurās investējami papildus līdzekļi

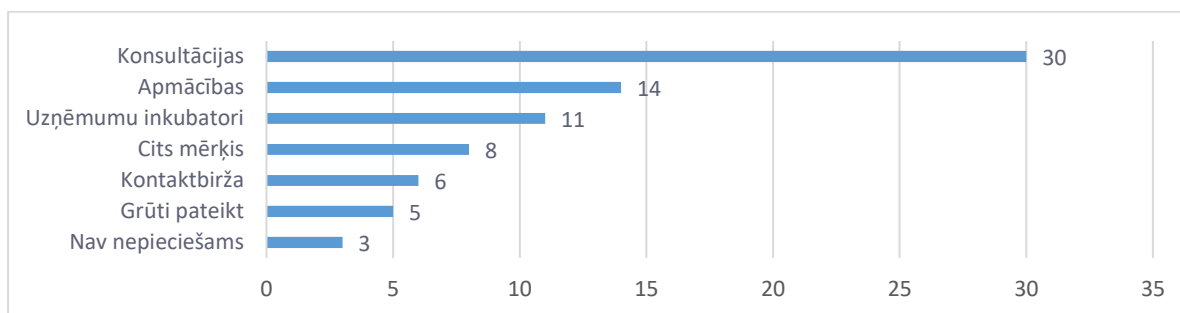

Avots: Aptaujas rezultāti

Respondenti atzīst, ka tuvākajā nākotnē būs nepieciešami arī dažādi nefinanšu atbalsta pakalpojumi, piemēram, konsultācijas, apmācības, inkubatori. Atbalsta aktivitātes var tikt veidotas visiem ieinteresētajiem SU, tai skaitā apmācības un konsultācijas, neatkarīgi no tā, vai SU piesakās finansējumam. Otra iespēja būtu konsultēt tikai tos uzņēmumus, kas piesakās finansējumam, bet, lai nodrošinātu interešu konflikta novēršanu, konsultācijas nevar tikt veiktas par izvērtējamiem projektiem.

Minēta arī biznesa inkubatoru attīstība, piesaistot kvalificētus speciālistus, veidojot pasākumus, kas piesaista mentorus, investorus, piemēram, kontaktbiržas, apmaiņas programmas. Šādu aktivitāšu izveide varētu veicināt arī pakalpojuma vai preces izstrādi un, paredzot finanšu plūsmu, arī produkta cenu.

14. attēls. Nepieciešamās apmācības SU atbalstam

Avots: Aptaujas rezultāti

Ja tuvākajos piecos gados uzņēmumu nevarētu finansēt tikai ar grantu palīdzību, 25 (jeb 45 %) respondenti būtu gatavi izmantot grantu kombināciju ar aizdevumu, bet 13 (23%) – nē, tādējādi apmēram puse SU būtu ieinteresēti izmantot kombinēto finanšu produktu. Atbildot uz jautājumu par finansējuma pieejamību uzņēmumiem, vairākums atzīst nepieciešamību piesaistīt līdzekļus eksperimentāliem, jauniem produktiem – to izstrādei, ieviešanai.

Nepieciešamā finansējuma aprēķins

Nepieciešamā finansējuma aprēķins balstīts uz esošo finanšu produktu izmantošanu, nozares asociāciju viedokli un sociālo uzņēmumu aptaujas rezultātiem. Apkopojums par nepieciešamā finansējuma aprēķinu un piedāvātajiem finanšu produktiem iekļauts tabulā zemāk (finansējuma avots ESF+). Aprēķins neiekļauj uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes, kas ietvertu konsultācijas un apmācības un būtu atdalāmas no aizdevumu un grantu piešķiršanas, lai nodrošinātu, ka aizdevumu un grantu piešķirēji nav iesaistīti biznesa plānu sagatavošanā. Apmācības nepieciešamas biznesa un sociālo mērķu noteikšanā un sasniegtā mērīšanā, biznesa plānu sagatavošanā. Atbalsta aktivitātes varētu tikt finansētas no ESF+ līdzekļiem, bet nav iekļautas finanšu produktā, tādēļ netiek ņemtas vērā, rēķinot sviras efektu.

39. tabula. Nepieciešamā finansējuma aprēķins sociālai uzņēmējdarbībai

Nepieciešamā finansējuma aprēķins	Nepieciešamais finansējums EUR
Kombinētais finanšu produkts SU uzņēmējdarbības uzsākšanai	4 500 000
Par uzņēmumu, kas uzsāk sociālo uzņēmējdarbību, tiek uzskatīta SIA, kas ir nesen reģistrējusies un vēlas uzsākt sociālo uzņēmējdarbību.	

Uz 23.09.2020.¹⁵⁷ Latvijā ir 119 aktīvu SU un saskaņā ar intervijās iegūto informāciju (SU asociācija) tuvāko gadu laikā ir plānots palielināt SU skaitu līdz 200, tiek pieņemts, ka finansējums potenciāli būtu nepieciešams 100 jauniem SU, bet septiņu gadu periodā (2021.-2027.gads) varētu būt 200 jauni SU. Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem 84% no SU plāno piesaistīt papildus finansējumu, bet attiecībā uz jauniem uzņēmumiem tiek pieņemts, ka 50% uzņēmumu piesaistīs papildus finansējumu, jo ne visiem jauniem uzņēmumiem ir pieredze finansējuma piesaistīšanā. Tātad kopumā finansējumu piesaistītu 50% no jaunajiem uzņēmumiem jeb 100 uzņēmumi. Vidējā plānotā atbalsta summa SU darbības uzsākšanai ir 45 000 EUR, pamatojoties uz LM ieteikumu un MK lēmumu 19.05.2020., palielinot maksimālo finansējuma apjomu, kā arī pieņemot, ka vidējais projekta finansējuma apjoms 50 000 EUR. Pie projekta summas 50 000 EUR, 10 % jeb 5 000 EUR jānodrošina SU un 45 000 EUR jeb 90 % ir finanšu atbalsts. Kopējā projekta summa var būt lielāka, ja finansējuma saņēmējs palielina savu līdzfinansējumu vai piesaista kādus citus papildus līdzekļus. Finansējums kopumā nepieciešams 100 SU (50 % no 200 jauniem uzņēmumiem): - vidējā summa vienam projektam 50 000 EUR, - sociālā uzņēmuma līdzfinansējums ir 10 % jeb 5 000 EUR vienam projektam, - ESF+ un nacionālais līdzfinansējums ir 90% jeb 45 000 EUR vienam projektam. Ņemot vērā veiktos aprēķinus, tiek piedāvāts finanšu instrumentu izveidei novirzīt 4,5 milj. EUR, ietverot ESF+ un nacionālo līdzfinansējumu.	
Kombinētais finanšu produkts biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai Uz novērtējuma brīdi Latvijā ir 119 SU (uz aptaujas veikšanas brīdi 100 SU) un saskaņā ar anketēšanas datiem 84% SU būs nepieciešams finansējums jeb 84 SU, bet, ņemot vērā, ka daļa no SU varētu neizmantot FI, nepieciešamā finansējuma aprēķins veikts 50 SU. Visvairāk finansējums nepieciešams robežās līdz 100 000 EUR, bet ir arī SU, kam nepieciešamā finansējuma apmērs ir 300 000 EUR, tādēļ, veicot anketēšanas rezultātu aprēķinus, izmantojot vidējā svērtā metodi, vidējais nepieciešamā finansējuma apjoms ir 125 000 EUR. Finansējums kopumā nepieciešams 50 SU (50 % no 100 SU): - vidējā summa vienam projektam 125 000 EUR, - sociālā uzņēmuma līdzfinansējums ir 20 % jeb 25 000 EUR vienam projektam. - ESF+ un nacionālais finansējums ir vidēji 100 000 EUR vienam projektam (kopā visiem projektiem 5 000 000 EUR), Daļa no jaunajiem SU pēc veiksmīgas darbības uzsākšanas 2 – 3 gadu periodā varētu pieteikties uz finansējumu biznesa plāna un sociālās ietekmes īstenošanai, bet speciāls finansējums šai grupai netiek paredzēts. Daļa no SU var izmantot dažādus ALTUM administrētos finanšu produktus, tādēļ plānotā finansējuma apjoms samazināts par 10 % jeb par 500 000 EUR. Ņemot vērā veiktos aprēķinus, tiek piedāvāts finanšu instrumenta izveidei novirzīt 4,5 milj. EUR, ietverot ESF+ un nacionālo līdzfinansējumu.	4 500 000
Kopā	9 000 000

Avots: CSE COE aprēķini

6.2.7. Kombinētais finanšu produkts SU uzņēmējdarbības uzsākšanai

Ieteiktais finanšu produkts - SU uzņēmējdarbības uzsākšanai

- **Aizdevuma un granta kombinētais finanšu instruments** - grants ne vairāk kā 70% un aizdevums ne mazāk kā 30%.
- **Projekta īstenotāja līdzdalības** apmērs – vismaz **10%**.

¹⁵⁷ <http://www.lm.gov.lv/lv/es-finansejums/lm-istenotie-projekti/aktualie-projekti/esf-projekts-atbalsts-socialajai-uznemejdarbibai/socialo-uznemumu-registrs>

- Plānotais **sviras efekts 1,17.**
- Finansējuma saņēmēji – **SU.**

Piedāvātā finanšu instrumenta ietvaros kombinētas aizdevuma un granta komponentes, nodrošinot finansējumu sociālās uzņēmējdarbības uzsācējiem – sabiedrībām ar ierobežotu atbildību. Maksimālā granta komponente – 70%, bet minimālā aizdevuma komponente – 30%, nodrošinot finansējumu tādām jomām kā darba atlīdzība, pamatlīdzekļu iegāde, apgrozāmo līdzekļi un citas. Nepieciešamības gadījumā, ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumus un regulējumu, granta un aizdevuma proporcija var tikt mainīta. Ieteicams granta un aizdevuma komponentes īstenot vienotā finanšu nolīgumā. Gadījumā, ja abas komponentes nevar tikt ieviestas, izmantojot vienoto finanšu līgumu, tad **administrēt komponentes atsevišķi.**

Tabulā zemāk iekļauta detalizēta informācija par plānoto finanšu produktu.

40. tabula. Kombinētais finanšu produkts sociālās uzņēmējdarbības uzsākšanai

Kombinētais finanšu produkts SU uzņēmējdarbības uzsākšanai	
Finansējuma avots	ESF+ – NAP2027 pasākums Nr. 502 – Sociālās uzņēmējdarbības veicināšana
Finansējums	4 500 000 EUR
Svira efekts	Svira efekts, pieņemot ESF+ atbalsta intensitāti 85% - 1,17 (100/85)
Finansējuma saņēmēji	SU darbības uzsācējs – SIA. SU uzsācējs iesniedz SU biznesa plānu un pēc pozitīva atzinuma saņemšanas SU darbības uzsācējs dibina SIA, kurai saņem SU statusu. Finanšu atbalsta līgumu slēdz ar biznesa uzsācēja dibināto sociālo uzņēmumu kā juridisku personu. Atbalsts sociālās uzņēmējdarbības uzsākšanai var tikt piešķirts tikai vienreiz, kā arī atbalstu nevar saņemt SU, kas saņēma ESF finansētu atbalstu ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā.
Finanšu produkta apraksts	Kombinētais finanšu instruments - aizdevums un grants - SU darbības uzsākšanai. Vidējā viena projekta summa ir 50 000 EUR, kas ietver 10 % SU līdzfinansējumu un publisko finansējumu 45 000 EUR. Publiskajam finansējumam granta komponenti līdz 70 % no atlikušās projekta summas pēc SU līdzfinansējuma un vismaz 30 % aizdevuma komponenti no atlikušās projekta summas pēc SU līdzfinansējuma. Finansējums kopumā nepieciešams 100 SU (50 % no 200 jauniem uzņēmumiem). Nepieciešams nodrošināt priekšfinansējumu granta komponentei. Maksimālā granta komponente ir 70 % un granta atbalsts ir lielāks SU ārpus Rīgas (piemēram 70 % ārpus Rīgas, Rīgā un Pierīgā 50 %, izvērtējams saskaņā ar SU faktisko darbības vietu), lai veicinātu sociālās uzņēmējdarbības attīstību ārpus Rīgas un Pierīgas. Lielāka granta komponente var būt arī uzņēmumiem ar lielāku sociālo ietekmi (objektīvus kritērijus nosaka LM plānojot pasākumu) vai arī lielāka granta komponentes proporcija darba integrācijas sociālajiem uzņēmumiem. Norādītā granta komponentes apjoma un īstenošanas informācija ir indikatīva un var tikt precizēta atbilstoši SU vajadzībām un izmaiņām tirgus apstākļos. Aizdevuma komponentei nav nepieciešams nodrošinājums. Finanšu produkta granta komponenti SU var izmantot 2 gadu laikā. Aizdevuma ilgums līdz 5 gadiem, aizdevuma procentu likme netiek subsidēta. Vērtējot finansējuma pieteikumu, jāizvērtē viss projekts kopumā, gan granta komponente, gan uzņēmuma spēja atdot aizdevumu.
Ieguldījumu reģions	Visa Latvija
Finansējuma izmantošana	Finansējuma aizdevuma komponente var tikt izmantota ļoti dažādiem ar uzņēmējdarbības izveidi saistītiem jautājumiem, piemēram, darba atlīdzības

	izmaksas, apgrozāmie līdzekļi, pamatlīdzekļi, lietoti pamatlīdzekļi. Nepieciešams iegūt apstiprinājumu no EK. Finansējuma granta komponente var tikt izmantota tikai tām izdevumu kategorijām, kas ir saskaņā ar ESF+ normatīvo regulējumu.
Ieviešanas modelis	Par finanšu instrumentu ieviešanu atbildīga viena institūcija – ALTUM vai LM, jo tie ieviešami vienotā finansēšanas nolīgumā. Atbildīgā institūcija izvērtē projekta pieteikumus attiecībā uz projekta biznesa un sociāliem mērķiem. Projekta ieviešanas laikā atbildīgā institūcija izvērtē un dod slēdzienu par biznesa plāna un sociālo mērķu izpildi. Finanšu produkta izveide un ieviešana finansēta no ESF+, piemērojot fiksēto procentu likmi, kuras maksimālais apmērs noteikts regulās.

Avots: NAP2027, autoru aplēses un aprēķini

6.2.8. Kombinētais finanšu produkts SU biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai

Ieteiktais finanšu produkts - SU biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai

- **Aizdevuma un granta kombinētais finanšu instruments** - grants ne vairāk kā 50% un aizdevums ne mazāk kā 50%.
- **Projekta īstenotāja līdzdalības** apmērs – vismaz **20%**.
- Plānotais **sviras efekts 1,17**.
- Finansējuma saņēmēji – **SU**.

Piedāvātā finanšu instrumenta ietvaros paredzēts nodrošināt finansējumu ekonomiski aktīvam SU, paredzot maksimālo granta intensitāti līdz 50%, kā arī minimālo aizdevuma intensitāti vismaz 50%. Ar kombinēto finanšu produktu plānots finansēt kā apgrozāmos līdzekļus, tā arī pamatlīdzekļu iegādi. Nepieciešamības gadījumā, ņemot vērā EK ieteikumus un regulējumu, granta un aizdevuma proporcija var tikt mainīta. Ieteicams granta un aizdevuma komponentes īstenot vienotā finanšu nolīgumā. Gadījumā, ja abas komponentes nevar tikt ieviestas, izmantojot vienoto finanšu nolīgumu, tad administrēt komponentes atsevišķi vai arī izveidot finanšu produktu – aizdevums ar granta komponenti, kur biznesa un sociālo mērķu sasniegšanas gadījumā daļa no aizdevuma tiek dzēsta.

Tabulā zemāk iekļauta detalizēta informācija par plānoto finanšu produktu.

41. tabula. Kombinētais finanšu produkts SU biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai

Kombinētais finanšu produkts SU biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai	
Finansējuma avots	ESF+ – NAP2027 pasākums Nr.502 – Sociālās uzņēmējdarbības veicināšana
Finansējums	4 500 000 EUR
Svira efekts	Svira efekts, pieņemot ESF+ atbalsta intensitāti 85% - 1,17
Finansējuma saņēmēji	Ekonomiski aktīvs sociālais uzņēmums.
Finanšu produkta apraksts	Kombinētais finanšu instruments - aizdevums un grants - SU biznesa plāna un sociālās ietekmes plāna īstenošanai. Vidējā viena projekta summa ir 125 000 EUR, kas ietver 20 % SU līdzfinansējumu un publisko finansējumu granta komponentei līdz 50 % no atlikušās projekta summas pēc SU līdzfinansējuma un vismaz 50 % aizdevuma komponenti no atlikušās projekta summas pēc SU līdzfinansējuma. Vidējā publiskā finansējuma summa vienam projektam ir 100 000 EUR. Plānotais SU skaits ir 50, kas ir samazināts par 10%, jo daļa SU var izmantot ALTUM administrētos FI, tādēļ finansējamo SU skaits ir 45.

	Maksimālā granta komponente ir 50 % un granta atbalsts ir lielāks SU ārpus Rīgas (piemēram, 50 % ārpus Rīgas, Rīgā un Pierīgā 30 %, izvērtējams saskaņā ar SU faktisko darbības vietu), lai veicinātu sociālās uzņēmējdarbības attīstību ārpus Rīgas. Lielāka granta komponente var būt arī uzņēmumiem ar lielāku sociālo ietekmi (objektīvus kritērijus nosaka LM plānojot pasākumu) vai arī lielāka granta komponentes proporcija darba integrācijas uzņēmumiem. Norādītā granta komponentes apjoma un īstenošanas informācija ir indikatīva un var tikt precizēta atbilstoši SU vajadzībām un izmaiņām tirgus apstākļos. Nepieciešams nodrošināt priekšfinansējumu granta komponentei. Finanšu produkta granta komponenti SU var izmantot 3 gadu laikā. Aizdevuma ilgums līdz 5 gadiem, aizdevuma procentu likme netiek subsidēta. SU nav nepieciešams nodrošinājums kombinētā finanšu produkta aizdevuma komponentei, bet kā garantija var tikt izmantoti iegādātie aktīvi, piemēram, pamatlīdzekļi. SU (izņemot darba integrācijas SU) biznesa plānā jāparedz, ka vismaz 30 % no plānotās aizdevuma summas jāizmanto pamatlīdzekļu iegādei, kas tiks izmantoti kā aizdevuma nodrošinājums (neattiecas uz operatīvo līzingu, jo operatīvā līzina gadījumā aktīvs pieder līzina sniedzējam). Pārrunās ar Eiropas Komisijas jāiegūst apliecinājums, ka ESF+ resursi, kas tiek novirzīti finanšu instrumentiem, var tikt izmantoti infrastruktūras iegādei.
Ieguldījumu reģions	Visa Latvija
Finansējuma izmantošana	Finansējuma aizdevuma komponente var tikt izmantota ļoti dažādiem ar uzņēmējdarbības izveidi saistītiem jautājumiem, piemēram, darba atlīdzības izmaksas, apgrozāmie līdzekļi, pamatlīdzekļi, lietoti pamatlīdzekļi. Nepieciešams iegūt apstiprinājumu no EK. Finansējuma granta komponente var tikt izmantota tikai tām izdevumu kategorijām, kas ir saskaņā ar ESF+ normatīvo regulējumu.
Ieviešanas modelis	Par finanšu instrumenta ieviešanu atbildīga viena institūcija – ALTUM vai LM, jo tie ieviešami vienotā finansēšanas nolīgumā. Atbildīgā institūcija izvērtē projekta pieteikumus attiecībā uz projekta biznesa un sociāliem mērķiem. Projekta ieviešanas laikā atbildīgā institūcija izvērtē un dod slēdzienu par biznesa plāna un sociālo mērķu izpildi. Finanšu produkta izveide un ieviešana finansēta no ESF+, piemērojot fiksēto procentu likmi, kuras maksimālais apmērs noteikts regulās.

Avots: NAP2027, autoru aplēses un aprēķini

6.3. Valsts atbalsta jautājumi

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā atbalsts SU tiek sniegts saskaņā ar *de minimis*¹⁵⁸ atbalsta piešķiršanu SU¹⁵⁹ un maksimālā kumulatīvā atbalsta summa nedrīkst pārsniegt 200 000 EUR augšējo robežu trīs gadu periodā. Daļai SU bija grūtības nodrošināt pieprasīto informāciju un sagatavot nepieciešamās atskaites.

Plānojot finanšu instrumentu ieviešanu, tai skaitā atbalsta intensitāti, izvērtēt, vai arī nākošajā plānošanas periodā atbalsts tiks sniegts saskaņā ar *de minimis* atbalsta piešķiršanas nosacījumiem. Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.

158

https://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/komercdarbibas_atbalsta_kontrole/normativie_akti/es_normativie_akti/de_minimis_regula/48906-de-minimis-regula

159 <https://likumi.lv/ta/id/275959-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-9-1-1-specifiska-atbalsta-merka-palielinat-nelabveligaka-situacija-esosu>

KOHĒZIJAS FONDS

7.1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi

NAP2027 iekļauti **15 pasākumi**, ko plānots finansēt, izmantojot Kohēzijas fonda finansējumu, **kopumā par 1 373 505 174 EUR**. Plānots, ka pasākumus īstēnos VARAM, Satiksmes ministrija, kā arī FM kopā ar atbilstošajām sadarbības un padotības iestādēm.

42. tabula. Kohēzijas fonda politikas kopsavilkums

Politikas jomas prioritātes	• Sekmēt starptautisko savienojamību, iekļaujoties TEN-T pamattīklā. Integrētas, ilgtspējīgas transporta sistēmas attīstība, sniedzot kvalitatīvas cilvēku un kravu mobilitātes iespējas valstī, optimālu sasniedzamību, izmantojot dzelzceļu kā sabiedriskā transporta mugurkaulu. • Oglekļa mazietilpīga, resursefektīva un klimatnoturīga attīstība, vienlaikus veicinot klimata, enerģētikas, gaisa piesārņojuma samazināšanos. • Dabas resursu ilgtspējīga un efektīva pārvaldība, sniedzot pienesumu Eiropas zaļā kursa un citu globālo mērķu īstenošanā.
Finansējuma saņēmēju grupas raksturojums	• Ūdenssaimniecības uzņēmumi (vairāk nekā 100) – pašvaldību kapitālsabiedrības publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma izpratnē. • Atkritumsaimniecības un atkritumu pārstrādes uzņēmumi (~40) – pašvaldību kapitālsabiedrības un citi nozarē strādājošie. • Aprites ekonomikas jautājumi var attiekties uz visiem uzņēmumiem – kopumā ekonomiski aktīvi apmēram 175 000 uzņēmumu.
Esošais finanšu piedāvājums	• ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā specifiskā atbalsta mērķiem ir pieejams kopējais finansējums 1,7 miljardu EUR apmērā, kura ietvaros 1,3 miljardi EUR – Kohēzijas fonda finansējums un 380 miljoni EUR – nacionālais līdzfinansējums. Visvairāk finansējuma novirzīts 6.2.1. SAM “Nodrošināt konkurētspējīgu un videi draudzīgu TEN-T dzelzceļa tīklu, veicinot tā drošību, kvalitāti un kapacitāti” (Satiksmes ministrija, 534 miljoni EUR), 6.1.5. SAM “Valsts galveno autoceļu segu pārbūve, nestspējas palielināšana” (Satiksmes ministrija, 257 miljoni EUR) un 4.3.1. SAM “Veicināt energoefektivitāti un vietējo AER izmantošanu centralizētajā siltumapgādē” (EM, 150 miljoni EUR). • ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā ūdenssaimniecības uzņēmumi atbalstīti 5.3.1. specifiskā atbalsta mērķa “Attīstīt un uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti un nodrošināt pieslēgšanas iespējas” ietvaros, kopējais finansējums 121 248 200 EUR, tostarp KF finansējums 102 562 507 EUR, kā arī nacionālais finansējums (privātais un pašvaldību finansējums) vismaz 18 685 693 EUR. • ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā atkritumsaimniecību uzņēmumi tiek atbalstīti 5.2.1. SAM “Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju” ietvaros, kopējais finansējums 85 000 000 EUR, tostarp Kohēzijas fonda finansējums 59 500 000 EUR, kā arī nacionālais finansējums (privātais un pašvaldību finansējums) vismaz 25 500 000 EUR. • Transporta un vides jomas tiek finansētas arī no valsts un pašvaldību budžeta līdzekļiem. 2020. gada budžetā¹⁶⁰ ieguldījumi transporta jomā tiek nodrošināti no Satiksmes ministrijas budžeta – autoceljiem, tostarp projektu līdzfinansēšanai nodrošināti 280,7 miljoni EUR; dzelzceļa infrastruktūras projektiem novirzīti 69 miljoni EUR; aviācijas nozarei atvēlēti 62,4 milj.

160 https://www.fm.gov.lv/files/valstsbudzets/FMPask_L_SM_280120_bud2020.pdf

	EUR; tranzītpārvadājumu nozares attīstībai – 1,1 miljoni EUR; pasažieru pārvadājumiem, tostarp dotācijas sabiedriskā transporta pakalpojumu sniedzējiem - 91,2 miljoni EUR. Pieejams EIB un Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta finansējums, tai skaitā kombinētie finanšu instrumenti (grants un aizdevums).
Tirgus nepilnība, investīciju vajadzības	- Kohēzijas fonds veicina divu NAP2027 rīcības virzienu mērķu sasniegšanu – “Daba un vide – “Zaļais kurss”” un “Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi”. - NAP2027 ietvaros tiek sekmēta oglekļa mazietilpīga, resursefektīva un klimatnoturīga, vienlaikus veicinot integrētas, ilgtspējīgas transporta sistēmas attīstību, nodrošinot starptautisko savienojamību un mobilitāti, kā arī nodrošinot vides kvalitātes saglabāšanu un uzlabošanu. Galvenās investīciju vajadzības: - valsts galveno autoceļu (TEN-T tīkls) tālāka uzlabošana; - dzelzceļa infrastruktūras attīstība; - multimodāla sabiedriskā transporta tīkla tālāka attīstība; - Rīgas kā TEN-T pamattīkla pilsētmezgla attīstība; - Latvijas ostu darbības pārkārtošana ar mērķi veicināt klimatneitralitāti un kuģošanas drošību; - klimata mērķu sasniegšana; - muitas tehnisko risinājumu integrēta attīstība ātrai un efektīvai reaģēšanai, likumpārkāpumu novēršanai un sabiedrības drošības nodrošināšanai; - ūdenssaimniecību attīstība; - aprites ekonomikas principu ieviešana ražošanā un pakalpojumos un inovatīvu uz aprites principiem balstītu biznesa modeļu attīstība; - atkritumsaimniecības un atkritumu pārstrādes, un tālākas izmantošanas attīstība, un atkritumu rašanās novēršanas pasākumi; - piesārņojuma samazināšana, vēsturiski piesārņoto vietu sanācija un rekultivācija (tai skaitā bijušo atkritumu izgāztuvju rekultivācija); - digitalizācija.
Ieteiktie finanšu instrumenti	- Novērtējuma ietvaros ieteikts izveidot finanšu instruments šādiem NAP2027 pasākumiem: Pasākums Nr. 296 - Aprites ekonomikas principu ieviešana ražošanā un pakalpojumos un inovatīvu uz aprites principiem balstītu biznesa modeļu attīstība, plānotā summa finanšu instrumentiem 20 000 000 EUR. Ieteiktais finanšu instruments: kombinētais finanšu instruments (granta un aizdevuma komponente). Noteikti pasākuma klimata un aprites ekonomikas mērķi. Pēc iespējas noteikt arī energoefektivitātes un AER izmantošanas mērķus. Pasākums Nr. 609 - Pasākumi Latvijas ostu darbības pārkārtošanai ar mērķi veicināt klimatneitralitāti un kuģošanas drošību, plānotā summa 20 000 000 EUR. Ieteiktais finanšu instruments: kombinētais finanšu instruments (aizdevums un grants, proporcijas var tikt noteiktas, plānojot pasākuma aktivitātes). Noteikti pasākuma klimata mērķi. Pēc iespējas noteikt arī energoefektivitātes, AER izmantošanas un aprites ekonomikas mērķus.

Valsts atbalsta jautājumi	- ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā saņēmējiem sniegts atbalsts grantu formā, tādēļ tiek pieņemts, ka līdzīgi nosacījumi tiks piemēroti arī ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā attiecībā uz valsts atbalsta jautājumiem. - Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.
Plānotā ietekme	Kombinēto finanšu instrumentu izmantošana nodrošinās pakāpenisku pāreju no atbalsta grantu formā uz atbalstu aizdevumu formā, tādējādi veicinot uzņēmējdarbību. Grantu sasaiste ar vides un citu mērķu izpildi veicinās uzņēmumu pievēršanos dažādiem mērķiem.

7.2. Finanšu instrumentu tirgus nepilnību novērtējums

7.2.1. Politikas prioritātes

Plānošanas dokumentos iekļauto politikas prioritāšu apkopojums

Oglekļa mazieltipīga, resursefektīva un klimatnoturīga attīstība, veicinot vidiskos mērķus.

Integrētas transporta sistēmas attīstība, nodrošinot kvalitatīvas mobilitātes iespējas.

Pāreja uz **aprites ekonomiku**.

Reģionu un teritoriju attīstība.

Kohēzijas politikas mērķi tiek sekmēti ar diviem NAP2027 rīcības virzieniem – “Daba un vide – “Zaļais kurss”” un “Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi”.

Rīcības virziens “Daba un vide – “Zaļais kurss”” sekmē oglekļa mazieltipīgu, resursefektīvu un klimatnoturīgu attīstību, vienlaikus veicinot klimata, enerģētikas, gaisa piesārņojuma samazināšanas, ūdeņu stāvokļa uzlabošanās un atkritumu apsaimniekošanas nacionālos mērķus, kā arī nodrošina vides kvalitātes saglabāšanu un uzlabošanu. Rīcības virziens “Daba un vide – “Zaļais kurss”” ietvaros noris bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, līdzsvarojot ekonomiskās, ekoloģiskās, sociālās intereses, kā arī īsteno vides, ilgtspējīgas dabas resursu apsaimniekošanas un enerģētikas politika, nosakot skaidrus valsts un iedzīvotāju sadarbības modeļus, kā arī iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā.

Rīcības virziens “Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi” sekmē integrētas, ilgtspējīgas transporta sistēmas attīstību, sniedzot kvalitatīvas cilvēku un kravu mobilitātes iespējas valstī, optimālu sasniedzamību, izmantojot dzelzceļu kā sabiedriskā transporta mugurkaulu. Rīcības virziens ietvaros nozīmīgi ir starptautiskās savienojamības mērķi, iekļaujoties gan transporta pamattīklā, gan attīstot ES savienojamības mērķiem atbilstošu platjoslas elektronisko sakaru infrastruktūru.

Aprites ekonomikas mērķi noteikti Rīcības plānā pārejai uz aprites ekonomiku 2020.-2027. gadam, sekmējot dabas resursu ilgtspējīgu un efektīvu pārvaldību, kā arī sniedzot pienesumu Eiropas zaļā kursa un citu globālo mērķu īstenošanā. Arites ekonomika ietver produktu, materiālu, resursu vērtības noturēšanu ekonomikā iespējami ilgi, samazinot izejvielu patēriņu, atkritumu apjomu un ietekmi uz vidi. Plānā minēti rīcības virzieni un pasākumi aprites ekonomikas ieviešanai: pāreja no atkritumu apsaimniekošanas uz resursu apsaimniekošanu; resursu produktivitātes uzlabošana visās tautsaimniecības nozarēs; priekšnoteikumu veidošana preču otrreizējai izmantošanai; pārejas no preču pirkšanas uz pakalpojumiem veicināšana; materiālu, procesu un atkritumu pārvaldības uzlabošana prioritārajās nozarēs; pašvaldību lomas stiprināšana aprites ekonomikas principu ieviešanā; sabiedrības iesaiste, informēšana un izglītošana.

7.2.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam

NAP2027 infrastruktūras pasākumi

15 pasākumi, ko plānots finansēt, izmantojot Kohēzijas fonda finansējumu **kopumā par 1 373 505 174 EUR**.

- Finanšu instrumenti piedāvāti NAP2027 pasākumiem:
 - **Pasākums Nr. 296 Aprites ekonomikas principu ieviešana ražošanā** un pakalpojumos un inovatīvu uz aprites principiem balstītu biznesa modeļu attīstība – kopējā summa **55 000 000 EUR**.
 - **Pasākums Nr. 609 - Pasākumi Latvijas ostu darbības pārkārtošanai** ar mērķi veicināt klimatneitralitāti un kuģošanas drošību, plānotā summa **20 000 000 EUR**.
- **NAP2027 8 transporta infrastruktūras pasākumi**, ko plānots finansēt, izmantojot ERAF finansējumu **kopumā par 152 535 521 EUR**. Nav plānots izmantot finanšu instrumentus.

NAP2027 ir noteiktas infrastruktūras attīstības un kohēzijas politikas valsts prioritātes, kā arī ieteikts finansējuma apmērs un tā avoti prioritāšu ieviešanai. Novērtējuma ietvaros tika analizēti visi NAP2027 pasākumi, ko plānots finansēt ar KF līdzekļu palīdzību, kā arī atsevišķi infrastruktūras pasākumi, ko plānots finansēt ar ERAF palīdzību. Tabulā zemāk iekļauta informācija par apskatītajiem NAP2027 pasākumiem. **Finansējuma avots – KF**. Norādītais finansējums ir kopējais finansējums, ietverot gan plānoto ES fondu finansējumu, gan nacionālo līdzfinansējumu, kas būs atkarīgs no konkrētā pasākuma.

43. tabula. NAP2027 pasākumi

Nr.	Pasākuma apraksts	Finansējums, EUR	Pamatojums
296	Aprites ekonomikas principu ieviešana ražošanā un pakalpojumos un inovatīvu uz aprites principiem balstītu biznesa modeļu attīstība Vietējo resursu efektīvāka izmantošana, t.sk. ekodizaina principu piemērošana un aprites ekonomikas ieviešana dažādos tautsaimniecības sektoros, jo īpaši sasniedzot augstāku standartu un inovāciju izmantošanu pārtikas aprītē un dzīvnieku veselībā saskaņā ar “vienas veselības” principu, kā arī panākot bezatkritumu ražošanas jomas tautsaimniecībā <u>Mērķauditorija:</u> visa sabiedrība <u>Īstenošanas teritorija:</u> visa Latvija <u>Veicamās darbības:</u> 1) uz aprites principiem balstītu ecoefektīvu tehnoloģiju un ekoinovāciju ieviešana ražošanā 2) ekodizaina principu ieviešana preču ražošanā un materiālu izmantošanā. 3) Starpnozaru industriālās simbiozes attīstība (īpaši reģionu līmenī). 4) Iepakojuma materiālu ietilpības samazināšana un pārstrādājamības un ilglietojamības (atkārtotas lietošanas) palielināšana. 5) Materiālu plūsmas uzskaites sistēmas attīstīšana (paplašinot esošo uzskaiti, savienojot datu bāzes) un izsekojamības paaugstināšana Atbildīgā ministrija - VARAM	55 000 000 KF	Pasākuma mērķauditorija un labuma ieguvēji būs visa sabiedrība, bet pasākuma veicamās darbības attiecas uz ražošanu un uzņēmējdarbību. Pasākuma mērķis ir uzlabot aprites ekonomikas ieviešanu ražošanā, kas var ietekmēt uzņēmumu izmaksu samazināšanu vai apgrozījuma pieaugumu, tādēļ daļai pasākuma aktivitāšu ieteicams izmantot finanšu instrumentus. Darbības, kas saistītas ar valsts līmeņa materiālu plūsmas uzskaites sistēmas attīstīšanu plānots ieviest ar granta palīdzību, jo šo darbību rezultātā nepalielināsies uzņēmumu apgrozījums un nesamazināsies izdevumi. Papildus, nepieciešamības gadījumā investīciju programmēšanas laikā tiks pārskatīta pasākuma sasaiste ar citiem NAP2027 pasākumiem un iespējamās sinerģijas konsolidēt NAP2027 pasākumus.
609	Pasākumi Latvijas ostu darbības pārkārtošanai ar mērķi veicināt klimatneitralitāti un kuģošanas drošību Starptautiskās savienojamības uzlabošana, īstenojot <i>Rail Baltica</i> projektu, tālāk attīstot starptautisko lidostu “Rīga” un vienlaikus paaugstinot tranzīta pakalpojumu konkurētspēju un jaunu tirgu apguvi, veidojot Rīgu par nozīmīgu un modernu multimodālu transporta mezglu, tai skaitā uzlabojot infrastruktūru, tādējādi palielinot Eiropas	20 000 000 KF	Pasākuma mērķis ir Latvijas ostu darbības pārkārtošana. Pasākumu rezultātā var tikt izmainīti ostu finanšu rādītāji, tādēļ būtu iespējams izvērtēt finanšu instrumentu izmantošanu. Saskaņā ar nozares ministrijas sniegto informāciju, finansējuma saņēmēji būs ostas un projekti tiks realizēti ostu teritorijās, piemēram,

vienotā transporta tīkla produktivitāti un sekmējot vides mērķu ievērošanu <u>Mērķauditorija:</u> Liepājas speciālās ekonomiskās zonas pārvalde, Rīgas brīvostas pārvalde, Ventspils brīvostas pārvalde, AS "Ventas osta", ostas ārpus TEN-T tīkla <u>Īstenošanas vieta:</u> ostu teritorijas <u>Veicamās darbības:</u> ostas pietātņu elektrifikācija; kuģu navigācijas objektu atjaunošana un modernizācija; hidrotehnisko būvju rekonstrukcija, videi draudzīgas infrastruktūras attīstība Atbildīgā ministrija - SM	pasažieru infrastruktūras uzlabošana, drošības uzlabošana. Pasākumu ieviešanas rezultātā samazināsies ostu izdevumi vai palielināsies apgrozījums, tādēļ pasākums ieviešams, izmantojot kombinēto finanšu instrumentu. Granta komponente izmantojama drošības un klimata pārmaiņu pasākumu realizēšanai, bet aizdevuma komponente izmantojama komercdarbības uzlabošanas finansēšanai.
---	---

7.2.3. Ūdenssaimniecības uzņēmumi

Saņēmēju grupas raksturojums

- **Ūdenssaimniecības uzņēmumi (vairāk nekā 100) – pašvaldību kapitālsabiedrības** publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma izpratnē.
- ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā ūdenssaimniecības uzņēmumi atbalstīti **5.3.1. specifiskā atbalsta mērķa** "Attīstīt un uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti un nodrošināt pieslēgšanas iespējas" ietvaros, kopējais finansējums 121 248 200 EUR, tostarp KF finansējums 102 562 507 EUR, kā arī nacionālais finansējums (privātais un pašvaldību finansējums) vismaz 18 685 693 EUR.
- Saskaņā ar pašvaldību kapitālsabiedrību anketēšanas rezultātiem 79% respondentu prasījuši papildus finansējumu, 74 % no tiem saņēma nepieciešamo finansējumu. Papildus finansējums nodrošināts kā **aizdevums (38%)** vai **ieguldījums kapitālā (35%)**. Galvenie finansējuma nodrošinātāji **pašvaldības (40%)** un **Valsts kase (26%)**. Finansējums galvenokārt (67%) izmantots ieguldījumam pamatlīdzekļos.

Latvijā darbojas ap 100 ūdenssaimniecības uzņēmumu, kas sniedz pakalpojumus noteiktās administratīvajās teritorijās, piemēram, SIA "Rīgas ūdens", SIA "Liepājas ūdens", AS "Madonas ūdens".

Novērtējuma ietvaros veikta pašvaldību kapitālsabiedrību aptauja – aptaujātas 83 kapitālsabiedrības, no kurām 28 darbojas ūdenssaimniecības jomā (34% respondentu). Kapitālsabiedrībām uzdoti jautājumi gan par pašreizējo finansējuma pieejamību, gan plānoto finansējuma apjomu un tā izlietojumu tuvākajos 3 – 5 gados.

23 no 28 pašvaldību kapitālsabiedrībām (82%), kas darbojas ūdenssaimniecībā, 2016.-2019. gadā bijis nepieciešams papildus finansējums, bet finansējumu meklēja 22 pašvaldību kapitālsabiedrības (jeb 79%). Papildus piesaistāmos līdzekļus tika plānots izlietot galvenokārt infrastruktūras izveidei, energoefektivitātes pasākumiem, kā arī pakalpojumu uzlabošanai.

7.2.4. Atkritumsaimniecības un atkritumu pārstrādes uzņēmumi

Saņēmēju grupas raksturojums

- **Atkritumsaimniecības un atkritumu pārstrādes uzņēmumi (~40) – pašvaldību kapitālsabiedrības** un citi nozarē strādājošie.

- ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā atkritumsaimniecību uzņēmumi tiek atbalstīti **5.2.1. SAM** “Veicināt dažāda veida atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju” ietvaros, **kopējais finansējums 85 000 000 EUR**, tostarp Kohēzijas fonda finansējums 59 500 000 EUR, kā arī nacionālais finansējums (privātais un pašvaldību finansējums) vismaz 25 500 000 EUR.
- Saskaņā ar pašvaldību kapitālsabiedrību anketēšanas rezultātiem nepieciešamo finansējumu ieguva 84% respondentu, galvenie finansējuma nodrošinātāji: **komercbankas (45%) un ALTUM (34%)**.

Latvijā darbojas ap 40 atkritumsaimniecības uzņēmumu – gan pašvaldību kapitālsabiedrības (piemēram, SIA “Jelgavas komunālie pakalpojumi”, SIA “ZAAO”, SIA “Jēkabpils pakalpojumi”), gan citi nozarē strādājošie (piemēram, SIA “Clean R”, SIA “Eco Baltia vide”, SIA “Lautus”) ¹⁶¹.

Novērtējuma ietvaros veikta pašvaldību kapitālsabiedrību aptauja – aptaujātas 83 kapitālsabiedrības, no kurām 7 darbojas atkritumu apsaimniekošanas jomā (8% respondentu), un katrai no apjautātajām pašvaldību kapitālsabiedrībām, kas darbojas atkritumsaimniecības jomā 2016.-2019. gadā bijis nepieciešams papildus finansējums, bet to meklēja 6 aptaujātās kapitālsabiedrības. Kapitālsabiedrībām uzdoti jautājumi gan par pašreizējo finansējuma pieejamību, gan plānoto finansējuma apjomu, tā izlietojumu tuvākajā piecgadē.

Saskaņā ar aptaujas rezultātiem, kapitālsabiedrību papildus pieprasītais finansējuma apjoms 2016.-2019.gadam bija ļoti dažāds, sākot no finansējuma līdz 50 000 EUR un līdz 5 miljoni EUR apmēram.

7.2.5. Aprites ekonomikas uzņēmumi

Saņēmēju grupas raksturojums

- Aprites ekonomikas jautājumi var attiekties uz visiem uzņēmumiem – kopumā ekonomiski aktīvi **apmēram 175 000 uzņēmumu**.
- ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā nav izdalīti SAM aprites ekonomikas projektiem.
- Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem laika periodā 2016.-2029.gads tikai 0,1% no respondentiem meklējis finansējuma piesaistes iespējas aprites ekonomikas projektiem, bet turpmākajos 3 – 5 gados jau **1% no respondentiem plāno piesaistīt finansējumu** aprites ekonomikas projektu īstenošanai.

Aprites ekonomikas mērķauditorija ir visa sabiedrība, bet veicamās darbības attiecas uz ražošanu un uzņēmējdarbību kopumā, tostarp ekoefektīvu tehnoloģiju un inovāciju ieviešanu, ilgtspējības, pārstrādājamības attīstīšanu. Aprites ekonomikas prioritārie sektori ir plastmasa, pārtikas atkritumi, kritiski svarīgās izejvielas, būvmateriāli, kā arī biomasas un bioprodukti ¹⁶². Piemēram, ražošanā paredzēts veicināt remontējamību, atjaunojamību un pārstrādājamību, bet patēriņa jomā – veicināt atkārtotu izmantošanu, rezerves daļu pieejamību, ieviest aprites ekonomikas kritēriju zaļajā publiskajā iepirkumā, kā arī sekmēt produktu marķēšanu (ES ekomarķējums un citi).

Latvijā kopumā darbojas 175 337 mazie un vidējie uzņēmumi, no kuriem 10 967 jeb 6% ir apstrādes rūpniecības uzņēmumi. Savukārt no 250 ekonomiski aktīvajiem lielajiem uzņēmumiem 56 ir apstrādes rūpniecības uzņēmumi (22%).

Novērtējuma ietvaros tika veikta uzņēmumu anketēšana, saņemot atbildes no 3 099 uzņēmumiem. 1276 uzņēmumiem jeb apmēram 41 % respondentu bija nepieciešams papildus finansējums laika periodā no 2016. līdz 2019.gadam. Galvenās finansējamās jomas 2016.-2019. gadā bija inovatīvie produkti un to ieviešana (318 atbildes), produktivitātes celšana (290 atbildes) un infrastruktūras izveide (208 atbildes). Finansējuma nepieciešamību aprites ekonomikas attīstībai ir norādījuši tikai 3

¹⁶¹ <https://blog.lursoft.lv/2019/09/10/atkritumu-savaksanas-nozare-jau-tagad-domine-atseviski-uznemumi/>

¹⁶²

http://www.varam.gov.lv/in_site/tools/download.php?file=files/text/Seminari/vide/02042016_seminars/01_AileS_Circular_Economy_LV_02032016.pdf

respondenti jeb 0.1%, taču jāņem vērā, ka ar aprites ekonomiku saistītas aktivitātes var būt iekļautas jaunu produktu attīstībā, pielāgošanās klimata pārmaiņām un citām aktivitātēm.

7.2.6. Ostas

Saņēmēju grupas raksturojums

- **Latvijā ir trīs lielās ostas (Rīga, Ventspils, Liepāja) un piecas mazās ostas (Skulte, Mērsrags, Salacgrīva, Pāvilosta, Roja).**
- ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā atbalsts nodrošināts SAM 6.1.1. "Palielināt lielo ostu drošības līmeni un uzlabot transporta tīkla mobilitāti" ietvaros, **plānotais finansējums 83 787 148 EUR.**
- NAP2027 pasākumu noteikšanas ietvaros atbildīgā nozares ministrija apjautājusi ostas attiecībā uz nepieciešamo finansējumu (ievērojami pārsniedz NAP2027 iekļauto finansējumu) un finansējuma prioritātēm (kuģi un ostu infrastruktūra).

Latvijā darbojas gan lielās ostas, gan mazās ostas - 3 lielās ostas (Rīga, Ventspils, Liepāja) un mazās ostas ar atbilstošu kravu apgrozījumu (Skulte, Mērsrags, Salacgrīva, Pāvilosta, Roja)¹⁶³. Ostu pārvaldību realizē attiecīgās administratīvās institūcijas – Rīgas brīvostas pārvalde¹⁶⁴, Liepājas speciālās ekonomiskās zonas valde¹⁶⁵, Ventspils brīvostas pārvalde¹⁶⁶, Skultes ostas pārvalde¹⁶⁷, Mērsraga ostas pārvalde¹⁶⁸, Salacgrīvas ostas pārvalde¹⁶⁹, Pāvilostas ostas pārvalde¹⁷⁰, Rojas ostas pārvalde¹⁷¹.

Atbildīgā nozares ministrija, sagatavojot NAP2027 plānoto pasākumu sarakstu, ir apzinājusi nepieciešamo finansējumu ostām, kas ievērojami pārsniedz plānoto NAP2027 plānoto finansējumu – 20 miljoni EUR un pamatā attiecas uz kuģu iegādi, ostu infrastruktūras attīstību (tai skaitā pasažieru infrastruktūra, moli, elektrifikācija, dzelzceļa infrastruktūras attīstība) un drošības jautājumiem.

7.3. Nepieciešamā finansējuma aprēķins finanšu produktiem un finanšu produkti

7.3.1. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktais finansējuma veids – ūdenssaimniecības uzņēmumi

Nepieciešamais finansējums

- Nepieciešamais finansējums ūdenssaimniecības uzņēmumu attīstībai saskaņā ar anketēšanas rezultātiem un jaunu projektu izvērtēšanas iespējām – vismaz **95 miljoni EUR (aprēķins balstīts tikai uz pašvaldību ūdenssaimniecību anketēšanas rezultātiem)**, vidējā projekta summa **1.3 miljoni EUR, finansējumu saņemtu apmēram 70 ūdenssaimniecības.**
- **NAP2027 pasākums Nr. 295**, atbildīgā ministrija ir VARAM, plānotais finansējuma apjoms ir **80 000 000 EUR.**
- Pasākums atbalsta integrētā **notekūdeņu tīkla tālāka paplašināšanu un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu tālāku uzlabošanu.**
- Pasākums ieviešams ar grantu palīdzību, lai veiktās investīcijas neietekmētu pakalpojumu tarifu pieejamību un lai nodrošinātu videi draudzīgu tehnoloģiju izmantošanu. Investīcijas,

¹⁶³ http://sam.gov.lv/images/modules/items/PDF/item_8566_Statistika_ostas_dzelzcelis_02.2020.pdf

¹⁶⁴ <https://rop.lv/lv/>

¹⁶⁵ <https://liepaja-sez.lv/>

¹⁶⁶ <http://www.portofventspils.lv/lv/>

¹⁶⁷ <https://skulteport.lv/>

¹⁶⁸ <https://www.mersragsport.lv/>

¹⁶⁹ <https://salacgrivaport.lv/>

¹⁷⁰ <https://pavilostaport.lv/#>

¹⁷¹ <https://www.rojaport.lv/>

kas nodrošinās notekūdeņu attīrīšanas iekārtu tālāku uzlabošanu varētu nedot nepieciešamo finansiālo ietekmi uz ūdenssaimniecību darbību, tādēļ plānots izmantot grantu.

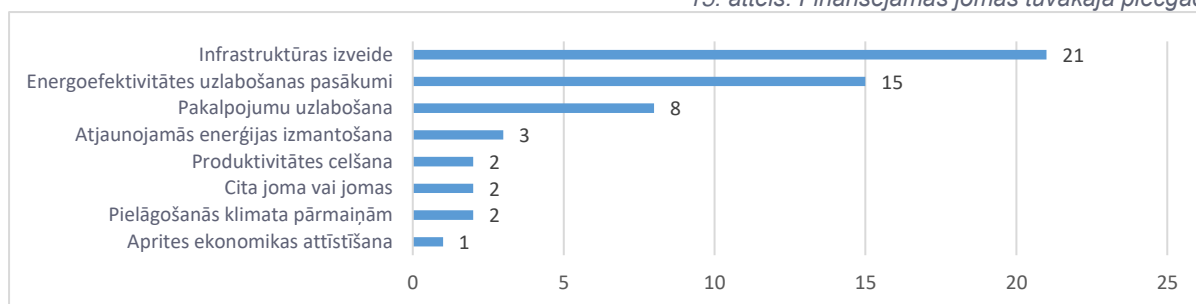
- Finansējuma saņēmēji – **ūdenssaimniecības uzņēmumi.**

Anketēšanas rezultāti

Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem 26 no 28 pašvaldību ūdenssaimniecības uzņēmumiem (kopumā apmēram 100 uzņēmumi, aptaujas respondenti 28) turpmākajos piecos gados būs nepieciešams papildus finansējumu – galvenokārt no 300 tūkst. līdz 1 miljoni EUR.

Turpmākajos piecos gados galvenokārt plānots finansēt investīcijas infrastruktūras izveidē un pakalpojumu uzlabošanā, kā redzams attēlā zemāk.

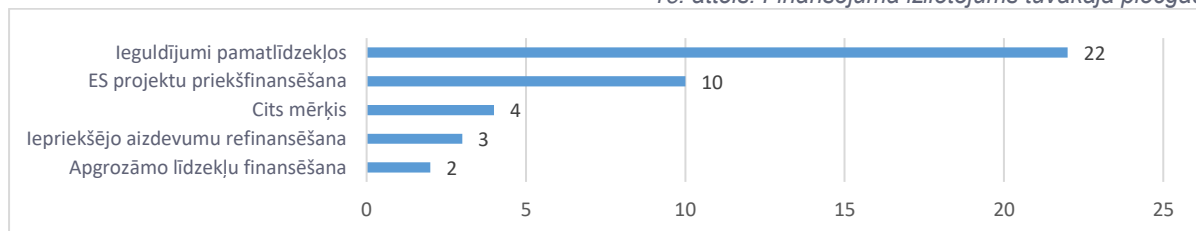
15. attēls. Finansējamās jomas tuvākajā piecgadē

Avots: Aptaujas rezultāti

Finansējumu pašvaldību kapitālsabiedrības paredz izlietot ieguldījumos pamatlīdzekļos un priekšfinansējot vai līdzfinansējot ES projektus, citas prioritātes ir maznozīmīgākas.

16. attēls. Finansējuma izlietojums tuvākajā piecgadē

Avots: Aptaujas rezultāti

Nepieciešamā finansējuma aprēķins

Tabulā zemāk iekļauts nepieciešamā finansējuma aprēķins, ņemot vērā anketēšanas rezultātus.

44. tabula. Nepieciešamā finansējuma aprēķins ūdenssaimniecības uzņēmumiem

Nepieciešamā finansējuma aprēķins	Nepieciešamais finansējums EUR
Kopumā Latvijā ir apmēram 100 pašvaldību kapitālsabiedrību – ūdenssaimniecību uzņēmumu.	95 000 000
Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem 26 no 28 respondentiem jeb 93 % būs nepieciešams papildus finansējums nākamajos piecos gados jeb apmēram 93 pašvaldību kapitālsabiedrībām, attiecinot anketēšanas rezultātus pret visu pašvaldību ūdenssaimniecību kopu.	
Izmantojot vidējā svērtā metodi un vidējo vērtību nepieciešamā finansējuma intervālam, vidējais nepieciešamā finansējuma apjoms vienam ūdenssaimniecības uzņēmumam ir 1 322 000 EUR.	
Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem daļa no pašvaldību kapitālsabiedrībām (apmēram 25%) plāno izmantot finansējumu ES projektu priekšfinansēšanai vai līdzfinansēšanai, tādēļ plānotais pašvaldību kapitālsabiedrību kopējais finansējuma saņēmēju skaits - 93 samazināms par 25 %.	

jo ES fondu finansētus finanšu instrumentus nevar izmantot ES projektu priekšfinansēšanai vai līdzfinansēšanai. Attiecīgi kopējais plānotais pašvaldību skaits finansējuma saņemšanai ir apmēram 70 pašvaldību ūdenssaimniecību uzņēmumu.

Plānotais finansējums vienai pašvaldību kapitālsabiedrībai ir apmēram 1 322 000 EUR un 70 pašvaldību kapitālsabiedrībām plānotā finansējuma kopsumma ir apmēram 95 miljoni EUR.

Jāņem vērā, ka pēc administratīvi teritoriālās reformas¹⁷² ieviešanas var samazināties pašvaldību ūdenssaimniecību uzņēmumu skaits, kā arī uzņēmumi var kļūt lielāki apvienojoties vairākām pašvaldību kapitālsabiedrībām, tādējādi nepieciešamais vidējais finansējuma apjoms vienai pašvaldību kapitālsabiedrībai var būt lielāks, nekā iekļauts aprēķinos, bet pašvaldību skaits mazāks.

Avots: CSE COE aprēķini

Plānotais finansējuma veids - grants

Ņemot vērā plānotā finansējuma mērķi – uzlabot un tālāk attīstīt esošo infrastruktūru, kur veiktās investīcijas var ietekmēt sniegto sabiedrisko pakalpojumu tarifu, plānots **izmantot grantu** kā finansējuma veidu, jo ir svarīgi iedzīvotājiem nodrošināt augstas kvalitātes sabiedriskos pakalpojumus par atbilstošu cenu, kā arī pakalpojumu sniegšanā ievērot vides prasības.

Pasākuma aktivitātes saistītas ar notekūdeņu attīrīšanas uzlabošanu, kas ir primāri saistīta ar vides mērķu sasniegšanu, tādēļ pasākumu tiek plānots īstenot ar grantu palīdzību, jo plānotie investīcijas projekti nav saistīti ar izdevumus samazināšanu vai apgrozījuma palielināšanu.

Papildus piedāvātajiem grantiem, pašvaldību kapitālsabiedrībām finansējumu nodrošina:

- Valsts kase;
- komercbankas vai citi alternatīvi finansējuma nodrošinātāji, bet tad pašvaldību kapitālsabiedrībām ir nepieciešams ieķīlāt stratēģiski svarīgu infrastruktūru - ūdens apgādes infrastruktūru;
- pašvaldības, bet pašvaldībām ne vienmēr ir pieejams nepieciešamais finansējums un tas var tikt izmantots citu stratēģisku mērķu finansēšanai.

7.3.2. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktais finansējuma veids - atkritumsaimniecības uzņēmumiem

Nepieciešamais finansējums

- Nepieciešamais finansējums atkritumsaimniecības uzņēmumiem saskaņā ar anketēšanas rezultātiem – **85 000 000 EUR**, vidējā projekta summa **2 810 000 EUR**, finansējumu saņemtu apmēram **25 atkritumsaimniecību**.
- **NAP2027 pasākuma Nr.297**, atkritumsaimniecības un atkritumu pārstrādes un tālākas izmantošanas attīstības pasākumi, atbildīgā iestāde ir VARAM, plānotā pasākuma summa **85 000 000 EUR**.
- Plānotais pasākums ietver gan **iekārtu jaudu palielināšanas** projektus, gan **atkritumu dalītās savākšanas sistēmas paplašināšanas** projektus.
- Finansējuma saņēmēji – **atkritumsaimniecības uzņēmumi**.

Anketēšanas rezultāti

Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem 5 no 7 respondentiem (atkritumsaimniecības uzņēmumiem) jeb 72% nākamajos piecos gados būs nepieciešams papildus finansējums. Atkritumsaimniecības uzņēmumi plāno piesaistīto finansējumu investēt infrastruktūras izveidei (2 atbildes), pakalpojumu uzlabošanai (2 atbildes), produktivitātes celšanai (2 atbildes), energoefektivitātes pasākumiem (4 atbildes), aprites ekonomikas attīstīšanai (1 atbilde). Plānotais finansējuma izlietojums – ieguldījumi

172 http://www.varam.gov.lv/lat/administrativi_teritoriala_reforma/

pamatlīdzekļos (4 atbildes), apgrozāmo līdzekļu finansēšana (1 atbilde), ES projektu priekšfinansēšana vai līdzfinansēšana (2 atbildes), kā arī citi mērķi (1 atbilde).

Nepieciešamā finansējuma aprēķins

Tabulā zemāk iekļauts nepieciešamā finansējuma aprēķins, ņemot vērā anketēšanas rezultātus.

45. tabula. Nepieciešamā finansējuma aprēķins atkritumsaimniecības uzņēmumiem

Nepieciešamā finansējuma aprēķins	Nepieciešamais finansējums, EUR
Kopumā Latvijā ir ~40 atkritumsaimniecības uzņēmumu. Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem 5 no 7 respondentiem jeb 72 % būs nepieciešams papildus finansējums nākamajos piecos gados jeb apmēram 29 atkritumsaimniecības uzņēmumu, attiecinot procentu pret visu atkritumsaimniecības uzņēmumu kopu. Izmantojot vidējā svērtā metodi un vidējo vērtību nepieciešamā finansējuma intervālam (izņemot finansējumu virs 5 miljoni EUR, kur izmantota robeža 10 miljoni EUR), vidējais nepieciešamā finansējuma apjoms vienam ūdenssaimniecības uzņēmumam ir 2 810 000 EUR. Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem daļa atkritumsaimniecības uzņēmumu (apmēram 13%) plāno izmantot finansējumu ES projektu priekšfinansēšanai, tādēļ plānotais atkritumsaimniecības uzņēmumu kopējais finansējuma saņēmēju skaits - 29 samazināms par 13%, jo ES fondu finansētus finanšu instrumentus nevar izmantot ES projektu priekšfinansēšanai. Attiecīgi kopējais plānotais atkritumsaimniecības uzņēmumu skaits finansējuma saņemšanai ir apmēram 25 atkritumsaimniecības uzņēmumi. Plānotais finansējums vienam atkritumsaimniecības uzņēmumam ir apmēram 2 810 000 EUR, un 25 atkritumsaimniecības uzņēmumu plānotā finansējuma kopsumma ir apmēram 70 250 000 EUR. Papildus jāņem jaunu atkritumsaimniecības uzņēmumu izveide, kā arī lielāka finansējuma nepieciešamība poligoniem, tādēļ pasākuma ieviešanai plānots novirzīt 85 miljonus EUR.	85 000 000

Avots: CSE COE aprēķini

Plānotais finansējuma veids – grants

NAP2027 pasākuma Nr.297 ietvaros plānoto summu **85 000 000 EUR** apmērā **plānots novirzīt grantu formā** – dažādu atkritumu plūsmu pārstrādes veicināšanai, t.sk., jaunu pārstrādes veidu aprobācijā, atkritumu dalītājai savākšanai atkritumu poligonu pārkvalifikācijai un citām darbībām. Finansējums tiks sniegts primāri atkritumu pārstrādes uzņēmumiem un poligoniem, nepieciešamības gadījumā nosakot dažādas atbalsta intensitātes.

Svarīgs pasākuma aspekts būs sasniedzamie vides, darbības programmas rezultātu un iznākumu rādītāji, kas varētu netikt nodrošināti gadījumos, kad atbalsts projektiem netiek sniegts atklāta konkursa veidā, kur tiek vērtēta aktivitāšu izmaksu efektivitāte un ietekme uz valstij noteikto nozares/vides aspektu sniegumu, un kad galvenais izmērāmais rezultāts ir izdevumu samazināšana vai apgrozījuma palielināšana, kā arī svarīgi, lai ar plānotajām projektu aktivitātēm netiktu būtiski ietekmēti piemērojamie tarifi pakalpojuma gala saņēmējam.

7.3.3. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktais finanšu instruments – aprites ekonomikas uzņēmumi

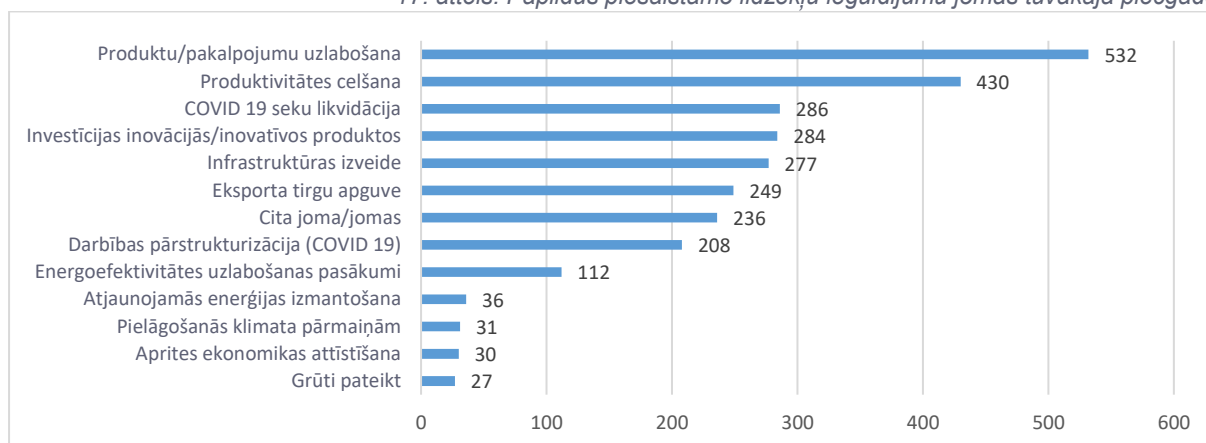
Nepieciešamais finansējums

- Nepieciešamais finansējums aprites ekonomikas attīstībai – **87 650 000 EUR**, vidējā viena projekta summa 50 000 EUR, plānotais atbalstāmo uzņēmumu skaits 1753.
- **NAP2027 pasākums Nr. 296**, aprites ekonomikas attīstība, atbildīgā ministrija ir VARAM, plānotā summa - **55 000 000 EUR**.

Anketēšanas rezultāti

Saskaņā ar uzņēmumu anketēšanas rezultātiem 30 no 3 099 jeb apmēram 1% uzņēmumu nākamajos 3 – 5 gados plāno investēt aprites ekonomikas attīstībā. Ar aprites ekonomiku saistītie pasākumi var attiekties arī uz produktu uzlabošanu (532 respondenti), inovācijām un inovatīvu produktu izveidi (284 respondenti), pielāgošanās klimata pārmaiņām (31 respondents) un citām ar uzņēmuma attīstību saistītām aktivitātēm, tādēļ potenciālā finansējuma saņēmēju daļa, kas vēlas investēt aprites ekonomikas projektos, varētu būt 877 / 3 099 jeb 28 % no visiem respondentiem. Jāņem vērā, ka daudzos gadījumos uzņēmumi ievieš kompleksus projektus, kur aprites ekonomikas jautājumi var būt viens no projekta ieviešanas aspektiem.

17. attēls. Papildus piesaistāmo līdzekļu ieguldījumu jomas tuvākajā piecgadē

Avots: Aptaujas rezultāti

Nepieciešamā finansējuma aprēķins

Tabulā zemāk iekļauts nepieciešamā finansējuma aprēķins, ņemot vērā anketēšanas rezultātus.

46. tabula. Nepieciešamā finansējuma aprēķins aprites ekonomikas uzņēmumiem

Nepieciešamā finansējuma aprēķins	Nepieciešamais finansējums, EUR
Kopumā Latvijā ir 175 337 ekonomiski aktīvi mikrouzņēmumi un MVU. Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem 1% aptaujāto uzņēmumu (30 no 3099 uzņēmumiem) plāno investīcijas aprites ekonomikā jeb apmēram 1 753 uzņēmumi. Pieņemot, ka vidējā projekta apmērs varētu būt ~50 000 EUR, kopējais nepieciešamā finansējuma apjoms ir apmēram 87 650 000 EUR. Aprēķinātais finansējums attiecas tikai uz specifiskiem aprites ekonomikas projektiem. Ņemts vērā arī, ka citi projekti arī veicinās aprites ekonomikas attīstību, piemēram jaunu produktu izveidi, bet šādiem projektiem nepieciešamais finansējums apskatīts ziņojuma uzņēmējdarbības modulī.	87 650 000

Avots: CSE COE aprēķini

Plānotais finansējuma veids – kombinētais finanšu instruments

NAP2027 pasākuma Nr.296 ietvaros plānoto summu 55 000 000 EUR apmērā plānots novirzīt:

- **finanšu instrumentiem – līdz 20 miljoniem EUR;**
- atlikušo pasākuma finansējumu **~35 miljoni EUR (granti)** – plānots izlietot notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas stratēģiskā risinājuma ieviešanai, kas ļaus sasniegt vides un klimata mērķus¹⁷³. Piedāvātā finansējuma forma – grants, jo nav paredzama ietekme uz uzņēmumu izdevumu samazināšanu, kā arī labuma ieguvēji būs visa sabiedrība.

¹⁷³ Aprites ekonomikas stratēģijas Latvijai, projekts

Ieteiktais finanšu instruments

Ieteiktais finanšu produkts - kombinētais finanšu instruments

- **20% grants (kā arī ir izvērtējama lielāka granta komponentes proporcija) un 80% aizdevums.**
- Kopējais plānotais finansējums finanšu instrumentiem - **20 miljoni EUR.**
- Finansējuma saņēmēji – **uzņēmumi, kas attīsta aprītes ekonomiku un pāriet uz videi draudzīgākām tehnoloģijām.**
- **Plānotais sviras efekts 1.17.**

7.3.4. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktais finanšu instruments – ostas

Nepieciešamais finansējums

- NAP2027 pasākums Nr. 609, pasākumi Latvijas ostu darbības pārkārtošanai ar mērķi veicināt klimatneitralitāti un kuģošanas drošību - **20 000 000 EUR.**

Pasākuma mērķis ir Latvijas ostu darbības pārkārtošana ar mērķi veicināt klimatneitralitāti un kuģošanas, tās rezultātā iespējams samazināt ostu izdevumus vai palielināt ienākumus, tādēļ ieteikts izmantot finanšu instrumentus.

Ieteiktais finanšu instruments

Ieteiktais finanšu produkts – kombinētais finanšu instruments

- **Aizdevuma un granta kombinētais finanšu instruments** - kopējais finansējums 20 000 000 EUR.
- Projekta finansējums: **30%** projekta ieviešēja **līdzfinansējums**, atlikusī projekta summa: kombinētais finanšu instruments (mazāk nekā **50 % grants un vairāk nekā 50% aizdevums**).
- Finansējuma saņēmēji – **ostas.**
- **Plānotais sviras efekts pie 15 %** nacionālā līdzfinansējuma $1.17 = 100 / 85$.

Ostu darbības pārkārtošanai tiek piedāvāts kombinētais finanšu instruments, jo atbalsts tikai grantu formā nebūtu piemērojams, jo projektu ieviešanas rezultātā var tikt samazinātas izmaksas vai palielināti ienākumi. Konkrētas finansējamās darbības un sasniedzamie mērķi nosakāmi izstrādājot Darbības programmas papildinājumu un pasākuma ieviešanas MK noteikumus.

Kopējā maksimālā viena projekta summa ir 7 miljoni EUR, kur 30% no projekta summas jānodrošina projekta ieviešējam, atlikušo projektu finansē: aizdevums (vismaz 50%) un grants (ne vairāk kā 50%).

Tabulā zemāk iekļauta detalizēta informācija par plānoto finanšu produktu.

47. tabula. Kombinētais finanšu instruments ostu darbības pārkārtošanai

Kombinētais finanšu instruments	
Finansējuma avots	KF– NAP2017 pasākums Nr. 609 – Ostu darbības pārkārtošana
Finansējums	20 000 000 EUR
Sviras efekts	Sviras efekts $100 / 85 = 1,17$.
Finansējuma saņēmēji	Finansējuma saņēmēji – lielās un mazās ostas.

Finanšu produkta apraksts	Kombinētais finanšu instruments: aizdevums un grants. Ar granta komponenti tiek finansētas darbības, kas palīdz sasniegt klimata mērķus un nesamazina ostu izdevumus vai nepalielina ieņēmumus. Maksimālā projekta summa 7 miljoni EUR, kur 30% no projekta summas ir projekta ieviešēja pašfinansējums. Aizdevums tiek izsniegts uz laika periodu ne ilgāk kā 7 gadi, ņemot vērā iekārtu un tehnoloģiju straujo attīstību.
Ieguldījumu reģions	Piekrastes teritorija.
Finansējuma izmantošana	Finansējums var tikt izmantots ļoti dažādiem ar ostu darbību saistītiem jautājumiem, piemēram, ostu infrastruktūras attīstībai – jaunu kuģu iegādei, molu rekonstrukcijai, elektrifikācijai, pasažieriem nepieciešamās infrastruktūras attīstībai un citiem. Projektam noteikti klimata mērķi. Izskatīt iespēju noteikt aprites ekonomikas, AER un energoefektivitātes mērķus.
Ieviešanas modelis	Finanšu instrumentus administrē ALTUM, Vides Investīciju Fonds vai kāda cita izvēlēta institūcija. Finanšu produkta izveide un ieviešana finansēta no KF, piemērojot fiksēto procentu likmi, kuras maksimālais apmērs noteikts KNR projektā.

Avots: CSE COE aprēķini

7.3.5. Digitalizācija

NAP2027 ietvaros plānoti divi pasākumi saistībā ar digitalizāciju: **pasākums Nr. 543** Platjoslas infrastruktūras attīstība un **pasākums Nr. 544** Nākamās paaudzes tīkla izveide lauku teritorijās, lai nodrošinātu ES savienojamības mērķiem atbilstoša platjoslas elektronisko sakaru tīkla izveidošanu, attīstot “vidējās jūdzes” un “pēdējās jūdzes” elektronisko sakaru tīklu infrastruktūru, un izveidojot platjoslas kartēšanu.

Uz novērtējuma sagatavošanas brīdi vēl nav noteiktas pasākuma aktivitātes, tādēļ finanšu instrumenti netiek piedāvāti, bet ir ieteikts pēc pasākuma aktivitāšu noteikšanas izvērtēt finanšu instrumentu izmantošanas iespējas.

7.3.6. Valsts atbalsta jautājumi

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā saņēmējiem sniegts atbalsts grantu formā, tādēļ tiek pieņemts, ka līdzīgi nosacījumi tiks piemēroti arī ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā attiecībā uz valsts atbalsta jautājumiem, ņemot vērā jaunā regulējuma prasības. Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.

8. EIROPAS REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS FONDS

8.1. Uzņēmējdarbība

Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība ir viena no NAP2027 prioritātēm, sekmējot produktivitātes kāpumu inovāciju rezultātā Latvijas uzņēmumu izaugsmei un materiālās labklājības pieaugumam. NAP2027 plānota uzņēmumu, valsts, zinātnes un sociālo partneru sadarbība, tostarp nodrošinot ilgtspējīgu finansējumu un tā koncentrāciju, piemēram, viedās specializācijas jomās.

48.tabula. Kopsavilkums par uzņēmējdarbības jomu

Politikas jomas prioritātes	- Atvērts regulējums inovatīviem biznesa modeļiem un nākotnes tehnoloģiju izstrādei. - Atvērtu datu potenciāla izmantošana. - Ieguldījumi cilvēkkapitālā, sekmējot produktivitāti. - Attīstīt ilgtspējīgu uzņēmumu rentabilitāti, starpnozaru partnerību, veidojot zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgu ekonomiku.
Finansējuma saņēmēju grupas raksturojums	175 tūkstoši ekonomiski aktīvo mazo un vidējo uzņēmumu 2018. gadā. 250 ekonomiski aktīvo lielo uzņēmumu 2018. gadā. - Dominējošās nozares: apstrādes rūpniecība; transports un uzglabāšana; vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība. - Galvenās problēmas – kvalificēta darbaspēka pieejamība, darbaspēka izmaksas, konkurence tirgū, finansējuma pieejamība.
Finansējuma saņēmēju grupas izaicinājumi	- Saskaņā ar uzņēmumu anketēšanas rezultātiem 41% respondentu – MVU - bijis nepieciešams papildus finansējums, kas galvenokārt bijis nepieciešams aizdevuma veidā, bet bijusi interese par ieguldījumiem kapitālā (3,3%) un garantijām (2,5%). Visvairāk (73%) finansējums nepieciešams līdz 100 000 EUR. Visbiežāk uzņēmumi plānojuši finansēt apgrozāmos līdzekļus (34%), jaunus produktus (15%), produktivitātes celšanu (13%), kā arī infrastruktūras izveidi. - Saskaņā ar uzņēmumu aptaujas rezultātiem (vairāk nekā 3000 respondentu) ALTUM finansējumu nodrošināja 33,3% finansējuma prasītāju, savukārt 51,1% uzņēmumu, kas ALTUM prasīja finansējumu, to neieguva. 11% uzņēmumu, kas prasīja finansējumu ALTUM, saņēma tikai daļu no prasītā finansējuma. ALTUM galvenokārt (88%) atteicis finansējumu līdz 300 tūkstošiem EUR. - Saskaņā ar ALTUM sniegto informāciju (oficiālie sistēmu dati) attiecībā uz noraidīto pieteikumu īpatsvaru aizdevumu programmās, noraidīto pieteikumu skaits: 2017.gadā noraidīti 8% no pieteikumu skaita (8% no pieteiktā apjoma); 2018.gadā – 6% no pieteikumu skaita (4% no pieteiktā apjoma); 2019.gadā – 18% no pieteiktā skaita (15% no pieteiktā apjoma); 2020.gada septiņos mēnešos (bez Covid-19 programmām) - 19% no pieteikumu skaita (10% no pieteiktā apjoma). - Saskaņā ar veikto uzņēmumu aptauju 81% uzņēmumu, kas laika posmā no 2016. līdz 2019. gadam meklējis papildus finansējumu, to prasījis komercbankās. 36% uzņēmumu – finansējuma prasītāju - finansējums tika nodrošināts pilnā apmērā, 20% gadījumu piešķīra tikai daļu finansējuma, bet 43% komercbankas nenodrošināja finansējumu. Galvenie atteikuma iemesli - nepietiekams nodrošinājums, nepietiekams pašu kapitāls, kā arī nepietiekama naudas plūsma. Finansējumu robežās līdz 300 000 EUR neieguva 8.9 % jeb 13 122.

	- Saskaņā ar uzņēmumu anketēšanas rezultātiem lielajiem uzņēmumiem bijis nepieciešams finansējums, kas lielāks par 100 tūkstošiem EUR (galvenokārt 1-5 miljoni EUR), pārsvarā aizdevuma veidā, aizņemoties komercbankās. - Viens no finansējuma grupas galvenajiem izaicinājumiem ir Covid-19 seku likvidēšana un uzņēmumu pārstrukturizācija. Saskaņā ar uzņēmumu anketēšanas rezultātiem Covid-19 seku likvidācijai vai uzņēmuma darbības pārstrukturizācijai uzņēmumi galvenokārt plāno finansējumu līdz 100 tūkstošiem EUR (305 no 389 jeb 78%). Kopā finansējuma nepieciešamību Covid-19 seku likvidācijai norādījuši 389 respondenti jeb 12,5%.
Esošais finanšu piedāvājums	- ALTUM nodrošina dažādus finanšu produktus – aizdevumus, garantijas, tostarp eksporta kredīta garantijas, riska kapitālu. Kopējais ALTUM aizdevumu portfelis uz 31.12.2019. sasniedza 168 147 000 EUR; garantiju portfelis komersantiem – 128 900 000 EUR; kapitāla fondu investīcijas 2019. gada beigās bija 8 943 674 EUR. Eksporta kredīta garantiju portfelis uz 31.12.2019. bija 7,3 miljoni EUR. Komercbankas nodrošina dažādus finanšu produktus, tādējādi sasniedzot dažādus uzņēmumus – gan pēc to lieluma, gan vecuma, gan nozares. Uz 30.09.2019. komercbanku finansējums tautsaimniecībai ir 6,2 miljardi EUR. Līzinga finansējumu nodrošina komercbankas un citi līzinga pakalpojumu sniedzēji, līzinga portfelis 2019. gada beigās bija 1 731 228 948 EUR. 2018. gadā tika veiktas riska investīcijas 8 708 miljoni EUR apmērā. - Finansējumu dažādu finanšu produktu veidā nodrošina arī starptautiskās finanšu institūcijas – Eiropas Investīciju banka un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka.
Tirgus nepilnība, investīciju vajadzības	- Turpmākajos 3-5 gados (sākot no 2020. gada) nepieciešams dažāds investīciju apjoms, ņemot vērā uzņēmējdarbības struktūru, tomēr pārsvarā nepieciešams finansējums no 10 000 līdz 100 000 EUR. Mikrouzņēmumiem nepieciešams finansējums no 10 000 līdz 100 000 EUR; mazajiem – no 25 000 līdz 100 000 EUR; vidējiem – 100 000 – 5 000 000 EUR; lielajiem uzņēmumiem – 300 000 – 5 000 000 EUR. - Papildus līdzekļi nepieciešami produktu/pakalpojumu uzlabošanai, produktivitātes celšanai, kā arī citiem mērķiem, piemēram, Covid-19 seku likvidācijai. - Uzņēmumi paredz, ka galvenokārt investēs apgrozāmajos līdzekļos un pamatlīdzekļos, kā arī ražošanas iekārtās. - Tirgus nepilnība tika noteikta pamatojoties uz anketēšanas rezultātiem: komercbanku nenodrošinātais finansējums (1 270 miljoni EUR).
Ieteiktie finanšu instrumenti	- NAP2027 pasākums Nr. 81: Aizdevumi - 200 miljoni EUR (80 miljoni EUR NAP2027 pasākums Nr. 81 un ALTUM finansējums 120 miljoni EUR). Sviras efekts 2,9. Kombinētais finanšu instruments ar granta un aizdevuma komponenti, kur granta komponente nepārsniedz 50% - 125 miljoni EUR (45 miljoni EUR NAP2027 pasākums Nr. 81 un ALTUM finansējums 80 miljoni EUR). Sviras efekts 3,27. Garantijas – 50 miljoni EUR (NAP2027 pasākums Nr. 81). Nodrošinātais finansējums, izmantojot garantijas, apmēram 250 miljoni EUR. Sviras efekts 5. Riska kapitāls – 120 miljoni EUR (75 miljoni EUR NAP2027 pasākums Nr.81 un 45 miljoni EUR privātās investīcijas. Sviras efekts 1,88
Valsts atbalsts	ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ALTUM administrēja līdzīgus finanšu produktus, izņemot kombinēto finanšu produktu (granta un

	aizdevuma kombinācija) saskaņā ar valsts atbalsta nosacījumiem, tādēļ līdzīgi būtu risināmi arī valsts atbalsta jautājumi atbalstam, kas ir plānots ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas periodā. • Komisijas 2014.gada 17.jūnija Regula (ES) Nr.651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108.pantu, jeb vispārējā grupu atbrīvojuma regula aptver dažādas atbalsta kategorijas, kas ir atbrīvotas no Līguma 108.panta 3.punktā ietvertā paziņošanas pienākuma, ja tiek ievēroti Komisijas regulas Nr.651/2014 Vispārīgās sadaļas un attiecīgā specifiskā atbalsta mērķa (atbalsta kategorijas) nosacījumi. • Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014 (2014. gada 17. jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu nosaka prasības arī attiecībā uz riska kapitāla instrumentiem un privātā kapitāla piesaistīšanas iespējām. • Papildus var tikt ņemts vērā valsts atbalsta pagaidu ietvars (<i>state aid temporary framework</i>¹⁷⁴), kas izdots saistībā ar Covid-19 un attiecas uz grantiem uzņēmumiem, valsts garantijas kredītiem, īstermiņa eksporta kredīta garantijas un citi jautājumi¹⁷⁵. • Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.
Sagaidāmais ieguvums	• Kombinēto finanšu instrumentu izmantošana inovatīvo uzņēmumu attīstībai ļaus nodrošināt uzņēmumiem nepieciešamo finansējumu pētniecībai jaunu produktu attīstībai, kā arī finansējumu jaunu produktu ieviešanai ražošanā un virzībai tirgū, tajā pašā laikā pēc iespējas efektīvi un ekonomiski izmantojot ES finansējumu.

8.1.1. Kopējā tautsaimniecības izaugsmes politika

Plānošanas dokumentos iekļauto politikas prioritāšu apkopojums

- **Atvērta regulējums inovatīviem biznesa modeļiem** un nākotnes tehnoloģiju izstrādei.
- **Atvērto datu potenciāla** izmantošana.
- Ieguldījumi **cilvēkkapitālā**, sekmējot produktivitāti.
- Konkurētspējas un eksportspējas veicināšana.

Saskaņā ar NAP2027¹⁷⁶ galvenā tautsaimniecības izaugsmes prioritāte ir nepieciešamība paplašināt un atbilstoši izmantot zināšanas un prasmes, tomēr šo zināšanu attīstībai nepieciešams stratēģiski ieguldīt resursus gan zināšanu radīšanā, gan pārnesē un apguvē, tāpat arī viedas sabiedrības attīstībā, kas spēj rast izaugsmes iespējas, reaģējot uz globāliem notikumiem. Lai veicinātu konkurētspēju, izšķirīgi ir sekmēt ilgtermiņā produktīvu uzņēmumu biznesa modeļus, attīstot ilgspējīgu rentabilitāti, starpnozaru partnerību, veidojot zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgu ekonomiku. Svarīgas prioritātes ir uzņēmējdarbības konkurētspējas un eksportspējas veicināšana, caur produktivitātes celšanu, jaunu uzņēmumu radīšanu, tāpat arī digitālizācijas veicināšanu.

Reaģējot uz Covid-19 krīzes izraisītajām sekām, paredzēts sniegt atbalstu nozarēm, uzņēmumiem, strādājošajiem dažādu atbalsta pasākumu veidā¹⁷⁷. Atbalstu institūciju kompetenču ietvaros nodrošina ALTUM, LAD, CFLA, kā arī Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra.

¹⁷⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1221

¹⁷⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_496

¹⁷⁶ https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_galaredakcija.pdf

¹⁷⁷ <https://covid19.gov.lv/atbalsts-sabiedribai/ekonomika/uznemejiem/atbalsts-uznemejiem>

8.1.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam

NAP2027 uzņēmējdarbības pasākumi

- Finanšu instrumenti piedāvāti NAP2027 pasākumiem:
 - **Nr. 81 Finanšu instrumentu nodrošināšana komersantiem (Fondu fonds), tai skaitā atbalsts produktivitātes celšanai reģionos – kopējā summa 250 000 000 EUR.**

NAP2027¹⁷⁸ ir noteiktas uzņēmējdarbības, tai skaitā MVU prioritātes, kā arī ieteikts finansējuma apmērs un tā avoti prioritāšu ieviešanai. Novērtējuma ietvaros tika analizēti visi NAP pasākumi, un tabulā zemāk iekļauta informācija par NAP pasākumiem, kuri attiecas uz uzņēmējdarbību kopumā, tai skaitā mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kā arī lielajiem uzņēmumiem. **Finansējuma avots – ERAF.** Norādītais finansējums ir kopējais finansējums, ietverot gan plānoto ES fondu finansējumu, gan nacionālo līdzfinansējumu, kas būs atkarīgs no konkrētā pasākuma, piemēram, nacionālais līdzfinansējums 30 %.

49. tabula. NAP2027 pasākumi uzņēmējdarbības atbalstam

Nr.	Pasākuma apraksts	Finansējums, EUR	Pamatojums
81	Finanšu instrumentu nodrošināšana komersantiem (Fondu fonds), tai skaitā atbalsts produktivitātes celšanai reģionos Kapitāla tirgus (t.sk. "zaļo" finansēšanas instrumentu) attīstīšana un finansējuma pieejamības veicināšana (t.sk. caur finanšu inovācijas un kreditēšanas tempu pieaugumu atbilstoši IKP izaugsmei, pensiju plānu līdzekļu ieguldījumiem Latvijas tautsaimniecībā). <u>Mērķauditorija:</u> komersanti. <u>Īstenošanas vieta:</u> visa Latvija. <u>Veicamās darbības:</u> - aizdevumi; aizdevums ar grantu elementu (tajā skaitā vidējiem un lieliem uzņēmumiem); garantijas; riska kapitāls; mezanīns. <u>Projekta iesniedzējs:</u> ALTUM Atbildīgā ministrija - EM	250 000 000 ERAF	Pasākumu ieviest, izmantojot dažādus finanšu instrumentus, jo pasākuma īstenošanas rezultātā uzņēmumiem var palielināties apgrozījums un samazināties izdevumi.

8.1.3. Saņēmēju grupa - MVU

Saņēmēju grupas raksturojums

- 2018. gadā **175 tūkstoši ekonomiski aktīvo** mazo un vidējo uzņēmumu.
- **Galvenās nozares:** vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; profesionālie pakalpojumi, būvniecība; apstrādes rūpniecība; zinātniskie un tehniskie pakalpojumi.
- Saskaņā ar uzņēmumu anketēšanas rezultātiem **41% respondentu bijis nepieciešams papildus finansējums**, kas galvenokārt bijis nepieciešams aizdevuma veidā, bet bijusi interese par ieguldījumiem kapitālā (3,3%) un garantijām (2,5%).

178 <https://www.pkc.gov.lv/iv/nap2027>

Saskaņā ar CSP datiem Latvijā 2018. gadā darbojas 175 tūkstoši ekonomiski aktīvo mazo un vidējo uzņēmumu (līdz 250 darbiniekiem), iekļaujot arī mikrouzņēmumus. Ekonomiski aktīvie uzņēmumi (Centrālās statistikas pārvaldes definīcija) ir “uzņēmumi, kas pārskata periodā ražoja produkciju, sniedza pakalpojumus vai nodarbināja cilvēkus atbilstošajā laika periodā neatkarīgi no tā, vai tie bija aktīvi visu pārskata periodu vai tikai daļu no tā”¹⁷⁹. Dominējošās nozares (NACE (2.red.)) ir:

- A lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (26 tūkst. uzņēmumu);
- G vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts (27 tūkst. uzņēmumu);
- M profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (20 tūkst. uzņēmumu).

Lielākā daļa uzņēmumu ir mikro uzņēmumi jeb apmēram 94 %, kas jāņem vērā, plānojot nepieciešamā finansējuma apmēru uzņēmuma līmenī. Ziņojumā iekļauta dažādu nozaru uzņēmumu nepieciešamā finansējuma analīze, izņemot lauksaimniecības un zivsaimniecības uzņēmumus (informācija iekļauta atsevišķos tehniskos pielikumos), tādēļ nepieciešamā **finansējuma aprēķins veikts 148 936 uzņēmumiem**. Nepieciešamā finansējuma aprēķinā uzņēmumi sadalīti grupās **līdz 49 darbiniekiem** (99% no visiem uzņēmumiem) un **virs 49 darbiniekiem** (1% no visiem uzņēmumiem jeb 1489 uzņēmumi).

8.1.4. Saņēmēju grupas – uzņēmumu - anketēšanas rezultāti

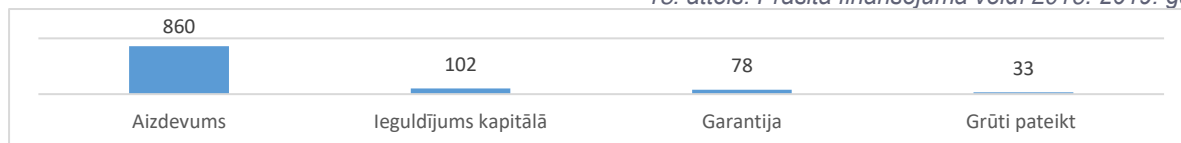

Uzņēmējdarbības anketēšanas rezultāti

- **Kopumā aptaujāti 3099 uzņēmumi**, no kuriem **41% respondentu 2016.-2019. gadā bijis nepieciešams papildus finansējums**.
- Krietni biežāk finansējumu pieprasījuši mikrouzņēmumi (38%) un mazie uzņēmumi (56%).
- **Visvairāk (73%) finansējums nepieciešams līdz 100 000 EUR**.
- Visbiežāk uzņēmumi plānojuši finansēt **apgrozāmos līdzekļus (34%), jaunu produktu izstrādi (15%), produktivitātes celšanu (13%), kā arī infrastruktūras izveidi**.

Novērtējuma ietvaros tika veikta uzņēmumu aptauja, iegūstot atbildes no 3099 respondentiem. 1276 uzņēmumiem jeb apmēram **41% respondentu bija nepieciešams papildus finansējums** laika periodā no 2016. līdz 2019. gadam. Kā redzams attēlā zemāk, respondenti finansējumu galvenokārt prasīja aizdevuma veidā, bet uzņēmumiem bija arī interese par ieguldījumiem kapitālā (3.3%) un garantijām (2.5%).

18. attēls. Prasītā finansējuma veidi 2016.-2019. gadā

Avots: Anketēšanas rezultāti

Tabulā zemāk atspoguļots papildus nepieciešamo līdzekļu apjoms, iedalot uzņēmumus pēc to lieluma, kā arī nepieciešamā finansējuma apjomā. **Visvairāk papildus finansējums bijis nepieciešams mikrouzņēmumiem (38%) un mazajiem uzņēmumiem (56%).**

¹⁷⁹ <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/uznemumi/uznemumu-skaits/tabulas/metadati-ekonomiski-aktive-uznemumi>

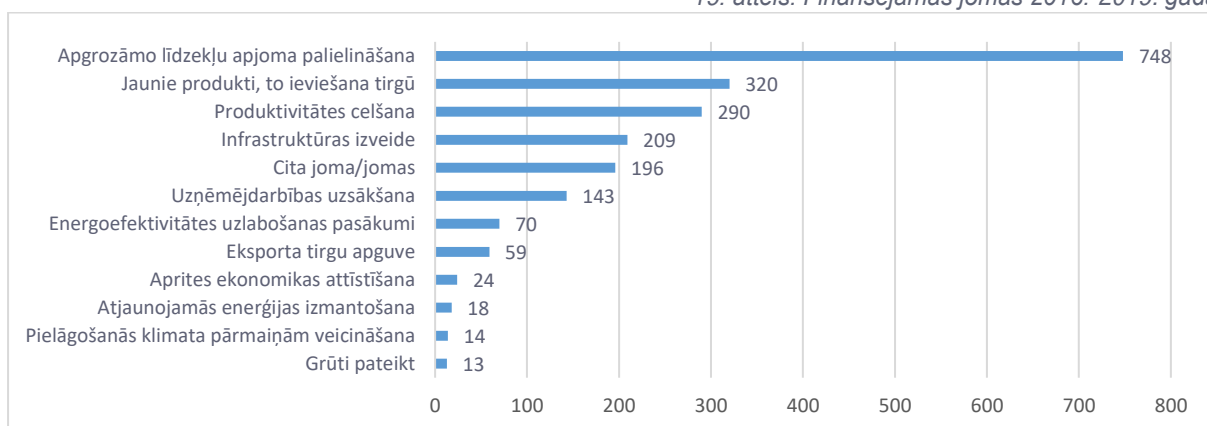
50. tabula. Papildus nepieciešamā finansējuma apjoms uzņēmumiem 2016.-2019. gadā

Finansējuma apjoms	Mikro-uzņēmums	Mazais uzņēmums	Vidējais uzņēmums	Liels uzņēmums	Kopā
Līdz 10 000 EUR	150	136	0	0	286
EUR 10 001 – 25 000	112	140	2	0	254
EUR 25 001 – 50 000	85	112	3	0	200
EUR 50 001 – 100 000	56	122	12	0	180
EUR 100 01 – 300 000	42	94	15	1	152
EUR 300 001 – 1 000 000	10	62	21	1	94
EUR 1 000 001 – 5 000 000	3	23	15	4	45
Virš 5 000 000 EUR	9	15	5	1	30
Grūti pateikt	12	11	2	0	25
KOPĀ	479	715	75	7	1266

Avots: Anketēšanas rezultāti

Zemāk iekļauta informācija no uzņēmēju **aptaujas par jomām**, kur uzņēmumiem nepieciešams finansējums. Informācija iekļauta kopumā pa visiem uzņēmumiem, kā arī tālāk tekstā sniegta informācija par finansējuma nepieciešamību dažādām saņēmēju grupām – mikrouzņēmumiem, maziem uzņēmumiem, vidējiem uzņēmumiem un lieliem uzņēmumiem.

19. attēls. Finansējamās jomas 2016.-2019. gadā

Avots: Anketēšanas rezultāti

8.1.5. ALTUM administrētie finanšu produkti MVU

8.1.5.1. ALTUM administrētie aizdevumi

ALTUM administrētie aizdevumi

- Administrēti aizdevumi gan **specifiskām nozarēm**, tas ir, lauksaimniecībai un zivsaimniecībai, gan arī **konkrētām uzņēmumu grupām** – aizdevumi MVU attīstībai.
- Saskaņā ar uzņēmumu aptaujas rezultātiem ALTUM **finansējumu nodrošināja 33,3%** finansējuma **prasītāju**, savukārt **51,1% uzņēmumu**, kas ALTUM prasīja finansējumu, to **neieguva**. 11% uzņēmumu, kas prasīja finansējumu ALTUM, saņēma tikai daļu no prasītā finansējuma.

- Saskaņā ar ALTUM sniegto informāciju (oficiālie sistēmu dati) attiecībā uz noraidīto pieteikumu īpatsvaru aizdevumu programmās, noraidīto pieteikumu skaits: 2017.gadā noraidīti 8% no pieteikumu skaita (8% no pieteiktā apjoma); 2018.gadā – 6% no pieteikumu skaita (4% no pieteiktā apjoma); 2019.gadā – 18% no pieteiktā skaita (15% no pieteiktā apjoma); 2020.gada septiņos mēnešos (bez Covid-19 programmām) - 19% no pieteikumu skaita (10% no pieteiktā apjoma).
- Visvairāk atteikumu (virs 40%) ir tādās nozarēs kā lauksaimniecība, būvniecība, vairumtirdzniecība, transports, izmitināšana, IT, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi, māksla, izklaide un atpūta.

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ir pieejami dažādi finanšu produkti, tai skaitā aizdevumi, garantijas un riska kapitāla finanšu instrumenti, ko administrē ALTUM. Sadaļā apkopota informācija par ALTUM administrētajiem aizdevumiem.

ALTUM aizdevumi uzņēmējdarbības atbalstam

Tabulā zemāk iekļauti ALTUM administrētie aizdevumi sadalījumā pa finanšu produktiem. Finanšu produktu ieviešanas nosacījumi iekļauti Ministru kabineta noteikumos, tādēļ katram no finanšu produktiem tabulā zemāk norādīti arī atbilstošie Ministru kabineta noteikumi un finanšu produkta apraksts, pamatojoties uz MK noteikumos un ALTUM mājas lapā iekļauto informāciju, tas iekļauts tehniskā pielikumā.

51. tabula. Finanšu produktu (aktīvās programmas) uzņēmējdarbības atbalstam ieviešanas dati

Finanšu produkts	MK noteikumi	ALTUM aizdevumu portfelis uz 31.12.2019., EUR
A1 - Lauksaimniecības, lauku un zivsaimniecības saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programma	24.07.2018. MK noteikumi Nr. 446	2 483 000
A2- Paralēlie aizdevumi saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai (fondu fonda aizdevums)	15.07.2016. MK noteikumi Nr.469	6 994 000
A3 - Mikro aizdevumi un starta aizdevumi (fondu fonda aizdevums)	31.05.2016. MK noteikumi Nr.328	11 318 000
A4 - Aizdevumi sīko (mikro), mazo un vidējo saimnieciskās darbības veicēju un lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību attīstības veicināšanai	15.09.2009. MK noteikumi Nr.1065	69 371 000
A5 - Aizdevumu piešķiršana apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības, mežsaimniecības, zvejniecības un akvakultūras nozarē	03.12.2019. MK noteikumi Nr. 582	9 003 000
A6 - Valsts atbalsts lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai	22.05.2018. MK noteikumi Nr. 295	68 081 00
A7 - Mikroaizdevumi un granti Latvijas un Šveices sadarbības programmas individuālā projekta "Mikrokreditēšanas programma" ietvaros	06.09.2011. MK noteikumi Nr. 698	897 000
Kopā		168 147 000

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

Saskaņā ar ALTUM sniegto informāciju uz 31.12.2019., **ERAF finansējums izmantots tikai diviem finanšu produktiem: A2 (paralēlie aizdevumi) (ERAF finansējums 5 799 871 EUR) un A3 (mikro aizdevumi) (ERAF finansējums 3 997 580 EUR) jeb kopā 9 797 451 EUR.**

Uzņēmumu aptauja un tirgus nepilnības aprēķins

Novērtējuma ietvaros veikta uzņēmēju aptauja, aptaujājot 3099 respondentus gan par esošo finanšu piedāvājumu (laika periodā 2016.-2019.gads) un iespējām to saņemt dažādu projektu finansēšanai, gan par plānoto finansējuma nodrošinājumu turpmākajā piecgadē, paredzot dažādus finansējuma mērķus un līdzekļus avotus.

Zemāk iekļauta informācija no uzņēmēju aptaujas par jomām, kur uzņēmumiem nepieciešams finansējums. Analizējot aptaujas datus, jāņem vērā, ka vienam uzņēmumam varēja būt vairākas

finansējuma saņemšanas epizodes, tādēļ uzņēmumu kopskaits var nesakrist ar kopskaitu pa dažādām finansējuma kategorijām.

Laika posmā no 2016.-2019.gadam 219 no 3099 apjautātiem uzņēmumiem jeb 7 % prasīja finansējumu ALTUM. ALTUM **finansējumu nodrošināja 33,3%** finansējuma prasītāju, savukārt **51,1% uzņēmumu, kas ALTUM prasīja finansējumu, to neieguva. 11% uzņēmumu**, kas prasīja finansējumu ALTUM, **saņēma tikai daļu** no prasītā finansējuma. Saskaņā ar ALTUM sniegto informāciju (oficiālie sistēmu dati) attiecībā uz noraidīto pieteikumu īpatsvaru aizdevumu programmās, noraidīto pieteikumu skaits: 2017.gadā noraidīti 8% no pieteikumu skaita (8% no pieteiktā apjoma); 2018.gadā – 6% no pieteikumu skaita (4% no pieteiktā apjoma); 2019.gadā – 18% no pieteiktā skaita (15% no pieteiktā apjoma); 2020.gada septiņos mēnešos - 19% no pieteikumu skaita (10% no pieteiktā apjoma). Galvenie finansējuma atteikuma iemesli ir nepietiekams nodrošinājums, nepietiekams pašu kapitāls, kā arī nepietiekama naudas plūsma. Tādējādi, lai nākotnē veicinātu finansējuma pieejamību MVU, varētu tikt apskatītas iespējas atvieglot prasības aizdevuma piešķiršanai attiecībā uz nepieciešamo nodrošinājumu, pašu kapitālu, un īpašnieka galvojumu. Jāuzsver, ka ALTUM intensīvi strādā pie nodrošinājumu prasību atvieglošanas, īpaši mazo aizdevumu segmentā, pateicoties EIF garantijām (COSME, EaSI), ko piemēro ALTUM administrētajiem aizdevumiem.

Jāņem vērā, ka iespējams ne visi no iesniegtajiem projektu pieteikumiem ietver finansējumus projektus ar nepieciešamo naudas plūsmu aizdevuma atmaksai.

8.1.5.2. ALTUM administrētās garantijas

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ir pieejamas ALTUM administrētās garantijas. Tabulā zemāk iekļauta informācija par ALTUM administrētajām garantijām sadalījumā pa finanšu produktiem. Finanšu produktu ieviešanas nosacījumi iekļauti Ministru kabineta noteikumos, tādēļ katram no finanšu produktiem tabulā zemāk norādīti arī atbilstošie Ministru kabineta noteikumi un finanšu produkta apraksts, pamatojoties uz MK noteikumos iekļauto informāciju, iekļauts tehniskajā pielikumā.

ALTUM garantijas uzņēmējdarbības atbalstam

52. tabula. Garantiju uzņēmējdarbības atbalstam ieviešanas dati

Finanšu produkts	MK noteikumi	ALTUM garantiju portfelis, EUR
B1 - Papildus kredītu garantijas	B1 - Ministru kabineta 2010. gada 26. oktobra noteikumi Nr. 997 "Noteikumi par garantijām komersantu un atbilstošu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību konkurētspējas uzlabošanai" ¹⁸⁰ (MK noteikumi ir zaudējuši spēku, bet novērtējuma ietvaros izmantoti MK noteikumi Nr. 997 nevis MK 2020.gada 16.jūnija noteikumi Nr. 383, jo novērtējums attiecas uz periodu līdz 16.06.2020.	ERAF 44800 000 un pārējais atmaksu finansējums programmām, kas nav no ERAF
B1 - Garantijas lielajiem komersantiem		
B1 - lauksaimniecības kooperatīviem		
B1 - MVU kredītu garantijas (no ERAF resursiem)		
B2 - Portfeļgarantijas	B2 - Ministru kabineta 2017. gada 5. septembra noteikumi Nr. 537 "Noteikumi par portfeļgarantijām sīko (mikro), mazo un vidējo komersantu kreditēšanas veicināšanai" ¹⁸¹	7 800 000
B3 - Lauksaimniecības, zivsaimniecības un	B3 - Ministru kabineta 08.01.2019. noteikumi Nr.9 "Lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantiju programmas noteikumi" ¹⁸²	16 500 000

¹⁸⁰ <https://likumi.lv/doc.php?id=220826>

¹⁸¹ <https://likumi.lv/ta/id/293402-noteikumi-par-portfelgarantijam-siko-mikro-mazo-un-videjo-komersantu-kreditesanas-veicinasanai>

¹⁸² <https://likumi.lv/ta/id/304160-lauksaimniecibas-zivsaimniecibas-un-lauku-attistibas-garantiju-programmas-noteikumi>

lauku garantijas	attīstības	
------------------	------------	--

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

Informācija par faktiski izsniegtajām garantijām

Saskaņā ar ALTUM sniegto informāciju sākot no ES fondu 2007.-2013.gada plānošanas perioda sākuma līdz 31.12.2019. kopumā izsniegtas 899 garantijas, kuru kopējā **garantijas līguma summa sasniedz 161 929 216 EUR**, piesaistot bankas **finansējumu - 286 495 884 EUR apmērā**. Visbiežāk izsniegtas MVU kredītu un portfeļgarantijas, bet visretāk – garantijas lielajiem komersantiem. Kopumā vērojams pakāpenisks izsniegto garantiju skaita pieaugums kopš programmu sākuma 2016. gadā. Pēc ALTUM sniegtās informācijas ir veiktas sarunas un apmācības bankām par garantiju produkta skaidrošanu un labāku izmantošanu kreditēšanā.

8.1.5.3. ALTUM administrētie riska kapitāla fondi MVU

ALTUM riska kapitāla fondi

ALTUM ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā fondu fonda ietvaros nodrošina sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondu 60 miljoni EUR apmērā (tai skaitā ERAF finansējums 32.2 miljoni EUR), kā arī akcelerācijas fondu 15 miljoni EUR apmērā (tai skaitā ERAF finansējums 15 miljoni EUR) uzņēmumiem pirmssēklas un sēklas attīstības stadijās.

Finansējums **akcelerācijas programmas** ietvaros paredzēts inovatīviem jaunuzņēmumiem, to nodrošina 3 fondu pārvaldnieki, kas tika sākti izraudzīt 2017. gadā – BuildIt Latvia (jaunuzņēmumiem no ikvienas valsts ar darbības jomu "lietu internets" (IoT) un "hardware"), Commercialization Reactor (zinātniskajiem iesācējuzņēmumiem) un Overkill Ventures (investīcijas Centrālās un Austrumeiropas jaunuzņēmumos, kuri darbojas darba vides efektivitātes un automatizācijas jomās un jau ir guvuši sākotnējos ienākumus tirgū).

Programmā paredzēts piešķirt pirmssēklas finansējumu līdz 50 000 EUR uzņēmuma izveidei, konsultācijām un produkta izstrādei, izpētei, novērtēšanai un apstiprināšanai, kā arī sēklasnaudas finansējumu līdz 250 000 EUR uzņēmumiem, kas būs tālākai izaugsmei veiksmīgi izgājuši pirmssēklas ieguldījumu posmu, kā arī produkta un saimnieciskās darbības modeļa attīstīšanai.

Sēklas un sākuma riska kapitāla programmā darbojas divi fondi, kurus pārvalda Expansion Capital AIFP, fokusējoties uz eksportu orientētiem projektiem un uzņēmumiem. Vienā uzņēmumā iespējams ieguldīt: līdz 250 tūkstošiem EUR sēklas kapitāla fondā; līdz 2.1 miljoniem EUR sākuma kapitāla fondā.

Izaugsmes riska kapitāla programmas ietvaros tiek veikti ieguldījumi uzņēmumos ar augstu izaugsmes potenciālu; atbalstu programmas ietvaros nodrošina ZGI-4 un FlyCap Mezzanine Fund II. Fonds ZGI-4 pirmo ieguldījumu¹⁸³ veicis 2019. gada pirmajā pusgadā, ieguldot 2 miljoni EUR Igaunijas uzņēmumā Corle OÜ. 2 miljoni EUR tika ieguldīti HansaMatrix, tādējādi darījuma rezultātā ZGI-4 fonds kļuvis par 15,06% HansaMatrix akcionāru¹⁸⁴.

53. tabula. Riska kapitāla uzņēmējdarbības atbalstam ieviešanas dati

Finanšu produkts	MK noteikumi	ALTUM kapitāla fondi – plānotais finansējums uz 31.12.2019., EUR
D1 - Sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondi saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai	02.08.2016. MK noteikumi Nr. 518	60 000 000
D2 - Akcelerācijas fonds saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai	12.04.2016. MK noteikumi Nr.226	15 000 000
Kopā		73 000 000

183 <https://www.zgi.lv/jaunumi/params/post/1839374/fonds-zgi-4-veic-pirmo-ieguldijumu>

184 <https://www.zgi.lv/jaunumi/params/post/1866286/izaugsmes-riska-kapitala-fonds-zgi-4-investe-2-miljonus-eiro-uznemuma-hansa>

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

8.1.5.4. ALTUM administrētās eksporta kredīta garantijas

Eksporta kredīta garantijas

- Laika posmā no 2014. gada līdz 2020. gada februāra beigām izsniegtas **319 eksporta garantijas 20 764 430 EUR apmērā**. Eksporta kredīta garantijas galvenokārt izsniegtas līdz 50 tūkstošiem EUR, bet vismazāk garantiju izsniegtas no 200 līdz 500 tūkst. EUR.
- Eksporta kredīta garantijas visbiežāk tiek piešķirtas eksportētājiem uz **Krieviju, Baltkrieviju un Ukrainu**, sasniedzot arī augstākās kumulatīvās garantiju summas.
- Laika posmā 2017.-2020. gadam atteikti daudzi - **kopumā 336** eksporta garantiju – **pieteikumi**.

ALTUM eksporta kredīta garantijas izsniedz saskaņā ar Ministru kabineta 2016. gada 20. decembra noteikumiem Nr. 866 "Īstermiņa eksporta kredīta garantiju izsniegšanas noteikumi komersantiem un atbilstošām lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām"¹⁸⁵. Tās izsniedz, izmantojot ERAF 2007.-2013. gada plānošanas perioda 2.2.1.4.1. apakšaktivitātes "Atbalsts aizdevumu veidā komersantu konkurētspējas uzlabošanai" ietvaros atmaksāto publisko finansējumu 2 030 000 EUR un 2004.-2006. gada ES fondu plānošanas perioda 2.4.1. nacionālās programmas "Aizdevumi (t. sk. mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai" ietvaros atmaksāto publisko finansējumu 470 000 EUR.

Noteikts, ka garantijas summa eksporta kredīta darījumiem ar vienu debitoru nepārsniedz 2 miljoni EUR, to sniedz par eksporta kredīta darījumiem, kuru atlikto maksājumu termiņš nav garāks par 730 dienām (lauksaimniecības produktiem – nav garāks par 547 dienām). Eksporta kredīta garantija sedz līdz 90% pircēja riska un līdz 95% politiskā riska.

8.1.6. Finanšu sabiedrību nodrošinātais finansējums

8.1.6.1. Komercbanku nodrošinātais finansējums MVU

Komercbanku nodrošinātais finansējums

- Komercbankas uzņēmumiem piedāvā **dažādas finansējuma iespējas**, tās piemērojot **nepieciešamajam mērķim** – tiek nodrošināti dažādi finanšu produkti, piemēram, aizdevums, līzings, kredītlīnija, overdrafts, faktoringi, kā arī citi.
- Saskaņā ar veikto uzņēmumu aptauju **81% uzņēmumu**, kas laika posmā no 2016. līdz 2019. gadam meklējis papildus finansējumu, to prasījis **komercbankās**.
- **36% uzņēmumu** – finansējuma prasītāju - finansējums tika nodrošināts **pilnā apmērā**, **20% gadījumu piešķīra tikai daļu finansējuma**, bet **43% komercbankas nenodrošināja finansējumu**. Galvenie atteikuma iemesli - nepietiekams nodrošinājums, nepietiekams pašu kapitāls, kā arī nepietiekama naudas plūsma.
- Finansējumu robežās līdz 300 000 EUR neieguva 8,9 % jeb 13 122 uzņēmumu ar **neiegūtā finansējuma kopsummu robežās 787 - 1 115 miljoni EUR** saskaņā ar aptaujas datu ekstrapolācijas rezultātiem.

185 <https://likumi.lv/ta/id/287648>

- Finansējumu robežās virs 300 000 EUR neieguva 35 uzņēmumi ar kopējo summu **apmēram 155 miljoni EUR (aptaujas rezultāti bez datu ekstrapolēšanas).**
- **Kopējā nesaņemtā finansējuma apmērs 1 270 miljoni EUR, pamatojoties uz aptaujas datu ekstrapolācijas rezultātiem. Izvērtējot tirgus nepilnību jāņem vērā plānotā ekonomikas attīstība, tai skaitā plānotais eksporta pieaugums un ietekme uz uzņēmējdarbību, ņemot vērā plānotās investīcijas pētniecībā, tādējādi potenciālais nepieciešamā finansējuma palielinājums.**

Komercbanku piedāvātie finanšu produkti

Novērtējuma ietvaros iekļauta informācija par atsevišķu komercbanku piedāvātajiem finanšu produktiem, kas apkopota, izmantojot komercbanku mājas lapās iekļauto informāciju.

AS "Swedbank" mazajiem un vidējiem uzņēmumiem piedāvā kredītu no 5000 EUR, izmantojot EIF vai ALTUM portfeļa garantijas¹⁸⁶. Kredīta gada procentu likme – no 10% (bez nodrošinājuma), tā termiņš – līdz 5 vai 10 gadiem. Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem piemērojams arī overdrafts¹⁸⁷, nodrošinot aizdevumu bez nodrošinājuma un saņemot EIF vai ALTUM garantijas. Overdrafta finansējums no 2000 EUR ar termiņu līdz gadam. AS "Swedbank" piedāvā specializētas finansēšanas programmas lauksaimniekiem un daudzdzīvokļu māju energoefektivitātei, kas apskatītas ziņojuma tehniskajos pielikumos.

AS "Luminor" piedāvā aizdevumu bez ķīlas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem līdz 75 000 EUR (ar īpašnieka galvojumu vai ALTUM portfeļgarantiju) – tas paredzēts finansiāli stabiliem MVU, kam pietrūkst pietiekama nodrošinājuma vai pastāv specifiski nosacījumi kāda finansējuma saņemšanai. Tiek nodrošināts arī kredīts investīcijām ar minimālo summu 10 tūkst. EUR, ko iespējams izmantot, lai līdzfinansētu atbalstu no ES fondiem. Finansējumu piedāvā arī kredītlīnijas veidā ar minimālo summu 10 tūkst. EUR un aizdevuma termiņu līdz 1 gadam. Tāpat uzsākta atbalsta programma uzņēmējiem e-komercijas attīstībai¹⁸⁸ ar mērķi palīdzēt mazajiem un vidējiem uzņēmumiem attīstīt tirdzniecību internetā. AS "Luminor" nodrošina finansējumu lauksaimniekiem, kas apskatīti citā ziņojuma modulī.

AS "Citadele" piedāvā mikrokredītu no 1000 līdz 20 000 EUR atkarībā no uzņēmuma apgrozījuma ar procentu likmi no 14% gadā¹⁸⁹. Tiek nodrošināts arī kredīts un kredītlīnija ar dažādiem nosacījumiem, ko piemēro katram uzņēmumam. Kredīts nodrošina finansējumu līdz 80% no projekta izmaksām līdz 15 gadiem. Kredītlīnijas finansējums tiek nodrošināts uz 2 gadiem ar iespēju termiņu pagarināt. AS "Citadele" nodrošina arī finansējumu lauksaimniekiem un daudzdzīvokļu māju energoefektivitātei, kas apskatīti ziņojuma tehniskajos pielikumos.

AS "SEB banka" nodrošina kredītu bez ķīlas mazu un vidēju uzņēmumu biznesa attīstības projektiem, piemēram, investīciju projektiem, apgrozāmo līdzekļu finansēšanai, pamatlīdzekļu iegādei. Kredīta apjoms ir no 2000 līdz 20 000 EUR ar atmaksas grafiku līdz 3 gadiem, procentu likme – sākot no 9% (un 3 mēnešu EURIBOR). Kredīta nodrošinājums – uzņēmuma īpašnieka personīgais galvojums, turklāt portfeļgarantija¹⁹⁰ tiek piešķirta automātiski.

Uzņēmēju aptauju rezultāti un tirgus nepilnības aprēķins

Novērtējuma ietvaros veikta uzņēmēju aptauja, aptaujājot 3099 respondentus gan par esošo finanšu piedāvājumu (laika periodā 2016.–2019. gads). 903 jeb **29 % respondentu meklēja papildus finansējumu** laika posmā no 2016. līdz 2019. gadam. Aptaujātie finansējumu pārsvarā prasīja komercbankās (81% jeb 731 respondents no visiem finansējuma prasītājiem, 23,3% no visiem respondentiem), bet krietni retāk – ALTUM un citās finansējuma nodrošinātāj institūcijās, piemēram, alternatīvajās finanšu institūcijās, mātes uzņēmumam vai īpašniekam un citur.

No 731 respondenta, kas prasīja finansējumu komercbankās, **36% uzņēmumu** (261 respondents) finansējums tika nodrošināts **pilnā apmērā, 20% gadījumu** (147 respondenti) **komercbankas piešķīra tikai daļu finansējuma**, bet **43% (313 respondenti) komercbankas nenodrošināja finansējumu**. Galvenie atteikuma iemesli finansējuma ieguvei ir nepietiekams nodrošinājums, nepietiekams pašu kapitāls, kā arī nepietiekama naudas plūsma.

186 <https://www.swedbank.lv/business/finance/loans/loan?language=LAT>

187 <https://www.swedbank.lv/business/finance/loans/overdraft?language=LAT>

188 <https://www.luminor.lv/lv/jaunumi/luminor-uzsak-jaunu-atbalsta-programmu-uznemejiem-e-komercijas-attistibai>

189 <https://www.citadele.lv/lv/business/microloan/>

190 <https://www.altum.lv/lv/pakalpojumi/uznemumiem/kredita-garantijas/par-programmu/>

Vidējais svērtais neiegūtajam finansējumam līdz 300 000 EUR, izmantojot finansējuma grupējuma augšējo robežu, ir 85 000 EUR. Finansējumu no komercbankām neieguva 277 uzņēmumi no 3099 respondentiem jeb 8.9 % no visiem respondentiem. Kopumā analizēti 148 936 uzņēmumi (nav iekļauti lauksaimniecības un zivsaimniecības uzņēmumi) un apmēram 99 % jeb 147 447 uzņēmumi ir ar darbinieku skaitu līdz 50. Ekstrapolējot anketēšanas rezultātus uz visu uzņēmumu kopu, finansējumu neiegūst 8.9 % jeb 13 122 uzņēmumu ar **maksimālo summu apmēram 1 115 miljoni EUR, bet jāņem vērā, ka ekstrapolējot tika ņemta vērā finanšu intervāla augšējā robeža**. Datu ekstrapolācijā, ņemot vērā finanšu intervāla vidējo robežu, neiegūtais vidējais svērtais finansējums vienam uzņēmumam ir apmēram **60 000 EUR jeb kopā apmēram 787 miljoni EUR**.

Vidējais svērtais neiegūtajam finansējumam virs 300 000 EUR, izmantojot finansējuma grupējuma augšējo robežu (izņemot virs 5 miljoniem, kur izmantota apakšējā robeža), ir apmēram 3.4 miljoni EUR. Finansējumu no komercbankām neieguva 35 uzņēmumi no 3 099 respondentiem jeb 1.1 % no visiem respondentiem. Kopumā uz uzņēmumu grupējumu attiecas 1600 uzņēmumi (nav iekļauti lauksaimniecības un zivsaimniecības uzņēmumi). Tādējādi finansējumu neiegūst 1.1% jeb 18 uzņēmumu, kas ir mazāks skaits, nekā anketēšanas rezultātā norādītais (pārāk maza kopa – 35 uzņēmumi, lai būtu reprezentatīva, kā arī daļa no uzņēmumiem līdz 50 darbiniekiem varēja lūgt finansējumu virs 300 000 EUR), tādējādi neiegūtais finansējums **ir apmēram 119 miljoni EUR (aptaujas rezultāti bez datu ekstrapolēšanas), bet ņemot vērā, ka finansējumam virs 5 miljoniem izmantota apakšējā robeža neiegūtā finansējuma apjoms varētu būt apmēram 155 miljoni EUR (35 uzņēmumi, papildus finansējums katram uzņēmumam 1 miljons EUR)**.

Kopējais nesaņemtā finansējuma apjoms, veicot aptaujas datu ekstrapolāciju ir apmēram 1 270 miljoni EUR.

8.1.6.2. Līzinga finansējums

Līzinga finansējums

- Līzinga finansējumu nodrošina **komercbankas un nebanku sektora finansētāji**.
- Galvenokārt tiek nodrošināts līzings dažādiem **transporta līdzekļiem**, kā arī **iekārtām**.
- **11,9%** no aptaujātajiem uzņēmumiem **prasīja finansējumu līzinga kompānijām**, un **46%** gadījumos finansējums tika nodrošināts **pilnā apmērā**.
- **Nesaņemtā finansējuma apjoms ir apmēram 97 – 138 miljoni EUR.**

Līzinga kompāniju piedāvātie finanšu produkti

Novērtējuma ietvaros iegūta informācija no lielāko komercbanku mājas lapām par līzinga kompāniju piedāvātajiem finanšu produktiem.

SIA "Citadele līzings un faktoring" piedāvā līzingu uzņēmumiem gan transporta, gan tehnikas un iekārtu iegādei, finansējot līdz 90% no transporta/iekārtas vērtības, ko iespējams papildināt ar ES līdzfinansējumu (tādējādi – līzinga kredīts). Tiek piedāvāts par iegādāto tehniku atskaitīt PVN priekšnodokli un iegūt papildus apgrozāmos līdzekļus¹⁹¹. Atsevišķi tiek piedāvāts arī līzings / līzinga kredīts lauksaimniekiem, nodrošinot arī LAD līdzfinansējuma saņemšanas iespēju, kā arī garāku aizdevuma termiņu.

SIA "Luminor Līzings"/SIA "Luminor Līzings Latvija" nodrošina līzinga pakalpojumus gan auto, gan komerctransportam, tāpat arī tehnikai, piemēram, lauksaimniecībai, mežizstrādei¹⁹². Arī SIA "OP Finance" nodrošina automašīnu, komerctransporta un industriālo līzingu, tostarp dažādām ražošanas un industriālajām iekārtām, piemēram, celtniecības, ostu saimniecības tehniku, medicīnas iekārtas, kā arī poligrāfijas iekārtas¹⁹³.

¹⁹¹ <https://www.citadele.lv/lv/business/leasing/>

¹⁹² <https://www.luminor.lv/lv/uznemumiem/lizings>

¹⁹³ <https://www.opbank.lv/pakalpojumi/lizings/>

AS "PrivatBank" piedāvā gan atgriezenisko līzingu iekārtām ar termiņu līdz 3 gadiem (2 līdz 10 tūkst. EUR apmērā)¹⁹⁴, gan līzingu citām vajadzībām, to nodrošinot līdz 80% no līzina objekta tirgus vērtības¹⁹⁵. Scania nodrošina gan finanšu, gan operatīvo līzingu autotransporta iegādei¹⁹⁶.

Līdzīgi citām komercbankām, arī AS "SEB banka" nodrošina auto, komerctransporta, industriālo un iekārto līzingu, kā arī lauksaimniecības tehnikas līzingu¹⁹⁷. Šādu līzingu nodrošina arī SIA "UniCredit Leasing", vienlaikus piedāvājot Eiropas Investīciju fonda atbalstu finansējuma saņemšanai¹⁹⁸, to nodrošinot MVU, zemnieku saimniecībām, individuālajiem komersantiem, kā arī saimnieciskās darbības veicējiem.

8.1.6.3. Pieejamais riska kapitāla finansējums MVU

Pieejamais riska finansējums

- Riska kapitāla fondu finansējums nodrošināts **kopš 2005. gada**, bet šobrīd darbojas **8** kvalificētie **riska kapitāla investori**.
- Riska kapitāla investīcijas 2018. gadā – 0,029% no IKP galvenokārt jaunuzņēmumos un sēklas uzņēmumos.
- Interese par riska kapitāla piesaistīšanu pārsvarā ir mikro un mazajiem uzņēmumiem.

ES fondu finansējums riska kapitāla fondiem

Līdz 2017. gadam Latvijā kopumā uzsāktas 5 publiskā finansējuma atbalsta programmas riska kapitāla fondiem. Pirmā programma 2005. gadā, piesaistot 11,25 miljoni EUR Eiropas struktūrfondu un 3,75 miljoni EUR nacionālo finansējumu, atbalstīja 3 fondus, kas piesaistīja vismaz 34% privātā finansējuma¹⁹⁹. Šīs programmas ietvaros visi darbību uzsākušie fondi darbojās kā uzņēmuma sākuma/izaugsmes kapitāla fondi²⁰⁰.

Otrā programma tika uzsākta 2010. gadā, piesaistot 21 miljoni EUR Eiropas struktūrfondu un 7 miljoni EUR nacionālā finansējuma. Tika atbalstīti 3 riska kapitāla fondi, kuriem bija jāpiesaista attiecīgs privātā finansējuma daudzums (BaltCap (izaugsmes fonds), Imprimatur Start-up fund – 33% privātā finansējuma, Imprimatur Seed fund – 0%).

Trešās programmas ietvaros (2012. gadā) piesaistīja 30 miljoni EUR Eiropas struktūrfondu un 10 miljoni EUR nacionālo finansējumu, atbalstot 4 riska kapitāla – uzņēmuma sākuma un izaugsmes kapitāla – fondus (BaltCap, Imprimatur Capital, Excap, FlyCap). Riska kapitāla fondiem trešās programmas ietvaros jāpiesaista 33% privātā finansējuma.

EIF finansējums riska kapitāla fondiem

2012. gadā Eiropas Investīciju fonds un Baltijas valstis izveidoja Baltijas inovāciju fondu, ko veidoja 20 miljoni EUR katras valsts un 40 miljoni EUR Eiropas Investīciju fonda finansējums. 2015. gadā katra valsts iemaksāja vēl 6 miljoni EUR, bet Eiropas Investīciju fonds – papildus 12 miljoni EUR, tādējādi atbalstot 5 riska kapitāla fondus (BMP, BaltCap (Privātā kapitāla fonds II un Izaugsmes fonds), Livonia Partners, Karma Ventures). Riska kapitāla fondiem šo pasākumu ietvaros jāpiesaista 50% privātā finansējuma.

2013. gadā tika nodrošināts nacionālais finansējums 2 miljoni EUR apmērā jaunuzņēmumu aizdevumiem, ko nodrošināja riska kapitāla fonds Imprimatur Capital, nepiesaistot privāto finansējumu.

8.1.7. Saņēmēju grupa – lielie uzņēmumi

194 <https://www.privatbank.lv/biznesam/finansesana/atgriezeniskais-lizinga/>

195 <https://www.privatbank.lv/biznesam/finansesana/lizings/>

196 <https://www.scania.com/lv/lv/home/products-and-services/finance-and-insurance/finance.html>

197 <https://www.seb.lv/uznemumiem/lizings>

198 <https://www.unicredit.lv/lv/uznemumiem/>

199 <https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/26756>

200 <https://www.lvca.lv/uploads/files/lvca-vc-pe-presentation-nov2015-copy-ilovepdf-compressed.pdf>

Saņēmēju grupas raksturojums

- 2018. gadā **250 ekonomiski aktīvo** lielo uzņēmumu.
- **Dominējošās nozares:** apstrādes rūpniecība; transports un uzglabāšana; vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, automobiļu un motociklu remonts.
- Saskaņā ar uzņēmumu anketēšanas rezultātiem bijis nepieciešams finansējums, kas lielāks par 100 tūkstošiem EUR (**galvenokārt 1-5 miljoni EUR**), pārsvarā **aizdevuma veidā, aizņemoties komercbankās**.
- Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem lieliem uzņēmumiem ir nepieciešamība pēc finansējuma, pastāv tirgus nepilnība, vienlaikus jāņem vērā potenciālā MVU izaugsme.

Saskaņā ar CSP datiem Latvijā 2018. gadā darbojās 250 ekonomiski aktīvo lielo uzņēmumu (vairāk nekā 250 darbinieku). Dominējošās NACE (2.red.) nozares ir:

- C apstrādes rūpniecība (56 uzņēmumi);
- G vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts (41 uzņēmums);
- H transports un uzglabāšana (35 uzņēmumi).

Lielo uzņēmumu anketēšanas rezultāti

Novērtējuma ietvaros veikta uzņēmēju aptauja, aptaujājot 3099 respondentus, kas galvenokārt ir mazie (50,7%) un mikrouzņēmumi (44,5%), 4,4% respondentu ir vidējie uzņēmumi, bet 0,4% - lielle uzņēmumi.

5 no 6 finansējuma prasītājiem komercbankās finansējums tika nodrošināts pilnībā, bet 1 respondentam nodrošināta daļa finansējuma ievērojama esošo kredītu apmēra dēļ. Uzņēmumiem, kas līdzekļus prasīja līzings kompānijā un ALTUM, tas tika nodrošināts pilnā apjomā.

5 respondenti, kas meklēja papildus līdzekļus, tos neprasīja ALTUM, kā iemeslu norādot informācijas trūkumu par finansējuma pieejamību (3 uzņēmumi), administratīvo slogu (1 uzņēmums), augstas procentu/komisijas izmaksas (1 uzņēmums).

Būtisku ieguldījumu ekonomikas attīstībā dod ne tikai MVU, bet arī lielle komersanti, tai skaitā aktivitātes, kas vērstas uz digitalizācijas procesu nodrošināšanu, pētniecības un attīstības aktīvāku īstenošanu. Lai to veicinātu ir svarīga finansējuma pieejamība, piemēram, aizdevumi ar granta komponenti. Minētā problēma ir īpaši svarīga Covid-19 apstākļos, kad tiek būtiski ierobežota naudas plūsmas apgrozība.

8.1.8. Nepieciešamā finansējuma aprēķins, pamatojoties uz anketēšanas rezultātiem

Nepieciešamais finansējums

- Finansējums nākamajos 3 – 5 gados būs nepieciešams apmēram **39% respondentu. 25,4% būs nepieciešams finansējums līdz 100 000 EUR**.
- Izmantojot tikai respondentu atbildes un neveicot aptaujas datu ekstrapolāciju, papildus finansējums nepieciešams **583 miljonu EUR apmērā**, tai skaitā **86 miljoni EUR Covid-19** seku likvidācijai.
- Ekstrapolējot anketēšanas rezultātus, investīcijas kapitālā nepieciešamas mikrouzņēmumiem 83 miljonu EUR apmērā, maziem uzņēmumiem 34 miljonu

EUR. Neveicot datu ekstrapolāciju, **investīcijas kapitālā** ir nepieciešami apmēram **80 miljoni EUR**.

- Finansējuma nepieciešamība dažādām uzņēmumu grupām pret kopējo respondentu skaitu - **mikrouzņēmumi (38%), mazie uzņēmumi (54%), vidējie uzņēmumi (6,8%) un lielie uzņēmumi (0,4%)**.
- **Finansējums nepieciešams** infrastruktūras attīstībai, produktivitātes celšanai, inovācijām, produktu un pakalpojumu uzlabošanai, Covid-19 seku likvidācijai.
- Uzņēmumi nepieciešamo finansējumu plāno iegūt no **komerbankām (36%), ALTUM (22%), līzinga kompānijām (10%)**.

Nepieciešamā finansējuma aprēķins – aptaujas datu ekstrapolācija

Novērtējuma ietvaros veikta uzņēmēju aptauja, aptaujājot 3099 respondentus. Anketēšanas ietvaros tika uzdoti jautājumi par nepieciešamo finansējumu nākošajiem pieciem gadiem. Apmēram **39% respondentu** paredz, ka turpmāko 3-5 gadu laikā būtu nepieciešams finansējums. Kā redzams tabulā zemāk, tuvākajos 3 – 5 gados būs nepieciešams dažāds papildus līdzekļu apjoms. 790 no 3099 respondentiem jeb **25,4% būs nepieciešams finansējums līdz 100 000 EUR**.

54. tabula. Papildus piesaistāmo līdzekļu apjoms tuvākajā piecgadē

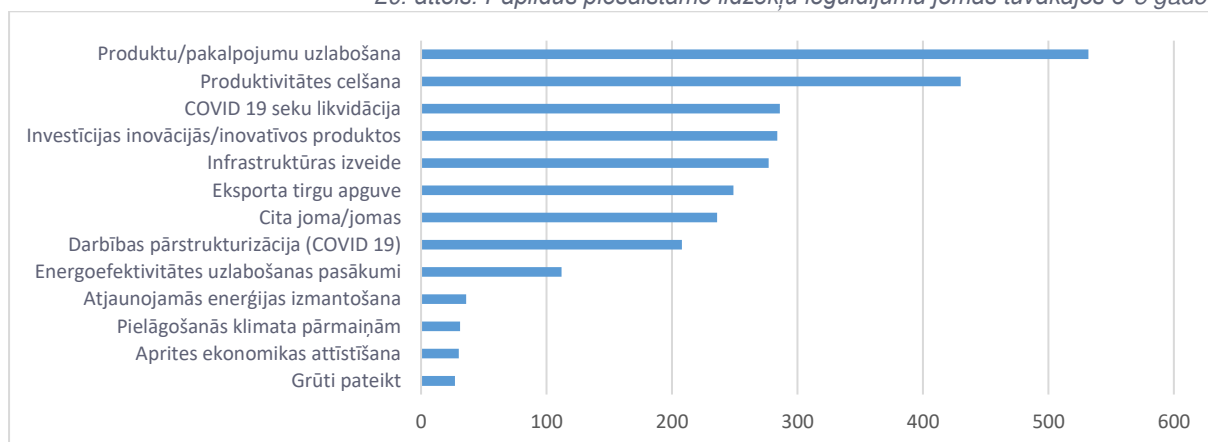
Finansējuma apjoms	Uzņēmumu skaits	Nepieciešamā finansējuma kopsumma, EUR
Līdz 10 000 EUR	172	1 720 000
EUR 10 001 – 25 000	216	5 400 000
EUR 25 001 – 50 000	191	9 550 000
EUR 50 001 – 100 000	211	21 100 000
EUR 100 001 – 300 000	228	68 400 000
EUR 300 001 – 1 000 000	122	122 000 000
EUR 1 000 001 – 5 000 000	53	265 000 000
Virs 5 000 000 EUR	18	90 000 000
Kopā	1211	583 170 000

Avots: Anketēšanas rezultāti

Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem, izmantojot augšējās finansējuma intervāla robežas, nepieciešamā finansējuma apjoms ir **vairāk nekā 580 miljoni EUR**, un aprēķins attiecas tikai uz respondentu kopu (3099), nepiemērojot anketēšanas rezultātu ekstrapolāciju.

Finansējumu uzņēmēji paredz ieguldīt produktu vai pakalpojumu uzlabošanā, produktivitātes celšanā, inovācijās un/vai inovatīvos produktos, kā arī citos mērķos.

20. attēls. Papildus piesaistāmo līdzekļu ieguldījumu jomas tuvākajos 3-5 gados

Avots: Anketēšanas rezultāti

Vidējais svērtais nepieciešamajam finansējumam līdz 300 000 EUR, izmantojot finansējuma grupējuma augšējo robežu, ir 105 000 EUR. Finansējums nepieciešams 39% respondentu. Kopumā analizēti 148 936 uzņēmumi (nav iekļauti lauksaimniecības un zivsaimniecības uzņēmumi) un apmēram 99 % jeb 147 447 uzņēmumi ir ar darbinieku skaitu līdz 50. Ekstrapolējot anketēšanas rezultātus uz visu uzņēmumu kopu, finansējums nepieciešams 39% jeb 57 504 uzņēmumu ar **maksimālo summu apmēram 6 miljardi EUR, bet jāņem vērā, ka ekstrapolējot tika izmantota finansējuma intervāla augšējā vidējā svērtā vērtība 105 000 EUR.**

Vidējais svērtais nepieciešamajam finansējumam virs 300 000 EUR, izmantojot finansējuma grupējuma augšējo robežu, ir 2.5 miljoni EUR. Finansējums nepieciešams 39 % respondentu. Kopumā modulī analizēti 148 936 uzņēmumi (nav iekļauti lauksaimniecības un zivsaimniecības uzņēmumi) un apmēram 1 % jeb 1 500 uzņēmumi ir ar darbinieku skaitu virs 50. Neveicot datu ekstrapolāciju nepieciešamā finansējuma apjoms ir apmēram 0.5 miljardi un veicot datu ekstrapolāciju pusei no kopas nepieciešamā finansējuma apjoms ir apmēram 1.85 miljardi EUR. Datu ekstrapolācija tika veikta tikai pusei no kopas, jo aprēķinos izmantota augšējā finansējuma intervāla robeža un daudziem uzņēmumiem varētu nebūt nepieciešamība pēc tik ievērojama finansējuma apmēra.

Plānojot un ieviešot finanšu instrumentus ļoti svarīgi nodrošināt fleksibilitāti un spēju ātri reaģēt uz mainīgajām tirgus prasībām.

8.1.9. Nepieciešamā finansējuma aprēķins - eksporta kredīta garantijas

Nepieciešamā finansējuma aprēķins

Nepieciešamais finansējums

- Eksporta kredītu garantijas izsniegtas 20 miljonu EUR vērtībā un atteiktas 70 miljoni EUR vērtībā, 10 % izaugsme, nepieciešamais atbalsts eksporta darījumiem – **vismaz 100 miljoni EUR, jo jāņem vērā EK ierobežojumi attiecībā uz eksporta kredīta garantiju nodrošināšanu (nepieciešamā finansējuma apjoms var būt krietni lielāks).**

Atbildīgā nozares ministrija plāno, ka finanšu instrumentam nepieciešamais finansējums netiks nodrošināts no ES struktūrfondiem, bet pastāv tirgus nepilnība un nepieciešamība pēc valsts atbalsta tirdzniecības darījumu risku mazināšanai, ko nenodrošina privātais tirgus, un Covid-19 krīzes radīto papildus plaisu starp uzņēmumu vajadzībām nodrošināties pret tirdzniecības riskiem un privātā tirgus piesardzību. Šādas vajadzības eksportētājiem ir ne tikai uz augsta riska valstīm, bet arī uz ES un OECD valstīm un iekšzemes darījumiem, jo privātais tirgus to nenodrošina pietiekamā apmērā.

Eksporta kredītu garantijas ir viens no instrumentiem kā valsts tiešā veidā var atbalstīt eksporta apjomu pieaugumu, kas ir daudzu politikas plānošanas dokumentu mērķis, un jo īpaši krīzes situācijā, kad pieaug riski gan eksportētājiem, gan privātajiem apdrošinātājiem.

8.1.10. Nepieciešamā finansējuma aprēķins un ieteiktie finanšu produkti – fondu fonds

Nepieciešamā finansējuma aprēķins

Nepieciešamais finansējums

- **Komercbanku** nenodrošinātais finansējums – 1 270 miljoni EUR.

Ieteiktie finanšu instrumenti

Plānotais finanšu produkti

- Aizdevumi - **200 miljoni EUR (80 miljoni NAP2027 pasākums Nr. 81 un ALTUM finansējums 120 miljoni EUR)**. Saņēmēju grupa – saimnieciskās darbības veicēji. Plānotais sviras efekts 2.9.
- **Kombinētais finanšu instruments** ar granta un aizdevuma komponenti, kur granta komponente nepārsniedz 50% - **125 miljoni EUR (45 miljoni NAP2027 pasākums Nr. 81 un ALTUM finansējums 80 miljoni EUR)**. Saņēmēju grupa – saimnieciskās darbības veicēji. Plānotais sviras efekts 3.27. Konkrēti ar granta komponentes palīdzību sasniedzamie mērķi tiks noteikti veidojot finanšu instrumentu.
- **Garantijas – 50 miljoni EUR (NAP2027 pasākums Nr. 81)**. Nodrošinātais finansējums, izmantojot garantijas, apmēram 250 miljoni EUR. Saņēmēju grupa – saimnieciskās darbības veicēji. Plānotais sviras efekts 5.
- **Riska kapitāls – 120 miljoni EUR (75 miljoni EUR NAP2027 pasākums Nr.81 un 45 miljoni EUR privātās investīcijas)**. Saņēmēju grupa – saimnieciskās darbības veicēji. Plānotais sviras efekts 1.88.
- Kopumā finansējums tiek nodrošināts par apmēram **700 miljoniem EUR** un aprēķinātā tirgus nepilnība, pamatojoties uz anketēšanas rezultātiem, ir **vismaz 1 270 miljoni EUR**.

Ieteiktie finanšu instrumenti pa finansējuma prioritātēm

Prioritārās finansējuma jomas ir pētniecība un attīstība (aprakstīta Inovāciju tehniskajā pielikumā), digitalizācija un mazo un vidējo uzņēmumu attīstība. Digitalizācijas un arī pētniecības un attīstības atbalsta instrumenti ir vēršami uz visām uzņēmumu kategorijām. **Digitalizācijai** tiek piedāvāti šādi finanšu produkti.

Plānotais finanšu produkti digitalizācijai

- **Kombinētie finanšu instrumenti**, ietverot granta un aizdevuma komponenti – **60 miljoni EUR**, tai skaitā NAP2027 finansējums **20 miljoni EUR** un ALTUM piesaistītais finansējums 40 miljoni EUR.
- **Individuālās garantijas, nodrošinot finansējumu par 50 miljoniem EUR**, tai skaitā investējot NAP2027 finansējums **10 miljoni EUR garantiju nodrošināšanai**.

Saskaņā ar darbības programmas projektu²⁰¹ uzņēmumiem tiks piedāvāts veikt digitālā brieduma novērtējumu. Balstoties uz uzņēmuma novērtējumu un identificētajām vajadzībām, uzņēmumu darbiniekiem tiks nodrošinātas vidēja un augsta līmeņa digitālo pārvaldības prasmju apmācības, kas ietver zināšanu apguvi ar mērķi veicināt uzņēmumu konkurētspēju un efektivitāti caur darbinieku prasmju pilnveidošanu mūsdienīgu digitālo analītikas rīku, sistēmu un programmatūru izmantošanā.

Ņemot vērā ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda pieredzi, ieteicams izvērtēt nepieciešamību veidot finanšu produktus, kas ietver individuālās garantijas, jo tās netika plaši izmantotas un saistītas ar papildus administratīvo slogu. Izvērtēt iespēju subsidēt garantiju maksājumus. Izvērtēt iespēju lietot lielāku multiplikatoru pie individuālām garantijām, tiek plānots multiplikators 5.

Mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai tiek piedāvāti šādi finanšu produkti.

Plānotais finanšu produkti MVU attīstībai

201 https://www.fm.gov.lv/lv/aktualitates/jaunumi/es_fondi/62609-aicina-piedalities-es-fondu-darbibas-programmas-projekta-2021-2027-gadam-sabiedriskaja-apspriesana

- **Starta un izaugsmes aizdevumi – 20 miljoni EUR** NAP2027 finansējums.
- **Sēklas un izaugsmes stadijas riska kapitāls un mezanīna investīcijas – 15 miljoni EUR** NAP2027 finansējums, privātais finansējums 60 miljoni EUR.
- **Dauzpakāpju riska kapitāla fondi** (ietver: akcelerāciju, pirmssēklas, sēklas, izaugsmes stadijas) - **45 miljoni EUR NAP2027 finansējums** un 15 miljoni EUR privātais finansējums.
- **Aizdevumi produktivitātes kāpināšanai** (investīcijas un apgrozāmie līdzekļi) - 15 miljoni EUR NAP2027 finansējums un 60 miljoni EUR ALTUM finansējums.
- **Individuālās garantijas** - 25 miljoni EUR NAP2027 finansējums, tādējādi piesaistot 125 miljoni EUR privāto finansējumu.
- **Portfeļgarantijas** - 15 miljoni EUR NAP2027 finansējums tādējādi piesaistot 75 miljoni EUR privāto finansējumu.

Nemot vērā ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda pieredzi, ieteicams izvērtēt veidotos finanšu produktus, kas ietver individuālās garantijas, jo tās netika plaši izmantotas un saistītas ar papildus administratīvo slogu. Vairāk izmantot ar portfeļgarantijām saistītās iespējas, izvērtēt iespēju subsidēt garantiju maksājumus. Izvērtēt iespēju lietot lielāku multiplikatoru pie individuālām garantijām, tiek plānots multiplikators - 5.

8.1.11. Valsts atbalsta jautājumi

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ALTUM administrēja līdzīgus finanšu produktus, izņemot kombinēto finanšu produktu (granta un aizdevuma kombinācija) saskaņā ar valsts atbalsta nosacījumiem, tādēļ līdzīgi būtu risināmi arī valsts atbalsta jautājumi atbalstam, kas ir plānots ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā.

Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014²⁰² ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu piemērojot Līguma 107. un 108. pantu. Komisijas Regulas (ES) Nr. 1407/2013²⁰³ (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu de minimis atbalstam. Komisijas Regula (ES) 2020/972²⁰⁴ (2020.gada 2.jūlijs), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1407/2013 attiecībā uz tās pagarināšanu un groza Regulu (ES) Nr. 651/2014 attiecībā uz tās pagarināšanu un attiecīgiem pielāgojumiem. Komisijas Regula (ES) Nr. 360/2012 (2012.gada 35.aprīlis) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu de minimis atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.

8.2. AER un energoefektivitāte

Energoefektivitāte un atjaunojamie energoresursi (AER) ir būtiska 2021.-2027. gada plānošanas perioda kohēzijas politikas sastāvdaļa, kas sekmē 2. politikas mērķa – “Zaļāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, veicinot tīru un taisnīgu enerģētikas pārkārtošanu, “zaļās” un “zilās” investīcijas, aprites ekonomiku, pielāgošanos klimata pārmaiņām un risku novēršanu un pārvaldību” - sasniegšanu²⁰⁵.

55. tabula. Kopsavilkums par AER un energoefektivitātes pasākumu īstenošanu

Politikas jomas prioritātes	• Samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu darbībās, kas nav lielā enerģētika un rūpniecība. • Nodrošināt lielāku atjaunojamās enerģijas īpatsvaru Latvijas enerģijas galapatēriņā. • Nodrošināt primārās enerģijas patēriņa samazinājumu.
------------------------------------	---

202 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0651>

203 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1407>

204 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX:32020R0972>

205 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0375>

	- Katru gadu nodrošināt jaunus enerģijas ietaupījumus. - Aktivizēt ēku atjaunošanu un samazināt siltumenerģijas patēriņu.
Finansējuma saņēmēju grupas raksturojums	- Atkarībā no īstenojamā pasākuma, ir vairākas finansējuma saņēmēju grupas: Dzīvojamo ēku īpašnieki – Latvijā ir vairāk nekā 360 tūkstoši dzīvojamo ēku, no kurām līdz 2030. gadam atjaunojamās vismaz 2 000 daudzdzīvokļu dzīvojamās ēkas un 7 500 privātmājas (nepieciešamais finansējums - ~1,2 miljardi EUR dzīvojamās ēkās un ~100 miljoni EUR privātmājās vai neliela skaita ēku kompleksos). Pašvaldības, to iestādes, piederošās ēkas. Valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrētas 4 967 pašvaldībām piederošās ēkas ar 6,29 miljoni m² platību, t.sk. izglītības un veselības aprūpes iestāžu ēkas. Kopumā aktivitātēm nepieciešamais finansējums 2021.-2027.gada periodam ir 130-326 miljoni EUR. Valsts ēkas – uz 20.12.2019. valsts institūciju īpašumā, valdījumā un lietošanā esošo ēku sarakstā iekļautas 36 iestāžu (īpašnieku), īpašumā, padotībā un pakļautībā esošo 838 iestāžu ēkas, kuru individuālā kopējā platība ir virs 250 m², kurās veicamas energoefektivitātes aktivitātes, lai īstenotu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2012/27/ES (2012. gada 25. oktobris) par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK noteiktās prasības. Lietošanā ir ēkas, kam ar iepriekšminētās direktīvas prasības netiek piemērotas (paredzēts finansējums NAP2027 pasākuma nr. 96 ietvaros). Nepieciešamais finansējums – 300 miljoni EUR. Siltumapgādes komersanti, tostarp pašvaldību kapitālsabiedrības. Darbojas 237 komersanti. 2018.gadā Latvijā dzīvojamās mājas ar siltumu apgādāja vairāk nekā 633 katlumājas un 175 koģenerācijas stacijas. Nepieciešamais finansējums 2021.-2027.gada periodam ir ~291,9 miljoni EUR apmērā. Uzņēmumi, kas plāno ieviest energoefektivitātes pasākumus un / vai palielināt AER izmantošanu. Kopumā Latvijā 175 000 ekonomiski aktīvu uzņēmumu. 1,9% respondenti 2016.-2019. gadā finansēja energoefektivitātes pasākumus, 0,2% - atjaunojamās enerģijas pasākumus, bet 0,4% - AER un energoefektivitātes pasākumus.
Finansējuma saņēmēju grupas izaicinājumi	- Neskaidri juridiskie un finanšu jautājumi, sarežģīts un darbietilpīgs process saņemt nepieciešamo dzīvokļu īpašnieku piekrišanu projektam. - Energoefektivitātes ieguvums no ēku renovācijas nesedz visus ar ēku renovāciju saistītos izdevumus. - Ne vienmēr energoefektivitātes un AER projekti sniedz plānoto finansiālo atdevi.
Esošais finanšu piedāvājums	- ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā DME pasākumiem ir pieejami granti, garantijas un aizdevumi kopumā par 201,5 miljoniem EUR. Pasākuma ietvaros investēts finansējums vai rezervēts 525 projektiem, tādējādi investējot visus ielānotos līdzekļus. - Pašvaldībām pieejams granta finansējums 4.2.2. SAM "Atbilstoši pašvaldības integrētajām attīstības programmām sekmēt energoefektivitātes paaugstināšanu un atjaunojamo energoresursu izmantošanu pašvaldību ēkās" ietvaros – vairāk nekā 40 miljoni EUR. - Finansējums energoefektivitātes veicināšanai un pārejai uz AER izmantošanu nodrošināts arī 4.1.1. SAM – 23.7 miljoni EUR un 4.3.1. SAM ietvaros – 49.5 miljoni EUR.
Tirgus nepilnība,	Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem, uzņēmumi plāno investēt energoefektivitātes un AER izmantošanas pasākumos.

investīciju vajadzības	○ 0,4% respondentu nepieciešams finansējums atjaunojamo energoresursu pasākumiem. Nepieciešamais finansējums bez respondentu datu ekstrapolācijas – 7 miljoni EUR. ○ 0,77% respondentu nepieciešams finansējums atjaunojamo energoresursu un energoefektivitātes pasākumiem. Nepieciešamais finansējums bez respondentu datu ekstrapolācijas – 18,5 miljoni EUR. • 86% no aptaujātajām pašvaldību kapitālsabiedrībām (AER un energoefektivitātes pasākumi) paredz, ka turpmāko 3 līdz 5 gadu periodā (sākot no 2020. gada) būs nepieciešams ārējs papildus finansējums (aizdevumi, garantijas vai ieguldījums kapitālā), lielākoties piesaistot finansējumu 1-5 miljoni EUR apmērā (36% gadījumu) un 32% gadījumu piesaistot finansējumu vidēji 500 tūkst. EUR apmērā. Nepieciešamais finansējums bez respondentu datu ekstrapolācijas – 31 miljons EUR. • Pašvaldību kapitālsabiedrības (siltumapgādes uzņēmumi) – 100 miljoni EUR, visi siltumapgādes uzņēmumi kopā – 292 miljoni EUR. • Pašvaldības, to iestādes, piederošās ēkas – nepieciešamais finansējums ir 130-326 miljoni EUR. • Dzīvojamo ēku īpašnieki – nepieciešamais finansējums ēku energoefektivitātes uzlabošanai ES fondu 2021.-2027.gada periodam ir ~1,2 miljardi EUR dzīvojamās ēkās un ~100 miljoni EUR privātmājās vai valsts ēkās. • Valsts ēkas – energoefektivitātes pasākumi – nepieciešamais finansējums 300 miljoni EUR.
Ieteiktie finanšu instrumenti	Kombinētie finanšu instruments tiek piedāvāti šādiem NAP2027 pasākumiem: • NAP2027 pasākuma Nr. 87 ietvaros 25 miljoni EUR paredzēti biometāna ražošanas un izmantošanas veicināšanai, grants līdz 50%, aizdevums vismaz 50%. Tiek atbalstīts biometāns, kas atbilst Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2018/2001 (2018. gada 11. decembris) par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu modernā biometāna prasībām un sertifikācijas prasībām. • NAP2027 pasākuma Nr. 88 ietvaros paredzēti 27,5 miljoni EUR AER izmantošanas elektroenerģijas ražošanā veicināšanai – grants līdz 50%, aizdevums vismaz 50%. • NAP2027 pasākuma Nr. 95 ietvaros paredzēti 131,25 miljoni EUR energoefektivitātes paaugstināšanai dzīvojamās ēkās – grants līdz 50%, aizdevums vismaz 50%. • NAP2027 pasākuma Nr. 99 ietvaros paredzēti 50 miljoni EUR AER izmantošanai un energoefektivitātes paaugstināšanai rūpniecībā un komersantos – grants līdz 50%, aizdevums vismaz 50%. • NAP2027 pasākuma Nr.100 ietvaros paredzēti 55 miljoni EUR AER izmantošanai un energoefektivitātes paaugstināšanai lokālajā un individuālajā siltumapgādē – grants līdz 50%, aizdevums vismaz 50%. • NAP2027 pasākuma Nr.96 ietvaros 120 miljoni EUR paredzēti energoefektivitātes uzlabošanai valsts ēkām. Daļa no finansējuma novirzāma finanšu instrumentiem valsts ēkām (15 miljoni EUR), kam energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi nav noteikti normatīvajos aktos, grants līdz 50%, aizdevums vismaz 50%.
Valsts atbalsts	• Valsts atbalsta jautājumi skatāmi saistībā ar Komisijas Regulas (ES) Nr. 651/2014 prasībām, Komisijas Regulas (ES) Nr. 1407/2013 prasībām, Komisijas Regulas (ES) Nr. 360/2012 prasībām. • Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.
Sagaidāmais ieguvums	• Daudzdzīvokļu ēku energoefektivitātes paaugstināšana efektīvāk izmantojot pieejamos finanšu līdzekļus.

- AER izmantošanas veicināšana un energoefektivitātes uzlabošana ēkās un iekārtās, gan pašvaldībās, gan pašvaldību kapitālsabiedrībās, gan uzņēmumos, izmantojot kombinētos finanšu instrumentus, tādējādi pārejot no projektu finansēšanas grantu formā uz daļēju projektu finansēšanu izmantojot aizdevumus, kā arī veicinot lielu un kompleksu AER un energoefektivitātes projektu ieviešanu.

8.2.1. Kopējā AER un energoefektivitātes politika

Plānošanas dokumentos iekļauto politikas prioritāšu apkopojums

- **Samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu** darbībās, kas nav lielā enerģētika un rūpniecība.
- Nodrošināt **lielāku atjaunojamās enerģijas īpatsvaru** Latvijas enerģijas galapatēriņā.
- Nodrošināt primārās **enerģijas patēriņa samazinājumu**.
- Katru gadu nodrošināt **jaunus enerģijas ietaupījumus**.
- Aktivizēt **ēku atjaunošanu** un samazināt **siltumenerģijas patēriņu**.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulas (ES) 2018/1999 par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību noteikto, regula attiecas uz piecām enerģētikas savienības galvenajām dimensijām, lai sasniegtu ES noteiktos mērķus:

- Enerģētiskā drošība;
- Iekšējais enerģijas tirgus;
- Energoefektivitāte;
- Dekarbonizācija;
- Pētniecība, inovācija un konkurētspēja.

ES līdz 2020. gadam bija apņēmusies par 20% samazināt enerģijas patēriņu salīdzinājumā ar sākotnējām prognozēm, kuras tika izteiktas 2007. gadā. Šo mērķi sauc arī par 20% energoefektivitātes mērķi. Pamatmērķis, kas ES kopā jāsasniedz līdz 2030. gada vismaz par **32,5%** uzlabot energoefektivitāti. Dalībvalstis savu devumu izsaka kā indikatīvo primārās enerģijas patēriņa un enerģijas galapatēriņa absolūto līmeni 2020. gadā un kā indikatīvo primārās enerģijas patēriņa un enerģijas galapatēriņa absolūto līmeni 2030. gadā, norādot indikatīvu trajektoriju šā devuma panākšanai no 2021. gada²⁰⁶.

Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes politika tiek plānota vienoti ar Enerģētikas attīstības pamatnostādņem²⁰⁷, lai veicinātu enerģētikas nozares izaugsmi un pilnveidi ilgtermiņā. Pamatnostādņēs izvirzīti primārās enerģijas ietaupījuma, kā arī gala enerģijas ietaupījuma kumulatīvie mērķi, tādējādi paredzot nepieciešamo ikgadējo ietaupījumu.

Enerģijas ietaupījums paredzēts, ņemot vērā veicamos energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumus un citas politikas, kas veicina mērķa sasniegšanu, piemēram, Nacionālo enerģētikas un klimata plānu (NEKP)²⁰⁸.

NEKP noteikti ES un Latvijas Enerģētikas savienības noteiktie politikas rezultāti un to galvenie sasniedzamie mērķi un iespējamie finansējuma avoti pasākumu īstenošanai rezultatīvo rādītāju sasniegšanai. Galvenie sasniedzamie mērķi:

- Samazināt Latvijas siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu darbībās, kas nav lielā enerģētika un rūpniecība, salīdzinot ar 2005. gadu;

206 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R1999&from=EN> 4. panta "b" daļa

207 <http://polsis.mk.gov.lv/documents/5499>

208 <http://polsis.mk.gov.lv/documents/6645>

- Nodrošināt vismaz 50% atjaunojamās enerģijas īpatsvaru Latvijas enerģijas galapatēriņā;
- Nodrošināt primārās enerģijas patēriņa samazinājumu līdz 47,22 TWh;
- Katru gadu nodrošināt vismaz 0,372 TWh jaunus enerģijas ietaupījumus, lai sasniegtu vismaz 20,47 TWh kopējo enerģijas ietaupījumu 2021.-2030.gada periodā;
- Aktivizēt ēku atjaunošanu, 10 gadu laikā renovēt vismaz 500 tūkst.m² tiešās pārvaldības ēku un samazināt siltumenerģijas patēriņu ēkās apkurei līdz 120 kWh/m²/gadā;
- Samazināt enerģētiskās nabadzības līmeni.

8.2.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam

NAP2027 pasākumi

- NAP2027 plānoti 12 **ERAF finansēti pasākumi** AER un energoefektivitātes veicināšanai par kopējo summu vairāk nekā **560 miljoni EUR**.
- No aplūkotajiem NAP2027 pasākumiem finanšu instrumenti piedāvāti 6 pasākumiem.

NAP2027 ir iekļauti AER un energoefektivitātes projektus atbalstoši pasākumi, kā arī norādīts finansējuma avots prioritāro mērķu īstenošanai 2021.-2027.gada periodam. Novērtējuma ietvaros tika analizētas visas NAP aktivitātes un tabulā zemāk iekļauta informācija par NAP pasākumiem, kuri attiecas uz AER un energoefektivitātes projektiem un kuriem **finansējuma avots ir ERAF**.

56. tabula. NAP2027 pasākumi AER un energoefektivitātes atbalstam

Nr.	Pasākuma apraksts	Finansējums, EUR	Pamatojums
87	Biometāna ražošanas un izmantošanas veicināšana Tautsaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana, izmantojot risinājumus klimata pārmaiņu mazināšanai un klimata tehnoloģiju atklājumus, un pieaugošas oglekļa dioksīda piesaistes nodrošināšana virzībā uz klimatnoturīgu ekonomikas attīstību, mērķtiecīgi sasniedzot augstu energoefektivitāti un transporta sistēmas dekarbonizāciju. <u>Mērķauditorija:</u> biometāna ražotāji un izmantotāji (prioritāri sabiedriskā transporta operatori) <u>Īstenošanas vieta:</u> visa Latvija <u>Veicamās darbības:</u> biogāzes attīrīšanas (biometāna ražošanas) iekārtu uzstādīšana, biometāna izmantošanai transportā vai stacionārās sadedzināšanas iekārtās nepieciešamās infrastruktūras izveide, tai skaitā, izveidojot pieslēgumus pie maģistrālajiem gāzes pārvades tīkliem Atbildīgā ministrija: EM	25 000 000	Pasākuma mērķauditorija ir biometāna ražotāji, un pasākuma ietvaros var tikt palielināts uzņēmumu apgrozījums vai samazinātas uzņēmuma izmaksas, tādēļ pasākuma ieviešanā ieteicams izmantot finanšu instrumentus. Ieteiktais finanšu produkts – kombinētais finanšu produkts (grants un aizdevums). Projektos jānorāda sasniedzamie energoefektivitātes un klimata mērķi. Plānotie finansējuma saņēmēji ir komersanti, kas plāno ražot biometānu, tai skaitā arī pašreizējie biogāzes ražotāji.

88	AER izmantošanas elektroenerģijas ražošanā veicināšana Tautsaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana, izmantojot risinājumus klimata pārmaiņu mazināšanai un klimata tehnoloģiju atklājumus, un pieaugošas oglekļa dioksīda piesaistes nodrošināšana virzībā uz klimatnoturīgu ekonomikas attīstību, mērķtiecīgi sasniedzot augstu energoefektivitāti un transporta sistēmas dekarbonizāciju. <u>Mērķauditorija:</u> elektroenerģijas ražošanas komersanti un māsaimniecības <u>Īstenošanas vieta:</u> visa Latvija <u>Veicamās darbības:</u> saules elektroenerģijas ražošanas un akumulācijas iekārtu uzstādīšana komersantiem un pašvaldībām Atbildīgā ministrija: EM	27 000 000	Pasākuma mērķauditorija ir elektroenerģijas ražošanas komersanti, un pasākuma ietvaros var tikt palielināts uzņēmumu apgrozījums vai samazinātas uzņēmuma izmaksas, tādēļ pasākuma ieviešanā ieteicams izmantot finanšu instrumentus. Pasākumu ietvaros var tikt samazināti māsaimniecību izdevumi. Ieteiktais finanšu produkts – kombinētais finanšu produkts (grants un aizdevums). Projektos jānorāda sasniedzamie AER izmantošanas elektroenerģijas ražošanā mērķi. Plānotie finansējuma saņēmēji komersanti, pašvaldību kapitālsabiedrības, un energoefektivitātes un AER kopienas.
95	Energoefektivitātes paaugstināšana dzīvojamās ēkās, t.sk. attīstot ESKO tirgu (daudzdzīvokļu, privātās un neliela dzīvokļu skaita ēku kompleksos) Mājokļu kvalitātes paaugstināšana, modernizējot un uzlabojot mājokļu energoefektivitāti un pieejamību, un nekustamā īpašuma pārvaldības kvalitātes uzlabošana, lai mazinātu ēku ilgtermiņa uzturēšanas riskus <u>Mērķauditorija:</u> dzīvojamo ēku īpašnieki <u>Īstenošanas vieta:</u> visa Latvija <u>Veicamās darbības:</u> 1) energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi daudzdzīvokļu mājās; resursu efektīvas izmantošanas veicināšana, lai samazinātu patērētās siltumenerģijas apjomu; 2) "Izkrāso Latviju" mājokļu un pilsētvides sakārtošanas programma. Atbildīgā ministrija: EM	187 500 000	Pasākuma mērķauditorija ir dzīvojamo ēku īpašnieki. Saņēmēju grupa ir dzīvojamo ēku īpašnieki, ar to saprotot gan juridiskas personas (tai skaitā biedrības), gan privātpersonas, gan pašvaldības. ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā tiek īstenots līdzīgs pasākums ar granta, aizdevumu un garantijas komponentēm, kur katra komponente tiek administrēta atsevišķi. Ņemot vērā, ka pasākuma ieviešanas rezultātā radīsies ietaupījumi, bet tie var nenosegt visas projekta izmaksas, tiek piedāvāts kombinētais finanšu instruments. Projektos jānorāda sasniedzamie energoefektivitātes un klimata mērķi.
96	Energoefektivitātes paaugstināšana valsts ēkās Energoefektivitātes paaugstināšana, viedu energovadību un atjaunojamo energoresursu izmantošana valsts ēkās, modernizējot un uzlabojot ēku energoefektivitāti un pieejamību, un nekustamā īpašuma pārvaldības kvalitātes uzlabošana, lai mazinātu ēku ilgtermiņa uzturēšanas riskus. <u>Mērķauditorija:</u> valsts ēku pārvaldītāji un lietotāji <u>Īstenošanas vieta:</u> visa Latvija <u>Veicamās darbības:</u> energoefektivitātes uzlabošanas, viedas energovadības un atjaunojamo energoresursu izmantošanas pasākumi valsts īpašumā esošajās ēkās	120 000 000	Pasākuma mērķauditorija ir valsts ēku pārvaldītāji un lietotāji. Valsts ēkas iedalāmas divās grupās. Valsts ēkas, kurām saskaņā ar normatīvo aktu prasībām (Direktīva 2012/27/ES) jāveic energoefektivitātes pasākumi (Ēku energoefektivitātes likums) – projekti finansējami izmantojot grantus, jo projektu realizēšana ir noteikta. Valsts ēkas, kurām saskaņā ar normatīvajām prasībām (Direktīva 2012/27/ES) nav jāveic energoefektivitātes pasākumi – projekti finansējami ar kombinēto finanšu instrumentu palīdzību (grants un aizdevums).

	Atbildīgā ministrija: EM		Darbības Programmas saskaņošanas laikā atbildīgā nozares ministrija precizēs plānotā NAP2027 pasākuma finansējuma sadalījumu starp abām saņēmēju grupām.
99	AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana rūpniecībā un komersantos Gaisa kvalitātes uzlabošana slāpekļa oksīdu (NOx), amonjaka un daļiņu PM_{2,5} piesārņojuma samazināšanai blīvi apdzīvotās vietās un valstī kopumā, mērķtiecīgi sasniedzot augstu energoefektivitāti, oglekļa mazietilpīgu ražošanu un uzlabojot transporta sistēmas. <u>Mērķauditorija:</u> uzņēmumi <u>Īstenošanas vieta:</u> visa Latvija <u>Veicamās darbības:</u> jaunu energoefektīvu ražotņu būvniecība; esošo rūpnieciskās ražošanas jaudu modernizēšana, uzstādot energoefektīvākas ražošanas un ražošanu nodrošināšanas blakusprocesu iekārtas; ražošanas ēku un teritoriju sakārtošana, t.sk., ražošanas teritorijā esošo iekšējo un ārējo inženiertīklu un inženiersistēmu nomaiņa pret energoefektīvākām Atbildīgā ministrija: EM	50 000 000	Pasākuma mērķauditorija un finansējuma saņēmēji ir komersanti. Nemot vērā, ka īstenojot projekta aktivitātes var tikt palielināts uzņēmumu apgrozījums vai samazinātas uzņēmuma izmaksas, energoefektīvu ražotņu būvniecība, esošo modernizēšana, jaunu energoefektīvāku ražošanas iekārtu iegāde var tikt īstenota izmantojot finanšu instrumentus. Kā viens no finanšu produktu veidiem varētu būt kombinētais finanšu instruments (grants un aizdevums), ar granta komponenti finansējot energoefektivitātes uzlabošanu un AER izmantošanu, kas saistīta ar papildus izmaksām uzņēmumam. Projektos jānorāda sasniedzamie energoefektivitātes un klimata mērķi.
100	AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā, lokālajā un individuālajā siltumapgādē un aukstumapgādē Tautsaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana, izmantojot risinājumus klimata pārmaiņu mazināšanai un klimata tehnoloģiju atklājumus, un pieaugošas oglekļa dioksīda piesaistes nodrošināšana virzībā uz klimatnoturīgu ekonomikas attīstību, mērķtiecīgi sasniedzot augstu energoefektivitāti un transporta sistēmas dekarbonizāciju. <u>Mērķauditorija:</u> lokālās siltumapgādes (LSA) patērētāji, individuālās siltumapgādes patērētāji, t.sk., māsasaimniecības <u>Īstenošanas vieta:</u> visa Latvija <u>Veicamās darbības:</u> energoefektivitātes uzlabošanai un AER izmantošanas veicināšana LSA un individuālajā siltumapgādē, un AER tehnoloģiju ieviešana aukstumapgādē Atbildīgā ministrija: EM	65 000 000	Centralizētās siltumapgādes komersantiem un pašvaldību kapitālsabiedrībām plānotais finansējuma apjoms – 40 miljoni EUR, projekti ieviešami izmantojot finanšu instrumentus. Lokālā siltumapgādes komersantiem un pašvaldību kapitālsabiedrībām plānotais finansējuma apjoms – 15 miljoni EUR, projekti ieviešami izmantojot finanšu instrumentus. Individuālā siltumapgāde - finansējuma saņēmēja grupa – privātpersonas – 10 miljoni EUR, projekti ieviešami izmantojot grantus, ņemot vērā iedzīvotāju maksātspēju un finansiālo atdevi no jaunu iekārtu ieviešanas. Projektos jānorāda sasniedzamie energoefektivitātes un klimata mērķi.

Avots: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_indikat%C4%ABvie_invest%C4%ABciju_projekti_EXSEL.xlsx

8.2.3. Saņēmēju grupa – dzīvojamo ēku īpašnieki

Saņēmēju grupas raksturojums

- **Dzīvojamo ēku īpašnieki.**
- Kopumā Latvijā ir vairāk nekā **360 tūkstoši** dzīvojamās ēkas.
- Vairāk nekā **39 tūkstoši ir triju un vairāk dzīvokļu ēkas.**
- ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā jāatjauno vairāk nekā **860 triju un vairāk dzīvokļu ēkas.**
- Līdz 2030.gadam atjaunojamas vismaz **2 000 daudzdzīvokļu dzīvojamās ēkas.**
- Līdz 2030.gadam atjaunojamas vismaz **7 500 privātmājas.**

Saskaņā ar NEKP noteikto, dzīvojamās ēkas veido **367,9 tūkst. ēku** ar kopējo platību 90,1²⁰⁹ miljoni m², kas ir 45% no kopējā ēku fonda Latvijā. Ņemot vērā, ka ēku sektora patērētā enerģija kopā veido 40% no visas energobilances²¹⁰, dzīvojamo ēku īpašnieki ir būtiska atbalsta saņēmēju grupa energoefektivitātes mērķu sasniegšanai. Līdz 2030.gadam kopumā plānots, ka tiks atjaunotas vismaz 2000 daudzdzīvokļu dzīvojamās ēkas un vismaz 7500 privātmājas, tajās uzstādītas ne-emisiju AER tehnoloģijas, vai tās ir pieslēgtas centralizētai siltumapgādei.

Saskaņā ar ziņojumu "Ēku energoefektivitātes prasību definēšana dažādām ēku klasēm, ņemot vērā ēku dzīves cikla izmaksas" enerģiju patērē ap 362 tūkstošiem dzīvojamo ēku, no kurām **39 504 ir triju un vairāku dzīvokļu ēkas**, kuru kopējā platība ir 0,85 miljoni m², bet vidējā platība – 1297,5 m². Šī apbūve dominē 20. gs. 60.-90. gados būvētajās sērijveida ēkās, kam ir nepietiekama siltumizolācija, galvenokārt – 103. sērijas ēkas. Daudzdzīvokļu ēkas gadā patērēt vidēji 136 kWh siltumenerģijas uz m², kuras galvenie avoti ir dabasgāze un centralizētā siltumapgāde, kā arī koksne.

57. tabula. Sērijveida dzīvojamo ēku raksturlielumi

Tipveida sērija	Platība, tūkst. m ²	Skaits	Vidējā platība
103	4208,66	1503	2800
467	1897,54	563	3370
602	1608,87	299	5381
318	1021,23	420	2431
104	899,19	355	2533
464	472,26	124	3809
316	426,06	173	2463
119	217,96	37	5891
Kopā	10751,77	3474	3095

Avots: EM, <https://server.em.gov.lv/index.php/s/RyYynH4VI8No2W8>, 10.lpp. un 12.lpp.

Plānots izstrādāt līdzmaksājuma diversificēšanas nosacījumus, iespēju robežās ņemot vērā īpašuma, kurā tiks veikti atbalsta pasākumi, vērtību, iedzīvotāju maksātspēju, esošo gaisa kvalitāti teritorijā (apkures iekārtu nomaiņas pasākumiem) un sasniegto energoefektivitātes ietaupījumu un emisiju procentuālais samazinājumu. Sasniedzamais mērķis - atjaunotas vismaz 2 000 daudzdzīvokļu dzīvojamās ēkas un uzstādītas ne-emisiju tehnoloģijas (kur tehniski iespējams un ekonomiski pamatoti, ņemot vērā un izvērtējot iespēju pieslēgties centralizētajai siltumapgādes sistēmai) (informācijas avots – NEKP 2021-2030²¹¹, 4.pielikums 17.-18.lpp).

209 Valsts zemes dienesta Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas dati uz 2017.gada 1.janvāri.

210 Nacionālajā enerģētikas un klimata plāns, 95.lpp

211 https://em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionalais_energetikas_un_klimata_plans/

8.2.3.1. ALTUM administrētais finansējums

Pieejamais ALTUM administrētais finansējums

- Kopējais ALTUM administrētais publiskais finansējums energoefektivitātes pasākumiem daudzdzīvokļu dzīvojamām mājām (DME programma) – **EUR 201 462 726**, t.sk. ERAF finansējums – 85%. Finansējums plānots apmēram 1030 daudzdzīvokļu ēkām.
- **Pieejamie finanšu produkti** - grants, garantija un aizdevums.
- Finanšu produktu saņēmēji - **dzīvokļu īpašnieki, kuri pilnvarojuši juridiskas personas, veikt visas ar energoefektivitātes projektu saistītās darbības.**
- DME programmā laikā no 2016. gada janvārim līdz 2020. gada februārim, ieskaitot, kopā iesniegti 886 pieteikumi, **atbalstīti 438 projekti (83%).**
- Kopā programmas ietvaros uz 30.04.2020. **investēts projektos par kopējo summu EUR 93 710 239**, t.sk.: granti - EUR 57 188 515 (61%), garantijas - EUR 25 022 630 (26,7%), aizdevumi - 11 499 094 (12,3%) EUR.
- Saskaņā ar ALTUM datiem²¹², vidējā atbalsta summa vienai daudzdzīvokļu mājai ir **intervālā no 100 līdz 200 tūkstošiem EUR.**

ALTUM aizdevumu finanšu produkti

Tabulā zemāk ir iekļauta informācija par daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes finanšu produktiem, pamatojoties uz MK noteikumiem par SAM 4.2.1.1. pasākuma īstenošanu.

58. tabula. Finanšu produktu plānotās summas

Finanšu produkts	MK noteikumi	Plānotā kopējā summa, EUR ²¹³	Maksimālā summa, EUR
DME grants	Ministru kabineta 2016. gada 15. marta noteikumi Nr. 160 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 4.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu valsts un dzīvojamās ēkās" 4.2.1.1. specifiskā atbalsta mērķa pasākuma "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu dzīvojamās ēkās" īstenošanas noteikumi".	176 450 903	līdz 50% no projekta attiecināmajām izmaksām
DME garantija		25 011 823	3 000 000
DME aizdevums	Ministru kabineta 2020. gada 30. jūnija noteikumi Nr. 426 "Grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 15. marta noteikumos Nr. 160 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 4.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu valsts un dzīvojamās ēkās" 4.2.1.1. specifiskā atbalsta mērķa pasākuma "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu dzīvojamās ēkās" īstenošanas noteikumi" ²¹⁴		nepārsniedz projekta attiecināmo izmaksu apmēru

Avots: <https://likumi.lv/ta/id/281323-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-4-2-1-specifiska-atbalsta-merka-veicinat-energoefektivitates-paaugstinasanu>

Saskaņā ar Energoefektivitātes politikas alternatīvo pasākumu plānu enerģijas galapatēriņa ietaupījuma mērķa 2014.–2020. gadam sasniegšanai līdz 2023. gada 2. pusgadam ar darbības programmas

²¹² <https://www.ALTUM.lv/lv/pakalpojumi/maju-energoefektivitate/daudzdzivoklu-maju-energoefektivitate-pamatinformacija/programmas-apguves-dati/>

²¹³ Plānotā kopējā summa palielināta saskaņā ar Ministru kabineta 2020. gada 30. jūnija noteikumiem Nr. 426

²¹⁴ <https://likumi.lv/ta/id/315822>

“Izaugsme un nodarbinātība” 4.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu valsts un dzīvojamās ēkās” 4.2.1.1.pasākuma “Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu dzīvojamās ēkās”²¹⁵ līdzekļiem plānots renovēt 1220 (renovētās ēkas) un 19 589 (renovētie mājokļi), uzkrājot 249,6 GWh enerģijas ietaupījuma. Renovējamo ēku platība ir ap 1,34 miljoniem m² (ņemot vērā, ka triju un vairāk dzīvokļu ēku kopējā platība ir 51,26 miljoni m²), bet 3474 Latvijā esošo sērijveida ēku platība ir 10,75 miljoni m².

Programmas ietvaros visiem projektiem tiek nodrošināti granti, kā arī finansējuma saņēmēji papildus var tikt atbalstīti ar garantiju, kā arī ar ALTUM tiešo aizdevumu. Garantijas nepieciešamas, piemēram, kā nodrošinājums, aizņemoties komercbankās. Tiek atbalstītas pašvaldību kapitālsabiedrības – namu apsaimniekotāji – vai biedrība, vai privāts uzņēmums (SIA), kas specializējas šādos pakalpojumos.

Atbalstot pašvaldību kapitālsabiedrību iesniegtos projektus, pozitīvi tiek vērtēta esošā pieredze, zināšanas, kā arī iespējas meklēt alternatīvus risinājumus. Savukārt, atbalstot biedrības un SIA, nereti tā ir pirmā pieredze, kad sabiedrība ar ierobežotu atbildību iesniedz projekta pieteikumu, tādēļ nepieciešams lielāks tehniskais atbalsts gan pieteikuma sagatavošanā, gan atbilstošākā tehnoloģiskā risinājuma izvēlē. ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā izveidots Kompetences centrs, kas konsultē projekta iesniedzējus attiecībā uz tehniskās dokumentācijas izstrādi. Finansējuma saņēmēju grupā iekļautas arī pašvaldību kapitālsabiedrības, kas apsaimnieko pašvaldību dzīvokļu ēkas.

8.2.3.2. Komercbanku nodrošinātais finansējums

Komercbanku nodrošinātais finansējums

- **Aizdevums, kas lielākoties tiek izmantots kopā ar ALTUM garantijām** (saskaņā ar ALTUM datiem - 55% DME finansējuma saņēmēju izmantojuši ALTUM garantijas).
- Līdz **100% no projekta izmaksām** ar vai bez noteiktiem izmaksu “griestiem” uz 1 m².
- Nav nepieciešama **dzīvokļa ķīla vai dzīvokļa īpašnieku personīgais galvojums**, nodrošinājums ir komercķīla uz debitoru parādiem un nodrošinājuma depozīts 1 - 3 mēnešu apmērā.
- Aizdevums **tiek atmaksāts, paaugstinot apsaimniekošanas maksu**.
- Maksimālais aizdevuma termiņš - **20 gadi**.
- Nepieciešama vismaz **2/3 dzīvokļu īpašnieku piekrišana** projekta īstenošanai.

Lielākā daļa (143 no 263 jeb 55 %) granta finansējuma saņēmēji ir izmantojuši ALTUM garantiju, jo komercbankas nelabprāt finansē DME projektus bez papildus ALTUM garantijām. 12 % gadījumu komercbankas nenodrošināja nepieciešamo finansējumu un projekta pieteicēji ir saņēmuši aizdevumu no ALTUM.

Komercbankas **nepiedāvā energoefektivitātes pakalpojumu sniedzējiem (ESKO) ilgtermiņa finansējumu** uz ilgtermiņa nosacījumiem.

8.2.4. Saņēmēju grupa – pašvaldības un pašvaldību kapitālsabiedrības

Saņēmēju grupas raksturojums

- **Pašvaldības** – 119, t.sk. 9 republikas pilsētas un 110 novadi.
- **Pašvaldību iestādes** – 669.

²¹⁵ <https://likumi.lv/ta/id/315822-grozijumi-ministru-kabineta-2016-gada-15-marta-noteikumos-nr-160-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-4-2-1-specifiska...>

- **Pašvaldībām piederošas ēkas** – 4 967.
- **Pašvaldību ēku kopējā platība** - 6,29 miljoni m².
- **Nepieciešamais finansējums – VARAM aptauja – 326 miljoni EUR, NEKP – 100 miljoni EUR.**

Saskaņā ar CSP datiem par 2018. gadu, Latvijā kopumā ir 669 pašvaldību iestādes, no kurām lielākā daļa jeb 30% iestāžu atrodas Pierīgā, ap 20% gan Zemgalē gan Latgalē, un ap 15% Vidzemē un Kurzemes reģionā. Pēc piederības statusa Valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrētas 4 967 pašvaldībām piederošas ēkas ar 6,29 miljoni m² platību, t.sk. izglītības un veselības aprūpes iestāžu ēkas²¹⁶. Liela daļa no šīm pašvaldību ēkām ir uzbūvētas pirms tika paaugstinātas siltumtehniskās prasības ēku norobežojošām konstrukcijām, līdz ar to tām ir zems energoefektivitātes līmenis.

VARAM veiktā aptauja²¹⁷ par pašvaldību investīciju vajadzībām ES fondu 2021.-2027. gada plānošanas periodā liecina, ka pašvaldību kopējais finanšu pieprasījums energoefektivitātes paaugstināšanas projektiem ir **326 miljoni EUR**.²¹⁸

Saskaņā ar NEKP (attiecas uz laika periodu 2021-2030) norādīto, energoefektivitātes pasākumu īstenošanai pašvaldību ēkas kopumā nepieciešamais **finansējums ir 100 miljoni EUR**, savukārt lai attīstītu ESKO tirgu nepieciešamais finansējums ir **~30 miljoni EUR**.

8.2.5. Saņēmēju grupa – centralizētās, lokālās un individuālās siltumapgādes un aukstumapgādes pakalpojumu nodrošinātāji

Saņēmēju grupas raksturojums

- **Siltumapgādes komersanti, tai skaitā pašvaldību kapitālsabiedrības** - 237.
- **Siltumapgāde** tiek nodrošināta, izmantojot centralizētās siltumapgādes sistēmas, lokālo un individuālo siltumapgādi.
- Siltumenerģiju ražo **633 katlumājas un 176 koģenerācijas stacijas**, vienlaicīgi ražojot elektroenerģiju.
- Aktivitātes īstenošanai inovatīvu un energoefektīvu risinājumu attīstīšanai AER īpatsvara paaugstināšanai energosistēmās (t.sk. siltumapgādē) **nepieciešamais finansējums 2021.-2027. gada periodam ir ~291,9 miljoni EUR apmērā.**

Latvijā patērētāju siltumapgāde tiek nodrošināta, izmantojot:

- **centralizētās siltumapgādes sistēmas** (siltumavotu, pārvades un sadales siltumtīklu un siltumenerģijas lietotāju kopums, kas saskaņoti ražo, pārveido, pārvada, sadala un patērē siltumenerģiju, Enerģētikas likuma 1. pants);
- **lokālo siltumapgādi** (autonoma ražotāja, valsts vai pašvaldības iestāžu īpašumā esoša siltumapgādes sistēma vai tās autonomā daļa (siltumtīkli nav apvienoti) ar nominālo uzstādīto siltuma jaudu lielāko par 0,2 un mazāko par 1 MW, kas nodrošina siltumenerģijas piegādi no siltumavota pa sadales siltumtīkliem vai bez tiem);
- **lokālo aukstumapgādi** (autonoma ražotāja, valsts vai pašvaldības iestāžu īpašumā esoša aukstumapgādes sistēma ar nominālo uzstādīto aukstuma jaudu lielāko par 0,2 un mazāko par 1 MW, kas nodrošina dzesēšanai nepieciešamo enerģiju un tiek piegādāta no dzesēšanas avota pa sadales aukstumapgādes cauruļvadu sistēmu vai bez tās);
- **individuālo siltumapgādi** (atsevišķas ēkas siltumapgādes sistēma, kas sastāv no apkures iekārtas, kura apsilda visu ēku, vai apkures iekārtām, kuras izmanto atsevišķu telpu apsildīšanai ēkā, Enerģētikas likuma 1. pants).

²¹⁶ Eiropas Komisijas apstiprinātā darbības programma "Izaugsme un nodarbinātība"

²¹⁷ Reģionālās politikas pamatnostādņu 2021.-2027. gadam 1. pielikuma 20.-21. lpp.

²¹⁸ NAP 2027, 119. lpp

Saskaņā ar siltumapgādes komersantu reģistru ir 237 siltumapgādes komersanti²¹⁹, tai skaitā pašvaldību kapitālsabiedrības.

8.2.6. Saņēmēju grupa – valsts institūcijas

Saņēmēju grupas raksturojums

- **Latvijā ir 838 valsts iestāžu ēkas**, kuru platība ir virs 250 m².
- Saskaņā ar NEKP vasts iestāžu ēku energoefektivitātes projektiem nepieciešams finansējums apmēram **300 miljoni EUR apmērā**.

Saskaņā ar Direktīvas 2012/27/ES²²⁰ par energoefektivitāti 5. panta prasībām Latvijas 2020.gada mērķis ir ikgadējs 3% centrālās **valdības ēku platības atjaunošanas mērķis**, un Latvija piedāvā šo mērķi turpināt arī periodā līdz 2030.gadam. 3 % mērķi aprēķina, pamatojoties uz centrālās valdības īpašumā esošo un izmantoto ēku, kuru kopējā platība ir lielāka par 250 m² kopējo platību, kas katra gada 1.janvārī neatbilst valsts minimālajām energoefektivitātes prasībām, kuras noteiktas, piemērojot Direktīvas 2010/31/ES 4. pantu. Papildus 3% mērķa izpildē ir iespējams ieskaitīt jaunas valstij piederošas un centrālās valdības izmantotas ēkas, kas aizstājušas konkrētas divu iepriekšējo gadu laikā nojauktas valsts ēkas vai ēkas, kas vairs netiek izmantotas citu ēku intensīvāka izmantojuma dēļ²²¹.

Kopumā uz 20.12.2019. valsts institūciju īpašumā, valdījumā un lietošanā esošo ēku sarakstā iekļautas 36 iestāžu (īpašnieku), īpašumā, padotībā un pakļautībā esošās **838 iestāžu ēkas**, kuru individuālā kopējā platība ir virs 250 m², kurās veicamas energoefektivitātes aktivitātes, lai īstenotu 2012/27/ES²²² direktīvā noteiktās prasības.

Dalībvalsts nosaka, ka energoefektivitātes pasākumos prioritāte ir tām centrālās valdības ēkām, kurām ir viszemākā energoefektivitāte, ja minēto pasākumu īstenošana ir rentabla un tehniski iespējama.

8.2.7. Saņēmēju grupa – uzņēmumi

Saņēmēju grupas raksturojums

- 2018. gadā **175 tūkstoši ekonomiski aktīvo** mazo un vidējo uzņēmumu, 250 lielle uzņēmumi.
- **Galvenās nozares:** vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; profesionālie pakalpojumi, būvniecība; apstrādes rūpniecība; zinātniskie un tehniskie pakalpojumi.
- **Novērtējuma ietvaros apjautāti vairāk nekā 3000 komersanti.**
- Saskaņā ar uzņēmumu anketēšanas rezultātiem **41% respondentu bijis nepieciešams papildus finansējums**.
- **1,8%** respondentu bijis nepieciešams finansējums **energoefektivitātes pasākumiem**, lielākajā skaitā gadījumu finansējums nepieciešams līdz 300 000 EUR.
- **0,2%** respondentu bijis nepieciešams finansējums **atjaunojamo energoresursu pasākumiem**.
- **0.4%** respondentu bijis nepieciešams finansējums **atjaunojamo energoresursu un energoefektivitātes pasākumiem**.

219 <https://sprk.gov.lv/content/pakalpojumu-sniedzeji-4>

220 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj/?locale=LV>

221 <https://bvkb.gov.lv/lv/content/valsts-eku-saraksts>

222 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj/?locale=LV>

Nepieciešamais finansējums 2016.-2019. gadā

Novērtējuma ietvaros tika veikta uzņēmumu aptauja, iegūstot atbildes no 3099 respondentiem. 1276 uzņēmumiem jeb apmēram **41 % respondentu bija nepieciešams papildus finansējums** laika periodā no 2016. līdz 2019. gadam. 1.8% respondentu bijis nepieciešams finansējums energoefektivitātes pasākumiem.

8.2.8. Energoefektivitātes paaugstināšana dzīvojamās ēkās

Ieteiktais finanšu produkts – daudzdzīvokļu ēku energoefektivitātes projektiem

Kombinētais finanšu instruments – daudzdzīvokļu ēku energoefektivitātes paaugstināšanai

- **Grants** – granta komponente **līdz 50%** no projekta kopējās summas. Granta komponente nepieciešama daļējai projekta izmaksu segšanai, jo iegūtie ietaupījumi no projektu realizācijas var nesegt visas ar projektu ieviešanu saistītās izmaksas.
- **Aizdevums** – aizdevuma komponente **vismaz 50 %** no projekta kopējās summas, var tikt izmantota dažādu projekta aktivitāšu finansēšanai, tai skaitā lai finansētu lielu un kompleksu projektu realizāciju. Aizdevuma komponente var iekļaut arī citu ar ēkas kopīpašuma uzlabošanu nepieciešamo pasākumu finansēšanu.
- **Finansējuma saņēmēji** – dzīvokļu īpašnieki (projekta iesniedzēji – pašvaldību kapitālsabiedrības, dzīvokļu īpašnieku biedrības, u.t.t.).
- **Plānotais finansējuma apjoms – 131,25 miljoni EUR.**
- **Plānotais sviras efekts – 1,17, var tikt mainīts, ja daļu no aizdevuma nodrošina komercbankas.**

Privātmāju energoefektivitātes projekti

NAP2027 pasākuma Nr. 95 ietvaros plānots novirzīt finansējumu 56,25 miljonu EUR apmērā privātmāju energoefektivitātes projektiem. Uz novērtējuma brīdi finanšu instrumenti netiek plānoti, jo privātmāju energoefektivitātes projekti saistīti ar vides mērķu sasniegšanu un varētu nedot nepieciešamo projektu īstenošanas finansiālo atdevi mājāsaimniecībām.

8.2.9. AER izmantošanas elektroenerģijas ražošanā veicināšana

Tehniskās palīdzības funkcija

Ieteikts izveidot tehniskās palīdzības funkciju, lai konsultētu projekta pieteicējus un īstenotājus par dažādiem AER izmantošanas risinājumiem. Ņemot vērā tehniskās palīdzības funkcijas nepieciešamību arī citiem NAP2027 pasākumiem, izvērtēt iespēju veidot vienotu tehniskās palīdzības funkciju visiem pasākumiem, kas saistīti ar energoefektivitātes uzlabošanu un AER izmantošanas veicināšanu. Pielāgots tehniskās palīdzības pakalpojums kalpotu kā instruments augstāku projektu rezultātu sasniegšanai, tostarp tuvojoties Eiropas un nacionālajiem energoefektivitātes un vidiskiem mērķiem.

Ieteiktais finanšu produkts

Ņemot vērā plānotās veicamās projekta darbības, ieteikts kombinētais finanšu instruments, lai veicinātu AER izmantošanu elektroenerģijas ražošanā (granta komponente) un tajā pašā laikā nesubsidētu uzņēmumus (aizdevuma komponente).

Kombinētais finanšu instruments – AER izmantošanas elektroenerģijas ražošanā veicināšana.

- **Grants** – granta komponente **līdz 50%** no projekta kopējām izmaksām. Granta komponente maināma izejot no projektu prioritātēm, piemēram, dažādi AER veidi vai

finansējuma saņēmēja ģeogrāfija. Granta komponente sedz tās projekta izmaksas, kas nav saistītas ar izmaksu samazināšanu ieviešot AER izmantošanas tehnoloģijas.

- **Aizdevums – vismaz 50%** no projekta kopējām izmaksām. Aizdevuma komponente sedz tās projekta izmaksas, kas ir saistītas ar izdevumu samazinājumu ieviešot AER izmantošanas tehnoloģijas.
- **Plānotais sviras efekts – 1,17.**
- **Plānotais finansējuma apjoms – 27,5 miljoni EUR.**
- **Finansējuma saņēmēji** – komersanti, pašvaldību kapitālsabiedrības, AER kopienas un energokopienas.

8.2.10. AER izmantošanas un energoefektivitātes paaugstināšana rūpniecībā un komersantos

Ieteiktais finanšu produkts

Nemot vērā plānotās veicamās darbības, jaunu energoefektīvu ražotņu būvniecība, rūpnieciskās ražošanas jaudu modernizēšana, uzstādot energoefektīvākas ražošanas iekārtas komersantiem, ieteikts kombinētais finanšu instruments, lai veicinātu AER tehnoloģiju izmantošanu (granta komponente) un energoefektivitātes pasākumus un tajā pašā laikā nesubsidētu uzņēmumus (aizdevuma komponente).

Kombinētais finanšu instruments – AER izmantošanas un energoefektivitātes paaugstināšana rūpniecībā.

- **Grants – līdz 50%** no projekta kopējām izmaksām. Granta komponentes daļa var tikt mainīta atkarībā no dažādām izmantotām AER tehnoloģijām, finansējuma saņēmēju atrašanās vietas un citiem faktoriem. Granta komponente sedz tās projekta izmaksas, kas nav saistītas ar izmaksu samazināšanu ieviešot AER tehnoloģijas un energoefektivitātes pasākumus.
- **Aizdevums – vismaz 50%** no projekta kopīgām izmaksām. Aizdevuma komponente sedz tās projekta izmaksas, kas ir saistītas ar izdevumu samazinājumu ieviešot AER tehnoloģijas un energoefektivitātes pasākumus.
- **Finansējuma saņēmēji** – komersanti/saimnieciskās darbības veicēji.
- **Plānotais sviras efekts – 1,17.**
- **Plānotais finansējuma apjoms – 50 miljoni EUR.**

8.2.11. AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā, lokālajā un individuālajā siltumapgādē un aukstumapgādē

Ieteiktais finanšu produkts

Kombinētais finanšu instruments – AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana centralizētajā, lokālajā un individuālajā siltumapgādē un aukstumapgādē.

- **Grants** – granta komponente **līdz 50%** no projekta izmaksām. Granta komponente sedz tās projekta izmaksas, kas nav saistītas ar izmaksu samazināšanu ieviešot AER tehnoloģijas un energoefektivitātes pasākumus.
- **Aizdevums** – aizdevuma komponente **vismaz 50%** no projekta izmaksām. Aizdevuma komponente sedz tās projekta izmaksas, kas ir saistītas ar izdevumu samazinājumu ieviešot AER tehnoloģijas un energoefektivitātes pasākumus.

- **Finansējuma saņēmēji** – komersanti un pašvaldību kapitālsabiedrības.
- **Plānotais finansējuma apjoms – centralizētā siltumapgāde – 40 miljoni EUR.**
- **Plānotais finansējuma apjoms – lokālā un individuālā siltumapgāde un aukstumapgāde – 15 miljoni EUR.**
- Plānotais sviras efekts – **1,17.**

8.2.12. Gaisa kvalitātes uzlabošanas pasākumi

Nepieciešamā finansējuma aprēķins

NAP2027 pasākuma Nr. 290 ietvaros plānots finansējums par **27,5 miljoni EUR** gaisa kvalitātes uzlabošanas pasākumu finansēšanai. Nepieciešamā finansējuma aprēķinos ņemti vērā nozares ministrijas aprēķini attiecībā uz kopējā nepieciešamā finansējuma apjomu.

Viens no pasākuma mērķiem ir individuālajā apkurē izmantoto neefektīvo un piesārņojošo apkures iekārtu nomaiņa pret modernākām un efektīvākām. Finansējuma saņēmēji būtu privātpersonas (mājsaimniecību īpašnieki) un ņemot vērā nepieciešamību stimulēt mājsaimniecību pāreju uz videi draudzīgākām individuālajā apkurē izmantojamām iekārtām, kā arī iedzīvotāju pirkspēju, pasākuma ieviešanai netiek plānots finanšu instruments.

Pasākuma mērķis ir arī sadedzināšanas iekārtu nomaiņa un attīrīšanas iekārtu uzstādīšana, kur finansējuma saņēmēji būtu pašvaldību kapitālsabiedrības un uzņēmumi. Ņemot vērā, ka pasākuma aktivitāšu rezultātā pamatā tiks risinātas ar vides jautājumiem saistītas problēmas un projektiem varētu nebūt finansiāla ietekme uz pašvaldību kapitālsabiedrību un uzņēmumu finanšu rezultātiem, tādēļ finanšu instrumenti netiek piedāvāti.

8.2.13. Energoefektivitātes paaugstināšana valsts ēkās

Nepieciešamā finansējuma aprēķins

NAP2027 pasākuma Nr. 96 ietvaros plānots finansējums par **120 miljoni EUR** energoefektivitātes uzlabošanas, viedas energovadības un atjaunojamo energoresursu izmantošanas pasākumiem valsts īpašumā esošajās ēkās.

Valsts ēkas iedalāmas divās grupās:

- Valsts ēkas, kurām saskaņā ar normatīvajām prasībām (Direktīva 2012/27/ES²²³) jāveic energoefektivitātes pasākumi – projekti finansējami izmantojot grantus, jo projektu realizēšana ir noteikta. Kopumā uz 20.12.2019. valsts institūciju īpašumā, valdījumā un lietošanā esošo ēku sarakstā iekļautas 36 iestāžu (īpašnieku), īpašumā, padotībā un pakļautībā esošo **838 iestāžu ēkas**, kuru individuālā kopējā platība ir virs 250 m², kurās veicamas energoefektivitātes aktivitātes, lai īstenotu 2012/27/ES²²⁴ direktīvā noteiktās prasības. Saskaņā ar NEKP norādīto, kopumā aktivitāte nepieciešamais **finansējums 2021.-2030. gada periodam ir 300 miljoni EUR, un** prioritāte ir tām centrālās valdības ēkām, kurām ir viszemākā energoefektivitāte
- Valsts ēkas, kurām saskaņā ar normatīvajām prasībām (Direktīva 2012/27/ES²²⁵) nav jāveic energoefektivitātes pasākumi – projekti finansējami ar kombinēto finanšu instrumentu palīdzību (grants un aizdevums).

Pirmajā grupā iekļauto valsts ēku projektu realizēšanai nepieciešamā finansējuma apjoms ievērojami pārsniedz NAP2027 pasākuma Nr.86 ietvaros plānotā finansējuma apjomu, tādēļ Darbības Programmas saskaņošanas laikā atbildīgā nozares ministrija precīzēs plānotā NAP2027 pasākuma finansējuma sadalījumu starp abām saņēmēju grupām.

²²³ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj/?locale=LV>

²²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj/?locale=LV>

²²⁵ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj/?locale=LV>

Kombinētais finanšu instruments – valsts ēkām, kurām energoefektivitātes uzlabošana nav noteikta normatīvajos aktos (Direktīva 2012/27/ES)

- **Grants – līdz 50%.** Granta komponente sedz tās projekta izmaksas, kas nav saistītas ar ēku uzturēšanas izmaksu samazināšanu, piemēram, ieviešot jaunas tehnoloģijas. Granta komponentes daļa varētu būt atkarīga no izmantotajām tehnoloģijām, ēku atrašanās vietu un citiem faktoriem.
- **Aizdevums – vismaz 50%.** Aizdevuma komponente sedz tās projekta izmaksas, kas ir saistītas ar ēkas uzturēšanas izmaksu samazinājumu.
- **Plānotais finansējums – 15 miljoni EUR.**
- **Finansējuma saņēmēji** – tiešās pārvaldes iestāžu ēku īpašnieki.
- **Plānotais sviras efekts** – 1,17.

8.2.14. Biometāna ražošanas un izmantošanas veicināšanas pasākumi

Ieteiktais finanšu produkts

Tiek piedāvāts kombinētais finanšu instruments, ietverot granta un aizdevuma komponenti, jo finansējuma saņēmēji būs komersanti un projekta ietvaros komersanti varētu palielināt apgrozījumu vai samazināt izmaksas. Tajā pašā laikā projekti saistīti ar jaunu tehnoloģiju ieviešanu, kas saistīti ar papildus riskiem un varētu nesniegt plānoto finansiālo atdevi, tādēļ tiek piedāvāta arī granta komponente.

Kombinētais finanšu instruments – biometāna ražošanas un izmantošanas veicināšana

- **Grants – līdz 50%.** Granta komponente sedz tās projekta izmaksas, kas nav saistītas ar komersanta izmaksu samazināšanu, piemēram ieviešot jaunas tehnoloģijas. Granta komponentes daļa varētu būt atkarīga no izmantotajām tehnoloģijām, biometāna pieprasījuma un citiem aspektiem.
- **Aizdevums – vismaz 50%.** Aizdevuma komponente sedz tās projekta izmaksas, kas ir saistītas ar izdevumu samazinājumu finansējuma saņēmējam.
- **Novirzāmais finansējums – 25 miljoni EUR.**
- **Finansējuma saņēmēji** – komersanti, kas plāno ražot biometānu.
- **Svira efekts** – 1.

8.2.15. Valsts atbalsta jautājumi

Valsts atbalsta jautājumi skatāmi saistībā ar Komisijas Regulas (ES) Nr. 651/2014 prasībām²²⁶. Uz energoefektivitātes un AER projektiem attiecas ieguldījumu atbalsts, kas uzņēmumiem dod iespēju pārsniegt Savienības vides aizsardzības standartus vai paaugstināt vides aizsardzības līmeni, ja Savienības standartu nav (36.pants), kā arī ieguldījumu atbalsts saistībā ar laicīgu pielāgošanos turpmākiem Savienības standartiem (37.pants), ieguldījumu atbalsts energoefektivitātes pasākumiem (38.pants, pie atsevišķiem nosacījumiem atbalsta intensitāte nepārsniedz 30%, var paaugstināt maziem un vidējiem uzņēmumiem), ieguldījumu atbalsts ēku energoefektivitātes projektiem (39.pants, papildus ieguldījums vismaz 30%), ieguldījumu atbalsts, lai veicinātu enerģijas ražošanu no atjaunojamiem resursiem (41.pants, atbalsta intensitāte 30% vai 45%). Izvērtējot plānotos finanšu instrumentus attiecībā pret valsts atbalsta jautājumiem svarīgi izvērtēt kā tiek vērtēta valsts atbalsta intensitāte

²²⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A02014R0651-20170710>

kombinēto finanšu instrumentu gadījumā, kad atbalsts tiek sniegts saskaņā ar finanšu instrumentu nosacījumiem.

Komisijas Regulas (ES) Nr. 1407/2013²²⁷ (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu de minimis atbalstam. Komisijas Regula (ES) 2020/972²²⁸ (2020. gada 2. jūlijs), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1407/2013 attiecībā uz tās pagarināšanu un groza Regulu (ES) Nr. 651/2014 attiecībā uz tās pagarināšanu un attiecīgiem pielāgojumiem. Komisijas Regula (ES) Nr. 360/2012 (2012. gada 35. aprīlis) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu de minimis atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.

8.3. Valsts kapitālsabiedrības

Pasākumi plānoti lielākajā daļā NAP2027 virzienu, sekmējot stratēģisko mērķu sasniegšanu – nodrošinot pētniecību un inovācijas, kā arī sekmējot klimatneitralitāti un reģionālo attīstību, tostarp uzticēšanos valsts pārvaldei, veselības aprūpes un kultūras pakalpojumu pieejamības uzlabošana. Ziņojums iekļauj rekomendācijas attiecībā uz finanšu instrumentiem novirzāmo finansējumu un ieteiktajiem finanšu produktiem, bet jāņem vērā, ka beigu lēmums attiecībā uz finanšu produktu izveidi un finansējuma piesaisti atkarīgs no apstiprinātās darbības programmas un plānotās atbalsta intensitātes, kas uz novērtējuma sagatavošanas brīdi vēl ir izstrādes stadijā.

Veselības aprūpes kapitālsabiedrības lielāko apjomu no attīstībai nepieciešamā finansējuma piesaistīja no ERAF, jo to finansiālā situācija neļauj piesaistīt kredītīdzekļus, tādēļ ne visa tabulā zemāk iekļautā informācija attiecas uz veselības aprūpes kapitālsabiedrībām. Veselības aprūpes kapitālsabiedrību finansiālā situācija ir tieši atkarīga no līguma ar Nacionālo veselības dienestu noteiktajiem valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu apjomiem un tam plānoto finansējumu, kas tiek aprēķināts atbilstoši MK 2018. gada 28. augusta noteikumos Nr. 555 "Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība"²²⁹ noteiktajiem tarifiem, kas dēļ nepietiekamā valsts budžeta finansējuma nesedz kapitālsabiedrību faktiskās izmaksas.

59. tabula Valsts kapitālsabiedrību politikas īstenošanas kopsavilkums

Politikas jomas prioritātes	Tiek atbalstīta NAP2027 stratēģisko mērķu sasniegšana, tai skaitā nodrošinot tiesiskumu, vidisko mērķu sasniegšanu, tautsaimniecības attīstību.
Finansējuma saņēmēju grupas raksturojums	2018. gadā darbojās 182 kapitālsabiedrības, ietverot koncernus, no kurām valstij tieša līdzdalība ir 96 kapitālsabiedrībās. - Valsts kapitāla daļu turētāji – pārsvarā ministrijas, biežāk – Kultūras ministrija, Veselības ministrija, Satiksmes ministrija. 2018. gadā kapitālsabiedrību kopējie aktīvi – apmēram 9 miljardi EUR, kopējais apgrozījums – 3,77 miljardi EUR, rentabilitāte – 8,6%, aktīvu atdeve – 3,4%. - Kapitālsabiedrības pēc kopējiem aktīviem lielākoties darbojas enerģētikas (47,9%), transporta (20,8%) un veselības aprūpes (4,7%) nozarēs. - Kapitālsabiedrības veic dažādus investīciju projektus tām prioritārajās jomās, piemēram, uzlabojot infrastruktūru, pakalpojumus, iegādājoties nepieciešamās iekārtas.
Esošais finanšu pieprasījums	Finansējums 2014.-2020. gada plānošanas periodā galvenokārt bijis nepieciešams energoefektivitātes uzlabošanas pasākumiem, kā arī infrastruktūras izveidei.
Esošais finanšu piedāvājums	Finansējumu valsts kapitālsabiedrībām 2014.-2020. gada plānošanas periodā nodrošinājušas komercbankas, ALTUM, Eiropas Investīciju banka, kā arī citi finansējuma nodrošinātāji.

²²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1407>

²²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32020R0972>

²²⁹ <https://likumi.lv/ta/id/301399-veselibas-aprupes-pakalpojumu-organizesanas-un-samaksas-kartiba>

	Finansējuma avoti – komercbankas, mātes uzņēmums / īpašnieks, kā arī citi finansējuma nodrošinātāji.
Ieteiktie finanšu instrumenti	ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda pasākumiem, kas attiecas uz valsts kapitālsabiedrībām, netiek piedāvāti finanšu instrumenti, jo saskaņā ar anketēšanas rezultātiem valsts kapitālsabiedrībām ir pieejami finanšu līdzekļi brīvā tirgus apstākļos, kā arī atbildīgās nozaru ministrijas neplāno izmantot finanšu instrumentus. Nepieciešamības gadījumā valsts kapitālsabiedrības var izmantot ALTUM uzņēmējdarbības atbalsta finanšu produktus.

8.3.1. Kopējā tautsaimniecības izaugsmes politika

Plānošanas dokumentos iekļauto politikas prioritāšu apkopojums

- **Vispārēja ekonomikas stiprināšana**, kā arī sabiedrības izaugsme.
- **Efektīva publiskā pārvaldība**, nodrošinot inovāciju un eksportspējas stiprināšanu.
- **Viedās specializācijas** jomu mērķu sasniegšana.

Valsts līdzdalības vispārējo stratēģisko mērķu noteikšanas vadlīnijās²³⁰ minēts, ka valsts kapitālsabiedrību attīstības politika un plānošana noteikta saskaņā ar plānošanas dokumentiem, tas ir, Latvijas Nacionālo attīstības plānu, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju 2030. gadam, kā arī citām vadlīnijām un pamatnostādnēm. Kapitālsabiedrībām jāsekmē ne vien augstas kvalitātes, konkurētspējīgu preču pārdošana vai pakalpojumu sniegšana, bet arī vispārēja ekonomikas stiprināšana, kā arī sabiedrības izaugsme.

Plānojot kapitālsabiedrību vispārējos stratēģiskos mērķus, jāņem vērā Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030. gadam mērķi un prioritātes: kultūras kapitāla saglabāšana un attīstīšana; izglītības sistēmas attīstība; inovāciju un eksportspējas stiprināšana; enerģētiskās neatkarības nodrošināšana; dabas kapitāla saglabāšana, palielināšana un ilgtspējīga izmantošana; līdzvērtīgu dzīves apstākļu nodrošināšana visiem iedzīvotājiem, efektīva publiskā pārvaldība.

NAP2027. gadam paredzēts investēt aktivitātēs piecās viedās specializācijas jomās, kurās darbojas vairākas valsts kapitālsabiedrības:

- zināšanu ietilpīga bioekonomika;
- biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas;
- viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas;
- viedā enerģētika;
- informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.

8.3.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam

NAP2027 pasākumi

- Apskatīti **9 NAP2027 pasākumi**, ko plānots finansēt ar ERAF finanšu līdzekļu palīdzību par kopējo summu 536 317 500 EUR, kur projekta īstenotājs var būt valsts kapitālsabiedrības.
- Apskatīti **7 NAP2027 pasākumi**, ko plānots finansēt ar KF finanšu līdzekļu palīdzību par kopējo summu 1 022 736 000 EUR, kur projekta īstenotājs var būt valsts kapitālsabiedrības.

²³⁰ http://www.valstskapitals.gov.lv/images/userfiles/SMNV__30032016_.pdf

NAP2027 ir noteiktas valsts prioritātes, kā arī ieteikts finansējuma apmērs un tā avoti prioritāšu ieviešanai. Novērtējuma ietvaros tika analizēti visi NAP2027 pasākumi un tabulā zemāk iekļauta informācija par NAP pasākumiem, kuri attiecas uz valsts kapitālsabiedrībām. **Finansējuma avots – ERAF un KF.** Norādītais finansējums ir kopējais finansējums, ietverot gan plānoto ES fondu finansējumu, gan nacionālo līdzfinansējumu, kas būs atkarīgs no atbalsta intensitātes.

8.3.3. Saņēmēju grupa

Saņēmēju grupas raksturojums

- **182 kapitālsabiedrības**, ietverot koncernus.
- Valstij tieša līdzdalība **96 kapitālsabiedrībās**.
- **Kapitāldaļu turētāji** ir nozaru **ministrijas**, kā arī Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma²³¹ 40. pantā noteikti deleģēšanas pamatnoteikumi – publiska persona var deleģēt citai publiskai personai pārvaldes uzdevumu likumā noteiktajos gadījumos, ja pilnvarotā persona attiecīgo uzdevumu var veikt efektīvāk. 41. pantā minēts, ka var deleģēt tādus uzdevumus, kuru izpilde ietilpst publiskās personas kompetencē. Nevar deleģēt nozares politikas veidošanas un attīstības plānošanas funkcijas, nozares darbības koordināciju, iestāžu un pārvaldes amatpersonu uzraudzību, publisku personu budžeta apstiprināšanu, finanšu resursu sadali programmu un apakšprogrammu līmenī, kā arī finanšu resursu kontroli.

Ja Valsts pārvaldes likumā nav noteikts citādāk, publiska persona var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā, ja īstenojas viens no likuma 88. pantā minētajiem nosacījumiem: tiek novērsta tirgus nepilnība, darbības rezultātā tiek radītas stratēģiski svarīgas preces vai pakalpojumi, tiek pārvaldīti valsts teritorijas attīstībai vai drošībai stratēģiski svarīgi īpašumi.

Saskaņā ar Pārresoru koordinācijas centra publisko informāciju 2018. gadā darbojās 182 kapitālsabiedrības, ieskaitot koncernus. Valstij ir tieša līdzdalība 96 kapitālsabiedrībās.

60. tabula. Valsts kapitālsabiedrību iedalījums atbilstoši valsts līdzdalības apmēram

Valsts līdzdalība	Ietekme	Skaits
100%	Valsts kapitālsabiedrība	65
50% > līdzdalība < 100%	Tieša izšķiroša	4
≤50%	Nav tieša izšķiroša	27
Valsts kapitālsabiedrības ir līdzdalīgas citās sabiedrībās		52

Avots: PKC²³²

Novērtējumā aplūkotas tikai tās kapitālsabiedrības, kurās valsts līdzdalība ir 50% vai vairāk. Valsts kapitāla daļu turētāji kapitālsabiedrībās parasti ir ministrijas, visbiežāk – Kultūras ministrija, Veselības ministrija un Satiksmes ministrija, ņemot vērā nozaru plašo kapitālsabiedrību skaitu.

²³¹ <https://likumi.lv/ta/id/63545>

²³²

http://www.valstskapitals.gov.lv/images/userfiles/Parskats_par_valsts_kapitalsabiedribam_un_dalam_2018_gada_atverums%281%29.pdf

21. attēls. Valsts kapitāla daļu turētāji kapitālsabiedrībās

Avots: PKC,

http://www.valstskapitals.gov.lv/images/userfiles/Parskats_par_valsts_kapitalsabiedribam_un_dalam_2018_gada_atverums%281%29.pdf

Kapitālsabiedrību²³³ kopējo aktīvu (ilgtermiņa ieguldījumu un apgrozāmo līdzekļu) vērtība ir 9,5 miljardi EUR, bet kopējais apgrozījums – 3,77 miljardi EUR. Rentabilitāte 2018. gadā – 8,6%, savukārt aktīvu atdeve (ROA) – 3,4%. 3 lielākās kapitālsabiedrības pēc kopējiem aktīviem – Latvenergo, Latvijas Dzelzceļš, Air Baltic Corporation – veido 56,4% no kopējiem aktīviem un 43,6% no kopējā apgrozījuma.

61. tabula. Kapitālsabiedrību kopējie aktīvi pa nozarēm

Nozare	miljoni EUR	% no kopējiem aktīviem
Enerģētika	4 558,9	47,9
Transports	1 978,0	20,8
Veselības aprūpe	433,5	9,0
Pārējās kapitālsabiedrības	703,4	7,4
Nekustamais īpašums	489,7	5,2
Mežsaimniecība un lauksaimniecība	471,0	5,0
Sakari	433,5	4,6

Avots: PKC,

http://www.valstskapitals.gov.lv/images/userfiles/Parskats_par_valsts_kapitalsabiedribam_un_dalam_2018_gada_atverums%281%29.pdf

8.3.4. ALTUM administrētais finansējums

Pieejamais ALTUM administrētais finansējums

- ALTUM administrē aizdevumus dažādām uzņēmēju grupām ar kopējo aizdevumu portfeli uz **31.12.2019. apmēram 168 miljoni** un izsniedzis **garantijas par kopējo summu apmēram 160 miljoni** EUR, bet ALTUM pārskatos netiek atsevišķi izdalītas valsts kapitālsabiedrības, tādēļ nav iespējams noteikt valsts kapitālsabiedrību daļu ALTUM aizdevumu portfeli.
- Saskaņā ar valsts kapitālsabiedrību anketēšanas rezultātiem neviena valsts kapitālsabiedrība **nav izmantojusi ALTUM finansējumu**. Kā iemesli minēti: augstas procentu / komisijas izmaksas, laikietilpīgs pieteikuma izskatīšanas process, administratīvais slogs, kā arī ierobežota informācija par finansējuma pieejamību.

233

http://www.valstskapitals.gov.lv/images/userfiles/Parskats_par_valsts_kapitalsabiedribam_un_dalam_2018_gada_atverums%281%29.pdf

- Atšķirībā no esošās situācijas turpmāk daļa no valsts kapitālsabiedrībām (25% respondentu) plāno **piesaistīt papildus finansējumu no ALTUM**. Nepieciešamības gadījumā valsts kapitālsabiedrības varētu izmantot ALTUM administrētos uzņēmējdarbības finanšu produktus.

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ir pieejami dažādi ALTUM administrēti finanšu instrumenti. ALTUM pārskatos par aizdevumu portfeli uz 31.12.2019. nav atsevišķi izdalīta informācija par valsts kapitālsabiedrībām izsniegtajiem aizdevumiem, tādēļ nav iespējams novērtēt, cik lielā mērā valsts kapitālsabiedrības izmanto ALTUM administrētos finanšu līdzekļus.

ALTUM aizdevumi uzņēmējdarbības atbalstam

Tabulā zemāk iekļauta informācija par ALTUM aizdevumu portfeli uz 31.12.2019.

62. tabula. Finanšu produktu uzņēmējdarbības atbalstam ieviešanas dati

Finanšu produkts	MK noteikumi	ALTUM aizdevumu portfelis uz 31.12.2019., EUR
A1 - Lauksaimniecības, lauku un zivsaimniecības saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmu	24.07.2018. MK noteikumi Nr. 446	2 483 000
A2- Parālie aizdevumi saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai (fondu fonda aizdevums)	15.07.2016. MK noteikumi Nr.469	6 994 000
A3 - Mikro aizdevumi un starta aizdevumi (fondu fonda aizdevums)	31.05.2016. MK noteikumi Nr.328	11 318 000
A4 - Aizdevumi sīko (mikro), mazo un vidējo saimnieciskās darbības veicēju un lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību attīstības veicināšanai	15.09.2009. MK noteikumi Nr.1065	69 371 000
A5 - Aizdevumu piešķiršana apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības, mežsaimniecības, zvejniecības un akvakultūras nozarē	03.12.2019. MK noteikumi Nr. 582	9 003 000
A6 - Valsts atbalsts lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai	22.05.2018. MK noteikumi Nr. 295	68 081 00
A7 - Mikroaizdevumi un granti Latvijas un Šveices sadarbības programmas individuālā projekta "Mikrokreditēšanas programma" ietvaros	06.09.2011. MK noteikumi Nr. 698	897 000
Kopā		168 147 000

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

ALTUM izsniegtās garantijas

Tabulā iekļauta informācija par ALTUM izsniegtām garantijām uz 31.12.2019.

63. tabula. ALTUM izsniegto garantiju īstenošanas dati

Atbalsta programma	Skaitis	Garantijas līguma summa, EUR	Finansējuma līguma summa, EUR
B1 - Kumulācijas kredītu garantijas	74	30 044 591	64 891 499
B1 - Garantijas lielajiem komersantiem	30	10 931 009	18 700 951
B1 - Kredītu garantijas lauksaimniekiem	83	12 166 980	30 211 409
B1 - MVU kredītu garantijas	496	98 374 524	159 569 856
B2 - Portfeļgarantijas	216	10 412 110	13 122 169
Kopā	899	161 929 216	286 495 884

Avots: ALTUM, dati uz 31.12.2019.

ALTUM izsniegtās garantijas

Novērtējuma ietvaros saņemtas atbildes no 20 valsts kapitālsabiedrībām. Neviena no apjautātajām kapitālsabiedrībām neizmantoja ALTUM finanšu produktus un visas kapitālsabiedrības ieguva nepieciešamo finansējumu no komercbankām pilnā apmērā. Kā iemesli ALTUM finansējuma neizmantošanai atzīmēti augstas procentu / komisijas izmaksas, garš pieteikuma izskatīšanas process, administratīvais slogs, kā arī ierobežota informācija par finansējuma pieejamību.

8.3.5. Komercbanku nodrošinātais finansējums

Komercbanku nodrošinātais finansējums

- Saskaņā ar komercbanku mājas lapās iekļauto informāciju, komercbankas nodrošina dažādus finanšu pakalpojumus kapitālsabiedrībām, bet nav pieejama informācija par komercbanku izsniegto aizdevumu apjomu valsts kapitālsabiedrībām.

Makroekonomiskā informācija

Saskaņā ar FKTK informāciju, kopējais nefinanšu sabiedrību kredītportfelis ir apmēram 6,2 miljardi EUR uz 30.09.2019. FKTK nenodrošina atsevišķu uzskaiti pa uzņēmumu lielumiem un īpašuma formu.

64. tabula. Iekšzemes kredīti. Iekšzemes nefinanšu sabiedrību kredītportfelis tautsaimniecības nozaru (19) sadalījumā (*bruto uzskaites vērtībā tūkst. EUR*)

Tautsaimniecības nozares	30.09.2018., EUR	30.09.2019., EUR	Sadalījums (%) uz 30.09.2019.
Tautsaimniecības nozares	6 444 390	6 186 036	100%
A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	759 336	704 949	11,4
D Elektroenerģija, gāzes un siltumapgāde	456 156	502 584	8,1
H Transports un uzglabāšana	678 467	683 095	11,0
J Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	149 782	125 441	2,0
L Operācijas ar nekustamo īpašumu	1 644 071	1 789 140	28,9
M Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	96 54	34 651	0,6
N Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	121 113	82 362	1,3
O Valsts pārvalde un aizsardzība	30 117	15 798	0,3
P Izglītība	10 322	11 084	0,2
Q Veselība un sociālā aprūpe	42 471	42 742	0,7
R Māksla, izklaide un atpūta	18 401	14 408	0,2

Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem, visas valsts kapitālsabiedrības ir ieguvušas nepieciešamo finansējumu, tādēļ nav plānots izveidot atsevišķus finanšu produktus valsts kapitālsabiedrībām. Nepieciešamības gadījumā mazākam finansējumā apjomam valsts kapitālsabiedrības var izmantot ALTUM finanšu produktus, kas izveidoti uzņēmējdarbības atbalstam.

8.4. Zinātne, pētniecība un inovācijas

Pētniecībā un industrijā strādājošie augsti kvalificētie pētnieki, speciālisti, uzņēmēji (cilvēkkapitāls), pētniecības un attīstības infrastruktūras pieejamība, stimulējoša likumiskā bāze un pietiekams, pieejams, atbilstošs un veicinošs finansējums veido inovāciju kapacitāti. Inovāciju kapacitāte nodrošina Latvijas tautsaimniecības tehnoloģisko, sociālo, demogrāfisko izaicinājumu izmantošanu kā iespējas attīstības veidošanai²³⁴. Tādēļ jo īpaši svarīgi radīt zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgus, eksportspējīgus produktus un pakalpojumus, kas pārspēj tirgū pieejamos analoga vai salīdzināma pielietojuma izstrādājumus, vienlaikus attīstot apstrādes rūpniecību un veicinot augsto tehnoloģiju izplatību tradicionālajās nozarēs, fokusējoties uz viedās specializācijas jomām. Darbības programmas projektā plānotajām izglītības un zinātnes ministrijas pārziņā esošajām investīcijām pētniecībā un attīstībā, kuru rezultātā izstrādāto risinājumu tehnoloģiju gatavības līmenis nepārsniedz indikatīvi 5.TRL, finanšu instrumenti kopumā nav piemērojami un nav plānoti.

Ziņojums iekļauj rekomendācijas attiecībā uz finanšu instrumentiem novirzāmo finansējumu un ieteikumus finanšu produktiem, bet jāņem vērā, ka beigu lēmums attiecībā uz finanšu produktu izveidi

234 https://www.izm.gov.lv/images/zinatne/IZM_Viedas_Specializ_strategija_2013.pdf

un finansējuma piesaisti atkarīgs no apstiprinātās Darbības programmas un plānotās atbalsta intensitātes, kas uz novērtējuma sagatavošanas brīdi vēl ir izstrādes stadijā.

65.tabula. Inovāciju jomas kopsavilkums

Politikas jomas prioritātes	- Fokuss uz viedās specializācijas jomām, attīstot zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgus, eksportspējīgus produktus un pakalpojumus. - Zinātnieku un uzņēmumu iesaiste un sasaiste, sekmējot sadarbību Latvijas un Eiropas izaicinājumu risināšanā.
Finansējuma saņēmēju grupas raksturojums	- Saskaņā ar Zinātnisko institūciju reģistru uz 01.06.2020. Latvijā darbojas 68 zinātniskās institūcijas, no kurām vairums darbību veic Rīgā. 2018. gadā vairāk nekā puse zinātnisko darbinieku nodarbināti augstskolās. - Zinātniskās institūcijas darbību veic viedās specializācijas jomās, kā arī citās, tostarp sociālajās, humanitārajās zinātnēs, kas ir definētas kā joma ar horizontālu ietekmi. - Galvenie izaicinājumi: - nodrošināt cilvēkkapitāla atjaunotni un kvalitatīvu attīstību, veicinot starptautisku sadarbību; - veicināt zinātnes un industrijas sadarbību; - veidot efektīvu un stimulējošu investīciju ekovidi; - veicināt tehnoloģiju pārnesei un inovāciju komercializāciju. - Latvijā 2018.gadā bija 1588 inovatīvi uzņēmumi. - Finansējuma saņēmēju grupa inovāciju jomā nav tikai inovatīvi uzņēmumi, bet visi uzņēmumi, tas ir, arī tie, kas uz atbalsta pieprasīšanas brīdi nekvalificējas inovatīva uzņēmuma pazīmēm, bet plānot ieviest inovācijas.
Esošais finanšu pieprasījums	- Nepieciešams finansējums pētniecībai un attīstībai, inovāciju projektu īstenošanai gan zinātniskajām institūcijām, gan uzņēmumiem, veicinot sadarbību visā inovācijas izstrādes un komercializācijas procesā. - Finansējums nepieciešams arī atbilstoša atalgojuma nodrošināšanai zinātniskajam personālam, tostarp doktorantiem un pēcdoktorantiem.
Esošais finanšu piedāvājums	- ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda administrētās grantu programmas nodrošina finansējumu infrastruktūras attīstībai, praktiskas ievirzes pētījumiem, studiju programmu attīstībai, cilvēkkapitāla piesaistei un izaugsmei (uz 31.08.2020. fondu finansējums pētniecībai, attīstībai un inovācijām Latvijā ir 455 646 347 EUR²³⁵). - Eiropas Investīciju bankas finansējums pētniecībai (īpaši universitātēs) EIBURS un STAREBEI programmās (programmā EIBURS iespējams saņemt līdz 100 000 EUR). - InnovFin programmas ietvaros kombinēto instrumentu veidā (kā daļa no Apvārsnis 2020 programmas) tiek nodrošināts finansējums pētniecības un inovāciju projektiem (2018. gadā paredzēt 411,50 miljoni EUR, 2019. gadā 373,00 miljoni EUR, 2020. gadā 692,011 miljoni EUR)²³⁶. - Apvārsnis 2020 finansējums zinātnei un pielietojamai pētniecībai (Apvārsnis 2020 programmā kopā 57 372 197 471 EUR, Latvijā 89 325 497 EUR).
Tirgus nepilnība, investīciju vajadzības	- Nepieciešams finansējums inovācijām prototipēšanas un testēšanas posmā (no TRL 5 līdz TRL 7-8). - Nav pieejami strukturēti finanšu instrumenti visu lielumu komersantiem konkrētas inovācijas attīstībai.

235 http://www.esfondi.lv/upload/leviesana/0_statusa_tabula_2014-2020_uz_31.08.2020.xlsx

236 https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-finance_en.pdf

	- Nepieciešami instrumenti, kas palīdz veidot vērtību ķēdes no laboratorijas pētījumiem līdz masveida ražošanai, t.sk. ražotājiem, pilnveidojot tehnoloģisko bāzi. - Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem 17% uzņēmumu turpmākajos 5 gados plāno investēt produktu un pakalpojumu uzlabošanā (63% no respondentiem, kas plāno investīcijas, investīciju apjoms līdz 100 tūkst. EUR). 14% uzņēmumu turpmākajos 5 gados plāno investēt produktivitātes celšanā (56% no respondentiem, kas plāno investēt, nepieciešamais finansējums līdz 100 tūkst. EUR). 9% uzņēmumu turpmākajos 5 gados plāno investēt inovācijās un / vai inovatīvos produktos (54% no respondentiem, kas plāno investēt finansējums nepieciešams līdz 100 tūkst. EUR).
Ieteiktie finanšu instrumenti, to pievienotā vērtība	NAP2027 ir izdalīti 16 pasākumi, kuru kopējais finansējums pārsniedz 700 miljonus EUR un kuru ietvaros plānoti ar zinātnes attīstību un inovācijām saistīti pasākumi. ➤ Plānots finanšu instrumentiem novirzīt 70 miljonus EUR NAP2027 pasākuma Nr. 81 ietvaros – “Finanšu instrumentu nodrošināšana komersantiem (Fondu fonds). Ņemot vērā, ka uz <i>ex-ante</i> novērtējuma brīdi vēl nav skaidri noteiktas plānoto pasākumu aktivitātes un to finansējuma apjoms, konkrēti finanšu produkti netiek piedāvāti, bet izvērtējumā iekļauti ieteikumi finanšu produktu izmantošanai.

8.4.1. Politikas prioritātes un viedās specializācijas stratēģija

Plānošanas dokumentos iekļauto politikas prioritāšu apkopojums

Zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgas ekonomikas veidošana.
Inovācijas ekosistēmas sekmēšana, veicinot savstarpējo sadarbību nozarēs.
Viedās specializācijas stratēģijas jomu mērķu sasniegšana.

Kā minēts NAP2027²³⁷, zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgas ekonomikas veidošanai nepieciešams būtisks valsts atbalsta pieaugums pētniecībai, zinātnisko institūciju, pētnieku grupu, atsevišķu projektu atbalstīšanai, izglītības satura kvalitātes uzlabošanai, kā arī digitālās sabiedrības attīstībai. Tāpat jāveicina zinātnieku un uzņēmumu iesaiste, kā arī sadarbība Latvijas un Eiropas izaicinājumu risināšanā, tai skaitā risinājumus izmantojot uzņēmējdarbībā, jaunu produktu radīšanā, nodrošinot tautsaimniecības attīstību un potenciāla pieaugumu. Tieši starptautiskā sadarbība un iesaiste pasaules norisēs ir minētas kā priekšnosacījums zinātnes izcilībai, jaunām zināšanām un resursiem, vienlaikus attīstot spēcīgas pētniecības organizācijas un uzņēmumus. Ņemot vērā ierobežoto resursu daudzumu, valsts tos koncentrēs zināšanu jomās ar augstāko potenciālu attīstīt zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgus, eksportspējīgus produktus un pakalpojumus, vienlaikus attīstot apstrādes rūpniecību un veicinot augsto tehnoloģiju izplatību tradicionālajās nozarēs (tostarp drošības un aizsardzības jomā).

Viedās specializācijas stratēģija²³⁸ ir ekonomiskās attīstības stratēģija, fokusējot pētniecības, inovāciju, finanšu resursus prioritātēs – specializācijas jomās. Viedās specializācijas stratēģiju Latvijā veido trīs sastāvdaļas - cilvēkkapitāla un publiskās inovāciju kapacitātes veidošana, inovāciju sistēma, izmaiņu “ceļa karte”. Latvijā ir definētas 5 viedās specializācijas jomas:

- zināšanu ietilpīga bioekonomika;
- viedā enerģētika;
- informācijas un komunikāciju tehnoloģijas (IKT);

²³⁷ <https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027galaredakcija.pdf>

²³⁸ https://www.izm.gov.lv/images/zinatne/IZM_Viedas_Specializ_strategija_2013.pdf

- biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas;
- viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas.

Informatīvais ziņojums “Viedās specializācijas stratēģijas monitorings”²³⁹ ir otrais Latvijas Viedās specializācijas stratēģijas (RIS3) ieviešanas izvērtējums, kur ietverta informācija par Latvijas ekonomikas attīstības tendencēm, mērķiem un izaicinājumiem, RIS3 programmu un pasākumu īstenošanas gaitu un virzību uz mērķu sasniegšanu, kā arī RIS3 rādītāju analīze un rekomendācijas RIS3 izstrādei 2021. – 2027. gadā. Laika posmā no 2014. līdz 2020. gadam EM un IZM instrumentos veikti ieguldījumi 499 miljoni EUR apmērā tiešā saistībā ar RIS3 mērķu sasniegšanu, īpaši ar pētniecību un attīstību. Arī ZM sniegusi ieguldījumu RIS3 mērķu sasniegšanā – bioekonomikas jomas pētniecībā un attīstībā, tādējādi visvairāk investēts viedo materiālu un bioekonomikas jomās.

Makro līmeņa analīzes rezultāti norāda, ka Latvijas tautsaimniecības transformācija uz augstāku pievienoto vērtību progresē, taču mazākā apmērā, nekā paredzēts noteiktajos RIS3. Secināts, ka 2021.-2027. gada plānošanas perioda pētniecības un attīstības programmās nosakāma tematiskā pieeja, ņemot vērā jomu specifiskos izaicinājumus, vajadzības un specializācijas nišas. Plānots, ka ES fondu 2021.-2027. gada plānošanas perioda RIS3 īstenošanā jāveicina stratēģisko vērtības ķēžu ekosistēmas attīstīšana, nodrošinot strukturētu dialogu un koordinētu rīcību visās iesaistītajās pusēs, veidojot efektīvu sadarbības platformu.

Minēts, ka nepieciešams nodrošināt lielāku saskaņotību RIS3 monitoringa sistēmas īstenošanā jau sākotnējā posmā, definējot un saskaņojot sasniedzamos mērķus un mērķrādītājus un to detalizācijas līmeņus, salāgojot informācijas sistēmas. Tāpat plānots fokusēties uz zinātnisko izcilību veicinošiem stimuliem, vienlaikus veicinot pētniecības un attīstības programmu internacionalizācijas palielināšanu. Sekmējot izcilību, paredzēts celt kapacitāti un nodrošināt tehnoloģiju pārnesei.

8.4.2. Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam

NAP2027 pasākumi

- Analizēti **16 NAP2027 pasākumi** (finansējuma avots – ERAF un ELGF), kuru kopējais finansējums sasniedz **700 miljonus EUR** un kuru ietvaros plānoti ar zinātnes attīstību un inovācijām saistīti pasākumi.
- **Finanšu instrumentu izmantošanas iespējas** ieteikts **izvērtēt NAP2027 pasākumam**: Nr.81 – “Fondu fonds”.

NAP2027 ir noteiktas zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgas ekonomikas veidošanas prioritātes, kā arī ieteikts finansējuma apmērs un tā avoti prioritāšu ieviešanai. Novērtējuma ietvaros tika analizēti visi NAP pasākumi, kuri attiecas uz zinātni, pētniecību un inovācijām. **Finansējuma avots – ERAF un ELGF.** Norādītais finansējums ir kopējais finansējums, ietverot gan plānoto ES fondu finansējumu, gan nacionālo līdzfinansējumu, kas būs atkarīgs no atbalsta intensitātes.

8.4.3. Saņēmēju grupa – zinātniskās institūcijas

Saņēmēju grupas raksturojums – zinātniskās institūcijas

- **Latvijā darbojas 68 zinātniskās institūcijas**, 52 no 68 zinātniskām institūcijām darbojas Rīgā.
- Visvairāk zinātnisko institūciju ir sociālajās zinātnēs (17), inženierzinātnēs un tehnoloģijās (15) un humanitārās un mākslas zinātnēs (11).

239 https://www.izm.gov.lv/images/IZMunEM_Zin_RIS3_110220.251_3.docx

Saskaņā ar Zinātniskās darbības likumu²⁴⁰ **zinātniskās institūcijas** ir zinātniskie institūti, augstskolas, komercsabiedrības, citas institūcijas, kuru statūtos, nolikumā vai satversmē ir paredzēta zinātniskā darbība, piedalīšanās zinātniskās kvalifikācijas iegūšanas un pilnveidošanas procesā un kuras ir reģistrētas zinātnisko institūciju reģistrā. Noteikts, ka zinātniskajā institūcijā jābūt vismaz piecām personām ar doktora zinātnisko grādu institūcijas darbībai atbilstošajā pētījumu virzienā.

2020. gadā Latvijā darbojās 68 zinātniskās institūcijas, ziņojuma pielikumā ir iekļauta informācija par visām zinātniskajām institūcijām Latvijā (saskaņā ar Zinātnisko institūciju reģistru, NZDIS uz 11.07.2020.). 52 no 68 zinātniskajām institūcijām jeb 76% izvietotas Rīgā, 3 ZI (4%) izvietoti Vidzemes statistiskajā reģionā, vēl 3 ZI – Zemgales statistiskajā reģionā, 2 (3%) – Latgales statistiskajā reģionā, bet vēl 2 – Kurzemes statistiskajā reģionā. Pierīgā izvietotas kopumā 6 zinātniskās institūcijas jeb 8% no kopskaita.

2018. gadā 61% zinātnisko darbinieku nodarbināti augstskolās, 21% - uzņēmumos, bet 18% nodarbināti valsts zinātniskajos institūtos²⁴¹.

Plānojot zinātnes attīstību un komercializāciju, kā arī finansējuma nodrošinājuma veidu (grants vai aizdevums), svarīgs ir dažādu attīstāmo produktu inovāciju līmenis un finansējuma piesaistes nepieciešamība, ko raksturo tehnoloģiju gatavības līmenis²⁴² atbilstoši EK noteiktajam²⁴³ programmas “Apvārsnis 2020” ietvaros:

- **TRL 1 – izzināti dabas likumi:** zinātniskā pētījuma rezultāti ļauj uzsākt lietišķās pētniecības un tehnoloģijas attīstības darbus;
- **TRL 2 – formulēta tehnoloģijas praktiskā lietojuma koncepcija;**
- **TRL 3 – koncepcijas eksperimentālā pārbaude:** uzsākta izpēte un izstrāde (analītiskie laboratorijas pētījumi), lai apstiprinātu prognozes par tehnoloģijas komponentēm;
- **TRL 4 – tehnoloģijas validācija laboratorijas vidē:** veikta galveno tehnoloģisko komponentu integrācija, lai pārbaudītu to kopdarbību laboratorijas vidē;
- **TRL 5 – tehnoloģijas validācija mākslīgi radītā vidē:** tehnoloģiskie komponenti ir integrēti ar samērā reāliem atbalsta elementiem, lai tehnoloģiju var pārbaudīt mākslīgi radītā vidē;
- **TRL 6 – tehnoloģijas demonstrācijā mākslīgi radītā vidē:** sistēmas modelis vai prototips ir pārbaudīts mākslīgi radītā vidē;
- **TRL 7 – sistēmas prototipa demonstrācija darbības vidē:** sistēmas prototips, kas atbilst vai tikai minimāli atšķiras no plānotās sistēmas, ir pārbaudīts reālās darbības vidē;
- **TRL 8 – sistēma ir pabeigta un pārbaudīta:** ir pierādīts, ka tehnoloģija darbojas tās galīgajā formā un plānotajos apstākļos (pēdējais tehnoloģijas attīstības līmenis);
- **TRL 9 – gatavā sistēma pārbaudīta tās darba vidē.**

Fundamentālā zinātne parasti atbilst tehnoloģiju gatavības līmenim 1.-2, rūpnieciskie pētījumi - 2.–6. līmenim, bet eksperimentālā izstrāde parasti atbilst tehnoloģiju gatavības 6.–9. līmenim²⁴⁴. Vadoties no TRL līmeņa, var tikt noteikts arī pētījumu finansējuma avots, fundamentālo zinātnei finansējot no publiskā finansējuma un ieiešanu tirgū un komercializāciju finansējot no privātā finansējuma.

8.4.4. Saņēmēju grupa – lielie uzņēmumi

Saņēmēju grupas raksturojums – lielie uzņēmumi

- Latvijā darbojas **250 ekonomiski aktīvi lielie uzņēmumi**.
- **Izcilo uzņēmumu inovāciju iniciatīvas ietvaros izveidotas četras iniciatīvu kopienas:** inovāciju ekosistēmas kopiena, lielo datu kopiena, pētniecības un attīstības kopiena, tehnoloģiju kopiena.

240 <https://likumi.lv/ta/id/107337-zinatniskas-darbibas-likums>

241 http://www.lza.lv/images/stories/Pasakumi/LZA_300620_FINAL.pdf

242 https://www.izm.gov.lv/images/zinatne/RIS_IKT_0406.PDF

243 https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2014_2015/annexes/h2020-wp1415-annex-g-trl_en.pdf

244 <https://www.rtu.lv/valorizacija/petniekiem/tehnologiju-gatavibas-limeni>

Saskaņā ar CSP datiem Latvijā 2018. gadā darbojās **250 ekonomiski aktīvo lielo uzņēmumu** (vairāk nekā 250 darbinieku). Dominējošās NACE (2.red.) nozares ir:

- C Apstrādes rūpniecība (56 uzņēmumi);
- G Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts (41 uzņēmums);
- H Transports un uzglabāšana (35 uzņēmumi).

Vērtējot pieejamo informāciju par lielo uzņēmumu personālu, kopumā nodarbinātas 133 tūkstoši personu, savukārt uzņēmumu pievienotā vērtība sasniedz 3 556 570 tūkst. EUR.

Novērtējuma ietvaros veikta uzņēmēju aptauja, iztaujājot 3099 respondentus, kas galvenokārt ir mazie (50,7%) un mikrouzņēmumi (44,5%). 4,4% respondentu ir vidējie uzņēmumi, bet 0,4% - lielle uzņēmumi. 2016.-2019. gadā papildus līdzekļus meklēja 7 respondenti – lielle uzņēmumi, no kuriem jaunu produktu radīšanai, to ieviešanai tirgū finansējums bijis vajadzīgs vien 2 uzņēmumiem.

ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā izvērtējams kā dažādi plānotie NAP2027 pasākumi atbalstītu Latvijas izcilo uzņēmumu inovāciju iniciatīvas. Pētniecība un inovācija ir nemateriāls aktīvs, kas aptver visas nozares, sākot ar lielle uzņēmumiem un beidzot ar MVU visā vērtību ķēdē, jo īpaši palīdzot MVU (sadarbībā ar citām organizācijām) izmantot savu potenciālu un piekļūt spēcīgām pētniecības un inovācijas ekosistēmām²⁴⁵. Eiropas rūpniecības konkurētspēja ir cieši saistīta ar tās pētniecības un inovācijas attīstību un jaudu. Saskaņoties ar sīvu konkurenci no citiem pasaules reģioniem, Eiropai jāpalielina pētniecības un inovācijas centieni, lai saglabātu vadošo lomu pētniecībā un inovācijā un saglabātu savu vadošo lomu rūpniecībā visā pasaulē.

Kopumā veicināma visu pētniecībā un attīstībā iesaistīto pušu – MVU, lielo uzņēmumu, universitāšu un zinātnisko institūtu – iesaiste attiecīgajā darbībā, tādējādi sasniedzot pozitīvus rezultātus, gūstot atpazīstamību. Īpaši svarīgi iesaistīt lielle uzņēmumus, kas ierasti izvairās dalīties ar zināšanām un iesaistīties sadarbības projektos. Jāņem vērā, ka arī universitāšu un zinātnisko institūtu dalībā pētniecības projektos, programmās ir citi mērķi – tie pārsvarā ir jaunu zināšanu un tehnoloģiju ieguve un izpēte galvenajās darbības jomās. Secināms, ka dažādu organizāciju sadarbība var veicināt labvēlīgu papildu ietekmi, bet vienlaikus radīt konfliktus²⁴⁶.

8.4.5. Saņēmēju grupa – mazie un vidējie uzņēmumi

Saņēmēju grupas raksturojums – mazie un vidējie uzņēmēji

- Latvijā darbojas ~ **175 tūkstoši ekonomiski aktīvo mazo un vidējo uzņēmumu**.
- Visvairāk zinātnisko institūciju ir sociālajās zinātnēs (17), inženierzinātnēs un tehnoloģijās (15) un humanitārās un mākslas zinātnēs (11).

Saskaņā ar CSP datiem Latvijā 2018. gadā darbojās **175 tūkstoši ekonomiski aktīvo mazo un vidējo uzņēmumu** (līdz 250 darbiniekiem), iekļaujot arī mikrouzņēmumus (lielākā daļa – 94%). Ekonomiski aktīvie uzņēmumi (CSP definīcija) ir “uzņēmumi, kas pārskata periodā ražoja produkciju, sniedza pakalpojumus vai nodarbināja cilvēkus atbilstošajā laika periodā neatkarīgi no tā, vai tie bija aktīvi visu pārskata periodu vai tikai daļu no tā”²⁴⁷. Dominējošās NACE (2.red.) nozares ir:

- A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (26 tūkst. uzņēmumu);
- G Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts (27 tūkst. uzņēmumu);
- M Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (20 tūkst. uzņēmumu).

²⁴⁵ https://www.industry4europe.eu/assets/Uploads/Publications/Industry4Europe_Joint-Paper_November-2019.pdf

²⁴⁶ <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10961-020-09814-5.pdf>

²⁴⁷ <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/uznemumi/uznemumu-skaitis/tabulas/metadati-ekonomiski-aktive-uznemumi>

Vērtējot pieejamo informāciju par mazo un vidējo uzņēmumu personālu, kopumā nodarbināti 508 tūkstoši personu. Personas galvenokārt nodarbinātas uzņēmumos ar darbinieku skaitu no 0 līdz 9 (212 tūkstoši jeb apmēram 42 %) un no 50 līdz 249 darbiniekiem (141 tūkstoši nodarbināto jeb apmēram 12%).

Novērtējuma ietvaros apjautāti 3099 uzņēmumi, tai skaitā 1276 (jeb 42%) respondenti – mazie un vidējie uzņēmumi, kas laika periodā 2016.-2019.gadam prasīja papildus finansējumu, bet jauniem produktiem tas bija nepieciešams 320 aptaujātajiem jeb apmēram 10% respondentu.

8.4.6. ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda nodrošinātais finansējums

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda nodrošinātais finansējums

- ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ievērojams finansējuma apjoms novirzīts zinātnes un inovāciju attīstībai, tai skaitā atbalsts pētniecībai, inovācijām, uzņēmējdarbībai un jaunu produktu ieviešanai ražošanā.

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā finansējums novirzīts zinātnei, inovāciju attīstībai un jaunu produktu izstrādei. Zemāk sniegta informācija par atbilstošiem specifiskā atbalsta mērķa (SAM) pasākumiem, kas īstenoti, izmantojot granta finansējumu un daudzos gadījumos ar sasniedzamiem mērķiem un saņēmēju grupām korelē ar ES fondu plānošanas 2021.-2027.gada plānošanas perioda prioritātēm. Daļa no SAM pasākumiem varētu tikt īstenoti arī ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā, bet izmantojot finanšu instrumentus, piemēram, 1.2.1.4. SAM un 3.1.1.5 SAM.

8.4.7. ALTUM administrētais finansējums

Pieejamais ALTUM administrētais finansējums

- ALTUM administrē aizdevumus dažādām uzņēmēju grupām ar kopējo aizdevumu portfeli uz **31.12.2019. apmēram 168 miljoni**, bet ALTUM nav paredzēti speciāli finanšu produkti zinātniskām institūcijām un inovāciju ieviešanai. Saskaņā ar ALTUM aizdevumu programmu nosacījumiem, finanšu instrumentus potenciāli var izmantot tikai zinātniskās institūcijas, kas pēc juridiskā statusa ir komercsabiedrības. Atskaitēs zinātniskās institūcijas netiek atsevišķi norādītas, līdz ar to nav iespējams noteikt, vai kāda no tām ir izmantojusi ALTUM aizdevumu pakalpojumus.
- ALTUM uz 31.12.2019. ir izsniedzis **garantijas par kopējo summu apmēram 160 miljoni EUR**, bet ALTUM īstenotās garantiju programmas nav speciāli paredzētas zinātniskām institūcijām. Saskaņā ar garantiju programmu nosacījumiem, tās potenciāli var izmantot tikai tās zinātniskās institūcijas, kas pēc juridiskā statusa ir komercsabiedrības. Atskaitēs zinātniskās institūcijas netiek atsevišķi norādītas, līdz ar to nav iespējams noteikt, vai kāda no tām ir izmantojusi ALTUM garantijas.
- **Pieejami sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla** fondi saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai, kā arī **akcelerācijas fonds** saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai.

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā ir pieejami dažādi finanšu instrumenti, ko administrē ALTUM. ALTUM finanšu instrumenti ir paredzēti komercdarbības un sociālās sfēras attīstībai, to saņēmēji ir juridiskas un fiziskas personas - komersanti un fiziskas personas sociālās sfēras attīstības programmu ietvaros, līdz ar to zinātniskajām institūcijām ALTUM produktu izmantošana ir ierobežota. Informācijā par aizdevumu portfeli uz 31.12.2019. nav izdalīti atsevišķi informācija par zinātniskām

institūcijām izsniegtajiem aizdevumiem un garantijām, tādēļ nav iespējams novērtēt, vai zinātniskās institūcijas izmanto ALTUM administrētos finanšu līdzekļus.

ALTUM administrētais riska kapitāls

ALTUM ir izveidoti divi riska kapitāla produkti:

- **R.1. – Sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla** fondi saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai;
- **R.2. – Akcelerācijas fonds** saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai.

R.1. – sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla plānotais finansējums ir 60 miljoni EUR, tai skaitā Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 3.1.2. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt straujas izaugsmes komersantu skaitu" 3.1.2.1. pasākumu "Riska kapitāls" 32 200 000 EUR. Finansējuma saņēmēji ir komersanti, lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvu sabiedrības. Sēklas kapitāla ieguldījumus saimnieciskās darbības veicējiem sniedz, lai finansētu saimnieciskās darbības veicēja izveidi un attīstību.

R.2. – Akcelerācijas fonds saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai - akcelerācijas pakalpojumi, naudas ieguldījumi aizdevumu, kapitāla un kvazikapitāla veidā. Finansējums tiek nodrošināts no ERAF SAM 3.1.2.2. "Tehnoloģiju akselerators" kopumā par 15 000 000 EUR.

8.4.8. Komercbanku nodrošinātais finansējums

Komercbanku nodrošinātais finansējums

- Saskaņā ar FKTK informāciju profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu uzņēmumiem iekšzemes nefinanšu sabiedrību kredītportfelis ir apmēram **33,6 miljoni EUR**.

Novērtējuma ietvaros pieejama informācija par kopējo iekšzemes nefinanšu sabiedrību kredītportfeli tautsaimniecības nozaru dalījumā. Kā redzams tabulā zemāk, 2019. gada septembra beigās profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu nozarei atbilst 0,6% no visa finansējuma jeb apmēram 33,6 miljoni EUR.

66. tabula. Iekšzemes kredīti. Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (bruto uzskaites vērtībā tūkst. EUR)

Tautsaimniecības nozares	30.09.2018., EUR	30.09.2019., EUR	Sadalījums (%) uz 30.09.2019.
Tautsaimniecības nozares	6 444 390	6 186 036	100%
M Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	84 185	33 613	0,6

Avots: FKTK, <https://www.fktk.lv/statistika/kreditiestades/ceturksna-parskati/>, autoru aprēķini

Analizējot lielāko komercbanku (Swedbank, Luminor, SEB banka, Citadele) publiski pieejamo informāciju, secināms, ka speciāli finanšu produkti profesionālo un zinātnisko pakalpojumu nozares finansēšanai netiek piedāvāti. Aptaujājot industrijas pārstāvjus secināms, ka komercbankas piesardzīgi izturas pret inovatīvu produktu un tehnoloģiju finansēšanu.

8.4.9. EIB, EIF un citu institūciju nodrošinātais finansējums

EIB, EIF un citu institūciju nodrošinātais finansējums

- **InnovFin programma** – aizdevumi, kapitāla produkti, konsultācijas.

- Plānotā programma **InvestEU** ar 38 miljardu ES garantiju.

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā zinātniskām institūcijām un inovatīviem uzņēmumiem pieejams InnovFin, EIB un EIF nodrošinātais finansējums. InnovFin programma²⁴⁸ kombinēto instrumentu veidā kā daļa no Apvārsnis 2020 programmas nodrošina finansējumu pētniecības un inovāciju projektiem. Programmas ietvaros tiek piedāvāti:

- **Aizdevumu produkti:** aizdevumi un hibrīdaizdevumi - kredīti ar granta elementu publiskajam, privātajam sektoram un attīstības finanšu institūcijām attīstības programmu īstenošanai;
- **Kapitāla produkti** – kvazikapitāls jeb subordinēts riska aizdevums ar atmaksu termiņa beigās, ieguldījumi riska kapitāla fondos;
- **Konsultāciju pakalpojumi**, tehniskā un finanšu ekspertīze.

ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā EIB līdzdarbosies un finansēs Pārejas fonda darbību. Fonds atbalstīs ES teritoriju ekonomisko dažādošanu un pārbūvi, t.sk. produktīvas investīcijas mazos un vidējos uzņēmumos, jaunu firmu izveidi, pētniecību un inovācijas, vides rehabilitāciju, tīru enerģiju, darba ņēmēju paaugstināšanu un pārkvalificēšanu, palīdzību darba meklējumos un aktīvu darba meklētāju iekļaušanu, kā arī esošo oglekļa ietilpīgo iekārtu pārveidošanu, ja šie ieguldījumi ievērojami samazina emisijas un aizsargā darba vietas.

EIB grupa nodrošinās 75% finanšu līdzekļu InvestEU privāto un publisko ieguldījumu veicināšanai Eiropā. Turklāt EIB nodrošinās nepieciešamo kompetenci banku jomā visiem ieviešanas partneriem un nodrošinās visas programmas riska pārvaldības funkciju.

8.4.10. Eiropas pētniecības programma “Apvārsnis 2020”

Eiropas pētniecības programma “Apvārsnis 2020” nodrošinātais finansējums

- **ES pētniecības un inovāciju programmas Apvārsnis 2020 finansējums aptuveni 80 miljardi EUR.**

“Apvārsnis 2020” ir lielākā ES pētniecības un inovāciju programma ar pieejamo finansējumu aptuveni 80 miljardu EUR apjomā, kas atvēlēti ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodam. Papildus dalībvalstu un starptautisko finanšu institūciju, t.sk. EIB, līdzekļiem, piesaistot arī privātas investīcijas, šī programma nodrošina finansējumu atklājumiem, inovācijām un pasaules nozīmes tehnoloģiskajiem izrāvieniem, pārnēsot idejas no pētnieciskām laboratorijām uz ražošanas uzņēmumiem.

“Apvārsnis 2020” ietvaros 5 gadu periodā (līdz 2019.gadam) projektos investēti 45 miljardi EUR, t.sk. 59% izsniegti izglītības iestādēm un pētniecības organizācijām. Vidēji gadā tiek iesniegti 200 000 projektu pieteikumi, īstenojot programmas projektus, iesniegti 1600 jauni patentu pieteikumi. 83% grantu saņēmēju atzīst, ka bez ES atbalsta nebūtu īstenojuši savus projektus. Saskaņā ar aplēsēm laika periodā līdz 2030.gadam katrs programmas ietvaros investētais eiro dos IKP atdevi 6-8,5 EUR apmērā.

8.4.11. Nepieciešamā finansējuma aprēķins

Finansējuma nepieciešamība investīcijām inovatīvos produktos

Tirgus nepilnība noteikta izmantojot uzņēmumu anketēšanas rezultātus, noskaidrojot potenciālo finansējuma saņēmēju viedokli. Saskaņā ar novērtējuma laikā veiktās anketēšanas rezultātiem 1211 no 3099 jeb 39% uzņēmumu paredz, ka turpmākajos piecos gados būs nepieciešams papildus finansējums, tai skaitā inovācijās un / vai inovatīvos produktos plāno investēt 284 aptaujātie jeb 9%. Papildus 532 uzņēmumi jeb 17% plāno investēt produktu un pakalpojumu uzlabošanā, kas arī var būt

248 <https://www.eib.org/en/products/blending/innovfin/index.htm>

saistīta ar inovācijām, kā arī 430 uzņēmumi jeb 14% plāno investēt produktivitātes celšanā, kas arī var būt saistīta ar inovācijām.

Saskaņā ar anketēšanas rezultātiem finansējums inovācijām nepieciešams **113 mikrouzņēmumiem par kopējo maksimālo summu apmēram 42 miljoni EUR, 158 maziem uzņēmumiem par kopējo summu apmēram 100 miljoni EUR, 16 vidējiem uzņēmumiem apmēram 40 miljoni EUR, 2 lieliem uzņēmumiem apmēram 6 miljoni EUR. Kopējais maksimālais nepieciešamā finansējuma apjoms saskaņā ar anketēšanas rezultātiem ir apmēram 186 miljoni EUR**, neekstrapolējot datus, jo tikai aktīvākie uzņēmumi varētu meklēt finansējumu investīcijām.

Zinātniskajām institūcijām, ņemot vērā viņu ieguldījumu fundamentālajā zinātnē un iespējamības izpētē, finansējums būtu jānodrošina grantu formā.

Investīcijas riska kapitālā

Novērtējuma ietvaros tika apjautāti 3099 uzņēmumi, un 100 uzņēmumi jeb 3,2 % uzņēmumu meklēja ieguldījumu kapitālā. Riska kapitālu galvenokārt meklēja mikrouzņēmumi un mazie uzņēmumi.

Tiek pieņemts, ka investīcijas kapitālā meklēja aktīvākie uzņēmumi, tādējādi netiek veikta datu ekstrapolācija, bet aprēķināts kopējais nepieciešamais finansējums, pamatojoties uz faktiskajiem anketēšanas rezultātiem, izmantojot finansējuma intervāla maksimālo robežu. Saskaņā ar aprēķiniem un veiktajiem pieņēmumiem (maksimālā finansējuma summa un lielāks uzņēmumu kopskaits) nepieciešamā finansējuma apjoms ir apmēram **80 miljoni EUR**.

Papildus tika veikta datu ekstrapolācija uz visu uzņēmumu kopu ar kopējo nepieciešamo finansējumu apmēram **117 miljoni EUR**. Investīcijas kapitālā ir meklējuši 1.2 % no visiem mikrouzņēmumiem (kopumā 138 252 mikrouzņēmumi, neņemot vērā lauksaimniecības uzņēmumus) jeb 1 659 mikrouzņēmumi ir meklējuši investīcijas kapitālā (aprēķini veidoti ekstrapolējot uzņēmēju aptaujas rezultātus uz visu saņēmēju kopu). Pieņemot, ka **mikrouzņēmumiem** nepieciešamās investīcijas bija 50 000 EUR apmērā, kopējais nepieciešamais finansējums – **investīcijas kapitālā ir apmēram 83 miljoni EUR**.

Investīcijas kapitālā ir meklējuši 1.9% no visiem maziem uzņēmumiem (kopumā 9 084 mazo uzņēmumu, neņemot vērā lauksaimniecības uzņēmumus) jeb 172 mazie uzņēmumi ir meklējuši investīcijas kapitālā (aprēķini veidoti ekstrapolējot uzņēmēju aptaujas rezultātus uz visu saņēmēju kopu). Pieņemot, ka **maziem uzņēmumiem** nepieciešamās investīcijas bija 200 000 EUR apmērā, kopējais nepieciešamais finansējums – investīcijas kapitālā ir apmēram **34 miljoni EUR**.

8.4.12. Ieteiktie finanšu produkti

Plānotā **NAP2027 pasākuma Nr.81** ietvaros **70 miljoni EUR** tiks novirzīti inovāciju atbalstam ar finanšu instrumentu palīdzību. Pasākuma ietvaros tiek plānoti:

- **Kombinētie finanšu instrumenti inovatīvu iekārtu iegādei.** Plānotais indikatīvais finansējums ir 25 000 000 EUR (aizdevuma un granta komponente), vidējais finansējums kombinētā finanšu instrumenta ietvaros tiek prognozēts 1 500 000 EUR, no kuriem 20% būtu granta komponente.
- **Aizdevumi P&A darbībām: tehnoloģiju attīstībai, prototipēšanai u.c.** Plānotais indikatīvais finansējums ir 25 000 000 EUR, vidējais aizdevums tiek prognozēts 150 000 EUR.
- **Aizdevumi modernu tehnoloģiju attīstībai.** Plānotais indikatīvais finansējums ir 20 000 000 EUR, vidējais aizdevums tiek prognozēts 2 000 000 EUR.

8.4.13. Valsts atbalsta jautājumi

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā atbalsts uzņēmumiem tiek nodrošināts gan grantu, gan aizdevumu un garantiju veidā, kā arī izmantojot riska kapitālu, tādēļ līdzīgi valsts atbalsta mehānismi varētu tikt izmantoti arī ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā. Papildus var tikt ņemts vērā arī cits valsts atbalsta normatīvais regulējums.

9. PRIEKŠLIKUMI DARBĪBAS PROGRAMMĀS IEKĻAUJAMAJIEM IZNĀKUMA UN REZULTĀTA RĀDĪTĀJIEM UN FINANŠU INSTRUMENTU LIETDERĪBAS UN EFEKTIVITĀTES NOVĒRTĒŠANAI

9.1. Intervences rezultātu mērīšana

Intervences rezultātu mērīšana attiecas uz visiem pieciem ES fondiem, kas iekļauti novērtējuma sfērā. Zemāk iekļauta informācija par iznākuma un rezultātu rādītājiem, kā arī ieteikumi attiecībā uz informācijas apkopošanu attiecībā uz finanšu instrumentiem. Pirms informācijas apkopošanas projektu līmenī būtu ieteicams iegūt vadlīnijas no EK attiecībā uz nepieciešamo informāciju - aizdevumiem, portfeļa garantijām un citiem finanšu instrumentu veidiem, vai ir nepieciešams apkopot informāciju par intervences rezultātiem, ja intervenci realizē ar finanšu instrumentu palīdzību.

Snieguma rādītāji jeb iznākuma un rezultātu rādītāji definēti Kopīgo noteikumu regulas²⁴⁹ 2. pantā:

- **"iznākuma rādītājs"** ir rādītājs, ar ko novērtē konkrētos **intervences nodevumus**;
- **"rezultātu rādītājs"** ir rādītājs, ar ko novērtē atbalstītās **intervences īstermiņa rezultātus**, īpaši attiecībā uz tiešajiem adresātiem, mērķa populāciju vai infrastruktūras lietotājiem.

Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorāts ir izklāstījis kopīgus rezultātus un rezultātus saistībā ar reģionālās politikas darbības satvaru ES fondu 2021. –2027. gada plānošanas periodam²⁵⁰. Ir ieviestas kopīgas koncepcijas attiecībā uz rezultātiem un rezultātu rādītājiem visā Kohēzijas politikā (ERAF, KF, ESF+), kā arī pilnīgāks un visaptverošāks kopējo rezultātu rādītāju saraksts un vienlaikus jauni kopīgi rezultātu rādītāji. Tiek minēts, ka kopējie iznākuma rādītāji mēra konkrētos intervences rezultātus, savukārt rezultātu rādītāji mēra atbalstīto intervences pasākumu (īstermiņa) ietekmi (atsaucoties uz tiešajiem adresātiem, iedzīvotājiem, infrastruktūras lietotājiem).

ES fondu 2021.-2027. gada plānošanas periodā no EK puses tiek piedāvāta indikators konsolidācija²⁵¹, nosakot:

- rezultātus intervences līmenī;
- kopējos iznākuma un rezultātu indikatorus;
- kopējo indikatoru izmantošanu;
- programmas specifiskos indikatorus, ja nepieciešams;
- plašāku politikas aptvērumu attiecībā uz indikatoriem;
- datu ievākšanu projektu līmenī.

Kā piemērs var tikt minēta MVU projekta rezultātu apkopošana visa projekta posmā, tādējādi iegūstot kopējo – ES intervences rezultātu. Kopējo rādītāju uzraudzība ir vispirms vērtību apkopošana projektu līmenī pa programmu uzraudzības sistēmām un revīzijām, kā arī vērtībām programmas līmenī, ko pēc tam ES uzraudzības sistēma un revīzijas apkopo atbilstoši ES līmeņa vērtībām.

Rādītājus saskaņā ar Kopīgo noteikumu regulas 12. pantu katra dalībvalsts iekļauj veikuma satvarā, veicot ar programmas veikumu saistīto uzraudzību, ziņošanu, novērtēšanu īstenošanas laikā. Veikumu satvarā ietilpst ne vien iznākuma un rezultātu rādītāji, kas saistīti ar konkrētiem mērķiem fondu regulās, bet arī starpposma mērķrādītāji (jāsasniedz līdz 2024. gada beigām attiecībā uz iznākuma rādītājiem), kā arī mērķrādītāji (jāsasniedz līdz 2029. gada beigām attiecībā uz iznākuma un rezultātu rādītājiem). Kā minēts Regulas projektā par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu (7. pants), iznākuma rādītāju atskaides vērtība ir nulle, bet 2024. gadam noteiktie starpposma mērķrādītāji un 2029. gadam noteiktie galīgie mērķrādītāji ir kumulatīvi.

Ieviešot projektus ar finanšu instrumentu palīdzību, ir svarīgi apkopot informāciju par iznākumu un rezultātu rādītājiem, jo arī ar šo projektu palīdzību tiek sasniegti plānotie intervences mērķi. Īpaša vērība pie iznākumu un rezultātu rādītājiem jāpievērš kombinētiem finanšu instrumentiem ar granta un

249 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0375>

250 <http://www.interact-eu.net/download/file/fid/15054>

251 https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/doc/29112018/6_Indicators2021_evalnet.pdf

aizdevuma komponenti, kur granta komponentei noteikti sasniedzamie mērķi. Zemāk iekļauta informācija par ES fondu iznākumu un rezultātu rādītājiem saskaņā ar regulu projektiem.

Lai izpildītu EK prasības par rādītāju ziņošanu jāapkopo visa ziņojuma 3. pielikumā norādītā informācija, kas iekļauta sadalījumā pa dažādiem fondiem, skatīt ziņojuma tekstu zemāk.

Nepieciešamie dati jāapkopo institūcijai, kas ir atbildīga par finanšu instrumentu administrēšanu, kā arī institūcijai jāvienojas ar Finanšu ministriju kā uzkrātā informācija tiek atspoguļota KP VIS sistēmā, lai nodrošinātu vienotu un integrētu informācijas nodošanu EK. Ņemot vērā finanšu instrumentu administrēšanai nepieciešamo informāciju, tā būtu jāapkopo institūcijā, kas ir atbildīga par finanšu instrumentu administrēšanu, izmantojot institūcijas informācijas sistēmu, jo KP VIS tik specifiska un detalizēta informācija nebūtu iekļaujama. Informācija uz KP VIS nododama vismaz reizi mēnesī un pirms finanšu instrumentu ieviešanas izvērtējams vai nav nepieciešami uzlabojumi KP VIS. Pēc iespējas nodrošināma automatizēta datu apmaiņa starp sistēmām.

Par sistēmās iekļauto informāciju ir atbildīga tā institūcija, kuras darbības rezultātā tā tika izveidota. Institūcijai, kas ir atbildīga par finanšu instrumentu ieviešanu, izvērtējams vai nav nepieciešamas izmaiņas esošajās informācijas sistēmās, lai nodrošinātu visu regulu projektu prasību izpildi attiecībā uz apkopojamo informāciju.

ERAF un KF iznākuma un rezultātu rādītāji

Kopējie indikatori noteikti Priekšlikuma Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu 1. pielikumā²⁵² – pielikumā tie dēvēti par kopīgajiem iznākuma un rezultātu rādītājiem. Pamatojoties uz Regulas projekta prasībām, projektiem, kas tiek atbalstīti ar finanšu instrumentu palīdzību, jāapkopo informācija attiecībā uz vismaz **8 iznākuma rādītājiem** (detalizētāka informācija iekļauta ziņojuma pielikumā). Ziņojuma pielikumā arī iekļautas rekomendācijas attiecībā uz tiem rādītājiem, kas apkopojami attiecībā uz finanšu instrumentiem.

Pamatojoties uz Regulas projekta prasībām, jāapkopo informācija attiecībā uz vismaz **23 rezultātu rādītājiem** (detalizētāka informācija iekļauta ziņojuma pielikumā). Ziņojuma 3. pielikumā arī iekļautas rekomendācijas attiecībā uz tiem rādītājiem, kas apkopojami finanšu instrumentiem.

ESF+ rādītāji

Detalizēta informācija par ESF+ iznākuma un rezultātu rādītājiem iekļauta ziņojuma 3. pielikumā. Plānojot informācijas apkopošanu attiecībā uz projektiem, kas tiek finansēti ar finanšu instrumentu palīdzību, jāņem vērā, ka finanšu instrumenti plānoti tikai sociālās uzņēmējdarbības atbalstam, tādēļ apkopojama tikai maza daļa no nepieciešamās informācijas.

ELFLA iznākuma rādītāji²⁵³

Rezultātu rādītāji (tikai pamatojoties uz intervencēm, ko atbalsta KLP)

Noteikti 38 rezultātu rādītāji dažādu intervencu aprakstam – gan kopējā veikuma uzlabošanai, gan atsevišķu mērķu sasniegšanai, piemēram, labākai piegādes ķēdes organizācijai. Nozīmīga ir arī atbilstošs klimata, vidisko mērķu iekļaušana, piemēram, gaisa kvalitātes uzlabošana, emisijas samazināšana lopkopības nozarē, lauksaimniecībā, mežsaimniecībā ražotā zaļā enerģija, tādējādi sekmējot kopējos ES mērķus.

Iznākuma rādītāji

Definēti 35 ELFLA iznākuma rādītāji, kas atbalsta Kopējās lauksaimniecības politikas intervences. Nozīmīgs būs ne vien atbalsta saņēmēju skaits, bet arī gados jaunu lauksaimnieku – atbalsta saņēmēju - skaits. Vērojams, ka 2021.-2027. gada plānošanas periodā svarīgi būs veicināt lauksaimniecības darbību uzsākšanu, apmācīt personas, kā arī popularizēt un informēt par lauksaimniecības politiku, īpaši darbojoties biškopības nozarē (nozares saglabāšana / uzlabošana).

²⁵² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0372>

²⁵³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0392>

Nemot vērā plānoto finanšu instrumentu izmantošanu un finanšu instrumentu veidu – kombinētais finanšu instruments – apkopojama liela daļa no rezultātu rādītāju un iznākuma rādītāju nepieciešamās informācijas.

EJZF kopīgie rādītāji²⁵⁴

Zemāk iekļauta informācija par EJZF rādītājiem saskaņā ar Regulu projektiem, kā arī ar zilo krāsu izdalīti tie rādītāji, par kuriem būtu nepieciešams apkopot informāciju attiecībā uz finanšu instrumentu izmantošanu.

- To izkrāvumu apjoma dinamika, kas veikti no krājumiem, kuri novērtēti MSY apjomā (maksimālā ilgtspējīgas ieguves apjomā).
- Savienības zvejas flotes rentabilitātes dinamika.
- Natura 2000 teritoriju un citu saskaņā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu aizsargājamo jūras teritoriju, uz kurām attiecas aizsardzības, uzturēšanas un atjaunošanas pasākumi, platība (ha).
- To zvejas kuģu daudzums procentos, kuri aprīkoti ar elektronisko pozīcijas un nozvejas ziņošanas ierīci.
- **Akvakultūras ražošanas vērtības un apjoma dinamika Savienībā.**
- **Izkrāvumu vērtības un apjoma dinamika.**
- **IKP dinamika NUTS 3. līmeņa piejūras reģionos.**
- **Darbvietu skaita dinamika (pilnslodzes ekvivalenta izteiksmē) ilgtspējīgā zilajā ekonomikā.**
- To kopīgo darbību skaits, kas veicina Eiropas sadarbību krasta apsardzes funkciju jomā.

9.2. Informācija finanšu instrumentu lietderības un efektivitātes izvērtēšanai

Informācija par finanšu instrumentiem nepieciešama, ne tikai lai novērtētu intervenci, bet lai arī analizētu finanšu instrumentu lietderību un efektivitāti, kas var tikt izvērtēta gan ES, gan Latvijas līmenī. Zemāk iekļauts pārskats par nepieciešamo informāciju ziņojumu sagatavošanai ES līmenī par finanšu instrumentu izmantošanu. Daļa no apkopotās informācijas var tikt izmantota, vērtējot finanšu instrumentu lietderību un efektivitāti. Zemāk norādīta informācija, kas tiek apkopota ES līmenī, kā arī ieteikumi attiecībā uz informācijas izmantošanu lietderības un efektivitātes analīzei.

ES Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorāts katru gadu pārskata Eiropas strukturālo un investīciju fondu finanšu instrumentus²⁵⁵, apkopojot datus par panākumiem finanšu instrumentu finansēšanā un īstenošanā. Kopsavilkumi ir balstīti uz datiem, ko sniegušas vadošās iestādes saskaņā ar Kopīgo noteikumu regulas (ES) Nr. 1303/2013 46. pantu²⁵⁶. 46. pantā minēts, ka vadošās iestādes īpašajā ziņojumā (par katru finanšu instrumentu) iekļauj:

- tās programmas un prioritātes vai pasākuma identifikācija, no kuras tiek nodrošināts no ESI fondiem piešķirtais atbalsts;
- finanšu instrumenta un īstenošanas kārtības apraksts **izmantojot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- to struktūru identifikācija, kuras īsteno finanšu instrumentus, attiecīgā gadījumā norādot struktūras, kuras īsteno fondu fondus, piemēram, Eiropas Komisija, Eiropas Investīciju banka, starptautiska finanšu iestāde, publisko vai privāto tiesību subjekts un citi, un finanšu starpniekus **izmantojot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- finanšu instrumentā iemaksātā programmas ieguldījumu kopējā summa pa prioritātēm vai pasākumiem;
- tā atbalsta kopējā summa, ko finanšu instruments samaksājis galasaņēmējiem vai galasaņēmēju labā vai par ko tas uzņēmis saistības garantijas līgumos veikt investīcijas

²⁵⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0390>

²⁵⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/thesources/fin_inst/pdf/summary_data_fi_1420_2018.pdf

²⁵⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32013R1303>

galasaņēmējos, kā arī radušās pārvaldības izmaksas vai samaksāto pārvaldības maksu pa programmām un prioritātēm vai pasākumiem **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;

- finanšu instrumenta darbības rezultāti, tostarp paveiktais tā izveidē un finanšu instrumenta īstenošanas struktūru atlasē, ieskaitot struktūru, kas īsteno fondu fondu – **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- procenti un citi ieņēmumi no atbalsta, kas no ESI fondiem sniegts finanšu instrumentam, un programmu līdzekļi, kas iemaksāti atpakaļ finanšu instrumentos no investīcijām - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- paveiktais finanšu instrumenta veikto investīciju paredzamā sviras efekta sasniegšanā un ieguldījumu un līdzdalības vērtība – **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- pašu kapitāla investīciju vērtība, ņemot vērā iepriekšējos gadus – **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- finanšu instrumenta ieguldījums attiecīgās prioritātes vai pasākuma rādītāju sasniegšanā – **izmantot finanšu instrumentu lietderības analīzei**.

Tādējādi DG REGIO vērtē īstenoto finanšu instrumentu un darbības programmu skaitu, veiktās investīcijas (gan kopējo, gan ES finansējumu), administrēšanas izmaksas, sviras rādītāju, kā arī galasaņēmēju struktūru (komersanta tips). Investīcijas tiek vērtētas programmu, kā arī katrai programmai attiecināmo tematisko mērķu ietvaros:

➤ **ERAF un KF:**

- īstenoto finanšu instrumentu un darbības programmu skaits;
- finansējuma apjoms: finansējums no darbības programmas, izmaksas gala saņēmējiem, administrēšanas izmaksas - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- finanšu instrumentu izvēle: aizdevums, ieguldījums kapitālā, garantijas, kombinētais instruments, citi - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- sviras efekts - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- īstenošanas veids: tieši, fondu fonds, finanšu starpnieks, citi - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- galasaņēmēju skaits, struktūra (komersanta tips – mikrouzņēmums, MVU u.tml.) - **izmantot finanšu instrumentu lietderības analīzei**;
- 2014.-2020. gada plānošanas periodā noteikts galvenokārt pirmajam, trešajam un ceturtajam tematiskajam mērķim, bet noteikts arī 2. un 5.-9. mērķim;
- jānorāda: ex-ante izvērtējuma noslēguma datums, finanšu instrumenta īstenošanas izvēles procesa norise, finansēšanas līguma datums.

➤ **ESF un JNĪ:**

- īstenoto finanšu instrumentu un darbības programmu skaits;
- finansējuma apjoms: finansējums no darbības programmas, izmaksas gala saņēmējiem, administrēšanas izmaksas (ja attiecināmas – iespējams finansēt no citām programmām, fondiem) - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- finanšu instrumentu izvēle: aizdevums, ieguldījums kapitālā, garantijas, kombinētais instruments, citi - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- sviras efekts - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- īstenošanas veids: tieši, fondu fonds, finanšu starpnieks, citi - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- galasaņēmēju skaits, struktūra (komersanta tips – mikrouzņēmums, MVU u.tml.) - **izmantot finanšu instrumentu lietderības analīzei**;
- 2014.-2020. gada plānošanas periodā noteikts galvenokārt astotajam, deviņtajam un desmitajam mērķim;

- jānorāda: *ex-ante* izvērtējuma noslēguma datums, finanšu instrumenta īstenotāja izvēles procesa norise, finansēšanas līguma datums.

➤ **ELFLA:**

- Īstenoto finanšu instrumentu un reģionālo darbības programmu skaits;
- finansējuma apjoms: finansējums no darbības programmas, izmaksas gala saņēmējiem, administrēšanas izmaksas - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- finanšu instrumentu izvēle: aizdevums, ieguldījums kapitālā, garantijas, kombinētais instruments, citi - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- sviras efekts - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- Īstenošanas veids: tieši, fondu fonds, finanšu starpnieks, citi - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- galasaņēmēju skaits, struktūra (komersanta tips – mikrouzņēmums, MVU u.tml.) - **izmantot finanšu instrumentu lietderības analīzei**;
- jānorāda galasaņēmēju darbības teritorija – lauksaimniecībā izmantojamās zemes:
 - < 5 ha;
 - 5-10 ha;
 - 10-20 ha;
 - 20-50 ha;
 - > 50 ha;
 - kopējā platība;
- norādāma galasaņēmēju darbības nozare;
- projekti īstenoti trešajā, ceturtajā, sestajā un astotajā tematiskajā mērķī.

➤ **EJZF:**

- Īstenoto finanšu instrumentu mērķis:
- finanšu apjoms: EJZF atbalsta intensitāte (un finansējums, EUR), kopējais finansējuma apmērs - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- finanšu produkta veids: aizdevums, garantija, cits - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- finanšu produkta īstenošana: tieši, fondu fonds, citi - **izmantot finanšu instrumentu efektivitātes mērīšanai**;
- galasaņēmēju skaits - **izmantot finanšu instrumentu lietderības analīzei**;
- galasaņēmējiem izmaksātais finansējums - **izmantot finanšu instrumentu lietderības analīzei**;
- 2014.-2020. gada plānošanas periodā EJZF finanšu instrumenti iekļauti trešajā tematiskajā mērķī.

Par finanšu instrumentiem Eiropas Komisijai jāsniedz informācija arī par tādiem elementiem kā attiecināmie izdevumi pa finanšu produktu veidiem, pārvaldības izmaksas un maksas, ko deklarē kā attiecināmos izdevumus, privātā un publiskā sektora pa finanšu produktu veidiem sadalītā resursu summa (mobilizēta papildus fondiem), kā arī procenti un citi ieņēmumi no atbalsta, kas no fondiem iemaksāts FI, un resursi, kas attiecināmi uz šo atbalstu.

Sviras efekts

Attiecībā uz finanšu instrumentiem svarīgi arī mērīt sviras efektu plānotajiem un izmantotajiem finanšu instrumentiem, ņemot vērā EK vadlīnijas^{257,258}, lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvākas ES līdzekļu investīcijas.

257 https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_leverage_reporting_en.pdf

258 https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/Reporting_template_presentation_June_2017.pdf

Vadības informācija

Papildus EK noteiktajai informācijai par finanšu instrumentiem, var tikt apkopota vadības informācija, lai izvērtētu katra finanšu instrumenta lietderību un efektivitāti. Lietderības izvērtējumam nepieciešama informācija par tirgus nepilnību – kādās jomās finansējums nav pieejams, kāds ir saņēmēja grupas profils un raksturojums, nepieciešamā finansējuma apjoms vienam saņēmējam, finanšu produkta izmaksas gala saņēmējam. Izmantojot dažādas datu ieguves platformas, piemēram, LAD klientu datu bāze, Valsts ieņēmumu dienesta klientu datu bāze, veikt tirgus izpēti reizi gadā, nepieciešamības gadījumā sadarbojoties ar dažādām nozaru asociācijām. Ikgadējās aptaujas var tikt veidotas, lai izvērtētu atsevišķu finanšu produktu nepieciešamību (jautājumi būtu saistīti ar konkrētiem finanšu produktiem) vai arī attiecībā uz ekonomiskām tendencēm vai tirgus situāciju kopumā. Iegūtie rezultāti salīdzināmi ar esošiem finanšu produktiem.

Procesu efektivitāte

Attiecībā uz efektivitāti būtu vērtējami iekšējie darbības procesi, cik ātri tiek apstrādāts pieteikums un pieņemts lēmums, finansējuma pieteikuma un līguma administrēšanas izmaksas. Apkopot izmaksas finanšu produkta līmenī, izmantojot vadības informāciju un konkrētus izmaksu draiverus pēc kuriem izmaksas tiek attiecinātas uz finanšu produktu, piemēram, apstrādāto pieteikumu skaits. Iekšējo procesu efektivitāti un izmaksas mērīt reizi gadā, identificējot procesu pilnveidošanas iespējas.

Papildus attiecībā uz efektivitāti var tikt vērtēta plānoto finanšu līdzekļu attiecība pret investētajiem finanšu līdzekļiem, kā arī pats finanšu produkts attiecībā uz sviras efektu.

Efektivitāte attiecībā uz klientu

Attiecībā uz projekta pieteikuma iesniegšanu ieteicams apkopot šādus datus: pieteikuma iesniegšanas datums, papildus informācijas pieprasīšanas datumi, lēmuma pieņemšanas datums, līguma noslēgšanas datums, komunikācijas veids (klātie, e-pasts, digitāla platforma un citi). Līguma izpildes laikā varētu tikt apkopota šāda informācija: atskaišu iesniegšanas periodiskums, papildus informācijas pieprasīšanas datumi, komunikācijas veids (klātie, e-pasts, digitāla platforma un citi). Iegūtā informācija glabājama datu noliktavā, izveidojamas standarta atskaides, iekļaujot informācijas meklēšanas parametrus, piemēram, finanšu produkts, datumi. Izveidotās atskaides izmantojamas pēc nepieciešamības kaut vai katru dienu.

Nepieciešamās informācijas apkopošana, lai veiktu finanšu instrumentu lietderības un efektivitātes izvērtējumu ir institūcijas atbildība, tādēļ arī institūcija var izvēlēties uzkrājamus datus, izmantojamās informācijas sistēmas, atskaišu sagatavošanas biežumu un izskatīšanas kārtību.

1. PIELIKUMS. IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

ES regulējums

1. Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu COM/2018/372 final - 2018/0197 (COD)	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0372
2. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012 PE/13/2018/REV/1	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX:32018R1046
3. Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar ko izveido noteikumus par atbalstu stratēģiskajiem plāniem, kuri dalībvalstīm jāizstrādā saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku (KLP stratēģiskie plāni) un kurus finansē no Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF) un no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA), un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1305/2013 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1307/2013 COM/2018/392 final - 2018/0216 (COD)	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2018:0392:FIN
4. Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) COM/2018/382 final	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0382
5. Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014 (2014. gada 17. jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32014R0651
6. Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu COM/2018/375 final - 2018/0196 (COD)	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=COM%3A2018%3A375%3AFIN

7. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 345/2013 (2013. gada 17. aprīlis) par Eiropas riska kapitāla fondiem	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32013R0345
8. Līguma par Eiropas Savienību un Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3AC2012%2F326%2F01
9. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 508/2014 (2014. gada 15. maijs) par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2328/2003, (EK) Nr. 861/2006, (EK) Nr. 1198/2006 un (EK) Nr. 791/2007 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1255/2011	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02014R0508-20200425
10. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1305/2013 (2013. gada 17. decembris) par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02013R1305-20200626
11. Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 508/2014 COM/2018/390 final	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0390
12. Grozīts priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu COM/2020/452 final	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52020PC0452
13. Grozīts priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA par Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) COM/2020/447 final	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52020PC0447
14. Grozīts priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu COM/2020/450 final	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52020PC0450
15. Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar kuru nosaka konkrētus pārejas noteikumus Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF) atbalstam 2021. gadā un ar kuru attiecībā uz līdzekļiem un to sadalījumu 2021. gadam groza Regulu (ES) Nr. 228/2013, (ES) Nr. 229/2013 un (ES) Nr. 1308/2013, un ar kuru attiecībā uz līdzekļiem un piemērošanu 2021. gadā groza	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52019PC0581

Regulu (ES) Nr. 1305/2013, (ES) Nr. 1306/2013 un (ES) Nr. 1307/2013 COM/2019/581 final	
16. Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar ko izveido programmu InvestEU COM/2018/439 final - 2018/0229 (COD)	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018PC0439
17. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1421583712511&uri=CELEX:32013R1303
18. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1301/2013 (2013. gada 17. decembris) par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un īpašiem noteikumiem attiecībā uz mērķi "Investīcijas izaugsmei un nodarbinātībai" un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1080/2006	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1421585111648&uri=CELEX:32013R1301
19. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1300/2013 (2013. gada 17. decembris) par Kohēzijas fondu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1084/2006	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1421585242439&uri=CELEX:32013R1300
20. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1304/2013 (2013. gada 17. decembris) par Eiropas Sociālo fondu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1081/2006	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1421584799618&uri=CELEX:32013R1304
21. Komisijas Regula (ES) Nr. 651/2014 (2014. gada 17. jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32014R0651
22. Komisijas Regula (ES) Nr. 1408/2013 (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu de minimis atbalstam lauksaimniecības nozarē	https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1408/oj/?locale=LV
23. Komisijas Regula (ES) Nr. 1407/2013 (2013. gada 18. decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu de minimis atbalstam	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02013R1407-20200727#E0002
24. Komisijas Regula (ES) Nr. 360/2012 (2012. gada 25. aprīlis) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu de minimis atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02012R0360-20181231
25. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/944 (2019. gada 5. jūnijs) par kopīgiem	https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj/?locale=LV

noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES	
26. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/2001 (2018. gada 11. decembris) par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu	https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj/?locale=LV

Normatīvie akti

27. Ministru kabineta 2020. gada 16. jūnija noteikumi Nr. 383 "Noteikumi par garantijām saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai"	https://likumi.lv/ta/id/315560
28. Ministru kabineta 2017. gada 5. septembra noteikumi Nr. 537 "Noteikumi par portfeļgarantijām sīko (mikro), mazo un vidējo komersantu kredītēšanas veicināšanai"	https://likumi.lv/ta/id/293402
29. Ministru kabineta 2019. gada 8. janvāra noteikumi Nr. 9 "Lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantiju programmas noteikumi"	https://likumi.lv/ta/id/304160
30. Ministru kabineta 2016. gada 15. marta noteikumi Nr. 160 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 4.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu valsts un dzīvojamās ēkās" 4.2.1.1. specifiskā atbalsta mērķa pasākuma "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu dzīvojamās ēkās" īstenošanas noteikumi"	https://likumi.lv/ta/id/281323
31. Ministru kabineta 2016. gada 15. jūlija noteikumi Nr. 469 "Noteikumi par paralēlajiem aizdevumiem saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai"	https://likumi.lv/ta/id/283610
32. Sociālā uzņēmuma likums	https://likumi.lv/ta/id/294484
33. Ministru kabineta 2018. gada 21. novembra noteikumi Nr. 715 "Noteikumi par de minimis atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtību un de minimis atbalsta uzskaites veidlapu paraugiem"	https://likumi.lv/ta/id/303512
34. Ministru kabineta 2020. gada 12. marta rīkojums Nr. 103 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu"	https://likumi.lv/ta/id/313191
35. Ministru kabineta 2020. gada 4. februāra rīkojums Nr. 46 "Par Latvijas Nacionālo enerģētikas un klimata plānu 2021.–2030. gadam"	https://likumi.lv/ta/id/312423
36. Ministru kabineta 2016. gada 2. augusta noteikumi Nr. 518 "Noteikumi par sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondiem saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai"	https://likumi.lv/ta/id/284072
37. Ministru kabineta 2016. gada 12. aprīļa noteikumi Nr. 226 "Noteikumi par akcelerācijas fondiem saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanai"	https://likumi.lv/ta/id/281804

38. Ministru kabineta 2019. gada 3. decembra noteikumi Nr. 582 "Kārtība, kādā īsteno valsts atbalsta programmu par aizdevumu piešķiršanu apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības, mežsaimniecības, zvejniecības un akvakultūras nozarē"	https://likumi.lv/ta/id/311153
39. Ministru kabineta 2010. gada 27. aprīļa noteikumi Nr. 403 "Kārtība, kādā piešķir valsts atbalstu apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai"	https://likumi.lv/ta/id/209091
40. Ministru kabineta 2018. gada 22. maija noteikumi Nr. 295 "Valsts atbalsta piešķiršanas kārtība lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai"	https://likumi.lv/ta/id/299180
41. Ministru kabineta 2018. gada 24. jūlija noteikumi Nr. 446 "Noteikumi par lauksaimniecības, lauku un zivsaimniecības saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmu"	https://likumi.lv/ta/id/300628
42. Ministru kabineta 2016. gada 31. maija noteikumi Nr. 328 "Noteikumi par mikroaizdevumiem un starta aizdevumiem"	https://likumi.lv/ta/id/282520
43. Ministru kabineta 2009. gada 15. septembra noteikumi Nr. 1065 "Noteikumi par aizdevumiem sīko (mikro), mazo un vidējo saimnieciskās darbības veicēju un lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību attīstības veicināšanai"	https://likumi.lv/ta/id/198282
44. Ministru kabineta 2011. gada 6. septembra noteikumi Nr. 698 "Noteikumi par mikroaizdevumiem un grantiem Latvijas un Šveices sadarbības programmas individuālā projekta "Mikrokreditēšanas programma" ietvaros"	https://likumi.lv/ta/id/236096
45. Ministru kabineta 2018. gada 24. aprīļa noteikumi Nr. 248 "Grozījumi Ministru kabineta 2010. gada 26. oktobra noteikumos Nr. 997 "Noteikumi par garantijām komersantu un atbilstošu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību konkurētspējas uzlabošanai""	https://likumi.lv/ta/id/298825
46. Ministru kabineta 2010. gada 26. oktobra noteikumi Nr. 997 "Noteikumi par garantijām komersantu un atbilstošu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību konkurētspējas uzlabošanai"	https://likumi.lv/ta/id/220826
47. Ministru kabineta 2017. gada 30. maija noteikumi Nr. 290 "Vidēja un ilgtermiņa eksporta kredīta garantiju izsniegšanas noteikumi saimnieciskās darbības veicējiem"	https://likumi.lv/ta/id/291251
48. Valsts ilgtermiņa tematiskais plānojums Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai	http://polsis.mk.gov.lv/documents/5763
49. Ministru kabineta 2015. gada 11. augusta noteikumi Nr. 467 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 9.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt nelabvēlīgākā situācijā	https://likumi.lv/ta/id/275959

esošu bezdarbnieku iekļaušanos darba tirgū"
9.1.1.3. pasākuma "Atbalsts sociālajai
uzņēmējdarbībai" īstenošanas noteikumi"

Citi literatūras avoti

50.	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam	https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_1.pdf
51.	Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period. General methodology covering all thematic objectives, Volume I, EIB, 2015	https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/manual_vol-I_ex-ante-assessment-general-methology.pdf
52.	Financial instruments under the European Structural and Investment Funds. Summaries of the data on the progress made in financing and implementing the financial instruments for the programming period 2014-2020 in accordance with Article 46 of Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council. Situation as at 31 December 2018	https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/thefunds/fin_inst/pdf/summary_data_fi_1420_2018.pdf
53.	Guidance for Member States on Definition and use of repayable assistance in comparison to financial instruments and grants	https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2015/guidance-for-member-states-on-definition-and-use-of-repayable-assistance-in-comparison-to-financial-instruments-and-grants
54.	Guidance for Member States on CPR 37 (7-9) Combination of support from a financial instrument with other forms of support	https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/GN0144%20-%20Article%2037%20%287-9%29%20CPR%20-%20Combination%20of%20support.pdf
55.	Norādījumi par valsts atbalstu saistībā ar Eiropas strukturālo un investīciju (ESI) fondu finanšu instrumentiem 2014.–2020. gada plānošanas periodā	https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_state_aid_financial_instruments_lv.pdf
56.	Ekonomikas ministrija (2011) Latvijas nacionālā reformu programma "ES 2020" stratēģijas īstenošanai, Rīga, 2011. gada aprīlis	https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/LV_NRP_1.pdf

Interneta resursi

57.	https://www.bank.lv/statistika/informacija-statistikas-lietotajiem/statistika-lietotie-jedzieni
58.	https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/energoefektivitate_un_siltumapgade/energoefektivitate/lielie_uznemumi_un_lielie_elektroenerģijas_pateretaji/
59.	https://sua.lv/
60.	https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_3885
61.	https://www.consilium.europa.eu/media/45109/210720-euco-final-conclusions-en.pdf

62.	https://www.esfondi.lv/es-fondi-2021---2027
63.	https://www.delfi.lv/bizness/budzets_un_nodokli/video-es-daudzgaadu-budzets-ka-latvija-sadalis-10-miljardus-eiro.d?id=52322457
64.	https://www.consilium.europa.eu/lv/meetings/european-council/2020/07/17-21/
65.	https://www.consilium.europa.eu/lv/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/
66.	https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe_lv
67.	https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-june2018-what-is-investeu_lv.pdf
68.	https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/Merete_Clausen_Invest%20EU%202021-2027.pdf
69.	http://vienna-initiative.com/resources/themes/vienna/wp-content/uploads/2018/06/KRZYZANOWSKA-Anna.pdf
70.	https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/10.%20Filippo%20Munisteri_The%20InvestEU%20Programme_%20an%20instrument%20to%20support%20investment%20in%20the%20next%20MFF.pdf
71.	https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_19_2135
72.	https://www.esfondi.lv/2017.gads-un-ieprieks
73.	https://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/tautsaimniecibas_analize/tautsaimniecibas_analize/galvenie_makroekonomiskie_raditaji_un_prognozes
74.	https://www.statista.com/statistics/1070317/growth-rate-in-gdp-in-european-union/
75.	https://www.kase.gov.lv/sites/default/files/public/SSD/P%C4%81rskati/Ceturk%C5%A1%C5%86a%20bi%C4%BCetens/2019/Ceturksna%20biletens_4C_2019.pdf
76.	https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020
77.	https://www.fitchratings.com/research/sovereigns/global-economic-outlook-datasheet-june-2020-coronavirus-disruption-easing-30-06-2020
78.	https://www.makroekonomika.lv/lapa/par-latvijas-bankas-makroekonomiskajam-prognozēm
79.	https://www.pkc.gov.lv/lv/nap-2027/informacija
80.	https://em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionalais_energetikas_un_klimata_plans/
81.	https://www.esfondi.lv/es-fondi-2014---2020
82.	https://www.esfondi.lv/2007.-2013.g.-planosanas-periods
83.	https://www.zm.gov.lv/zemkopibas-ministrija/statiskas-lapas/2014-2020-gada-planosanas-periods?id=7433#jump
84.	https://www.zm.gov.lv/statiskas-lapas/es-atbalsts-zivsaimniecibai?id=2248#jump
85.	https://www.makroekonomika.lv/uznemejdarbibas-kreditesana-gads-nosledzies-uz-pesimistiskas-nots
86.	https://www.fktk.lv/statistika/kreditiestades/ceturksna-parskati
87.	https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/safe/html/ecb.safe201911~57720ae65f.en.html#toc2
88.	https://www.fktk.lv/statistika/finansu-instrumentu-tirgus/ceturksna-gada-parskati/
89.	http://www.laukutikls.lv/sites/laukutikls.lv/files/article_attachments/2_e.kublina_zm_ejzf_pec_2020_konference_271119.pdf
90.	http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn_01_skaitis/SRG020.px/
91.	http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn_01_skaitis/SRG030.px/
92.	http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn_uznemfin_ikgad/UFG030.px/
93.	http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=80690
94.	https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/2013_01_17_NAP_finansu_tabula_eur_0.xls
95.	https://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/valsts_budzets/
96.	https://docs.google.com/spreadsheets/d/1t0YykKgXObLutneRAfE8DiPBUBJKIRDi6tsgG6b245M/edit?usp=sharing
97.	https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_indikat%C4%ABvie_invest%C4%ABciju_projekti_EXSEL.xlsx
98.	http://www.lm.gov.lv/lv/es-finansejums/lm-istenotie-projekti/aktualie-projekti/esf-projekts-atbalsts-socialajai-uznemejdarbibai/socialo-uznemumu-registrs
99.	https://www.fm.gov.lv/files/valstsbudzets/FMPask_L_SM_280120_bud2020.pdf
100.	http://www.varam.gov.lv/in_site/tools/download.php?file=files/text/Seminari/vide/02042016_s_eminars//01_AileS_Circular_Economy_LV_02032016.pdf

101.	http://sam.gov.lv/images/modules/items/PDF/item_8566_Statistika_ostas_dzelzcels_02.2020.pdf
102.	https://rop.lv/lv/
103.	https://liepaja-sez.lv/
104.	http://www.portofventspils.lv/lv/
105.	https://skulteport.lv/
106.	https://www.mersragsport.lv/
107.	https://salacgrivaport.lv/
108.	https://pavilostaport.lv/#
109.	https://www.rojaport.lv/
110.	http://www.varam.gov.lv/lat/administrativi_teritoriala_reforma/
111.	http://www.interact-eu.net/download/file/fid/15054
112.	https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/doc/29112018/6_Indicators_2021_evalnet.pdf

2. PIELIKUMS. EKSPERTU INTERVIJU DALĪBNIEKU SARAKSTS

Tabulā zemāk iekļauta informācija par klātienes tikšanās un tikšanās, izmantojot konferences zvanu iespējas.

Iestāde	Intervijas datums
Ekonomikas ministrija	06.01.2020
Vides investīciju fonds	07.01.2020
Finanšu ministrija	07.01.2020
Zemkopības ministrija	09.01.2020
Finanšu ministrija	10.01.2020
Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"	14.01.2020
Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"	20.01.2020
Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"	21.01.2020
Labklājības ministrija	21.01.2020
Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"	23.01.2020
Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"	28.01.2020
Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"	29.01.2020
Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācija	29.01.2020
Latvijas Finanšu nozares asociācija	31.01.2020
BaltCap	03.02.2020
Latvijas Riska kapitāla asociācija	03.02.2020
Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"	05.02.2020
Finanšu ministrija	05.02.2020
Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera	05.02.2020
Latvijas Darba devēju konfederācija	06.02.2020
Latvijas Pašvaldību savienība	06.02.2020
SEB banka	07.02.2020
Latvijas Universitāšu asociācija	07.02.2020
Latvijas bioloģiskās lauksaimniecības asociācija	10.02.2020
Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs	12.02.2020
Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija	12.02.2020
Latvijas Zemnieku federācija	13.02.2020
Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"	13.02.2020
Latvijas elektrotehnikas un elektronikas rūpniecības asociācija	13.02.2020
Latvijas Pašvaldību savienība	14.02.2020
Latvijas Lauku forums	17.02.2020
Mašīnbūves un metālapstrādes rūpniecības asociācija	20.02.2020
Sociālo uzņēmumu asociācija	24.02.2020
Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija Altum"	24.02.2020
Ekonomikas ministrija	25.02.2020
Zemkopības ministrija	25.02.2020
Swedbank	27.02.2020
Citadele	02.03.2020
Latvijas Jaunuzņēmumu asociācija	05.03.2020
Centrālā finanšu un līgumu aģentūra	06.03.2020
Finanšu ministrija	09.03.2020
Finanšu ministrija	27.03.2020
Finanšu ministrija	30.03.2020
Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera	09.04.2020
Zemkopības ministrija	21.04.2020
Zemkopības ministrija	23.04.2020
Zemkopības ministrija	20.05.2020
Finanšu ministrija	26.05.2020
Satiksmes ministrija	02.06.2020
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija	05.06.2020

lestage	Interview date
Satiksmes ministrija	25.06.2020
Veselības ministrija	29.06.2020
Finanšu ministrija	30.06.2020
Zemkopības ministrija	30.06.2020
Izglītības un zinātnes ministrija	01.07.2020
Ekonomikas ministrija	01.07.2020
Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"	02.07.2020
Ekonomikas ministrija	06.07.2020
Finanšu ministrija	22.07.2020
Ekonomikas ministrija	31.07.2020
Zemkopības ministrija	04.08.2020
Ekonomikas ministrija	17.08.2020
Centrālā finanšu un līgumu aģentūra	18.08.2020
Finanšu ministrija	19.08.2020
Zemkopības ministrija	19.08.2020
Ekonomikas ministrija	26.08.2020
Ekonomikas ministrija	02.09.2020
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija	03.09.2020
Ekonomikas ministrija	07.09.2020
Ekonomikas ministrija, Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"	08.09.2020

3. PIELIKUMS. REGULU PROJEKTOS IEKĻAUTIE RĀDĪTĀJI

Pielikumā iekļauta informācija par regulu projektos iekļautajiem rādītājiem.

3.1. Kopīgie ERAF un Kohēzijas fonda iznākuma un rezultātu rādītāji

Tabulās zemāk ar zilo krāsu izdalīti rādītāji, kuru vērtības varētu apkopot attiecībā uz projektiem, kas tiek īstenoti ar finanšu instrumentu palīdzību. Būtu izvērtējama dažāda pieeja informācijas uzkrāšanai kombinētiem finanšu instrumentiem (granta un aizdevuma komponente) un aizdevumiem, garantijām. Vairāk informācija apkopojama kombinētiem finanšu instrumentiem, jo tie ir saistīti ar konkrētu intervences mērķu sasniegšanu. Iekļaujot rekomendācijas par nepieciešamās informācijas uzkrāšanu, ņemti vērā plānotie finanšu instrumenti.

Rādītāji, kas apzīmēti uz zvaigznīti (*), ir attiecināmi (attiecinā uz konkrētajiem mērķiem) vairāk nekā vienam no 1.-4. politikas mērķim²⁵⁹.

67. tabula. Kopīgie ERAF un Kohēzijas fonda iznākuma un rezultātu rādītāji

Politikas mērķis	Izlaide	Rezultāti
1. Viedāka Eiropa, veicinot inovatīvas un viedas ekonomiskās pārmaiņas	RKI 01 – Atbalstītie uzņēmumi (tai skaitā: mikrouzņēmumi, mazi, vidēji un lieli uzņēmumi)* RKI 02 – Ar dotācijām atbalstītie uzņēmumi* RKI 03 – Ar finanšu instrumentiem atbalstītie uzņēmumi* RKI 04 – Nefinansiālu atbalstu saņēmušie uzņēmumi* RKI 05 – Atbalstītie jaunuzņēmumi* RKI 96 – Starpreģionu investīcijas ES projektos*	RKR 01 – Atbalstītajās struktūrās izveidotās darbvietas* RKR 02 – Publisko atbalstu papildinošās privātās investīcijas (tai skaitā: dotācijas, finanšu instrumenti)* RKR 03 – MVU, kas ievieš produktu vai procesu inovāciju* RKR 04 – MVU, kas ievieš tirgvedības vai organizatorisku inovāciju* RKR 05 – MVU, kas inovē sava uzņēmuma iekšienē* RKR 06 – Eiropas Patentu birojam iesniegtie patentu pieteikumi* RKR 07 – Preču zīmju un dizainparaugu pieteikumi*
		RKR 11 – Jaunu publisko digitālo pakalpojumu un lietotņu lietotāji* RKR 12 – Uzņēmumu izstrādāto jauno digitālo produktu, pakalpojumu un lietotņu lietotāji* RKR 13 – Uzņēmumi, kas panākuši augstu digitālo intensitāti* RKR 14 – Uzņēmumi, kas izmanto publiskos digitālos pakalpojumus*
	RKI 15 – Radītā inkubācijas spēja*	RKR 16 – Atbalstītie straujas izaugsmes uzņēmumi* RKR 17 – 3 gadus veci uzņēmumi, kas joprojām darbojas tirgū* RKR 25 – Pievienotā vērtība uz vienu darbinieku atbalstītajos MVU*
	RKI 102 – MVU, kuri investē apmācību pārvaldības sistēmās*	RKR 100 – MVU darbinieki, kuri iziet formālu apmācību prasmju pilnveidei (pēc prasmju veida: tehniskas, vadības, uzņēmējdarbības, zaļās un citas prasmes)*

259 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0372&from=EN>

2. Zaļāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, veicinot tīru un taisnīgu enerģētikas pārkārtošanu, “zaļās” un “zilās” investīcijas, aprites ekonomiku, pielāgošanos klimata pārmaiņām un risku novēršanu un pārvaldību		RKR 29 – Aplēstās siltumnīcefekta gāzu emisijas*
	RKI 97 – Atbalstīto energokopienību un atjaunojamo energoresursu energokopienību skaits*	RKR 32 – Atjaunojamā enerģija: tīklam pieslēgtā jauda (kas nodota ekspluatācijā)*
	RKI 24 – Jaunas vai modernizētas katastrofu monitoringa, gatavības, brīdinājuma un reaģēšanas sistēmas*	RKR 96 – Iedzīvotāji, kuri gūst labumu no pasākumiem aizsardzībai pret neklīmatiskiem dabas riskiem un ar cilvēka darbību saistītiem riskiem* RKR 38 – Aplēstais vidējais reaģēšanas laiks katastrofas gadījumā*
5. Iedzīvotājiem tuvāka Eiropa, ar vietējo iniciatīvu palīdzību veicinot pilsētu, lauku un piekrastes teritoriju ilgtspējīgu un integrētu attīstību		RKR 77 – Tūristi/apmeklējumi atbalstītajos objektos*
Horizontāli — īstenošana		RKR 91 – Vidējais laiks, kas patērēts uzaicinājumu izsludināšanai, projektu atlasei un līgumu parakstīšanai* RKR 92 – Vidējais laiks, kas patērēts iepirkuma konkursiem (sākot no izsludināšanas līdz līguma parakstīšanai)* RKR 93 – Vidējais laiks, kas patērēts projekta īstenošanai (sākot no līguma parakstīšanas līdz pēdējam maksājumam)*

3.2. Obligāti iekļaujamie ERAF un KF iznākuma rādītāji

- **RKI 03 - Atbalstīto uzņēmumu skaits, tai skaitā: mikrouzņēmumi, mazi, vidēji un lieli uzņēmumi;**
- **RKI 04 - Nefinansiālu atbalstu saņēmušie uzņēmumi, tai skaitā: mikrouzņēmumi, mazi, vidēji un lieli uzņēmumi;**
- **RKI 05 - Atbalstītie jaunuzņēmumi;**
- **RKI 96 - Starpreģionu projekti;**
- **RKI 15 - Radītā inkubācijas spēja (saskaņā ar atbilstošajiem rezultātu rādītājiem – inkubatoru pakalpojumu izmantošana, inkubēto uzņēmumu apgrozījuma pieaugums, atbalstīts darbības programmā noteikts straujas izaugsmes, mazo un vidējo uzņēmumu skaits);**
- **RKI 102 - MVU, kas investē apmācību pārvaldes sistēmās;**
- **RKI 97 - Atbalstīto energokopienību²⁶⁰ un atjaunojamo energoresursu²⁶¹ energokopienību skaits;**

260 Tiesību subjekts, kas ir balstīts uz brīvprātīgu un atklātu līdzdalību un ko faktiski kontrolē tā biedri vai daļu turētāji, kas ir fiziskas personas, vietējās iestādes, tostarp pašvaldības, vai mazie uzņēmumi; kura galvenais uzdevums ir sniegt vides, ekonomiskus vai sociālus labumus saviem biedriem vai daļu turētājiem vai vietējām teritorijām, kurās tas darbojas, nevis radīt finansiālu peļņu; un kas var iesaistīties ražošanā, tostarp no atjaunojamiem energoresursiem, sadalē, piegādē, patēriņā, agregēšanā, energoresursu uzglabāšanā, energoefektivitātes pakalpojumu sniegšanā vai elektrisko transportlīdzekļu uzlādes pakalpojumu sniegšanā vai sniegt citus energopakalpojumus saviem biedriem vai daļu turētājiem, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj/?locale=LV>

261 Enerģija no atjaunojamiem nefosilajiem energoresursiem, proti, vēja, saules (saules siltumenerģija un saules fotoelementu

- RKI 24 - Jaunas vai modernizētas katastrofu monitoringa, gatavības, brīdinājuma un reaģēšanas sistēmas.

3.3. Obligāti iekļaujamie ERAF un KF rezultātu rādītāji:

- **RKR 01 – Atbalstītajās struktūrās izveidotās darbvietas;**
- **RKR 02 – Publisko atbalstu papildinošās privātās investīcijas (tai skaitā: dotācijas, finanšu instrumenti);**
- **RKR 03 – MVU, kas ievieš produktu vai procesu inovāciju;**
- **RKR 04 – MVU, kas ievieš tirgvedības vai organizatorisku inovāciju;**
- **RKR 05 – MVU, kas inovē sava uzņēmuma iekšienē;**
- RKR 06 – Eiropas Patentu birojam iesniegtie patentu pieteikumi;
- RKR 07 – Preču zīmju un dizainparaugu pieteikumi;
- **RKR 11 – Jaunu publisko digitālo pakalpojumu un lietotņu lietotāji;**
- **RKR 12 – Uzņēmumu izstrādāto jauno digitālo produktu, pakalpojumu un lietotņu lietotāji;**
- **RKR 13 – Uzņēmumi, kas panākuši augstu digitālo intensitāti;**
- **RKR 14 – Uzņēmumi, kas izmanto publiskos digitālos pakalpojumus;**
- **RKR 16 – Atbalstītie straujas izaugsmes uzņēmumi;**
- **RKR 17 – 3 gadus veci uzņēmumi, kas joprojām darbojas tirgū;**
- **RKR 25 – Pievienotā vērtība uz vienu darbinieku atbalstītajos MVU;**
- RKR 100 — MVU darbinieki, kuri iziet formālu apmācību prasmju pilnveidei (pēc prasmju veida: tehniskas, vadības, uzņēmējdarbības, zaļās un citas prasmes);
- **RKR 29 – Aplēstās siltumnīcefekta gāzu emisijas;**
- **RKR 32 – Atjaunojamā enerģija: tīklam pieslēgtā jauda (kas nodota ekspluatācijā);**
- RKR 96 – ledzīvotāji, kuri gūst labumu no pasākumiem aizsardzībai pret neklīmatiskiem dabas riskiem un ar cilvēka darbību saistītiem riskiem;
- RKR 38 – Aplēstais vidējais reaģēšanas laiks katastrofas gadījumā;
- RKR 77 – Tūristi/apmeklējumi atbalstītajos objektos;
- **RKR 91 – Vidējais laiks, kas patērēts uzaicinājumu izsludināšanai, projektu atlasei un līgumu parakstīšanai;**
- RKR 92 – Vidējais laiks, kas patērēts iepirkuma konkursiem (sākot no izsludināšanas līdz līguma parakstīšanai);
- RKR 93 – Vidējais laiks, kas patērēts projekta īstenošanai (sākot no līguma parakstīšanas līdz pēdējam maksājumam).

Kopējie rādītāji par vispārējo atbalstu no dalīti pārvaldītās ESF+ sadaļas²⁶²

- Kopējie iznākuma rādītāji darbībām, kas vērstas uz cilvēkiem:
 - Kopējie iznākuma rādītāji par dalībniekiem ir:
 - bezdarbnieki, tostarp ilgstošie bezdarbnieki,
 - ilgstošie bezdarbnieki,
 - ekonomiski neaktīvās personas,
 - nodarbinātie, tostarp pašnodarbinātie,
 - personas vecumā līdz 30 gadiem,
 - personas, kas vecākas par 54 gadiem,
 - personas ar pamatzglītību vai zemāka līmeņa izglītību (ISCED 0.—2. līmenis),
 - personas ar vidējo izglītību (ISCED 3. līmenis) vai pēcvidējo izglītību (ISCED 4. līmenis),
 - personas ar augstāko izglītību (ISCED 5.—8. līmenis).
 - Kopējais dalībnieku skaits, pamatojoties uz kopējiem iznākuma rādītājiem par nodarbinātības statusu, tiks aprēķināts automatiski.
- Citi kopējie iznākuma rādītāji²⁶³ :

enerģija) un ģeotermālā enerģija, apkārtējās vides enerģija, plūdmaiņu, viļņu un cita jūras enerģija, hidroenerģija un biomasas, atkritumu poligonu gāzes, notekūdeņu attīrīšanas staciju gāzes un biogāzes enerģija, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj/?locale=LV>

²⁶² https://ec.europa.eu/sfc/en/system/files/2021/ged/esf_toolbox_august_2020.docx

²⁶³ Ja dati par šiem rādītājiem netiek iegūti no datu reģistriem, šo rādītāju vērtības var noteikt, izmantojot uz informāciju

- personas ar invaliditāti,
- trešo valstu valstspiederīgie,
- personas ar ārvalstu izcelsmi,
- minoritātes (tostarp sociāli atstumtās kopienas, piemēram, romi),
- bezpajumtnieki vai mājokli zaudējušas personas,
- personas no lauku apvidiem.
- Kopējie iznākuma rādītāji par subjektiem ir:
 - to valsts pārvaldes iestāžu vai valsts, reģionālā vai vietējā līmeņa publisko dienestu skaits, kuri saņem atbalstu,
 - **to mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu (tostarp kooperatīvo un sociālo uzņēmumu) skaits, kuri saņem atbalstu.**
- Kopējie tūlītējo rezultātu rādītāji par dalībniekiem ir:
 - dalībnieki, kuri sākuši darba meklējumus pēc darba pārtraukšanas,
 - dalībnieki, kuri iesaistījušies izglītībā vai apmācībā pēc darba pārtraukšanas,
 - dalībnieki, kuri ieguvuši kvalifikāciju pēc darba pārtraukšanas,
 - nodarbinātie dalībnieki, tostarp pašnodarbinātie, pēc darba pārtraukšanas.
- Kopējie ilgtermiņa rezultātu rādītāji par dalībniekiem:
 - nodarbinātie dalībnieki, tostarp pašnodarbinātie, sešus mēnešus pēc darba pārtraukšanas,
 - dalībnieki, kuri atrodas labākā darba tirgus situācijā sešus mēnešus pēc darba pārtraukšanas.

Kopējie ESF+ rezultātu rādītāji

- Galīgie pārtikas atbalsta saņēmēji:
 - bērni līdz 18 gadu vecumam,
 - 18 līdz 29 gadus veci jaunieši,
 - personas, kas vecākas par 54 gadiem,
 - personas ar invaliditāti,
 - trešo valstu valstspiederīgie,
 - personas ar ārvalstu izcelsmi, minoritātes,
 - bezpajumtnieki vai mājokli zaudējušas personas.
- Galīgie materiālās palīdzības atbalsta saņēmēji:
 - bērni līdz 18 gadu vecumam,
 - 18 līdz 29 gadus veci jaunieši,
 - personas, kas vecākas par 54 gadiem,
 - personas ar invaliditāti,
 - trešo valstu valstspiederīgie,
 - personas ar ārvalstu izcelsmi, minoritātes,
 - bezpajumtnieki vai mājokli zaudējušas personas.

ELFLA rezultātu rādītāji (tikai pamatojoties uz intervencēm, ko atbalsta KLP)²⁶⁴:

Attiecībā uz ELFLA uzkrājamā informācija atkarīga no:

- R.1. Veiktspējas uzlabošana, izmantojot zināšanas un jauninājumus: to personu skaits, kuras gūst labumu no konsultācijām, apmācības, zināšanu apmaiņas vai piedalās EIP darbības grupās vai citās sadarbības grupās / darbībās;
- R.2. Konsultāciju sasaiste ar zināšanu sistēmām: atbalstu saņemošo konsultantu skaits jāintegrē lauksaimniecības zināšanu un inovācijas sistēmās (AKIS);
- R.3. Lauksaimniecības digitalizācija: to saimniecību īpatsvars, kuras gūst labumu no digitālās apstrādes tehnoloģijas ar KLP palīdzību;
- R.4. Ienākumu atbalsta sasaiste ar standartiem un paraugpraksi: tādu ILZP īpatsvars, uz kurām attiecas ienākumu atbalsts un nosacījumu sistēma;
- R.5. Riska pārvaldība: tādu saimniecību īpatsvars, kurām ir KLP riska pārvaldības instrumenti;
- R.6. Pārdalīšana mazākām saimniecībām: papildu atbalsta īpatsvars procentos par hektāru atbilstīgām saimniecībām, kuru izmērs ir mazāks par vidējo saimniecības izmēru (salīdzinājumā ar vidējo);

balstītas aplēses, ko veicis atbalsta saņēmējs

264 <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11869-2020-ADD-1/en/pdf>, dati uz 14.10.2020.

- R.7. Atbalsta palielināšana lauku saimniecībām apgabalos ar īpašām vajadzībām: papildu atbalsta procentuālā attiecība uz hektāru apgabalos ar augstākām vajadzībām (salīdzinājumā ar vidējo);
- R.8. Atbalsta orientēšana uz saimniecībām grūtību skartās nozarēs: tādu lauksaimnieku īpatsvars, kuri saņem saistīto atbalstu par konkurētspējas, ilgtspējības vai kvalitātes uzlabošanu;
- R.9. Saimniecību modernizācija: tādu lauksaimnieku īpatsvars, kuri saņem atbalstu ieguldījumiem pārstrukturēšanā un modernizācijā, tostarp resursu efektivitātes uzlabošanā;
- R.10. Labāka piegādes ķēdes organizācija: to saimniecību īpatsvars, kuras piedalās atbalstītās ražotāju grupās, ražotāju organizācijās un KLP atbalstītās kvalitātes shēmās;
- R.11. Piedāvājuma koncentrēšana: darbības programmās iesaistītu ražotāju organizāciju pārdotās produkcijas vērtības īpatsvars;
- R.12. Pielāgošanās klimata pārmaiņām: tādas lauksaimniecības zemes īpatsvars, kurā noteiktas saistības uzlabot pielāgošanos klimata pārmaiņām;
- R.15. Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā ražotā zaļā enerģija: ieguldījumi atjaunojamo energoresursu enerģijas, tostarp bioenerģijas ražošanas iespēju uzlabošanā (MW);
- R.16a Investīcijas, kas saistītas ar klimatu: to saimniecību daļa, kuras izmanto KLP ieguldījumu atbalstu, kas veicina klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos, kā arī atjaunojamās enerģijas vai biomateriālu ražošanu;
- R.17. Apmežota zeme: teritorija, kurai piešķirts atbalsts par apmežošanu un kokaugiem klātas platības veidošanu, tostarp agromežsaimniecību;
- R.17a. Ieguldījumu atbalsts meža nozarei: kopējie ieguldījumi mežsaimniecības nozares darbības uzlabošanai;
- R.18. Augsnes kvalitātes uzlabošana: tādas lauksaimniecības zemes īpatsvars, kurā noteiktas apsaimniekošanas saistības augsnes pārvaldības nolūkā;
- R.19. Gaisa kvalitātes uzlabošana: tādas lauksaimniecības zemes īpatsvars, kurā noteiktas saistības samazināt amonjaka emisiju;
- R.20. Ūdens kvalitātes aizsardzība: tādas lauksaimniecības zemes īpatsvars, kurā noteiktas apsaimniekošanas saistības ūdens kvalitātes uzlabošanas nolūkā;
- R.22. Ilgtspējīga ūdens izmantošana: tādas apūdeņotas teritorijas īpatsvars, kurā noteiktas saistības uzlabot ūdens līdzsvaru;
- R.22a Vides rādītāji lopkopības nozarē: lauksaimniecības dzīvnieku vienību (LU) īpatsvars saskaņā ar atbalstītajām saistībām uzlabot vides ilgtspēju;
- R.23. Vidiskais/klimatiskais veikums (izmantojot investīcijas): lauksaimnieki, kas saņem investīciju atbalstu, lai rūpētos par vidi vai klimatu;
- R.23a Ar vidi / klimatu saistītie ieguldījumi lauku apvidos: To darbību skaits, kas veicina vides ilgtspēju, klimata mazināšanu un pielāgošanās mērķus lauku apvidos;
- R.24. Vidiskais/klimatiskais veikums (izmantojot zināšanas): lauksaimnieki, kas saņem atbalstu par konsultācijām/apmācību saistībā ar vidisko un klimatisko veikumu;
- R.26. Meža ekosistēmu aizsardzība: tādas meža zemes īpatsvars, kurā noteiktas apsaimniekošanas saistības ainavas, bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu veicināšanai;
- R.27. Dzīvotņu un sugu saglabāšana: tādas lauksaimniecības zemes īpatsvars, kurā noteiktas apsaimniekošanas saistības bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un atjaunošanai;
- 27.a Investīcijas, kas saistītas ar bioloģisko daudzveidību: to saimniecību īpatsvars, kuras gūst labumu no KLP ieguldījumu atbalsta un veicina bioloģisko daudzveidību;
- R.28. Natura 2000 atbalstīšana: teritorijas Natura 2000 tīklā, kurās noteiktas aizsardzības, apsaimniekošanas un atjaunošanas saistības;
- R.30. Paaudžu maiņa: tādu gadus jaunu lauksaimnieku skaits, kuri izveidojuši saimniecības ar KLP atbalstu;
- R.31. Lauku apvidu izaugsme un darbvietas: jaunas darbvietas atbalstītajos projektos;
- 31a LEADER pārklājums: lauku iedzīvotāju daļa, uz kuru attiecas vietējās attīstības stratēģijas;
- R.32. Lauku bioekonomikas attīstība: atbalsta rezultātā izveidotu bioekonomikas uzņēmumu skaits;
- R.33. Lauku ekonomikas digitalizācija: lauku iedzīvotāji, uz kuriem attiecas Viedo ciematu stratēģija;
- R.34. Eiropas lauku apgabalu saikne: tādu lauku iedzīvotāju īpatsvars, kuri iegūst labāku piekļuvi pakalpojumiem un infrastruktūrai, pateicoties KLP atbalstam;
- R.36. Antibiotiku lietošanas ierobežošana: tādu liellopu vienību īpatsvars, uz kurām attiecas atbalstītās darbības antibiotiku lietošanas ierobežošanas nolūkā (profilakse/samazināšana);

- R.37. Pesticīdu ilgtspējīga lietošana: tādas lauksaimniecības zemes īpatsvars, uz kuru attiecas konkrētas darbības ar mērķi panākt pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu, lai samazinātu pesticīdu radītos riskus un ietekmi;
- R.38. Dzīvnieku labturības palielināšana: tādu liellopu vienību īpatsvars, uz kurām attiecas atbalstītas darbības ar mērķi palielināt dzīvnieku labturību;

ELFLA iznākuma rādītāji:

- O.1. EIP darbības grupu skaits;
- O.4. Platība (ha), par ko saņem atsaistīto tiešo maksājumu;
- O.5. Atsaistīto tiešo maksājumu saņēmēju skaits;
- O.6. Platība (ha), kurai piemēro lielāku ienākumu atbalstu gados jauniem lauksaimniekiem;
 - O.6a ha skaits papildu ienākumu pārdales atbalstam;
 - O.6b Ekosistēmu vienību skaits (ha vai mājlopu vienības)
- O.8. Tādu lauksaimnieku skaits, kuriem ir nodrošināti atbalstīti riska pārvaldības instrumenti;
 - O.8a Lauksaimniecības, klimata un sanitārā riska pārvaldības kopfondu skaits, kas saņem atbalstu no ELFLA (pēc apdraudējumu veida);
- O.9. Platība (ha), par kuru piešķir saistīto atbalstu;
- O.10. Tādu vienību skaits, par kurām piešķir saistīto atbalstu;
- O.11. Platība (ha), par ko piešķir piemaksu par apgābi, kurā ir dabas ierobežojumi (visas kategorijas);
- O.12. Platība (ha), par ko piešķir atbalstu saskaņā ar Natura 2000 vai Ūdens pamatdirektīvu;
 - O.12a ha skaits, kas saņem atbalstu saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvu
- O.13. Platība (lauksaimniecības zeme) (ha), kurā noteiktās vidiskās un klimatiskās saistības pārsniedz obligātās;
- O.14. Platība (mežsaimniecības) (ha), kurā noteiktās vidiskās/klimatiskās saistības pārsniedz obligātās prasības;
 - O.14a Vienību skaits, kas nav ha un uz kurām attiecas vides / klimata saistības, pārsniedzot obligātās prasības;
- O.15. Platība (ha), kurai piešķir atbalstu par bioloģisko lauksaimniecību;
 - O.15a Bioloģiskajā lauksaimniecībā atbalstīto vienību skaits, izņemot ha;
- O.16. Liellopu vienības, par kurām piešķirts atbalsts saistībā ar dzīvnieku labturību, veselību vai pastiprinātiem biodrošības pasākumiem;
- O.17. Tādu projektu skaits, ar kuriem atbalsta ģenētiskos resursus;
- O.18. Atbalstīto ienesīgo investīciju skaits lauku saimniecībās;
 - O.18a. ELFLA atbalstīto lauku saimniecību neproduktīvo ieguldījumu darbību vai vienību skaits;
- O.19. Atbalstīto vietējo infrastruktūru skaits;
- O.20. Atbalstīto neienesīgo investīciju skaits;
- O.21. Ārpussaimniecības ienesīgo investīciju skaits;
- O.22. Darbības sākšanas dotācijas saņēmēju lauksaimnieku skaits;
- O.23. Darbības sākšanas dotācijas saņēmēju lauku uzņēmēju skaits;
 - O.23a Mazo saimniecību skaits, kuras saņem attīstības atbalstu no ELFLA;
- O.24. Atbalstīto ražotāju grupu/organizāciju skaits;
- O.25. Tādu lauksaimnieku skaits, kuri saņem atbalstu dalībai ES kvalitātes shēmās;
- O.26. Paaudžu maiņas projektu skaits (gados jauniem / citiem lauksaimniekiem);
- O.27. Vietējās attīstības stratēģiju skaits (LEADER);
- O.28. Citu sadarbības grupu skaits (neskaitot EIP, kas minētas O.1. punktā);
- O.29. Apmācītu/konsultētu lauksaimnieku skaits;
- O.33. Darbības fondu/programmu izveidojušu ražotāju organizāciju skaits;
- O.35. Darbību skaits biškopības nozares saglabāšanai/uzlabošanai.